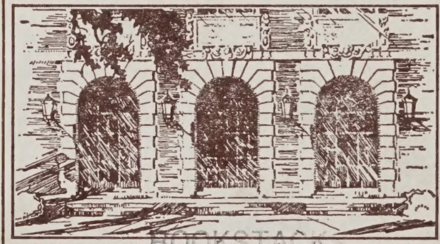
ROMÁNY · JUL · VERNEA

BOOKSTACKS

PĚT NEDĚL V BALONĚ

Zvíře vyrazilo ze sebe strašlivý ryk a uhánělo dále . . . (Str. 89.)

JULIUS VERNE:

PĚT NEDĚL V BALONĚ

S VYOBRAZENÍMI OD RIOU A MONTANTA

AUTORISOVANÝ PŘEKLAD

FRANTIŠKA PELIKÁNA

== IV. VYDÁNÍ ==

V PRAZE
NAKLADATEL JOS. R. VILÍMEK
SPÁLENÁ ULICE ČÍSLO 13.
1923.

Tiskem Jos. R. Vilímka v Praze.

I.

Konec řeči provázené hlučnou pochvalou. — Představí se doktor Samuel Fergusson. — „Excelsior". — Podobizna doktorova v životní velikosti. — Osvědčený fatalista. — Hostina v Traveller's Clubu. — Četné příležitostné přípitky.

Dne 14. ledna 1862 byl velký nával posluchačů v sezení královské společnosti zeměpisné v Londýně na náměstí Waterlooském čís. 3. Předseda, sir Francis M . . . vykládal svým slovutným kollegům o důležité věci řečí začasté pochvalou přerušovanou-

„Anglie kráčela od jakživa národům v čele (neboť, jak ukázala zkušenost, národové kráčejí pospolně v čele jedni druhým(svými neohroženými cestovateli na dráze zeměpisných výzkumů. (*Hojný souhlas.*) Doktor Samuel Fergusson, jeden z jejích slavných synů, nezproneví se svému původu. (*Zevšad: Ně! Ne!*) Zdaří-li se tento pokus (*zdaří se!*), doplní a spojí roztroušené známosti africké mapovědy (*hlučná pochvala*), a potká-li se s nezdarem (*nikdy, nikdy!*) zůstane aspoň jednou z nejodvážnějších myšlenek lidského ducha! (*Bouřlivý dupot.*)"

„Sláva! sláva!" křičeli shromáždění rozohnění těmito úchvatnými slovy.

„Ať žije neohrožený Fergusson!" zvolal jeden z nejvznětlivějších členů posluchačstva.

Strhl se nadšený pokřik. Jméno Fergussonovo ozývalo se ve všech ústech, i máme proč domnívati se, že nabývalo váhy, procházejíc hrdly anglickými. Otřásalať se jím zasedací síň.

Bylo tu mnoho těch neohrožených cestovatelů — sestárlých a unavených — které jich neposedná letora provedla po všech pěti dílech světa. Všichni byli větší nebo menší měrou, po stránce tělesné nebo mravní, unikli utonutí na moři, požárům, indiánským tomahawkům, palicím divochů, mukám při kolu, žaludkům polyneským! Ale nic nedovedlo ztlumiti tepot jich srdcí za řeči sira Francisa M . . . a pokud sahala paměť lidská, byl to zajisté nejkrásnější řečnický úspěch královské zeměpisné společnosti londýnské.

V Anglii pak nepřestává nadšení na pouhých slovech. Razí peníze ještě rychleji nežli vahadlo v „the Royal Mintu".*) K povzbuzení odhlasován hned příspěvek na podnik doktora Fergussona a dostoupil výše dvou tisíc pěti set liber.**) Velikost sumy srovnávala se s velikostí záměru.

Jeden z členů společnosti vznesl na předsedu dotaz, nebude-li doktor Fergusson úředně představen.

„Doktor je hromadě k službám," odpověděl sir Francis M . . .

„Ať vstoupí!" voláno, „ať vstoupí! Kdož by rád neuzřel vlastníma očima muže vynikajícího odvahou tak neobyčejnou!"

„Možná," pravil starý kommodore***) náchylný k mrtvici, „že účelem tohoto neuvěřitelného návrhu není nic jiného než míti nás za blázny!"

„A což není-li doktora Fergussona?" ozval se jízlivý hlas.

„Bylo by třeba jej vynalézti," odvětil šprýmovný člen této vážné společnosti.

„Rcete, ať vstoupí doktor Fergusson," pravil prostě Francis M . . .

A doktor vstoupil za hromového potlesku, nejsa jím ostatně ani dost málo rozechvěn.

Byl čtyřicátník obyčejné postavy a obyčejného složení těla; jeho lehkokrevná letora jevila se temnou barvou obličeje chladného výrazu a pravidelných rysů, s nosem pevným a silným jako příďa lodní — s nosem člověka k objevům předurčeného; jeho oči, velice laskavé a ne tak smělé jako spíše rozumné, dodávaly nemalého půvabu jeho tvářnosti; jeho paže byly dlouhé a jeho nohy dostupovaly na zemi s jistotou znamenitého chodce.

Všecka osobnost doktorova honosila se klidnou vážností a na mysl se ani nenamanulo, že by mohl býti nástrojem nejnevinnějšího mámení.

---

*) Mincovna v Londýně. **) Asi 30.000 zl. r. m.
***) Velitel menšího oddílu loďstva.

A proto také neustaly potlesk a volání slávy, až když doktor Fergusson vyžádal si ticho roztomilým posunkem. Odebral se ke křeslu, přichystanému k jeho představení; po té, stoje nepohnut, pozdvihl s rázným pohledem ukazováček pravice k nebesům, otevřel ústa a pronesl toto jedinké slovo:

„Excelsior!“

Ne! nikdy se neočekávaný dotaz pánů Brighta a Cobdena, nikdy se žádost lorda Palmerstona za mimořádné sumy k obrnění skalisk anglických nesetkaly s podobným úspěchem. Řeč sira Francisa M . . . byla zastíněna, a to silně. Doktor osvědčil se najednou i vznešeným a velkým, i střízlivým a odměřeným; vyřkl slovo případné vzhledem k okolnostem:

„Excelsior!“

Starý kommodore, jsa unesen tímto podivným mužem, žádal, aby řeč Fergussonova „doslovně“ byla uveřejněna v *The Proceedings of the Royal Geographical Society of London.**)

Kdo byl tento doktor a v jaký podnik hodlal se pustiti?

Otec mladého Fergussona, chrabrý kapitán anglického námořnictva, připoutal svého syna od jeho nejmladšího věku k nebezpečenstvím a dobrodružstvím svého povolání. Toto hodné dítě, které nepoznalo nikdy strachu, jak se zdálo, projevilo záhy bystrého ducha, bádavý rozum, pozoruhodnou náklonnost k vědeckým pracím; kromě toho osvědčovalo nevšední obratnost vymykati se z nesnází; nikdy nebylo ničím uvedeno v rozpaky, ba ani tím ne, když mělo poprvé jísti vidličkou, v kterémžto výkonu dětem namnoze nehrubě se daříva.

Obrazivost jeho rozplamenila se v brzku četbou o smělých podnicích, o námořských výzkumech; pozoroval vášnivě objevy, jimiž vynikala první část devatenáctého věku; snil o slávě Mungo-Parků, Bruceů, Calilié-ů, Levaillantů, ba poněkud i, tuším, o slávě Selkirka, Robinsona Krusoa, která nezdála se mu o nic menší. Kolik hodin dobře vynaložených strávil s ním na jeho ostrově Juana Fernandeza! Často schvaloval myšlenky opuštěného plavce; mnohdy však nesrovnával se s jeho záměry a osnovami, byl by jednal jinak, třebas lépe, ale na všechen způsob ve všem rovněž dobře! To pak bylo jisto, že by nebyl nikdy odešel s tohoto přešťastného ostrova, kde byl šťasten jako král bez poddaných . . . nikoli, byť i bylo šlo o to, aby se stal prvním lordem admirality!

---

*) Ve zprávách královské zeměpisné společnosti londýnské.

Tak vyvíjely se tyto tužby a náklonnosti za jeho dobrodružného mládí, zmítaného do čtyř úhlů světa. Otec jeho, muž vzdělaný, neopomíjel nikdy dotvrzovati a brousiti tento bystrý rozum vážnými studiemi ve vodopisu, fysice a mechanice s lehkým přímětkem rostlinovědy, lékařství a hvězdářství.

Při smrti důstojného kapitána byl již Samuel Fergusson, maje dvacet dvě léta věku, vykonal cestu kolem světa; vstoupil do bengalského sboru inženýrského a vyznamenal se v několika případech; ale vojenský ten život nelíbil se mu; jako dbal nevalně poroučeti, rovněž chtělo se mu nevalně poslouchati. Vzdal se své hodnosti, a jednak lovem, jednak sbíráním rostlin se zabývaje pustil se na sever indického půlostrova a přešel jej z Kalkutty do Surata. Pouhá procházka pro zábavu.

Ze Surata odplavil se do Australie a zúčastnil se roku 1845 výpravy kapitána Sturta, jenž měl uloženo objeviti pleso, o kterém je domněnka, že se rozlévá prostřed Nového Hollandu.

Samuel Fergusson navrátil se do Anglie kolem roku 1850, a byv zachvácen silněji než kdy před tím horečkou objevů, provázel až do roku 1853 kapitána Mac Clurea na výpravě, kteráž obeplula pevninu americkou z úžiny Behringovy k mysu Farewellu.

Tělesná soustava Fergussonova odolala ku podivu všelikým svízelům a vlivům všech zeměpásů; snášel lehce nejhorší újmy a strádání; byl vzorem dokonalého cestovatele, jehožto žaludek stahuje a roztahuje se po libosti, jehož nohy prodlužují se, nebo krátí podle nahodilého lůžka, jenž usíná v kteroukoli hodinu denní a probouzí se v kteroukoli hodinu noční.

Ký div tedy, že se shledáváme s tímto neúnavným cestovatelem v letech 1855 až 1857 na cestě po celém východním Tibetu ve společnosti bratří Schlagintweitů, odkud přinesl si podivné výzkumy národopisné.

Za těchto rozličných cest byl Samuel Fergusson nejčinnějším a nejzajímavějším dopisovatelem *Daily Telegraphu,* pennyových*) novin, jichž náklad páčí se denně až na sto čtyřicet tisíc výtisků a stačí ledva několika milionům čtenářů. Pročež byl tento doktor dobře znám, ač nebyl členem žádné učené akademie, ani královských zeměpisných společností londýnské, pařížské, berlínské, vídeňské nebo petrohradské, ani klubu cestovatelů, ba ani *Royal Polytechnic Institutionu,* kde předsedal jeho přítel, statistik Kokburn.

---

*) Penny — anglický peníz v ceně asi 5 krejcarů r. m.

Tento učenec, chtě se mu zavděčit, dal mu jednou rozřešiti tuto úlohu: Urazil-li doktor kolem světa tolik a tolik mil, o kolik mil víc urazila jeho hlava, nežli jeho nohy, vzhledem k rozdílným poloměrům? Nebo kdyby byl znám počet mil ušlých nohama a hlavou doktorovou, aby vypočetl zevrubně na čárku svou postavu. Leč Fergusson stranil se vždy učených sborů, jsa z bojovníkův a nikoli z jalových mluvků; soudil, že lépe času užívá, pátraje nežli se hádaje, objevuje nežli přednášeje.

Vypráví se, že do Genévy zavítal kdys Angličan, hodlaje se podívati na jezero; vlezl do jednoho z těch starých kočárů, v nichž sedalo se po straně, jako v omnibusu. Náhoda pak tomu chtěla, že milého Angličana posadili tak, že ukazoval jezeru záda; kočár vykonal pokojně svou okružní jízdu, aniž Angličanovi připadlo jen jednou se otočiti, i vrátil se do Londýna, jsa okouzlen jezerem Genévským.

Doktor Fergusson vrátil se též, a to nejednou, za svých cest, ale vrátil se s tím rozdílem, že mnoho viděl. V tom ostatně podléhal své přirozenosti, — i máme věru proč domnívati se, že byl trochu fatalistou, ale fatalistou velice pravověrným, jenž spoléhal na sebe a také na Prozřetelnost; říkal o sobě, že je k cestám spíše puzen, nežli váben, a projíždě svět jako lokomotiva, která se neřídí, nýbrž kterou řídí dráha.

„Nechodím svou cestou,“ říkával, „ale cesta mne vede.“

Nebude tudíž s podivenou chladnokrevnost, s jakou vyslechl potlesk královské společnosti; bylť povznesen nad podobné malichernosti, neznaje pýchy, tím méně pak ješitnost; návrh, jejž učinil předsedovi siru Francisovi M . . ., zdál se mu prajednoduchým, a proto ani neznamenal, jak ohromný vzbudil dojem.

Po schůzi veden doktor do *Traveller's Clubu* v Pall Mallu; na počest jeho záměru vystrojena tam slavná hostina; rozměry předložených pečení shodovaly se se závažností osoby, a jeseter, jenž byl vrcholem vzácných těch pochoutek, neměl co do délky ani o tři palce méně nežli Samuel Fergusson sám.

Pilo se francouzské víno a proneseny četné přípitky proslulým cestovatelům, kteří se proslavili na pevnině africké. Připíjeno jim na zdraví nebo na památku a to, což je ryze anglické, abecedním pořadem, v nějž byli pojati: Abbadie, Adams, Adamson, Anderson, Arnaud, Baikie, Baldwin, Barth, Batuda, Beke, Beltrame, du Berba, Bimbaši, Bolognesi, Bolwik, Bolzoni, Bonnemain, Brisson, Browne, Bruce, Brun-Rollet, Burchell, Burckhardt, Burton, Caillaud, Caillé, Campbell, Chapman, Clapperton, Clot-Bey, Co-

lomieu, Courval, Cumming, Cuny, Debono, Decken, Denham, Desavanchers, Dicksen, Dickson, Dochard, Duchaillu, Duncan, Durand, Duroulé, Duveyrier, Erhardt, d'Escayrac de Lauture, Ferret, Fresnel, Galinier, Galton, Geoffroy, Golberry, Hahn, Halm, Harnier, Hecquart, Heuglin, Hornemann, Houghton, Imbert, Kaufmann, Knoblecher, Krapf, Kummer, Lafargue, Laing, Lajaille, Lambert, Lamiral, Lamprière, John Lander, Richard Lander, Lefebore, Lejean, Levaillant, Livingstone, Maccarthie, Magyar, Maizan, Malzac, Moffat, Mollien, Monteiro, Morrisson, Mungo-Park, Neimans, Overwey, Panet, Partarrieau, Pascal, Pearse, Peddie, Peney, Petherick, Poncet, Prax, Raffenel, Rath, Rebmann, Richardson, Riley, Ritchie, Rochet d'Héricourt, Rongäwi, Roscher, Ruppel, Saugnier, Speke, Steidner, Thiboud, Thompson, Thornton, Toole, Tousny, Trotter, Tuckey, Tyrwitt, Vaudey, Veyssière, Vincent, Vinco, Vogel, Wahlberg, Warington, Washington, Werne, Wild a posléze doktor Samuel Fergusson, jenž měl svým pokusem k víře nepodobným spojiti práce těchto cestovatelů a doplniti řadu výzkumův afrických.

II.

Článek Daily-Telegraphu. — Válka vědeckých časopisů. — Pan Petermann hájí svého přítele, doktora Fergussona. — Odpověď učence Konera. — Učiněné sázky. — Rozličné návrhy podané doktorovi.

Nazejtří uveřejnil *Daily Telegraph* v čísle ze dne 15. ledna článek tohoto znění:

„Afrika vyjeví konečně tajemství svých širých pustin; novověký Edip ozřejmí nám tu záhadu, jíž učencové šedesáti věků nedovedli rozřešiti. Hledati prameny nilské, *fontes Nili quaerere*, považováno jindy za pokus nesmyslný, za přelud neuskutečnitelný.

Doktor Barth dostav se až do Sudanu po šlépějích Denhamových a Clappertonových; doktor Livingstone rozšířiv své neohrožené výzkumy od Mysu Dobré Naděje až k řece Zambezi; kapitáni Burton a Speke objevivše velká jezera vnitrozemská, proklestili trojí cestu moderní civilisaci; jejím průsečníkem, kam nepodařilo se dosud proniknouti nižádnému cestovateli, je samo srdce Afriky. Tam směřujtež veškery úsily.

Práce pak těchto smělých průkopníků vědy budou obnoveny odvážným pokusem doktora Samuela Fergussona, jehož krásné výzkumy často se událo oceniti našim čtenářům.

Tento neohrožený *discoverer* (objevitel) zamýšlí přeplouti balonem celou Afriku od východu na západ. Jsme-li dobře zpraveni, bude východištěm této úžasné cesty ostrov Zanzibar na východním pobřeží. Kde skončí, to věděti zůstaveno jedině Prozřetelnosti.

Návrh k tomuto vědeckému výzkumu učiněn včera úředně v královské společnosti zeměpisné; suma dvou tisíc pěti set liber jest odhlasována k úhradě nákladů podniku.

Neopomineme přinášeti svým čtenářům zprávy o tomto pokuse, jenž nemá sobě rovna v letopisech zeměvědy."

Jak si lze pomysliti, setkal se tento článek s náramným ohlasem; vzbouřil nejprve mocné vlnobití nevěřivosti; doktor Fergusson pokládán za bytost naprosto smyšlenou, vynalezenou panem Barnumem, který zrejdiv Spojené Státy chystal se „prodělati" britské ostrovy.

Žertovná odpověď vyskytla se v Genevě v únorovém čísle *Věstníku zeměpisné společnosti*; tropila si duchaplné úsměšky z královské společnosti londýnské, z *Traveller's Clubu* a z nevídaného jesetera.

Než pan Petermann donutil ve svých *Mittheilungen* v Gothě vydávaných genevský časopis k úplnému mlčení. Pan Petermann znal osobně doktora Fergussona a zaručoval se za neohroženost svého odvážného přítele.

Netrvalo ostatně dlouho, a nebylo již lze pochybovati; přípravy na cestu konaly se v Londýně; lyonských továren došla znamenitá zakázka na dykytu ke zhotovení balonu, a britská vláda posléz ustanovila doktorovi k službám dopravní loď *Resolute* s kapitánem Pennetem.

V brzku nastal hotový příval pobídek, nebylo konce blahopřáním. Obšírný výklad o podrobnostech podniku přinesly zprávy zeměpisné společnosti pařížské; pozoruhodný článek byl vytištěn v *Nových letopisech cest, zeměvědy, dějin a starožitnictví* pana V. A. Malte-Bruna; důkladná práce, vydaná v *Zeitschrift für Allgemeine Erdkunde* doktorem W. Konerem, dokázala vítězně možnost cesty, líčíc její čáky na úspěch, povahu překážek a náramné výhody postupu povětrnou drahou; její pisatel nesouhlasil toliko s místem odjezdu; pokládal za příhodnější Massauu, malý přístav habešský, odkudž vyrazil roku 1768 James Bruce hledat zřídel nilských.

Ostatně obdivoval se nepokrytě páznému duchu doktora Fergussona a jeho srdci, trojnásobně obrněnému, v němž uzrálo předsevzetí, pokusiti se o podobnou cestu.

Nord American Review znamenal s nelibostí, jaká sláva kyne Anglii; obraceje doktorův zámysl v žert, navrhoval mu, aby dorazil až do Ameriky, když už bude na cestě tak dobré.

Slovem, nepočítaje časopisy celého světa, nebylo vědeckého sborníku od *Časopisu evangelických misií* až po *Alžírský a osadní obzor*, od *Letopisů rozšiřování vědy* až po *Church Missionnary Intelligencer*, *) aby o věci nepodával zpráv ve všech obdobách.

Horlivci v Londýně a Anglii vcházeli u velké sázky: 1. o skutečnou nebo domnělou jsoucnost doktora Fergussona; 2. o cestu samu, o níž jedni říkali, že na ni ani nedojde, a druzí, že bude jistě podniknuta; 3. o to, zdaří-li se, či nezdaří-li se; 4. o pravděpodobnost anebo nepravděpodobnost návratu doktora Fergussona. Činěny sázky o značné sumy liber, jako by bylo šlo o dostihy epsomské.

Tak stalo se, že všichni: věřící, nevěřící, nevědomci i učenci nepouštěli doktora se zřetele; byl lvem dne, netuše, že má hřívu. Podával ochotně stručné a jasné výklady o své výpravě. Byl snadno přístupen a nejnelíčenější člověk na světě. Představil se mu nejeden smělý dobrodruh, jenž by se byl rád zúčastnil jeho slavného a nebezpečného podniku; odmítl všecky, neudav příčiny své záporné odpovědi. Mnoho vynálezců mechanismů, jichž lze prý užíti k řízení balonů, přišlo mu nabídnout svoji soustavu. Nepřijal ani jediné. Kdo se ho ptal, objevil-li něco v té věci, tomu důsledně odepřel vysvětlení a zaměstnával se pilněji než kdy před tím přípravami na cestu.

III.

Doktorův přítel. — Kde vzniklo jich přátelství. — Dick Kennedy v Londýně. — Nenadálý, leč nikterak uspokojivý návrh. — Přísloví nehrubě potěšitelné. — Několik slov o mučenících afrických. — Výhody balonu. — Tajemství doktora Fergussona.

Doktor Fergusson měl přítele. Nikoli druhého já, *alter ego*; přátelství neobstálo by mezi dvěma bytostmi naprosto totožnými.

Než jakkoli Dick Kennedy a Samuel Fergusson byli obdařeni různými vlastnostmi, vlohami a letorou, žili přece jedním a týmž srdcem, a to je hnětlo nevalně. Naopak.

---

*) Věrověstecký oznamovatel.

Tento Dick Kennedy byl Skot v pravém smyslu slova, upřímný, odhodlaný, umíněný. Bydlil v městečku Leithu u Edinburku, v samém podkraji „Starého čadila".*) Byl občas rybářem, ale vždy a všude rozhodným lovcem, což není nijak s podivením u Kaledoňana, jenž byl poněkud horalem Highlandů. Slynul jako podivuhodný střelec z karabiny; rozstřeloval nejen kulky na ostří nože, nýbrž roztínal je na dvě půlky tak steiné, když se potom zvážily, že nebylo téměř rozdílu ve váze.

Mnoho vynálezců přišlo mu nabídnout svoji soustavu ... (Str. 12.)

Tvářnost Kennedyova připomínala silně tvářnost Halberta Glendinninga, jak ji líčí Walter Scott v „Klášteře"; byl postavy vyšší nad šest anglických stop;**) vynikaje roztomilostí a nenuceností, zdál se býti nadán silou obrovskou; obličej silně osmahlý, živé černé oči, vrozená ráznost a srdnatost a posléze cosi laskavého a ryzího ve všem zevnějšku svědčily ve prospěch Skotův.

Dva přátelé seznámili se v Indii tehda, kdy oba sloužili u téhož pluku; zatím co Dick honil tygry a slony, honil se Samuel za rostlinami a hmyzy; ten i onen mohl se honositi obratností ve svém

*) Auld Reekie, přezdívka Edinburku.

**) Asi pět stop osm palců.

oboru, a kořistí doktorovou stala se nejedna vzácná rostlina, která stála rovněž za tolik, jako pár sloních klů.

Těmto dvěma mladíkům neudálo se nikdy, aby si zachránili život nebo si prokázali nějakou službu. Odtud jich nezvratné přátelství. Osud vzdálil je často od sebe, ale vzájemná příchylnost vždy je zase spojila.

Od té doby, co se navrátili do Anglie, byli nejednou rozloučeni dalekými výpravami doktorovými; než kdykoli tento zavítal domů, neopominul nikdy nikoli vyžádati si, nýbrž sám se věnovati na několik neděl společnosti svého přítele Skota.

Dick hovořil o minulosti, Samuel strojil se do budoucnosti: ten hleděl do předu, onen do zadu. Odtud neklidná mysl Fergussonova a úplná rovnodušnost Kennedyova.

Po cestě Tibetem odpočíval doktor bezmála dvě léta, nemluvě o nových výzkumech; Dick měl za to, že jeho cestovatelský pud, jeho touha po dobrodružstvech pominuly. Byl tím nadmíru potěšen. Bylo by to, soudil, dojista špatně skončilo dříve nebo později; nechať je člověk zvyklý čemukoli, necestuje bez trestu mezi lidojedy a dravou zvěří a proto domlouval Kennedy Samuelovi, aby zarazil, vykonav ostatkem až dost pro vědu a příliš mnoho pro lidskou vděčnost.

Po této domluvě přestal doktor na tom, že nic neodpověděl, trvaje v zamyšlenosti; pak se pustil do tajných výpočtů, trávil noci, moře se číslicemi, konali pokusy se zvláštními přístroji, jichž nikdo nechápal. Bylo zjevno, že mu vře v mozku veliká myšlenka.

„O čem tak asi přemýšlel?“ otázal se Kennedy sám sebe, když přítel od něho odešel, vrátiv se v měsíci lednu do Londýna.

Dověděl se toho jednou ráno z článku *Daily Telegraphu.*

„Milosrdná nebesa!“ zvolal. „Ten blázen! nesmyslník! přeletět Afriku balonem! Nic jiného již nescházelo! O tom tedy přemítal na mysli po dvě léta!“

Místo všech těchto vykřičníků představte si pádné údery pěstí do hlavy, a nabudete pojmu o prostocviku, jejž hodný Dick provozoval takto sám s sebou mluvě.

Když mu jeho důvěrnice, stará Elspeth, namlouvala, že je to třebas jen žert a klam, odpověděl:

„Aj! což bych nepoznal člověka? Což se mu to nepodobá? Cestovat vzduchem! Hle, teď už je řevniv na orly! Ne, na mou věru, toho nebude! však mu to překazím! Ó! kdyby mu člověk popustil, vydal by se jednoho krásného dne na měsíc!“

Téhož večera vsedl Kennedy zpola znepokojený, zpola rozzlobený, do vlaku na General Railway stationu*) a nazejtří dojel do Londýna.

Za tři čtvrti hodiny potom složila jej drožka u domku doktorova na Soho squareu v Greek streetu; vystoupiv po stupních opověděl se tím, že zabušil pětkrát na dveře pěstí pádně přiléhající.

Fergusson sám mu otevřel.

„Dick?“ prohodil valně se nedivě.

„Dick i nikdo jiný,“ odtušil zhurta Kennedy.

„Jakže, milý Dicku, ty v Londýně za zimních honeb?“

„Já v Londýně.“

„A proč jsi sem přijel?“

„Zamezit bezpříkladné bláznovství.“

„Bláznovství?“ opáčil doktor.

„Pravda-li, co píší tyto noviny?“ otázal se v odpověď Kennedy, nastavuje číslo *Daily Telegraphu.*

„Aha! o tom ty mluvíš! Ty noviny jsou velice žvastavé! Ale sedni si pak, milý Dicku.“

„Nesednu si. Zamýšlíš-li skutečně podniknout tu cestu?“

„Skutečně; mé přípravy jsou v plném proudu a . . .“

„Kde jsou tvé přípravy, ať je rozbiju na padrť? Kde jsou, ať z nich nadělám třísek?“

Hodný Skot rozpaloval se opravdovým hněvem.

„Jen klidně, milý Dicku,“ odvětil doktor. „Chápu tvou rozjitřenost. Horšíš se na mne, že jsem se ti dosud nesvěřil se svými novými záměry,“

„Tomu říká nové záměry!“

„Byl jsem příliš zaměstnán,“ mluvil dále Samuel nedada se másti, „měl jsem mnoho práce! Avšak upokoj se, nebyl bych odjel, abych ti nebyl psal . . .“

„Aj! na tom mi nesejde . . .“

„Poněvadž jest mým úmyslem vzít tě s sebou.“

Skot vymrštil se skokem, za nějž nebyl by se hanbil ani kamzík.

„Á tak!“ zvolal, „ty chceš, aby nás oba zavřeli do Betlehemu!“**)

„Bezpečně jsem na tebe spoléhal, milý Dicku, a vyvolil jsem tebe dav výhost mnoha jiným.“

Kennedy strnul úžasem.

---

*) Hlavní nádraží. **) Blázinec v Londýně.

„Vyslechni mě," odpověděl pokojně doktor, „a než uběhne deset minut, poděkuješ mi."

„Mluvíš-li do opravdy?"

„Zcela do opravdy."

„A odepru-li provázet tě?"

„Neodepřeš."

„A odepru-li přece?"

„Odjedu sám."

„Posaďme se," pravil lovec, „a mluvme klidně. Jakmile nežertuješ, stojí za práci, aby se dal člověk do přetřesu."

„Dejme se do něho snídajíce, ač nejsi-li od toho, milý Dicku."

Dva přátelé zasedli vůči sobě za stolek mezi kupu sandwichův*) a velký samovar.

„Milý Samuele," ujal se slova lovec, „tvůj záměr jest nesmyslný! je nemožný! nemá do sebe nic vážného, ani uskutečnitelného!" — „To zajisté uvidíme, až učiníme pokus."

„Ale vždyť o to právě běží, aby se učinil."

„Proč, smím-li se ptát?"

„Což nebezpečenstva a překážky všeliké?"

„Překážky," vážně odvětil Fergusson, „jsou proto vynalezeny, aby se překonávaly; co se pak týče nebezpečenstev, kdo si může lichotit, že není v ně vydán? Všecko v životě jest nebezpečím; může být velmi nebezpečno sednouti si za stůl anebo nasaditi si klobouk na hlavu; mimo to co má nastati, sluší považovat za věc již nastalou a spatřovat v budoucnosti jen přítomnost, neboť budoucnost není ničím jiným nežli přítomností o něco vzdálenější."

„Což o to!" pokrčil Kennedy rameny. „Ty's od jakživa fatalistou."

„Od jakživa, ale v dobrém smyslu slova. Pročež pusťme mimo sebe, co nám chystá osud, a nezapomínejme nikdy na naše dobré anglické přísloví: Kdo se narodil pro šibenici, nikdy se neutopí!"

Na to nebylo lze nic odpověděti, což však Kennedyovi nevadilo, aby se nevytasil s novou řadou důvodů, jichž možno se snadno domysliti, které však tuto vypravovati příliš dlouho by trvalo.

„Zkrátka a dost," pravil, když byli hodinu rokovali a rozkládali, „chceš-li stůj co stůj přerazit Afriku, je-li toho třeba ku tvému štěstí, proč se nepustíš obvyklými cestami?"

„Proč?" odpověděl doktor, rozjařuje se; „poněvadž až dosud setkaly se veškery pokusy se zmarem! Poněvadž od Munga-Parka,

---

*) Čti: seduič — řízky chleba s máslem proložené masem.

zavražděného na Nigru, po Vogela, zmizelého ve Vadaji, od Oudneye, zemřelého v Myrmyru, Clappertona, zemřelého v Sokotu, po Francouze Maizana, na kusy rozsekaného, od majora Lainda, zabitého Tuaregy, po Roschera z Hamburku, utraceného počátkem roku 1860, mnoho obětí přibylo do seznamu mučeníkův afrických! Poněvadž je nemožno zápasiti se živly, hladem, žízní, zimnicí, dravou zvěří a s národy nad šelmy divočejšími! Poněvadž čeho nelze učiniti tímto způsobem, to dlužno předsevzíti oním způsobem! Poněvadž posléze tam, kde nelze jíti prostředkem, třeba jíti stranou nebo horem!"

„Kdyby nešlo o nic jiného, než jíti horem!" namítal Kennedy; „ale kterak jíti přes?"

„Aj!" odvětil doktor s největší chladnokrevností na světě, „čeho bych se strachoval? Uznáš zajisté, že jsem učinil taková opatření, abych byl prost obavy, že můj balon spadne; selže-li mi přec, octnu se na zemi za obyčejných okolností výzkumných cestovatelů; leč můj balon mne nezklame, s tím netřeba počítati."

„Naopak, s tím třeba počítati."

„Nikoli, milý Dicku. Doufám pevně, že se s ním nerozloučím, dokud nedostihnu západního pobřeží afrického. S ním jest možno vše, bez něho zabřednu v přirozená nebezpečenstva a překážky podobné výpravy; s ním není se obávati ani vedra, ani proudův, ani bouří, ani samumu, ani nezdravého podnebí, ani šelem, ani lidí! Bude-li mi příliš horko, vystoupím; pakli mi bude zima, sestoupím; přes horu se přehoupnu, přes propast se přenesu, přes řeku přeletím; bouři uniknu do výše; přes bystřici mihnu se jako pták! Poberu se vpřed bez únavy, zastavím se, nepotřebuje odpočinku! Budu se vznášeti nad novými městy! Poletím s rychlostí vichru, hned v největších vzdušných výsostech, hned na sto stop od země, a mapa Afriky rozvine se před mými zraky největším atlasem na světě!"

Hodný Kennedy cítil se rozechvěn, a přece ho divadlo na oči mu vykouzlené jímalo závratí. Pohlížel na Samuela s obdivem, ale také s bázní; bylo mu, jako by se již kolísal v povětrném prostoru.

„Počkej," pravil, „počkej trochu, milý Samuele, což jsi vynalezl způsob říditi balony?"

„Ani pomyšlení. Toť holá nemožnost."

„Ale vždyť půjdeš . . ."

„Kam se zalíbí Prozřetelnosti; nicméně však od východu na západ."

„Proč to?"

„Poněvadž doufám, že budu moci použit passátních větrů, které vějí stálým směrem."

„Ó! skutečně!" pravil Kennedy, přemýšleje: „passátní větry... zajisté... člověk může opravdu... je to něco..."

„Je-li to něco! ne, milý brachu, je to vše. Anglická vláda ustanovila mi dopravní loď k službám; rovněž bylo umluveno, že tři nebo čtyři lodi odplují k západnímu pobřeží a budou tam křižovat asi v dobu, kdy lze se nadíti mého příchodu. Nejdéle za tři měsíce budu v Zanzibaru, kde provedu nadmutí svého balonu, a odtamtud vyrazíme..."

„My?" prohodil Dick.

„Což se můžeš ještě vytasiti se stínem nějaké námitky? Mluv, příteli Kennedy."

„Nějaké námitky? mám jich na tisíc; ale mimo jiné pověz mi: hodláš-li viděti zemi, hodláš-li vzestupovat a sestupovat po libosti, nedovedeš toho, leč se ztrátou plynu; až dosud nebylo jiného prostředku k tomu a to bylo vždy na závadu dlouhým poutem vzdušným oborem."

„Milý Dicku, povím ti jen tolik, že neztratím ani atomu plynu. ani molekuly."

„A sestoupíš po libosti?"

„Sestoupím po libosti."

„A kterak to vyvedeš?"

„To jest mým tajemstvím, příteli Dicku. Měj důvěru a přijmi za své moje heslo: „Excelsior!"

„Ať žije „Excelsior!" odpověděl lovec, jenž neznal latinského slova.

Leč proto byl přec pevně odhodlán opříti se odjezdu přítelovu vší silou a všemi prostředky. Tvářil se tudíž, jako by se s ním srovnával, a přestal na tom, že pozoroval. Samuel pak odešel dohlédnout k přípravám.

IV.

Africké výzkumy. — Barth, Richardson, Overweg, Werne, Brun-Rollet, Peney, Andrea Debono, Miani, Vilém Lejean, Bruce, Krapf a Rebmann, Maizan, Roscher, Burton a Speke.

Vzdušná čára, kterou se doktor Fergusson zamýšlel pustiti, nebyla zvolena na zdařbůh; uvažoval pilně o místě odjezdu a ustanovil se nikoli bez příčiny na tom, že vzlétne s ostrova Zanzibaru.

Ostrov tento, vystupující z moře nedaleko východního pobřeží afrického, leží na 6. stupni jižní šířky, to jest devadesát tři míle zeměpisné*) pod rovníkem.

Z tohoto ostrova vytrhla před nedávnem poslední výprava poslaná k velikým jezerům, aby tam vypátrala zřídla nilská.

Avšak nebude od místa zmíniti se o některých výzkumech, jež doktor Fergusson doufal uvésti mezi sebou v souvislost. Dva z nich jsou nevýznamnější: výzkum doktora Bartha roku 1849 a výzkum poručíků Burtona a Spekea roku 1858.

Doktor Barth jest Hamburčan, jemuž a jeho krajanu Overwegovi dovoleno přidružiti se k výpravě Angličana Richardsona, který byl vyslán do Sudanu.

Tato nesmírná země rozkládá se mezi 15. a 10. stupněm severní šířky, to jest, kdo se tam chce dostati, musí postoupiti na dva tisíce čtyři sta kilometrů do vnitra Afriky.

Do té doby byl tento kraj znám toliko z cesty Denhamovy, Clappertonovy a Oudneyovy, vykonané v letech 1822 až 1824. Richardson, Barth a Overweg hoříce dychtivostí, aby na výzkumech pronikli dále, přijedou do Tunisa a Tripolisa jako jich předchůdcové a dospějí do Murzuka, hlavního města fezzanského.

Pak ušinou se z přímého směru zacházkou na západ ke Ghâtu, jsouce nikoli bez nesnází vedeni Tuaregy. Jejich karavana zakusivši bez počtu plenův, útiskův a útoků brannou mocí, dorazí v říjnu do siré oasy Asbena. Doktor Barth odloučí se od svých druhů, podnikne vyjížďku do města Agadesa a vrátí se k výpravě, kteráž vydá se zase na pochod dne 12, prosince. Stihne do krajiny Damerghu; tam rozjedou se tři cestovatelé, a Barth pustí se cestou do Kana, kam dospěje trpělivostí zapraviv valné poplatky.

Přes urputnou zimnici opustí toto město dne 7. března, maje s sebou jedinkého sluhu. Předním účelem jeho cesty jest ohledati jezero Čadské, od něhož je vzdálen ještě na pět set šedesát kilometrů. Pročež postupuje na východ a dojde města Zurikola v Bornu, které jest jádrem velkého středního císařství afrického. Tam doví se o smrti Richardsona, zahynulého únavou a újmami. Dorazí do Kuky, hlavního města bornuského na březích jezerních. Konečně stihne po třech nedělích dne 14. dubna do města Ngornu za dvanáct a půl měsíce od té doby, co vytrhl z Tripolisa.

Dne 29. března 1851 shledáváme se s ním opět, an se ubírá s Overwegem do království Adamauy jižně od jezera; dospěje až

---

*) 692 kilometrů.

do města Joly o něco pod 9. stupněm severní š'řky. To jest krajní mez dosažená na jih tímto smělým cestovatelem.

V měsíci srpnu navrátí se do Kuky, odkud projde po sobě Mandarou, Bagirmem, Kanemem a dostihne jakožto nejzazší meze na východ města Maseny, ležícího na 17⁰ 20′ východní délky.*)

Dne 25. listopadu 1852 pustí se po smrti Overwega, svého posledního soudruha, na západ, zavítá do Sokota, překročí Niger a dostane se posléze do Timbuktu, kde strádá osm dlouhých měsícův útisky šejkovými, týráním a bídou. Ale přítomnost křesťana ve městě nesmí se déle trpěti; Fulbové hrozí, že je oblehnou. Doktor opustí je tudíž dne 17. března 1854, uchýlí se na hranici, kde pobude třicet tři dni v naprostém nedostatku všeho, vrátí se v listopadu do Kana a stihne zase do Kuky, odkud pustí se cestou Denhamovou, prodlev v Kuce čtyři měsíce; spatří opět Tripolis na sklonku měsíce srpna 1855 a vrátí se do Londýna dne 6. září sám jediný ze svých soudruhů.

To byla smělá cesta Barthova.

Doktor Fergusson zaznamenal si pečlivě, že stanul na 4. stupni severní šířky a na 17. západní délky.

Vizme teď, co vykonali poručíci Burton a Speke ve východní Africe. Rozličným výpravám, které se braly proti Nilu, nikdy se nepodařilo proniknouti k tajemným pramenům této řeky. Dle zprávy německého lékaře Ferdinanda Werna stanula výprava, podniknutá roku 1840 pod ochranou Mehemeda Aliho, v Gondokoru mezi 4. a 5. severním rovnoběžníkem.

Roku 1855 vyšel z Chartuma Savojan Brun Rollet, jmenovaný sardinským konsulem ve východním Sudanu na místě zemřelého Vaudeye, a provozuje pod jménem Jakuba obchod s klovatinou a slonovinou dospěl do Belenie za 4. stupněm a vrátil se nemocen do Chartmu, kde zemřel roku 1857.

Ani doktor Peney, náčelník lékařského odboru ve vojště egyptském, jenž dorazil po malém parníku o stupeň pod Gondokoro, a vrátiv se zemřel výsilou v Chartumu —ani Benátčan Miani, který obešed říční prahy ležící pod Gondokorem dostihl 2. rovnoběžníku — ani maltézský kupec Andrea Deleono, jenž za své cesty proti Nilu dostal se ještě dále — nebyli s to, aby překročili nepřekročitelné meze.

Roku 1859 vydal se pan Vilém Lejean z nařízení francouzské vlády Červeným mořem do Chartuma a vstoupil na Nile na loď

*) Rozumí se poledník anglický, procházející hvězdárnu greenwichskou.

s jedním a dvacíti plavci a dvacíti vojáky; leč nedoplul ani za Gondokoro, podstupuje největší nebezpečenstva mezi černochy mocně vzbouřenými. Výprava, vedená panem d Escayracem de Lauture, pokusila se rovněž doraziti k pověstným pramenům.

Avšak osudného cíle toho nedobral se nikdy žádný cestovatel; vyslanci Neronovi dospěli kdysi k 9. stupni šířky; pročež postoupeno za osmnácte století jen o pět až šest stupňů čili o čtyři sta osmdesát až pět set osmdesát kilometrů.

Několik cestovatelů pokusilo se dostihnouti zřídel nilských, vydavše se na cestu z některého místa na východním pobřeží africkém.

Roku 1768 až 1772 vytrhl Skot Bruce z Massauy, habešského přístavu, prošel Tigrem, navštívil zříceniny Axumské, uzřel nilské prameny tam, kde jich nebylo, a nedodělal se valného úspěchu.

Roku 1844 založil doktor Krapf, anglikánský missionář, stanici Mombasu na přímoří zanzibarském a objevil ve společnosti důstojného Rebmanna dvě hory na čtyři sta osmdesát kilometrů od pobřeží; jsou to hory Kilimandžaro a Kenia, jež slezli pospolu pánové Heuglin a Thornton.

Roku 1845 vystoupil Francouz Maizan sám na pevninu v Bagamiji, naproti Zanzibaru, a dospěl do Deželamora, kde jej pohlavár sprovodil se světa ukrutnými mukami.

V měsíci srpnu 1859 vydal se mladý cestovatel Roscher z Hamburku na pochod s karavanou arabských obchodníkův a dostal se k jezeru Ňasse, kde byl ve spaní zavražděn.

Posléze byli roku 1857 poručíci Burton a Speke, aba důstojníci v bengalském vojště, vysláni zeměpisnou společností londýnskou vyzkoumat velká jezera africká; dne 17. června opustili Zanzibar a zabrali se přímo na západ.

Po čtyřměsíčních neslýchaných útrapách stihli do Kaze*), shromaždiště kupcův a karavan, pozbyvše plenem zavazadel a potýčkami nosičů; byli v samé Měsíčné zemi; tam nasebírali vzácných zpráv o domácích mravech, vládě, náboženství, zvířeně i květeně; po té pustili se k prvnímu z velkých jezer, Tanganice, rozlévajícímu se mezi 3. a 8. stupněm jižní šířky; stihi tam dne 14. února 1858 a navštívili různé pobřežní národy, namnoze lidojedy.

Dne 26. května hnuli se zase pochodem a vrátili se do Kaze dne 20. června. Tam zůstal vysílený Burton několik měsíců jsa nemocí zachvácen; zatím vyrazil Speke na pět set kilometrů k se-

*) Správně: Tabora.

veru až k jezeru Ukereve, které spatřil dne 3. srpna; leč uviděl toliko jeho cíp na 2° 30′ šířky.

Navrátil se do Kaze dne 25. srpna a dal se s Burtonem cestou do Zanzibara, jejž uzřeli v měsíci březnu následujícího roku. Tito dva smělí výzkumcové odpluli pak do Anglie a zeměpisná společnost pařížská přiřkla jim svou každoroční cenu.

Doktor Fergusson zaznamenal si pečlivě, že nepřišli ani za 2. stupeň jižní šířky, ani za 29. stupeň východní délky. Běželo tudíž o to, aby výzkumy Burtona a Speke byly spojeny s výzkumy doktora Bartha; byl to úkol proniknouti prostranství zšíří více než dvanácti stupňů.

V.

Sny Kennedyovy. — Náměstky v mnohočtu. — Domluvy Dickovy. — Procházka po mapě Afriky. — Co zbývá mezi dvěma směry kompasu. — Nynější výpravy. — Speke a Grant. — Krapf, Decken, Heuglin.

Doktor Fergusson dbal pilně, aby přípravy k odjezdu byly hotovy co nejdříve; řídil sám setrojení balonu prováděje některé změny, o nichž trval v naprostém mlčení.

Již dávno byl se jal studovati arabštinu a různá nářečí mandinská; maje vrozené nadání pro jazyky prospíval rychle.

Zatím jeho přítel lovec neodstupoval od něho ani na krok; obávalť se bezpochyby, aby se doktor nevydal na cestu bez jeho vědomí; naléhal naň posud v té věci nejpřesvědčivějšími domluvami, které Samuela Fergussona nikterak nepřesvědčily, a uchyloval se k prosbám, jež se ho nehrubě dotýkaly. Dick cítil, že se mu vymyká z rukou.

Ubohý Sko byl skutečně hoden politování; nemohl se již podívati na blankyt nebeský, aby ho nejímaly chmurné obavy; ve spaní zdálo se mu o závratném kolísání a neminulo noci, aby ve snu nepadal s ohromné výšky.

Sluší doložiti, že za těchto nočních můr spadl jednou nebo dvakrát s postele. Jeho první starostí bylo, ukázati Fergussonovi, jak silně se potloukl na hlavě.

„A přece to byly jen tři stopy výšky!“ dokládal dobromyslně, „nic více! a utržil jsem si takovou bouli! Suď pak!“

Z těchto slov vyznívala neskonalá truchlivost, ale doktora nedojala.

„Nespadneme," řekl.
„Ale spadneme-li přece?"
„Nespadneme."

To bylo stručné a jasné, a Kennedy neměl, co by odpověděl. Zvláště pak Dicka zlobilo to, že doktor zdál se jemu, Kennedyovi, naprosto upírati vlastní vůle; považoval za nevyhnutelné určení, že se Dick stane jeho povětrným soudruhem. O tom nebylo již nejmenší pochybnosti. Samuel nadužíval nesnesitelnou měrou náměstky v první osobě mnohočtu:

„My" se pobereme... „my" budeme hotovi dne... „my" odjedeme...

Anebo přisvojovací náměstky v jednočtu:

„Náš" balon... „naše" loďka... „náš" výzkum...

A zase v mnohočtu:

„Naše" přípravy... „naše" objevy... „naše" vzestupy...

Dick se toho hrozil, ač byl odhodlán zhola neodejeti; avšak nechtěl svému příteli příliš odmlouvati. Ba, přiznejme se, že si dal, sám dobře toho nechápaje, poslati ve vší tichosti z Edinburku něco vhodného šatstva a své nejlepší lovecké ručnice.

Jednou uznav, že člověk s nestoudným štěstím může míti čáku na zdar proti tisíci, tvářil se, jako by se podvoloval přáním doktorovým; leč aby protáhl odjezd, vytasil se s celou řadou všelijakých vytáček. Rozpovídal se o užitečnosti výpravy a její včasnosti... Je-li v pravdě potřebí, aby byly nilské prameny objeveny?... Prospěje-li ten podnik skutečně blahu člověčenstva?.... Vše-li se uváží, zda budou afričtí národové šťastnější, dostane-li se jim vzdělanosti? Ví-li se mimo to s jistotou, není-li vzdělanost spíše v Africe než v Evropě?... Možná... A nelze-li předkem ještě počkati?... Přechod přes Afriku bude někdy dojista vykonán, a to způsobem méně odvážným... Za měsíc, za půl roku, do roka, přibude bezpochyby některý badatel...

Tyto výklady setkaly se s účinkem přímo opačným ke svému účelu, a doktor chvěl se netrpělivostí.

„Což chceš, nešťastný Dicku, což chceš, ošemetný příteli, aby si jiný dobyl této slávy? Což mám zapřít svou minulost? couvnout před překážkami, které nestojí za řeč? odvděčit se zbabělými rozvahami za to, co pro mne učinila i vláda anglická, i královská společnost londýnská?"

„Ale..." namítl Kennedy, jenž v řeči často užíval této spojky.

„Ale," přejal mu slovo doktor, „což nevíš, že moje cesta je zápasem o úspěch s nynějšími výpravami? Což ti není známo, že noví výzkumcové postupují do středu Afriky?"

„Nicméně . . ."

„Poslyš mě dobře, Dicku, a pohleď na tuto mapu."

Dick pohleděl s odevzdaností.

„Jdi proti Nilu," vece Fergusson.

„Jdu proti němu," odpověděl poslušně Skot.

„Postup do Gondokora."

„Jsem tam."

A Kennedyovi tanulo na mysli, jak snadná je taková cesta po mapě.

„Vezmi jeden z hrotů tohoto kompasu," mluvil doktor dále a přilož jej k tomuto městu, za něž se stěží dostali i nejsmělejší."

„Je přiložen."

„A nyní vyhledej na pobřeží ostrov Zanzibar na 6. stupni jižní šířky."

„Mám jej."

„Postup nyní podle toho rovnoběžníku do Kaze."

„Stalo se."

„Ber se vzhůru po 33. stupni délky až k cípu jezera Ukereve na místo, kde stanul poručík Speke."

„Nuže! víš-li, čeho lze se právem domýšleti ze zpráv daných pobřežními kmeny?"

„O tom nemám ani potuchy."

„Že toto jezero, jehož dolejší konec jest na 2° 30′ šířky, vztahuje se asi rovněž o dva a půl stupně nad rovník."

„Opravdu?"

„Z tohoto půlnočního konce pak výtéká řeka, která splývá nezbytně s Nilem, ač není-li to Nil sám."

„Divná věc."

„Nyní přilož druhý hrot kompasu k tomuto konci jezera Ukereve."

„Stalo se, příteli Fergussone."

„Kolik počítáš stupňů mezi těma dvěma hroty?"

„Sotva dva."

„A víš-li pak, co to činí, Dicku?"

„Ani za mák."

„To činí ledva sto devadesát pět kilometrů, to jest nic."

„Skoro nic, Samuele."

„Víš-li pak, co se děje touto dobou?"

„Jdu proti němu," odpověděl Skot . . . (Str. 24.)

„Nevím, jako že jsem živ!“

„Nuže, poslyš! Zeměpisná společnost považovala veledůležitým výzkum tohoto jezera zahlédnutého Spekem, Pod ochranou její spolčil se poručík, nyní setník Speke se setníkem Grantem od indického vojska; postavili se v čelo četné a hojně opatřené výpravě; jich úkolem jest pustiti se po jezeře a postoupiti až do Gondokora; dostalo se jim přes pět tisíc liber podpory, a kapský guvernér přidal jim na výpomoc hottentotské vojáky; vytrhli ze Zanzibara na sklonku října 1860. Zatím dostal se Angličan John Petherick, konsul jejího Veličenstva v Chartumě, od Foreign-officeu*) asi sedm set liber; má v Chartumě vystrojiti parník, opatřiti jej dostatečnými zásobami a odplouti do Gondokara; tam vyčká karavany setníka Spekea a bude s to, aby ji zásobil.“

„Dobře smyšleno,“ ozval se Kennedy.

„Z toho vidíš jasně, že je nakvap, ač chceme-li se státi účastnými těchto výzkumných prací. A to není vše; zatím co se postupuje jistým krokem k objevu pramenů nilských, berou se jiní cestovatelé směle do srdce Afriky.“

„Pešky?“ otázal se Kennedy.

„Pěšky,“ odvětil doktor nevšímaje si této poznámky. „Doktor Krapf zamýšlí proniknouti na západ řekou Džubou, vlévající se do moře pod rovníkem. Baron z Deckenů vyšel z Mombasa, ohledal hory Kenii a Kilimandžaro a jest na pochodě do středu.“

„Pořád pěšky?“

„Pořád pěšky nebo na hřbetě mezků.“

„To jest mi docela jednostejno,“ odtušil Kennedy.

„Konečně,“ vykládal dále doktor, „chystá pan z Heuglinů, rakouský místokonsul v Chartumě, výpravu velice důležitou, jejímž předním účelem jest vyhledati cestovatele Vogela, jenž byl roku 1853 vyslán do Sudanu, aby se súčastnil prací doktora Bartha. Roku 1856 opustil Bornu, umíniv si prozkoumati tu neznámou zemi, která se prostírá mezi jezerem Čadským a Darfurem. Od té doby pak již se neobjevil. Listy došlé v červnu 1860 do Alexandrie oznamují, že byl zavražděn z rozkazu krále vadajského; leč jiné listy, zaslané doktorem Hartmannem otci cestovatelovu, praví podle vyprávek fulbského domorodce z Bornu, že jest Vogel pouze jako zajatec vězněn ve Vaře; pročež není ještě zmařena všecka naděje. Sestoupil se výbor za předsednictví panujícího vévody sasko-kobursko-gothského; můj přítel Petermann jest jeho tajemníkem;

*) Ministerstvo zahraničných věcí.

národní sbírkou sešel se náklad na výpravu, k níž přidružili se četní učenci; pan z Heuglinu vydal se z Massauy v měsíci červnu, a pátraje po stopách Vogelových má zároveň prozkoumati všecku zemi, rozprostírající se mezi Nilem a Čadem, to jest má spojiti podniky setníka Spekea s podniky doktora Bartha. A pak bude vykonán přechod od východu na západ.*)

„Aj!" ozval se Skot, „když se to všecko daří tak dobře, co budeme dělat tam dole?"

Doktor Fergusson neodpověděv, pokrčil jenom rameny.

VI.

Nevšední sluha. — Vidí souputníky Jupiterovy. — Dick a Joe se potýkají. — Pochybnost a víra. — Vážení. — Joe Wellington. — Dostane půlkorunu.

Doktor Fergusson měl sluhu; odpovídal horlivě na jméno Joe (čti: Džó); výtečná povaha: lnul k svému pánovi naprostou důvěrou a neskonalou oddaností, ba předstihoval jeho rozkazy, udělované vždy slovy jasně srozumitelnými; byl věrný jako pes, nikdy bručivý, nýbrž věčně v dobré míře; kdyby byl naschvál býval udělán, nebyl by se lépe zvedl. Fergusson bezpečil se naň úplně v podrobnostech svého života a s dobrou se potazoval. — Vzácný a poctivý Joe! sluha, jenž poroučí váš oběd, a jehož chuť srovnává se navlas s vaší; jenž skládá váš kufr, nezapomínaje ani na punčochy, ani na košile, jenž má vaše klíče a zná vaše tajemstva a nenadužívá jich!

Ale jakým mužem byl doktor tomuto hodnému Joovi! s jakou úctou a s jakou důvěrou poslouchal jeho výroky! Když Fergusson promluvil, jen blázen byl by mu odporoval. Vše, co myslil, bylo správné; vše, co řekl, rozumné; vše, co rozkázal, vykonatelné; vše, co podnikl, možné; vše, co provedl, podivuhodné. Kdybyste byli Joa rozsekali na kusy, což by se vám bylo bezpochyby zprotivilo, nebyl by změnil svého mínění o svém pánovi.

A proto, když v doktorovi uzrál úmysl přeletěti Afriku, byl Joovi hotovou událostí; překážek už nebylo; jakmile si doktor

---

*) Po odjezdu doktora Fergussona vešlo ve známost, že pan z Heuglinů pro jakési neshody dal se jinou cestou, než která byla vytčena výpravě, jejíž velení svěřeno panu Munzigerovi.

Fergusson předsevzal, že odjede, nebylo pochybnosti, že také dojede — se svým věrným služebníkem, neboť hodný ten hoch věděl dobře, že se súčastní cesty, ačkoli se nikdy o tom nezmínil.

Mimo to měl za cesty prokazovati nejplatnější služby svým bystrovtipem a podivuhodnou hbitostí. Kdyby bylo třeba bývalo ustanoviti professora tělocviku opicím Zoological Gardenu,*) které jsou však velice schytralé, byl by Joe zajisté dostal to místo. Skákati, lézti, lítati, prováděti tisíceré nemožné kousky bylo mu hříčkou.

Byl-li Fergusson hlavou a Kennedy paží, byl Joe rukou. Byl již provázel pána na několika cestách a nabyl jakéhosi vědeckého nátěru, zbarveného jeho způsobem; avšak honosil se zvláště klidnou filosofií, pros omilým optimismem; pokládal vše za snadné, logické, přirozené, a proto necítil potřeby naříkati nebo láti.

Mimo jiné vlastnosti byl obdařen úžasnou bystro a dalekozrakostí; vynikal jako Moestlin, Keplerův professor, tou neobyčejnou schopností, že rozeznal neozbrojeným okem souputníky Jupiterovy a napočetl v souhvězdí Plejad čtrnáct hvězd, z nichž poslední jsou deváté velikosti. Nepyšnil se tím nikterak, alebrž pozdravoval vás velmi zdvořile — a v čas potřeby dovedl dobře užívati očí. — Pročež vzhledem k důvěře, kterou Joe osvědčoval doktorovi, nebudiž s podivenou, že se mezi Kennedyem a důstojným sluhou rozpřádaly ustavičné hádky, ostatně ve vší slušnosti.

Jeden pochyboval, druhý věřil; jeden projevoval prozíravou opatrnost, druhý slepou důvěru; doktor ociťoval se mezi pochybností a vírou; nemohu nepodotknouti, že nedbal ani té ani oné.

„Nu! pane Kennedy?" říkal Joe.

„Nu! milý hochu?"

„Rozhodná chvíle nadchází. Zdá se, že se vydáme do měsíce."

„Míníš: do Měsíčné země, což není zhola tak daleko; ale buď bez starosti, je to rovněž nebezpečno."

„Nebezpečno? s mužem, jako je doktor Fergusson?"

„Nerad bych tě vyvedl z tvých přeludů, milý Joe; ale pravím ti upřímně: co tu podniká, jest učiněné šílenství. Neodjede."

„Že neodjede? Což jste neviděl jeho balon v dílně pánů Mitchellů v Boroughu?"*)

„Ani mi nepřipadne, abych se šel podívat."

„Tím přicházíte o krásné divadlo! Jak pěkná věc! jak hezká číše! jak rozkošná loďka! Jak dobře bude nám v ní!"

---

*) Zoologická zahrada.

**) Jižní předměstí londýnské.

„Hodláš tedy do opravdy provázet svého pána?“

„Já,“ odtušil Dick přesvědčivě, „já s ním půjdu, kam se mu zachce! To by tak ještě scházelo! abych jej pustil samotna, když jsme spolu projeli svět. A kdo by ho podporoval, když by byl unaven? kdo by mu podal silnou ruku, aby přeskočil propast? kdo by oň pečoval, kdyby se roznemohl? Ne, pane Dicku, Joe bude vždy na svém místě po boku doktora ... co dím? ... kolem doktora Fergussona.“

„Jsi řádný hoch.“

„Ostatně vy půjdete s námi,“ řekl Joe.

„Zajisté!“ odvětil Kennedy; „to jest, doprovodím vás, abych Samuelovi bránil do poslední chvíle, dopustiti se podobného bláznovství! Ba půjdu s ním až do Zanzibara, aby ještě tam ruka přítelova překazila jeho nesmyslný záměr.“

„Nepřekazíte pranic, pane Kennedy, s odpuštěním řečeno. Můj pán není žádné třeštidlo; rozvažuje dlouho, co chce podniknouti, a ustanoví-li se na něčem, ani ďábel ho od toho neodvrátí.“

„To uvidíme!“

„Netěšte se touto nadějí. Kromě toho je důležito, abyste šel s námi. Pro lovce, jako jste vy, jest Afrika krajem divův. A proto, buď jak buď, nebudete nikterak litovat, že jste se vydal na cestu.“

„Ne, dojista nebudu litovat, zvláště ukáže-li se konečně jeho tvrdohlavost.“

„Á, tu mi připadá,“ vzpomněl si Joe: „víte-li pak, že je dnes vážení?“

„Jakže, vážení?“

„Ovšem, můj pán, vy a já zvážíme se všichni tři.“

„Jako závodní jezdci!“

„Jako závodní jezdci. Ale upokojte se, nebude potřebí, abyste zhubeněl, jste-li příliš těžký. Budete připuštěn tak, jak jste.“

„Nedám se věru zvážit,“ pravil Skot pevně.

„Ale, pane, zdá se, že je toho potřebí pro jeho stroj.“

„Však se jeho stroj obejde bez mé váhy.“

„Možná! Ale což kdybychom pro schodek v přesných výpočtech nebyli s to, abychom vystoupili?“

„Aj, na mou věru, ničeho jiného si nepřeji!“

„Poslyšte, pane Kennedy: můj pán přijde hned pro nás.“

„Nepůjdu.“

„Snad mu nezpůsobíte tu bolest?“

„Způsobím.“

„Dobrá!“ zasmál se Joe, „mluvíte tak, poněvadž ho tu není; ale když vám řekne tváří v tvář: ‚Dicku (s odpuštěním řečeno), Dicku, třeba mi znát navlas tvou váhu,‘ pak půjdete, za to vám ručím.“

„Nepůjdu.“

V tom vrátil se doktor do své pracovny, kde se vedla tato rozmluva; podíval se na Kennedye, jemuž nebylo hrubě volno.

„Dicku,“ pravil doktor, „pojď s Joem; třeba mi vědět, kolik obadva vážíte.“

„Ale . . .“

„Můžeš nechat klobouk na hlavě. Pojď.“

A Kennedy šel.

Odebrali se všichni tři do dílny pánů Mittchelů, kde byly připraveny váhy římskými nazvané. Bylo skutečně potřebí, aby doktor znal tíži svých soudruhův a zřídil podle ní rovnováhu svého balonu. Vyzval Dicka, aby vystoupil na plošinu vah; Skot nevzpíraje se prohodil polohlasně:

„Vždyť je dobře! vždyť je dobře! to nezavazuje k ničemu.“

„Sto padesát tři libry,“ pravil doktor zaznamenávaje si tento počet do zápisníku.

„Což jsem příliš těžký?“

„O ne, pane Kennedy,“ odvětil Joe; „ostatně jsem já lehký, tím se věc vyrovná.“

To praviv vstoupil Joe s nadšením na místo lovcovo; jsa všecek rozohněn byl by váhy málem zvrhl; postavil se jako Wellington, jenž se opičí po Achillovi u vchodu do Hyde-Parku, a vypadal znamenitě i bez štítu.

„Sto dvacet liber,“ zapsal si doktor.

„He! he!“ zvolal Joe se spokojeným úsměvem.

Proč se usmíval? Nebyl by to mohl nikdy říci.

„Teď je na mně,“ vece Fergusson.

I zapsal sto třicet pět liber na svůj vlastní vrub.

„My tři,“ pravil, „nevážíme více, nežli čtyři sta liber.“

„Ale, pane,“ ozval se Joe, „kdyby toho bylo potřebí pro vaši výpravu, nejedl bych, abych se spadl o nějakých dvacet liber.“

„Toť zbytečno, hochu,“ odpověděl doktor: „jez po chuti, a tu máš půlkorunu*) a opatři si za ni přítěž, jaké se ti zachce.“

---

*) Anglický stříbrňák v ceně asi 3 našich korun.

VII.

Geometrické podrobnosti. — Výpočet obsahu balonu. — Dvojitý balon. — Obal. — Loďka. — Tajemný přístroj. — Potraviny. — Dodatečná příprava.

Doktor Fergusson byl se již dlouho zabýval podrobnostmi své výpravy. Lze si představiti, že balon, toto podivuhodné plavidlo určené k jeho dopravě vzduchem, byl předmětem jeho neustálého přemýšlení.

Nechtě dáti balonu rozměry příliš veliké, ustanovil se předkem na tom, že jej nadme vodíkem, který jest čtrnáckrát a půl lehčí vzduchu. Výroba tohoto plynu je snadná, a na vzduchoplaveckých výpravách dodělal se nejlepších úspěchů.

Doktor poznal výpočty velice přesnými, že vzhledem k věcem k jeho cestě a pro jeho přístroj nezbytně potřebným musí vzíti s sebou váhu čtyř tisíc liber; pročež bylo vyzkoumati, jaká vzestupná síla jest s to, aby unesla tuto váhu, a jaký tudíž jest obsah její.

Váha čtyř tisíc liber rovná se čtyřicítičtyřem tisícům osmi stům čtyřicítisedmi krychlovým stopám**) vytlačeného vzduchu, čili jinými slovy: čtyřicetčtyři tisíce osm set čtyřicetsedm krychlových stop vzduchu váží asi čtyři tisíce liber.

Dá-li se balonu tento obsah čtyřicetičtyř tisíc osmi set čtyřiceti sedmi krychlových stop a naplní-li se na místě vzduchu vodíkem, který jsa čtrnáctkrát a půl lehčí, váží toliko dvě stě sedmdesátšest liber, jeví se nesrovnalost v rovnováze, to jest rozdíl asi tří tisíc sedmi set osmdesáti liber. V tomto rozdílu pak mezi vahou plynu obsaženého v baloně a mezi vahou vzduchu jej objímajícího záleží vzestupná síla balonu.

Avšak kdyby se do balonu vpustilo čtyřicetčtyři tisíce osm set čtyřicetsedm krychlových stop dotčeného plynu, byl by zcela naplněn; leč to nesmí býti, neboť čím více stoupá balon do méně hustých vrstev vzduchových, tím více roztahuje se plyn v něm uzavřený a protrhl by se za nedlouho obal. Pročež naplňují se balony obyčejně jenom do dvou třetin.

Doktor pak prohlédaje k jistému zámyslu jedině jemu známému, odhodlal se naplniti svůj balon jen zpola, a poněvadž musil vzíti s sebou čtyřicetčtyři tisíce osm set čtyřicet sedm krychlových stop vodíku, dáti balonu obsah téměř dvojnásobný.

*) 1661 krychlových metrů.

Sestrojil jej do protáhlého tvaru, o němž se ví, že jest nejvýhodnější; vodorovný průměr činil padesát stop a kolmý průměr sedmdesátpět;*) nabyl takto kulovitého tělesa, jehož obsah páčil se rovným číslem na devadesát tisíc krychlových stop.

Kdyby doktor Fergusson byl mohl použiti dvou balonů, bylo by mu přibylo čáky na zdar; lzeť vskutku, praskne-li jeden v povětří, udržeti se druhým, vyhodí-li se přítěž. Ale říditi dva balony jest věc velice nesnadná, když jde o to, aby se jim zachovala rovná síla vzestupná.

Dlouho rozvažovav sloučil Fergusson důmyslnou úpravou výhody dvou balonův a vyhnul se jich potížím; sestrojilť dva nestejné veliké a vstrčil jeden do druhého. Jeho vnější balon, jemuž ponechal rozměry svrchu vytčené, zavíral v sobě menší ballon téhož tvaru, který měl pouze čtyřicetpět stop ve vodorovném a šedesát osm stop v kolmém průměru. Obsah tohoto vniterního balonu páčil se tudíž jenom na šedesátsedm tisíc krychlových stop; měl plovati v plynu jej obklopujícím; z balonu do balonu šla záklopka, mohouc je v čas potřeby uvésti navzájem ve spojení.

Tato úprava měla do sebe tu výhodu, kdyby pro sestup bylo třeba vypustiti plyn, že by se nejprve vypustil plyn z velkého balonu; kdyby pak se musil vyprázdniti načisto, zůstal by malý neporušen; po té bylo by lze odstraniti vnější obal jako nepohodlné břímě a osamotnělý druhý balon nebyl by větru hříčkou, jakou bývají balony napolo splasklé.

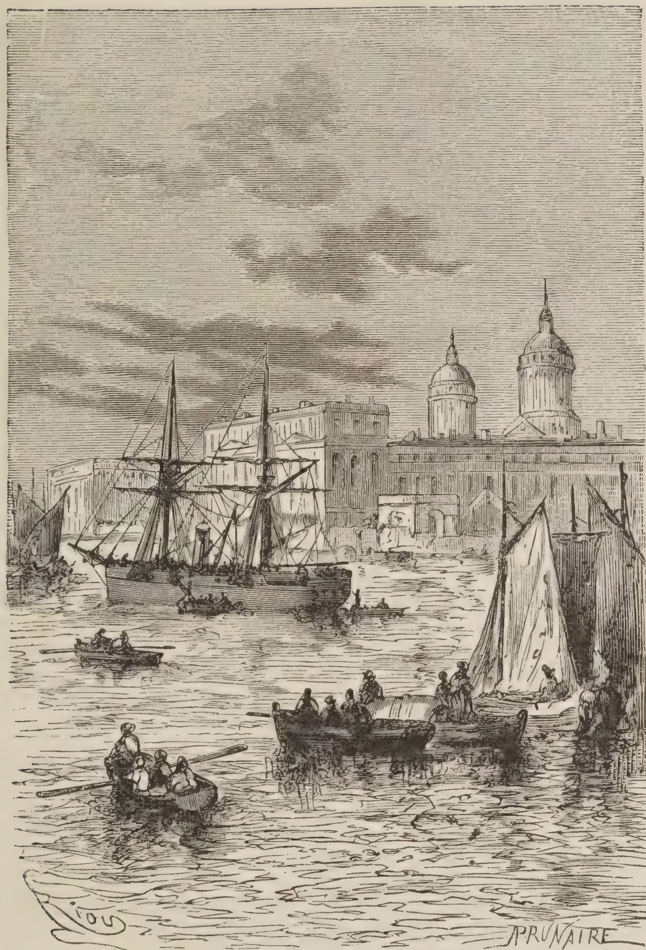
Ba ještě více: kdyby vnější balon stihla nehoda, kdyby se protrhl, mohl býti druhý zachráněn.

Dva balony byly zhotoveny z lyonské křižované dykyty napuštěné gutaperčou. Tato klovatina vyniká úplnou neprodyšností a vzdoruje naprosto kyselinám a plynům. Dykyta byla dvojitě složena na vrchním polu koule, kde jest napětí největší.

V tomto obalu mohl se plyn udržeti po dobu neobmezenou. Vážil půl libry na devět čtverečných stop. Ježto pak povrch vnějšího balonu měřil asi jedenáct tisíc šest set čtverečných stop, vážil obal jeho šest set padesát liber. Obal druhého balonu, jehož povrch měřil devět tisíc dvě stě čtverečných stop, vážil toliko pět set deset liber: úhrnem tedy jedenáct set šedesát liber.

---

*) Tento rozměr není nijak neobyčejný: sestrojilť roku 1784 Montgolfier v Lyoně balon, jenž obsahoval 340.000 krychlových stop čili 20.000 krychlových metrův a unesl váhu 20 tun neb asi 20.000 kilogramů.

Dne 16. února spustil „Resolute" kotvu před Greenwichem . . .
(Str. 36.)

Síť, která měla držeti loďku, byla spletena z provazů z konopí nadmíru pevného; dvěma záklopkám věnována péče co nejbedlivější, jako by se věnovala kormidlu lodnímu.

Loďka tvaru okrouhlého, mající v průměru patnácte stop, byla upletena z vrbového proutí, sesíleného lehkým železným postrojem, a vnitř opatřena zpruhami k tomu určenými, aby oslabovaly nárazy. Její váha a váha sítě nepřevyšovala dvě stě osmdesát liber.

Mimo to dal si doktor udělati čtyři schránky z železného plechu ztlouští dvou čárek; byly mezi sebou spojeny rourami kohoutky opatřenými; k tomu přidal hadici v průměru asi dvou palců, která končila dvěma rovnými rameny nestejně dlouhými, z nichžto větší měřilo dvacetpět a kratší pouze patnácte stop.

Plechové schránky umístěny v loďce tím způsobem, že zabíraly prostor co nejmenší; hadice, která měla se přidělati až později, zabalena o sobě, jakož i velmi silný elektrický sloup Bunsenův. Tento přístroj byl sestaven tak důmyslně, že nevážil více než sedm set liber spolu s dvacítipěti gallony*) vody obsažené ve zvláštní schránce.

Nástroje na cestu určené záležely ve dvou teploměrech, dvou tlakoměrech, dvou bussolách, sextantu, dvou časoměrech, umělém obzorníku a výškoměru k zachycování předmětů vzdálených a nepřístupných. — Hvězdárna greenwichská propůjčila se k službám doktorovi, jenž ostatně nehodlal konati fysická pozorování; chtěl jedině stanoviti svůj směr a označovati polohu hlavních řek, hor a měst.

Opatřil se třemi železnými kotvami dobře vyzkoušenými a žebříkem z lehkého, pevného hedvábu zdélí asi padesáti stop.

Rovněž vypočetl zevrubně váhu svých potravin; skládaly se z čaje, kávy, sucharů, z nasoleného masa a pemmikanu, přípravku, jenž maje nepatrný objem, chová v sobě mnoho výživných látek. Mimo dostatečnou zásobu kořalky dal si zhotoviti dvě schránky na vodu, do nichž se vešlo po dvacítidvou gallonech.

Požívání těchto různých potravin mělo ponenáhlu zmenšovati břímě nesené balonem. Neboť sluší podotknouti, že rovnováha balonu ve vzduchu je nadmíru citliva.

Úbytek váhy téměř nepatrný mívá v zápětí pošinutí velice značné.

---

*) Gallon rovná se asi $4^1/_2$ litru.

Doktor nezapomněl ani na stan, jenž měl zastírati část loďky, ani na pokryvky, které byly jediným cestovním ložem, ani na lovcovy ručnice, ani na zásobu prachu a kulí.

Stůjž zde přehledný soubor jeho rozličných výpočtů.

Fergusson	135	liber,
Kennedy	153	„
Joe	120	„
váha prvního balonu	650	„
váha druhého balonu	510	„
loďka a síť	280	„
kotvy, nástroje, ručnice, pokryvky, stan, všeliké náčiní,	190	„
maso, pemmikan, suchary, čaj, káva, kořalka,	386	„
voda	400	„
přístroj	700	„
váha vodíku	276	„
přítěž	200	„
Úhrnem	4000	liber.

To byl rozpočet čtyř tisíc liber, které doktor Fergusson hodlal vzíti s sebou; přibral toliko dvě stě liber přítěže „jenom pro nepředvídané případy", jak říkal, neboť doufal bezpečně vzhledem k svému přístroji, že mu jí užiti nebude.

VIII.

Důležitost Joova. — Velitel *Resolutu.* — Zbrojnice Kennedyova. — Uložení ballonu. — Hostina na rozloučenou. — Odjezd dne 21. února. — Vědecké výklady doktorovy. — Duveyrier, Livingstone. — Podrobnosti cesty vzduchem. — Kennedy umlčen.

Kolem 10. února chýlily se přípravy ke konci, balony, uzavřené jeden ve druhém byly zúplna hotovy; podstoupily silný tlak vzduchu na jich boky hnaného; tato zkouška podala dobrý pojem o jich pevnosti a dosvědčila péči věnovanou jich sestrojení.

Joe byl všecek rozradostněn, chodil neustále z Greek streetu do dílen pánů Mittchellů, maje pořád co činiti, pořád co hovořiti, vykládaje rád podrobnosti o věci lidem, kteříž o ně nestáli, a jsa

nade vše hrd tím, že bude provázeti svého pána. Ba domnívám se, že hodný ten hoch vydělal si několik půlkorun, ukazuje ballon, vysvětluje myšlenky a záměry doktorovy a ukazuje tohoto pootevřeným oknem, anebo, když šel po ulici; netřeba mu to pokládati za zlé; měl věru právo těžiti poněkud z obdivu a zvědavosti svých vrstevníků.

Dne 16. února spustil *Resolute* kotvu před Greenwichem. Byla to šroubová loď o nosnosti osmi set tun, dobrý plavec, která vykonala úkol opatřiti zásobami poslední výpravu sira Jamesa Rossa v polárních končinách. Velitel Pennet považován za roztomilého muže; zajímal se velice o cestu doktorovu, jehož vážil si již ode dávna. Tento Pennet byl spíše učencem nežli vojákem; to však nevadilo, aby neměl na lodi čtyři karonady*), které nikdy nikomu neublížily jsouce jen k tomu, aby tropily hřmot na světě nejpokojnější.

Podlubí *Resolutu* bylo upraveno k uložení balonu; byl tam dopraven s největší opatrností dne 18. února a složen na dně lodi tak, aby se předešlo všeliké nehodě; loďka a její příslušenství, kotvy, provazy, potraviny, schránky na vodu, které se měly naplniti po příjezdu, vše spořádáno pod dohledem Fergussonovým.

Na výrobu vodíku uloděno deset tun kyseliny sírové a deset tun starého železa. Toto množství bylo více než dostatečné, ale bylo třeba vyvarovati se možných ztrát. Přístroj, určený k vyvozování vodíku a sestávající asi z třicíti sudů, složen v nádni.

Tyto rozličné přípravy skončily se dne 18. února večer. Dvě kajuty pohodlně zařízené očekávaly doktora Fergussona a jeho přítele Kennedye. Ačkoli se Skot ustavičně zaklínal, že neodjede, odebral se přece na loď s hotovým loveckým arsenálem, dvěma dvojhlavňovými zadovkami a osvědčenou karabinou z továrny Purdeye, Moorea a Dicksona v Edinburce; s podobnou zbraní byl lovec s to, vehnati ze vzdálenosti dvou tisíc kroků kulku kamzíkovi do oka; k tomu družily se dva šestihlavňové Coltovy revolvery pro nepředvídané potřeby; jeho prachovka, jeho nábojnice, olovo a kulky nepřevyšovaly váhu doktorem ustanovenou.

Tři cestující přibyli na loď dne 19. února; byli uvítáni s velkým vyznamenáním kapitánem a jeho důstojníky; doktor byl stále dosti chladný, jsa jedině zaujat svou výpravou, Dick rozechvěn, ač to tajil, Joe pak plesal zapřádaje kratochvilné hovory; stal se

*) Dělo s krátkou hlavní.

hned miláčkem v poddůstojnickém oddělení, kde mu bylo vykázáno lože.

Dne 20. vystrojena královskou společností zeměpisnou Fergusonovi a Kennedyovi hostina na rozloučenou, Velitel Pennet a jeho důstojníci súčastnili se hodů, jež se honosily velkou živostí a četnými lichotivými projevy; neskrbleno ani přípitky na dlouhý věk a zdraví stolovníků. Sir Francis M... předsedal s tajeným pohnutím, avšak velmi důstojně.

K nemalému zmatku Dicka Kennedye dostalo se mu valného podílu v bakchických blahopřáních. Když se připilo „neohroženému Fergussonovi, slávě Anglie", musilo se připíti „neméně srdnatému Kennedyovi, odvážnému jeho soudruhu".

Dick silně se zardél, což pokládáno za skromnost: potlesk se zdvojnásobil. Dick začervenal se ještě více.

Při zákuscích došla zpráva od královny; vzdávala poklony dvěma cestovatelům vyslovujíc přání, aby se podnik zdařil.

Což zavdalo podnět k novým přípitkům na zdraví „jejího milostivého Veličenstva".

O půlnoci rozešli se hodovníci po dojemném rozloučení a srdečném stisknutí rukou.

Čluny *Resolutu* čekaly u westminsterského mostu; velitel vstoupil do nich ve společnosti svých cestujících a důstojníků, a rychlý proud Temže unášel je ke Greenwichi.

V jednu hodinu spal kdekdo na lodi.

Nazejtří dne 21. února ve tři hodiny ráno pece hučely; v pět hodin vytažena kotva, a účinkem své vrtule ujížděl *Resolute* k ústí Temže.

Netřeba snad ani podotýkati, že hovory na lodi otáčely se jedině okolo výpravy doktora Fergussona. Kdo jej viděl a slyšel, každému mimo Skota vnukl za nedlouho takovou důvěru, že nikdo nepochyboval o zdaru jeho podniku.

Za dlouhých prázdných hodin plavby konal doktor opravdové přednášky zeměpisné v kroužku důstojnickém. Tito mladí mužové zajímali se vášnivě o objevy učiněné v Africe za posledních čtyřicet let; vyprávěl jim o výzkumech Barthových, Burtonových, Spekeových, Grantových; líčil jim tuto tajemnou pevninu, podrobenou se všech stran vědeckému bádání. Na severu prozpytoval mladý Duveyrier Saharu a přivedl do Paříže náčelníky tuarecké. K podnětu francouzské vlády chystalo se dvé výprav, které přicházejíce od severu a mířice na západ sešly by se v Timbuktu. Na jihu postupoval neunavný Livingstone neustále k rovníku a od

března 1862 bral se ve společnosti Mackensiově proti řece Rovumě. Devatenácté století zajisté neuplyne, aby Afrika nevyjevila ta jemstva skrytá v jejím lůně po šest tisíc let.

Účast posluchačů Fergussonových zvláště se vzmáhala, když jim líčil zevrubně přípravy na cestu; chtěli opravovati jeho výpočty; přeli se, a doktor pouštěl se upřímně do rozkladů.

Nejvíce bylo jim s podivenou, že bere s sebou množství potravin poměrně nepatrné. Jednou zeptal se jeden z důstojníků doktora na tu věc.

„To-li vás překvapuje?" odpověděl Fergusson.

„Zajisté."

„Jak dlouho domníváte se, že potrvá moje cesta? Celé měsíce? Toť velký omyl; kdyby se protáhla, bylo by veta po nás, nedospěli bychom k cíli. Vězte, že ze Zanzibara na pobřeží senegalské není více nežli pět tisíc šest set, anebo dejme tomu, pět tisíc osm set kilometrů. Kdyby se za dvanáct hodin urazilo as osm set třicet kilometrů, což se nerovná ani rychlosti našich železnic a plulo se dnem i nocí, stačilo by sedm dní přeletěti Afriku."

„Ale tu byste ničeho neviděl; nemohl byste konati zeměpisná pozorování, ani ohledávati kraj."

„Mohl," odvětil doktor; „jsme-li pánem svého balonu, vzestupuji-li nebo sestupuji-li po libosti, zastavím se, kdykoliv uznám za dobré, zvláště, když by nastávalo nebezpečí, že mě uchvátí proudy příliš prudké."

„A na ty uhodíte," prohodil velitel Pennet; „jsou vichry, kteréž urazí za hodinu na čtyři sta kilometrů."

„Tu vidíte," odtušil doktor, „při takové rychlosti přeletěla by se Afrika za dvanáct hodin; v Zanzibaru by člověk vstal a v Saint-Louisu by šel spat."

„Avšak," ozval se jeden z důstojníků, „může-li býti balon unášen takovou rychlostí?"

„Stalo se to již," odpověděl Fergusson.

„A balon odolal?"

„Úplně. Bylo to v čas korunovace Napoleonovy roku 1804. Větroplavec Garnerin vypustil v Paříži v jedenáct hodin večer balon s tímto nápisem provedeným zlatým písmeny: „V Paříži dne 25. frimairu*) roku XIII. korunovace císaře Napoleona J. Sv. Piem VII." Druhého dne ráno v pět hodin viděli obyvatelé římští

---

*) Třetí měsíc v někdejším novofrancouzském kalendáři, ode dne 21. listopadu do 20. prosince.

týž balon vznášeti se nad Vatikánem, přeletěti římskou Campagni a spustiti se do jezera Bracciana. Tak jest, pánové, balon s to, aby obstál při podobné rychlosti."

„Ba on ano; ale což člověk," odvážil se namítnouti Kennedy.

„Člověk také! Neboť balon je pořád nehybný vzhledem ke vzduchu, který jej obklopuje; on nepostupuje, nýbrž vzduch sám; kdyby se v loďce rozžehla svíčka, plamen by neplápolal. Kdyby byl do ballonu Garnerinova vstoupil větroplavec, nebyla by mu ta rychlost nikterak ublížila. Ostatně nehodlám zkoušeti takovou rychlost, a budu-li se moci na noc zachytit nějakého stromu nebo výstupku půdy, neopominu toho. Mimo to povezeme s sebou na dva měsíce potravin, a našemu obratnému lovci nic nebude na závadu, aby nám opatřil hojnost zvěři, když se zakotvíme na zemi."

„Ach! pane Kennedy! tam se vám naskytnou mistrovské rány," ozval se mladý midshipman, pohlížeje na Skota závistivýma očima.

„Nehledě na to," prohodil jiný, „že vaše zábava bude sdružena s velikou slávou."

„Pánové," odpověděl lovec, „jsem vám velice povděčen . . . za vaše poklony . . . ale nesluší se mi přijímati je . . ."

„Jakže!" ozývalo se zevšad, „což neodjedete?"

„Neodjedu."

„Což nebudete provázet doktora Fergussona?"

„Nejen ho nebudu provázet, ale jsem zde pouze proto, abych ho v poslední chvíli zadržel."

Veškery zraky utkvěly na doktorovi.

„Neposlouchejte ho," odtušil s obvyklou klidností ve tváři. „Toť věc, pro kterou neradno se s ním příti; celkem ví velmi dobře, že odjede."

„Při sám svatý Patrick!" zvolal Kennedy, „osvědčuji . . ."

„Neosvědčuj nic, přítel Dicku; jsi odměřen, zvážen, ty i tvůj prach, tvé ručnice a tvé kulky, a protož o tom již nemluvme."

A od tohoto dne až do příjezdu na Zanzibar Dick skutečně neotevřel úst; nemluvil již o tom ani o čem jiném. Mlčel.

IX.

Mys obeplut. — Na předním výstupku. — Professor Joe přednáší o světopise. — O řízení balonů. — O hledání vzdušných proudů. — Heureka.

Resolute tíhl rychle k mysu Dobré naděje; pohoda vytrvala, jakkoli moře dmulo se silněji.

Dne 30. března, za dvacetsedm dní po odjezdě z Londýna, bylo na obzoru rozeznati obrysy Tabulové hory; Kapské město, rozložené na úpatí amfiteatru z pahorkův, objevilo se skrze námořský dalekohled, a za nedlouho spustil *Resolute* kotvu v přístavě. Než velitel zastavil tam jen proto, aby se zásobil uhlím, na kteroužto práci vystačil den; nazejtří zamířila loď na jih, aby obeplula polední výběžek Afriky a vjela do průlivu Mozambického.

Joe nekonal první cestu po moři, pročež netrvalo dlouho, a zdomácněl na lodi. Kde kdo mu by nakloněn pro jeho upřímnost a dobrou míru. Proslulost jeho pána odrážela se valnou měrou i na něj. Poslouchali ho jako věštce, i nemýlil se více než kterýkoli jiný.

Zatím pak, co doktor popisoval a vykládal v kroužku důstojnickém, trůnil Joe na předním výstupku a spřádal historii svým způsobem, což ostatně děla i největší dějepisci všech dob.

Přirozenou měrou byla na přetřesu pověstná cesta. Joa stálo mnoho práce, nežli vštípil zpurným duchům přesvědčení o podniku, leč jakmile plavci uvěřili, nezdálo se nic nemožným jich obrazivosti roznícené vyprávkou Joovou. — Omámivý vypravovatel namlouval svým posluchačům, že po této cestě dojde ještě na jiné. Byl to jen začátek dlouhé řady nadlidských podniků.

„Hleďte, přátelé, když člověk okusí tento druh pohybu, nemůže se již obejít bez něho; na své příští výpravě pak nepůjdeme stranou, nýbrž půjdeme přímo před sebe a budeme pořád stoupat.“

„Aj! tu se dostanete na měsíc,“ prohodil užaslý posluchač.

„Na měsíc!“ odvětil rychle Joe; „ne, na mou věru, to je příliš všední! kde kdo chodí na měsíc. Mimo to není tam vody a člověk je nucen vzít jí s sebou velké zásoby a také vzduch v lahvích, aby bylo co dýchat.“

„Dobrá! je-li pak tam gin?“*) ozval se plavec, jenž byl náramným milovníkem tohoto nápoje.

---

*) Čti: Džin — borovička.

I smáli se, leč napolo mu věřili . . . (Str. 42.)

„Ještě ne, milý brachu. Ne, s měsícem není nic; ale budeme se procházet po těch hezkých hvězdách, po těch rozkošných oběžnicích, o kterých mi pán tolikrát vyprávěl. Tak se nejprve podíváme na Saturna . . .“

„Je-li to ten, co má prsten?“ otázal se stanovištník.

„Ano! snubní prsten. Jenom že se neví, kam se poděla jeho žena!“

„Jakže! vy půjdete až tak vysoko?“ pravil zaražený plavčík. „Což je váš pán ďábel?“

„Ďábel? Na to je příliš dobrý!“

„A po Saturnovi?“ zeptal se jeden z nejzvědavějších v posluchačstvu.

„Po Saturnovi? No, zavítáme návštěvou na Jupitera; to je vám taková směšná země, kde má den jenom devět hodin a půl, což je vhod lenochům, a kde roky na příklad trvají dvanáct let, což je prospěšno lidem, kterým zbývá už jen šest měsíců života. Tím se jich jsoucnost trochu prodlouží!“

„Dvanáct let?“ divil se plavčík.

„Ano, hochu; v tom kraji by tebe matka ještě kojila, a onen staroch tam dole, jemuž jde na padesátku, byl by půlpátaletým klučíkem.“

„To není víře podobno!“ zvolal přední výstupek jako jedním hlasem.

„Holá pravda,“ odvětil Joe ubezpečile. „Ale co chcete? Když člověk pořád živoří na tomto světě, nenaučí se ničemu, zůstane nevědomým jako morče. Zajděte si na Jupitera a uvidíte! Na příklad je tam nahoře třeba stejnokroje, neboť jsou souputníci, na nichž není volno!“

I smáli se, leč napolo mu věřili; i vyprávěl jim o Neptunovi, kde jsou námořníci vítáni, a o Marsovi, kde si vojáci vykračují po chodníku, což je na konec obtížné. Merkur pak je špatným světem, nic než zloději a kupci sobě navzájem tak podobní, že jest těžko od sebe je rozeznat. A posléze podal jim o Venuši obraz v pravdě úchvatný.

„A až se vrátíme z té výpravy,“ dokládal roztomilý vypravovatel, „budeme vyznamenáni jižním křížem, který září tam nahoře v knoflíkové dírce dobrého Pánaboha.“

„A půjdete si ho zasloužit!“ pravili plavci.

Takhle uplývaly veselými hovory dlouhé večery na předním výstupku. A zatím braly se poučné rozmluvy doktorovy svým během.

Jednou mluvilo se o řízení balonův, a Fergusson byl požádán, aby pronesl svůj soud v této věci.

„Nevěřím,“ pravil, „že se podaří říditi ballony. Znám všecky soustavy, s nimiž se dály pokusy, nebo které byly navrženy; ani jedna nedodělala se zdaru, ani jednu nebylo lze uvésti ve skutek. Chápete zajisté, že jsem se zabýval touto věcí, na níž mi tolik sešlo; než nebyl jsem s to, abych ji rozřešil prostředky, jichž poskytují nynější mechanické vědomosti. Bylo by třeba vynalézti motor mimo obyčej mohutný a nad možnost lehký. A přece nebude lze odolati proudům poněkud silnějším! Ostatně čelily až posud veškery pokusy spíše k řízení loďky než balonu. To je chyba.“

„Nicméně,“ ovala se námitka, „jest velká souvislost mezi vzducholodí a vodní lodí, která se řídí po libosti.“

„Nikoliv,“ odpověděl doktor Fergusson, „souvislost ta je nepatrná, nebo není žádné. Vzduch je neskonale méně hustý nežli voda, v níž je loď ponořena toliko na polo, kdežto vzducholoď plyne celá v povětří a trvá v nehybnosti vzhledem k okolnímu vzduchu.“

„Máme tedy za to, že větroplavba promluvila poslední slovo?“

„Nikterak! Nikterak! Dlužno hledati jinou věc, a nelze-li říditi balon, jde aspoň o to, aby se udržel v příznivých proudech vzduchových. Čím výše se stoupá, tím větší nabývají stejnoměrnosti a mají stálejší směr: nejsouť jim na závadu údolí a hory, prostupující povrch zeměkoule, a v tom, jak víte, spočívá hlavní příčina změn větru a nerovnosti jeho vanu. Jakmile pak budou tato pásma určena, bude balonu jen zachytiti proudy, jichž bude potřebovati.“

„Aby se však do nich dospělo,“ namítal velitel Pennet, „bude třeba neustále vystupovati nebo sestupovati. V tom vězí háček, milý doktore.“

„A proč, milý veliteli?“

„Rozumějme si: to bude obtíží a překážkou toliko dlouhým cestám a nikoli pouhým povětrným procházkám.“

„A z jaké příčiny, prosím?“

„Poněvadž lze vystoupiti jen s tou podmínkou, že se vyhodí přítěž, sestoupiti pak lze jen s tou podmínkou, že se vypustí plyn, a takovou měrou jsou zásoby plynu a přítěže brzy vyčerpány.“

„Milý Pennete, právě jen o to běží a o nic jiného. V tom spočívá jediná obtíž, kterou dlužno vědě překonati. Nejde o řízení balonů; jde jen o to, aby je bylo možno hnáti shora dolů beze ztráty plynu, který jest jich silou, jich krví, jich duší, ač lze-li se tak vyjádřiti.“

„Máte pravdu, milý doktore, ale tato obtíž není dosud rozřešena, tento prostředek není dosud nalezen.“

„Prosím za odpuštění, jest nalezen.“

„Kým?“

„Mnou!“

„Vámi?“

„Chápete zajisté, že bych se jinak nebyl odvážil tohoto přeletu přes Afriku balonem. Než by uběhly dvacetčtyři hodiny, byl bych hotov s plynem.“

„Avšak o tom jste se v Anglii nezmínil.“

„Nikoli. Nedbal jsem pouštěti se na veřejnosti do přetřesů. To jsem pokládal zbytečným. Vykonal jsem potají přípravné zkoušky a byl jsem spokojen; nebylo mi tudíž třeba někomu se s nimi svěřovat.“

„Nuže, milý Fergussone, smíme-li se tázati na vaše tajemství?“

„Tu je máte, pánové, a můj prostředek jest prajednoduchý.“

Pozornost posluchačů byla napiata do vyšší míry, a doktor jal se pokojně vykládati v tato slova:

X.

Dřívější pokusy. — Patero schránek doktorových. — Plynová dmuchavka. Záhřevník. — Způsob řízení. — Jistý úspěch.

„Často konány pokusy, pánové, vystoupit nebo sestoupit po libosti beze ztráty balonového plynu nebo přítěže. Francouzský větroplavec, pan Meunier, chtěl dojíti tohoto účelu tím, že zhustil vzduch ve vniterním prostoru. Belgičan, pan doktor van Hecke, vyvinoval křídly a lopatami kolmou sílu, která by byla namnoze nedostačila. Praktické výsledky, jichž se dospělo těmito různými prostředky, byly nepatrny.

Pročež ustanovil jsem se na tom, že se chopím věci s jiné stránky. A předkem zavrhuji zúplna přítěž, leč pro potřebu větší síly vzestupné, která by nastala, kdyby se pokazil můj přístroj, nebo kdybych byl nucen rázem vystoupiti, abych se vyhnul nenadálé překážce.

„Moje prostředky vzestupné a sestupné záležejí jedině v tom, že roztahují nebo stahuji rozličnou teplotou vzduch uzavřený v baloně. A tohoto výsledku docházím takto:

Viděli jste, že jsem dal s loďkou naložiti také několik schránek, o nichž nevíte, nač jsou. Těchto schránek je počtem pět.

První jest asi na dvacetpět gallonů vody, do níž přidám několik kapek kyseliny sírové, abych rozmnožil její voditelnost, a rozložím ji silným sloupem Bunsenovým. Voda se skládá, jak víte, ze dvou částí vodíku a z jedné kyslíku.

Účinkem sloupu vyjde kyslík jeho kladným pólem do druhé schránky. Třetí schránka, umístěná nad druhou a dvojnásobného obsahu, pojme vodík přicházející pólem záporným.

Kohoutky, z nichž jeden má otvor ještě jednou tak velký jako druhý, jsou tyto dvě schránky ve spojení se čtvrtou, která se zove schránkou směsi. Tam se vskutku směšují tyto dva plyny, vznikající rozkladem vody. Obsah této schránky směsi jest asi čtyřicet a jedna krychlová stopa.

Na svršku této schránky jest platinová roura, opatřená kohoutkem.

Pochopili jste již, pánové: přístroj, jejž vám popisuji, je prostě kyslíková a vodíková dmuchavka, jejížto žár převyšuje žár výhně.

To vyloživ, přistoupím k druhé části přístroje.

Z vnitřku mého balonu, který jest neprodyšný, vycházejí dvě roury, oddělené od sebe malou mezerou. Jedna začíná ve vrchních vrstvách vodíkových, druhá ve spodních.

Tyto dvě roury jsou opatřeny v jistých vzdálenostech od sebe silnými kaučukovými články, pročež mohou se poddávati kolísání balonu.

Jdou obě dolů až do loďky a vedou do schránky válcovitého tvaru, která slove žárovkou. Jest na obou koncích uzavřena dvěma silnými deskami z téhož kovu.

Roura, vyšlá ze spodku balonu, vede do této válcovité skříně spodní deskou; vniká tam dál a bere pak na sebe podobu šroubovité hadice, jejíž závitky na sobě složené zaujímají skoro výšku schránky. Nežli z ní vyjde, zabíhá hadice do malého kužele, jehož vydutý spodek v podobě kulaté čepičky směřuje dolů.

Vrcholem tohoto kužele vychází druhá roura vedouc, jak jsem vám řekl, do vrchních vrstev balonu.

Kulatá čepička malého kužele jest platinová, aby se neroztavila účinkem dmuchavky. Neboť tato nalézá se na dně železné schránky v šroubovité hadici a konec jejího plamene bude zlehka zasahovati tuto čepičku.

Víte, pánové, co jest záhřevník, určený k vytápění pokojů. Víte, jak pracuje. Vzduch v pokoji nucen jen procházeti rourami

a vrací se s vyšší teplotou. To pak, ať pravdu dím, co jsem vám právě tuto popsal, není nic jiného nežli záhřevník.

Co se bude skutečně díti? Jakmile bude dmuchavka rozžehnuta, zahřeje se vodík v hadici a ve vydutém kuželi a bude rychle stoupati rourou, která jej povede do vrchních končin balonu. Prázdnota dole vzniklá přitahuje vodík ze spodních končin, jenž se rovněž zahřeje a neustále se nahrazuje; takto povstane v rourách a hadici plynový proud nadmíru rychlý, vycházející z balonu, tam se vracející a bez přítrže se přehřívající.

Plyny pak roztahují se o $^1/_{480}$ svého objemu jedním stupněm tepla. Zvýším-li tudíž teplotu na osmnáct stupňů,*) roztáhne se vodík v balloně o $^{18}/_{480}$ neboli o šestnácte set čtrnáct krychlových stop, a proto vytlačí o šestnácte set sedmdesátčtyři krychlové stopy vzduchu více, což rozmnoží jeho vzestupnou sílu o sto šedesát liber. To je tolik, jako by se vyhodila táž váha přítěže. Zvýším-li teplotu na sto osmdesát stupňů, roztáhne se vodík o $^{180}/_{480}$ vytlačí o šestnáct tisíc sedm set čtyřicet krychlových stop více, a jeho vzestupná síla vzroste o šestnácte set liber.

Jak vidíte, pánové, mohu snadno dosíci značných rozchylů v rovnováze. Obsah balonu byl vypočten v ten způsob, že polonadmut vytlačuje váhu vzduchu navlas rovnou váze obalu vodíku a loďky obtěžkané cestujícími a vším jejím příslušenstvím. Jsa nadmut touto měrou, jest v úplné rovnováze se vzduchem: nestoupá ani neklesá.

Abych způsobil vzestup, zahřeji dmuchavkou plyn do teploty vyšší nad okolní teplotu; tímto nadbytkem tepla nabude silnějšího napětí a nadme více balon, jenž stoupá tím výše, čím mocněji roztahuji vodík.

Sestup přivodí se přirozenou měrou tím, že zmírním žár dmuchavky, nechaje teplotu se ochladiti. Pročež bude vzestup obyčejně mnohem rychlejší nežli sestup. To však jest okolnost příznivá; nesejde mi nikdy na tom, abych rychle sestoupil, kdežto naopak hbitým pochodem vzestupným vyhnu se překážkám. Nebezpečenstva jsou dole, nikoli nahoře.

Mimo to, jak jsem vám řekl, mám jistou váhu přítěže, která mi umožní povznésti se ještě rychleji, vzejde-li toho potřeba. Moje záklopka, přidělaná na vrchním polu ballonu, není ničím jiným, nežli záklopkou bezpečnostní. Obsah vodíku v baloně setrvá stále

---

*) 10° stodílových. Plyny roztahují se o $^1/_{267}$ svého objemu 1° stodílovým.

ve své míře; jediná různá teplota, kterou vyvodím v tomto plynu neprodyšně uzavřeném, bude míti vliv na všecky jeho pohyby vzestupné i sestupné.

A nyní, pánové, doložím ještě jako praktickou okolnost toto:

Spalování vodíku a kyslíku na konci dmuchavky působí toliko vodní páru. Pročež opatřil jsem vnitřek valcovité železné schránky výpustnou rourou se záklopkou pracující nejméně s dvěma atmosférami tlaku; jakmile tudíž nastane tento tlak, uniká pára sama sebou.

Podám vám ještě číslice velice přesné.

Dvacetpět gallonů vody na své podstatné prvky rozložené vydá dvě stě liber kyslíku a dvacetpět liber vodíku. To se rovná vzhledem k atmosférickému tlaku osmnácti stům devadesáti krychlovým stopám onoho a třem tisícům sedmi stům osmdesáti krychlovým stopám tohoto, úhrnem pěti tisícům šesti stům sedmdesáti krychlovým stopám smíšeniny.

Kohoutek pak mé dmuchavky na celé kolo otevřený vydá za hodinu dvacet sedm krychlových stop při plameni aspoň šestkrát silnějším, nežli jest plamen velkých osvitných svítilen. Abych se tedy udržel ve výši nepříliš značné, spálím průměrně toliko devět krychlových stop za hodinu a proto mých dvacetpět gallonů vody zajišťuje mi šest set třicet hodin plavby čili něco přes dvacetšest dní.

Ježto pak jsem s to, abych sestupoval po libosti a obnovoval cestou zásobu vody, může má plavba trvati do nekonečna.

To jest mé tajemství, pánové; je prosté a jako všecky prosté věci nemůže se minouti se zdarem. V roztahování a stahování plynu balonového záleží můj prostředek, jenž nevyžaduje ani obtížných křídel, ani mechanického motoru. Záhřevník, abych mohl vyvozovati změny v teplotě, dmuchavka, abych jej vytápěl, nejsou ani nepohodlné, ani těžké. Mám tudíž za to, že jsem sloučil veškery opravdové podmínky úspěchu.“

Doktor Fergusson dopověděl takto svůj výklad, za nějž dostalo se mu upřímné pochvaly. Nebylo lze ani s jednou výtkou proti němu se vytasiti; vše bylo předvídáno a uváženo.

„Nicméně,“ podotekl velitel, „je to třebas nebezpečné.“

„Co na tom?“ odpověděl prostě doktor, „jen když to lze provésti.“

XI.

Příjezd do Zanzibaru. — Anglický konsul. — Nekalé smýšlení obyvatelstva. — Ostrov Kumbeni. — Dešťaři. — Nadmutí balonu. — Odjezd dne 18. dubna. — Poslední „s Bohem". — *Viktorie.*

Vítr neustále příznivý urychlil postup *Resolutu* k cíli jeho cesty. Jízda průlivem Mozambickým byla zvláště pokojna. Plavba po moři byla dobrým předvěstným znamením plavby vzduchem. Kde kdo si oddechl, když se cesta schýlila ke konci, a hleděl býti nápomocen doktoru Fergussonovi v posledních přípravách.

Konečně octl se koráb v úzoru města Zanzibara, ležícího na ostrově téhož jména, a dne 15. dubna v jedenáct hodin dopoledne spustil kotvu v přístavě.

Ostrov Zanzibar náleží imamu Maskatskému, spojenci Francie a Anglie, a jest zajisté nejkrásnější jeho osadou. Do jeho přístavu vjíždí velký počet lodí ze sousedních krajin.

Ostrov jest odloučen od pobřeží afrického toliko průlivem, jehož největší šířka nepřevyšuje čtyřicetosm kilometrů.

Provozuje čilý obchod s klím, slonovinou a předkem s ebenem, neboť Zanzibar jest velkým tržištěm na otroky. Tu se soustřeďuje všecka ta kořisť dobytá v bitvách, které vnitrozemští náčelníci neustále mezi sebou svádějí. Tento obchod jest rozšířen po celém východním pomoří až do šířek Nilu, a pan G. Lejean viděl jej bez ostychu vésti pod francouzskou vlajkou.

Jakmile *Resolute* přistal, přišel anglický konsul v Zanzibaru na loď propůjčit se k službám doktorovi, o jehož záměrech dovídal se již celý měsíc pravidelně z evropských časopisů. Leč až dotud stál v četném šiku nevěřících.

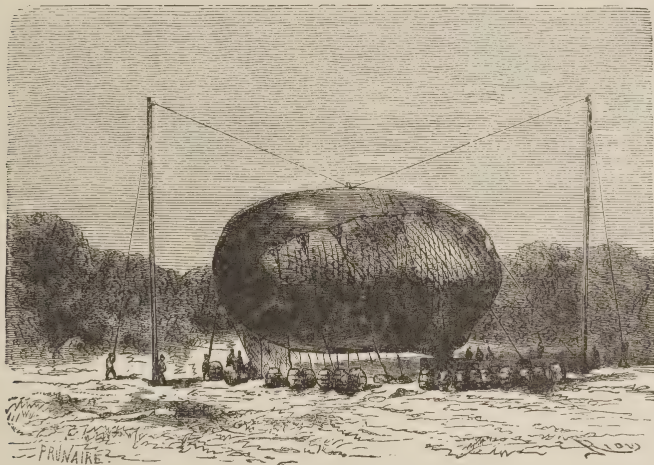
„Pochyboval jsem," pravil, podávaje ruku Samuelu Fergussonovi, „ale teď už nepochybuji."

Nabídl vlastní dům doktorovi, Dicku Kennedyovi, a jak se rozumí samo sebou, i hodnému Joovi.

Jeho laskavostí mohl si doktor přečísti rozličné listy, jež byl dostal od setníka Spekea. Setníkovi a jeho soudruhům bylo hrozně strádati hladem a nepohodou, nežli dospěli do země Ugoga; postupovali toliko s největší námahou a neměli již ani pomyšlení, aby dávali o sobě rychlé zprávy.

„To jsou nebezpečenstva a újmy, jichž se dovedeme vystříci," pravil doktor.

Zavazadla tří cestujících dopravena do domu konsulova. Hodlali složiti balon na břehu zanzibarském; byloť tam u návěstného stožáru příhodné prostranství při ohromné budově, která by ho byla chránila proti východním větrům. Tato ohromná bašta, podobná sudu na dno postavenému, proti němuž sud heidelberský byl by pouhým soudkem, sloužila za tvrz, a na její plošině stáli na stráži Beludžové ozbrojení kopími, jakási to lenošivá a hulákavá posádka.

Vodík vnikal vpustnými rourami do balonů . . . (Str 50.)

Ale když měla vzducholoď býti složena, dostalo se konsulovi zprávy, že se tomu ostrované oprou násilím. Nic není slepějšího nad zfanatisované náruživosti. Zvěst o příjezdu křesťana, jenž obmýšlel vznésti se do vzduchu, přijata s rozhořčením; černoši, rozčilenější než Arabové, spatřovali v tomto úmyslu nepřátelské záměry proti svému náboženství; domnívali se, že se strojí úklad slunci nebo měsíci. Jsouť tato dvě tělesa nebeská africkým národům předmětem bohocty. Pročež uzrálo rozhodnutí opříti se této rouhavé výpravě.

Konsul zpravený o tomto smýšlení, rokoval s doktorem Fergussonem a velitelem Pennetem. Tento nechtěl ustoupiti hrozbám, avšak jeho přítel přesvědčil ho v té věci o jiném.

„Na konec bychom zajisté provedli svou," pravil k němu, „i vojáci imamovi přispěli by nám v čas potřeby brannou rukou; leč nehoda je rychle hotova, milý veliteli; neblahý výstřel stačil by uvaliti na balon nenapravitelnou pohromu, a cesta byla by neodvratně zmařena; pročež třeba jednati s největší obezřelostí."

„Ale co počít? Složíme-li balon na pobřeží africkém, narazíme na tytéž potíže! Co počít?"

„Nic není jednoduššího," odpověděl konsul. „Vizte ty ostrovy vyvstávající za přístavem; složte vzducholoď na některém z nich, obklíčte se kruhem plavcův a nevydáte se v nižádné nebezpečí."

„Tak jest," přisvědčil doktor, „a budeme moci zcela nerušeně dokonat své přípravy."

Velitel podrobil se této radě. *Resolute* zajel k ostrovu Kumbeni. Z rána dne 16. dubna složen ballon bezpečně prostřed mýtiny mezi velkými lesy, jimiž je půda hustě zarostlá.

Vztyčeny dva stožáry zvýší osmdesáti stop a zdáli rovněž tolika stop od sebe; po kotoučích na jich koncích přidělaných vytažen balon vzhůru příčným lanem; tu byl ještě zúplna splasklý. Vniterní balon byl uvázán ve vrcholu vnějšího ballonu tak, že se octl zároveň s ním nahoře.

K vniternímu závěsu každého balonu byly pak připevněny dvě roury vodík vpouštějící.

Den 17. uběhl sestavováním přístroje určeného k vyvození plynu; záležel ve třicíti sudech, v nichž dál se rozklad vody železem a kyselinou sírovou, zředěnou velkou dávkou vody. Vodík shromažďoval se v náramném ústředním sudě, byv na přechodě očištěn, a odtud vnikal vpustnými rourami do balonů. Tímto způsobem naplnil se každý z nich odměrou plynu přesně ustanovenou.

Na tento pochod bylo třeba vynaložiti osmnácte set sedmdesát gallonů kyseliny sírové, šestnáct tisíc padesát liber železa a devět set sedmdesát gallonů vody.

Tento pochod nastal v následující noc okolo tří hodin z rána; trval téměř osm hodin. Nazejtří houpal se balon obestřený sítí půvabně nad loďkou, jsa poután k zemi velkým počtem pytlů s pískem. Přístroj na roztahování vodíku sestaven velmi pečlivě, a roury vycházející z balonu zapuštěny do válcovité skříně.

Kotvy, provazy, nástroje, cestovní pokrývky, stan, potraviny, zbraně zaujaly v loďce místo jim určené; zásoba vody nabrána již v Zanzibaru. Dvě stě liber přítěže rozděleno do patnácti pytlův umístěných na dně loďky, ale tak, že byly po ruce.

Tyto přípravy skončily se okolo pěti hodin večer; stráže bděly neustálé kolem ostrova, a čluny *Resolutu* projížděly průlivem.

Černoši neustávali dávati na jevo hněv křikem a pitvornými posunky a skoky. Čarodějové pobíhali mezi podrážděnými zástupy, rozdmychujíce všecku tu zlobu; několik fanatiků pokusilo se doplovati ostrova, než byli snadno odklizeni.

Po té zahájeno čarování a zaklínání; dešťaři, kteří se chlubí, že poroučejí mračnům, přivolávali na pomoc vichry a „lijavce kamení“ *); za tou příčinou nasbírali lupenů ze všech různých stromů domácích; vařili je nad ohníčkem, zatím co jiní zabili skopce vraz'vše mu dlouhou jehlu do srdce. Ale přes všecky jich obřady zůstala obloha jasna, a jich skopec a jich pitvoření vyšly na plano.

Tu se negři pustili do zuřivého hýření opíjejíce se „tembem“, ostrou lihovinou, dobývanou z kokosníku, nebo pivem nad míru opojným, řečeným „togva“. Jich písně prosté jakéhosi nápěvu, jichž úměr však je velice správný, ozývaly se dlouho do noci.

K šesté hodině večerní sešli se cestovatelé k poslednímu obědu za stolem kapitána a jeho důstojníků. Kennedy, jehož se nikdo neptal, bručel si potichu nesrozumitelná slova; nespouštěl očí s doktora Fergussona.

Tato hostina byla ostatkem smutna. Nadcházející poslední okamžik vzrušoval ve všech trapné úvahy. Co chystal osud těmto smělým cestovatelům? Shledají-li se kdy zase se svými přáteli a zasednou-li u domácího krbu? Selže-li jim vzducholoď, kam se podějí mezi divokými národy, v lůně těch neprozkoumaných končin, uprostřed nesmírných pouští?

Tyto myšlenky byly se až dosud zřídka ozývaly a nedbáno jich hrubě, leč v tuto chvíli dotíraly neodbytně na roznícenou obrazivost. Doktor Fergusson, stále chladný, stále lhostejný, hovořil o tom a o onom; nadarmo však plašil tuto nakažlivou smutnou náladu; nepodařilo se mu.

Poněvadž byla obava nějakých výtržností proti doktorovi a jeho soudruhům, spali všichni tři na *Resolutu*. V šest hodin ráno vyšli z kajuty a odpluli na ostrov Kumbeni.

Balon kolébal se zlehka závany východního větru. Pytle s pískem, které jej držely, byly nahrazeny dvacíti plavci. Velitel Pennet a jeho důstojníci byli při tomto slavnostním odjezdu.

V tom přikročil Kennedy rovnou k doktorovi, a vzav jej za ruku pravil:

---

*) Tak říkají negři krupobití.

„Jsi-li pevně odhodlán odjeti, Samuele?“

„Nezvratně odhodlán, milý Dicku.

„Zda-li pak jsem se vynasnažil, seč jsem byl, abych překazil tuto cestu?“

„Zajisté.“

„Tu mám v té věci klidné svědomí a půjdu s tebou.“

„Věděl jsem to,“ odtušil doktor, a tváří mihlo se mu rychlé pohnutí.

Nadešel okamžik posledního loučení. Kapitán a jeho důstojníci objali s rozechvěním své neohrožené přátele, nevyjímajíce. ani hodného Joa, hrdého a veselého. Kdekdo z přítomných chtěl býti účasten toho, aby stiskl ruku doktoru Fergussonovi.

V devět hodin vsedli tři spolucestovníci do loďky; doktor rozžehl dmuchavku a rozdmýchal plamen tou měrou, aby vyvodil rychlý žár. Balon, vznášející se při zemi, v úplné rovnováze stoupal po několika minutách. Plavcům bylo popustiti provazy jej poutající. Loďka povznesla se na dvacet stop.

„Přátelé,“ zvolal doktor smeknuv klobouk a stoje zpříma mezi dvěma soudruhy, „dejme naší vzducholodi jméno, které jí přinese štěstí! Budiž pokřtěna *Viktorii*!“

Zaznělo mocné provolání:

„Ať žije královna! sláva Anglii!“

V tuto chvíli vzmohla se vzestupná síla balonu měrou podivuhodnou. Fergusson, Kennedy a Joe rozžehnali se s přáteli posledním pozdravem.

„Pusťte vše!“ vzkřikl doktor.

A *Viktorie* vznesla se rychle do vzduchu, zatím co čtyři karonady *Resolutu* hřímaly jí na počest.

XII.

Přelet přes úžinu. — Mrima. — Výrok Dickův a návrh Joův. — Předpis na kávu. — Uzaramo. — Nešťastný Maizan. — Hora Duthumi. — Mapy doktorovy. — Noc na nopálu.

Vzduch byl čistý, vítr mírný; *Viktorie* vystoupila téměř kolmo do výše 1500 stop, což projevilo se klesnutím o dva palce bez dvou čárek*) v tlakoměrném sloupci.

*) Asi pět centimetrů. Na sto metrů výšky činí klesnutí skoro centimetr.

V této výšce silnější proud unášel balon k jihozápadu. Jak velkolepé divadlo rozvinulo se před zraky cestovatelů! Ostrov Zanzibar jevil se celý očím, obrážeje se temnější barvou jako na širé ploše; pole nabývala vzhledu různobarvých vzorků; velké skupiny stromové svědčily, kde jsou lesy a houštiny.

Obyvatelé ostrova vypadali jako hmyzové. Provolávání a hulákání zanikalo ponenáhlu v ovzduší, a jediné dělové výstřely s lodí chvěly se ve vniterní dutině balonu.

Tu se negři pustili do zuřivého hýření... (Str. 51.)

„Jak je to vše krásné!“ zvolal Joe přerušiv po prvé mlčení.

Nedostalo se mu odpovědi. Doktor byl zaměstnán tím, že pozoroval odchylky tlakoměrné a zaznamenával si všeliké podrobnosti vzestupu.

Kennedy se díval, a oči mu nestačily, aby vše shlédl.

Ježto paprsky sluneční přispívaly pomocí dmuchavce, vzmohlo se napětí plynu. *Viktorie* dostoupila výše 2500 stop.

Resolute vypadal na pohled jako pouhý člun, a pobřeží africké rýsovalo se na západě nesmírným pruhem pěny.

„Což nemluvíte?“ ozval se Joe.

„Díváme se," odpověděl doktor zamířiv dalekohled na pevninu.

„Co na mně jest, musím mluvit."

„Máš dovoleno, Joe, mluv do chuti."

A Joe spotřeboval sám pro sebe strašlivou sílu citoslovců. Och! ha! ach! hrnuly se mu bez přítrže ze rtů.

Za přeletu přes moře uznal doktor radným setrvati v této výšce; mohlť pozorovati pobřeží větším rozsahem; teploměr a tlakoměr, zavěšené v pootevřeném stanu, byly neustále cílem jeho pohledu; druhý tlakoměr, umístěný zevně, měl konati službu za nočních hlídek.

Než uplynuly dvě hodiny, dospívala *Viktorie*, unášená rychlostí téměř třinácti kilometrů, patrně nad pobřeží. Doktor odhodlal se přiblížiti k zemi; zmírnil plamen dmuchavky, a balon snesl se za nedlouho na tři sta stop od země.

Tíhl nad Mrimou, jak slove tato část východního pobřeží afrického; husté obruby kořenovníků chránily jeho břehy; v nízkém přílivu bylo viděti jich spletité kořeny, ohlodané zubem indického okeanu. Jespy, navalené kdysi na rozhraní mezi mořem a zemí jevily se oblými rysy na obzoru, a hora Nguru vypínala své témě na severozápadě.

Viktorie míjela ves, kterou doktor dle mapy poznal za Kaolu. Veškero shluklé obyvatelstvo ryčelo hněvem a strachem; šípy vystřelovány nadarmo na tuto vzdušnou obludu, jež vznášela se velebně nad vším tím malomocným vztekem.

Vítr vanul na jih, ale doktorovi nevadil tento směr; mohlť tak aspoň sledovati cestu, kterou se ubírali setníci Burton a Speke.

Kennedy stal se posléze rovněž hovorným jako Joe; předstihovali se vzájem výkřiky obdivu.

„Pryč s dostavníky!" pravil jeden.

„Pryč s parníky!" zvolal druhý.

„Pryč se železnicemi!" přizvukoval Kennedy, „po kterých člověk jezdí a krajin nevidí."

„Balon! to je něco!" liboval si Joe; „člověk ani necítí, že se pohybuje, a příroda sama se snaží, aby se rozvinula před jeho očima!"

„Jaká to podívaná! jaké divy! jaká rozkoš! sen ve visuté rohoži!"

„Což abychom posnídali?" navrhl Joe, v němž svěží vzduch vzbudil chuť.

„To je myšlenka, hochu!"

„Ó! s kuchyní nebude valných potíží! něco sucharův a konservovaného masa.“

„A kávy dle libosti,“ doložil doktor. „Dovoluji ti vypůjčit si trochu horka od mé dmuchavky; zbude jí ho dost. A tím způsobem nebude se nám nikterak obávati požáru.“

„To by bylo hrozné,“ lekal se Kennedy. „Vždyť je to, jako bychom měli nad sebou prachárnu.“

„Ani zdání,“ odpověděl Fergusson; „kdyby vodík na krásně chytil, shořel by ponenáhlu, a my bychom klesli na zemi, což by nám přišlo nevhod; ale nestrachuj se, náš balon je neprodyšně uzavřen.“

„Jezme tedy,“ řekl Kennedy.

„Zde, pánové,“ pravil Joe; „a následuje vašeho příkladu posloužím vám kávou, o níž mi povíte své mínění.“

„Pravda jest,“ ozval se opět doktor, „že Joe mimo tisíceré jiné ctnosti má znamenité vlohy k vaření tohoto lahodného nápoje; bere naň směs různých druhů, které mi nikdy nechtěl vyjeviti.“

„Nuže, pane, poněvadž jsme v širém povětří, mohu se vám, tuším, svěřit s tím předpisem. Je to prostě směs stejných dílů mokky, bourbonu a rio-nuezu.“

Za nějakou chvíli nality tři kouřící se koflíky, jimiž zapito jadrné snídaní okořeněné dobrou mírou stolovníků; po té zaujal každý opět své pozorovací stanovisko.

Kraj honosil se nesmírnou úrodností. Úzké, křivolaké pěšiny vinuly se pod zelenými klenbami. Letěli nad poli osetými tabákem, kukuřicí, ječmenem plně uzrálým; tu a tam prostírala se rýžoviště s rovnými stonky a květy barvy purpurové. Viděli ovce a kozy zavřené ve velkých klecích vyvýšených na kolech na ochranu proti chrupu levhartovu. Bujné rostlinstvo vypínalo se na této štědré půdě. V četných dědinách opakovaly se výjevy ryku a zmatku, když se objevila *Viktorie*, a doktor Fergusson měl se bedlivě na pozoru, aby nesestoupil v dostřel šípův; obyvatelé shluklí kolem svých chat těsně skupených stíhali dlouho cestovatele svým marným proklínáním.

O poledni určil doktor poradiv se s mapou, že jest nad Uzaramem.*) Krajina byla porostlá kokosníky, dýněmi a bavlníky, nad nimiž *Viktorie* zdála se laškovati. Joe shledal toto rostlinstvo zcela přirozeným, jakmile šlo o Afriku. Kennedy viděl zajíce a křepelky, kteří si nežádali nic lepšího než dobrou ránu z pušky; leč

---

*) *U* znamená *zemi* v tamějším jazyku.

bylo by se marně plýtvalo prachem, poněvadž nemohla se zvěř sebrati.

Vzduchoplavci pluli s rychlostí devatenácti kilometrů za hodinu a octli se v brzku na 38⁰ 20′ délky nad vsí Tundou.

„Tam,“ pravi doktor, „byli Burton a Speke zachváceni prudkou zimnicí a nějaký čas neměli za jiné, nežli že jest konec jich výpravě. Byli jen málo vzdáleni od pobřeží a přece již únava a újmy těžce na ně doléhaly.“

V této končině panuje vskutku věčná malarie; doktor chtě se uvarovati jejích účinků byl nucen povznésti balon nad nakažliviny této vlhké půdy, jejíž výpary ssálo žhoucí slunce.

Časem uzřeli karavanu, ana odpočívá v „kraalu“ vyčkávajíc večerního chladu, aby se hnula dále pochodem. Kraaly jsou prostranné ohrady obehnané ploty a džunglemi, kam se obchodníci uchylují na ochranu nejen proti šelmám, nýbrž i proti tamním loupeživým kmenům. Domorodci spatřivše *Viktorii* utíkali a prchali na vše strany. Kennedy přál si je pozorovati z blízka; než Samuel odporoval stále tomuto úmyslu.

„Pohlaváři jsou ozbrojeni puškami,“ pravil, „a náš balon byl by terčem, jejž by kulka snadno zasáhla.“

„Což by průvrt kulkou způsobil pád?“ otázal se Joe.

„Hned ne; ale takový průvrt rozšířil by se za nedlouho na velkou trhlinu, kterou by unikl všechen náš plyn.“

„Tu se potážeme s dobrou, zůstaneme-li v uctivé vzdálenosti od těchto nevěřících. Co si asi myslí, když nás tak vidí, jak se vznášíme v povětří? Vím jistě, že by se nám rádi klaněli.“

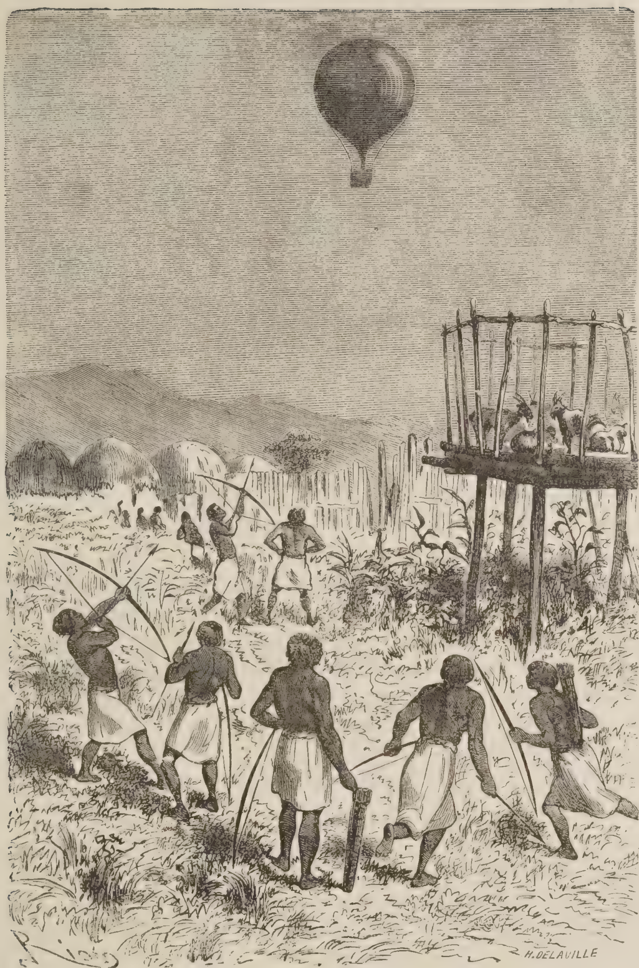
„Ať se nám klanějí,“ odtušil doktor, „ale z dáli. To je vždycky na prospěch. Hle, krajina nabývá už jiné tvářnosti; vesnice jsou řídší; mangivy zmizely; rostou jen až po tuto šířku. Půda se krabatí a věstí blízké pohoří.“

„Opravdu,“ prohodil Kennedy, „zdá se mi, jako bych viděl nějaké kopce na této straně.“

„Na západě . . . to jsou první horská pásma urizarská, bezpochyby hora Duthumi, za kterou doufám, že se budeme moci bezpečně zastavit na nocleh. Rozdmýchám hned silněji plamen dmuchavky: jsme nuceni trvati ve výši pěti až šesti set stop.“

„Byla to od vás věru dobrá myšlenka, pane,“ ozval se Joe; „řízení není ani nesnadné ani namáhavé, zatočí se kohoutkem a už je to.“

„Tady je nám volněji,“ pravil lovec, když balon vystoupil; „odraz slunečních paprskův od toho červeného písku byl již nesnesitelný.“

Domorodci, spatřivše *Viktorii*, utíkali . . . (Str. 56.)

„Jaké to nádherné stromy!“ zvolal Joe; „je to sice zcela přirozené, ale překrásné! Na les nebylo by jich potřebí ani tucet.“

„To jsou baobaby,“ odpověděl doktor Fergusson; „vizte, kmen jednoho z nich má asi sto stop v objemu. Možná, že u paty právě tohoto stromu zahynul roku 1845 Francouz Maizan, neboť jsme nade vsí Deželamorou, kam se sám odvážil; byl jat náčelníkem této krajiny, přivázán k patě baobabu, a sveřepý ten černoch uřezal mu pomalu údy, zatím co zazníval válečný zpěv; jak mu nařízl hrdlo, ustal, aby si nabrousil otupený nůž, a utrhl nešťastníkovi hlavu dříve, než byla uříznuta! Tomu nebohému Francouzovi bylo teprve dvacetšest let!“

„A Francie nepomstila se za podobný zločin?“ otázal se Kennedy.

„Francie ozvala se proti tomu; zaid zanzibarský učinil vše, aby se zmocnil vraha, leč nepodařilo se mu.“

„Přeju si, abych se cestou nezastavil,“ řekl Joe; „vystupme, pane, vystupme, mám-li u vás víru.“

„Tím raději, Joe, že hora Duthumi vystává před námi. Jsou-li mé výpočty správné, přeletíme ji do sedmi hodin večer.“

„Což nepocestujeme v noci?“ zeptal se lovec.

„Pokud možná, ne; šetříce opatrnosti a bdělosti mohli bychom bez nebezpečí, ale nestačí přeplouti Afriku, třeba ji i viděti.“

„Až dosud nemáme si do čeho stýskat, pane. Místo pouště nejobdělanější a nejúrodnější země na světě! Pak věřte zeměpiscům!“

„Počkej, Joe, počkej; později uvidíme.“

Okolo půl sedmé večer octla se *Viktorie* naproti hoře Duthumi; aby se přes ni přenesla, musila vystoupiti více než na tři tisíce stop, a za tou příčinou bylo doktorovi zvýšiti teplotu jen o osmnáct stupňů. Bylo vskutku lze říci, že řídí balon rukou. Kennedy hlásil mu, přes jaké překážky dlužno přeletěti, a *Viktorie* plynula vzduchem nad samým pohořím.

V osm hodin sestupovala po protějším úbočí, jehož svah byl nenáhlejší; kotvy vyhozeny z loďky, a jedna z nich, vrazivši do větví obrovského nopálu, mocně v nich utkvěla. Joe se šplhal hned po provaze a připevnil ji co nejdůkladněji. Spustili mu hedvábný řebřík, i vylezl zas obratně do loďky. Vzducholoď téměř se ani nehýbala, jsouc chráněna od východních větrů.

Přistrojena večeře; cestovatelé, rozjaření vzdušnou procházkou, způsobili ve svých zásobách nemalý úbytek.

„Jakou cestu jsme dnes vykonali?“ otázal se Kennedy polykaje hrozná sousta.

Doktor určil polohu vypozorovav měsíc a řídě se výtečnou mapou, která mu byla průvodcem; náležela k atlasu „Der neuesten Entdeckungen in Afrika", vydanému v Gothě jeho učeným přítelem Petermannem, jejž mu tento zeměpisec byl zaslal. Tento atlas měl doktorovi konati službu po celou cestu, neboť podával cestu Burtona a Spekea k velkým jezerům, Sudan podle doktora Bartha, dolejší Senegal podle Viléma Lejeana a deltu nigerskou od doktora Baikie.*)

Fergusson byl si rovněž opatřil dílo, v němž byly sloučeny v jediný celek veškery vědomosti nabyté o Nilu, pod názvem:

„The sources of the Nile, being a general survey of the basin of that river end of its head stream, with the history of the Nilotic discovery by Charles Beke, Th. D."**)

Měl také výtečné mapy vydané ve „Věstníku zeměpisné společnosti londýnské", i nemohlo jeho zřeteli ujíti nižádné místo probadaných krajin.

Měře na mapě shledal, že urazil dva stupně šířky čili sto devadesáttři kilometry na západ.

Kennedy podotekl, že cesta směřovala k poledni. Ale s tímto směrem byl doktor spokojen chtě, pokud možná, poznati cesty svých předchůdců.

Usnesli se na tom, že rozdělí noc na tři hlídky, aby jeden po druhém mohl bdíti nad bezpečností ostatních. Doktor měl býti na stráži od devíti hodin, Kennedy od půlnoci a Joe od tří hodin ráno.

Kennedy a Joe zahalili se tudíž do pokryvek, a natáhše se pod stanem spali pokojně, zatím co doktor Fergusson bděl.

XIII.

Změna povětrnosti. — Kennedyova zimnice. — Doktorův lék. — Cesta po zemi. — Kotlina imengejská. — Hora Rubeho. — Z výše šesti tisíc stop. — Denní zastávka.

Noc byla klidna; leč Kennedy procitnuv v sobotu ráno stěžoval si do únavy a zimničního mrazení. Povětrnost se změnila; obloha mračny zatažená zdála se zásobovati na novou potopu.

---

*) Dle nejnovějších objevů v Africe.

**) Zřídla nilská čili všeobecný přehled poříčí této řeky a jejího hlavního toku s dějinami nilských výzkumův od Th. dra. Charlesa Bekea.

Smutná je to země Zungomero, kde prší neustále kromě snad asi patnácti dní v měsíci lednu.

Silný déšť spustil se za nedlouho na cestovatele; pod nimi staly se cesty prostoupené „nullami", jakýmisi chvilkovými bystřinami, neschůdnými, jsouce mimo to zataraseny trnitými křovinami, a obrovskými lianami. Bylo patrně cítiti sírovodíkové výpary, o nichž zmiňuje se setník Burton.

„Má pravdu vypravuje, že za každým křoviskem leží mrtvola," pravil doktor.

„Ošklivá země," odvětil Joe, „a zdá se mi, že panu Kennedyovi není příliš dobře, poněvadž tu strávil noc."

„Mám skutečně zimnici dosti silnou," přisvědčil lovec.

„To není nic divného, milý Dicku; jsme v jedné z nejnezdravějších končin afrických; ale déle tu již nezůstaneme. Vzhůru na cestu!"

Kotva vybavena obratnýma rukama Joovýma, jenž dostal se zase po řebříku do loďky. Doktor roztáhl rychle plyn, a *Viktorie* dala se opět do letu, jsouc puzena větrem dosti silným.

V mlze nákazou prosycené ledva bylo rozeznati několik chatrčí. Kraj nabýval jiné tvářnosti. V Africe přihází se často, že krajina nezdravá a nevalně rozsáhlá hraničí s končinami zcela zdravými.

Kennedy trpěl očitě, a jeho zdatná přirozenost podléhala zimnici.

„To by mi nebylo hrubě vděk, abych se roznemohl," pravil zahaliv se do pokryvky a uléhaje pod stanem.

„Strpení, milý Dicku," odpověděl doktor Fergusson, „budeš vyléčen co nevidět."

„Vyléčen! Na mou věru, Samuele, máš-li ve své cestovní lékárničce nějaký lék který mi pomůže na nohy, vlej ho do mne bez prodlení. Polknu jej se zamhouřenýma očima."

„Mám něco lepšího nad to, příteli Dicku, a vyženu z tebe zimnici lékem, jenž nestojí nic."

„A jak to dovedeš?"

„Velmi jednoduše. Vystoupím pouze nad tyto mraky, které nás zaplavují, a vzdálím se z tohoto morového ovzduší. Popřej mi desíti minut, ať roztáhnu vodík."

Než minulo těch deset minut, octli se cestovatelé nad vlhkým pásmem.

„Poshověj, Dicku: pocítíš ihned vliv čistého vzduchu a slunce."

„Takový lék se mi líbí!" zvolal Joe. „Ale to je ku podivu!"

„Nikoli, je to zcela přirozené.“

„Oh, co se týče přirozenosti, nepochybuji.“

„Posílám Dicka na zdravý vzduch, jak se děje v Evropě den jako den, a jak bych ho na Martinice poslal na Pitony,*) aby ušel žluté zimnici.“

„A tak! Tento balon je hotovým rájem,“ pravil Kennedy, jemuž bylo již lépe.

„Na všechen způsob vede do ráje,“ odpověděl vážně Joe.

Byla zvláštní podívaná na spousty mračen sražené v tu chvíli pod loďkou; převalovaly se přes sebe a splývaly s nádherným leskem, odrážejíce paprsky sluneční. *Viktorie* dostoupila výše čtyř tisíc stop. Teploměr jevil jisté klesnutí teploty. Na pětadvacet kilometrů na západě vypínala hora Rubeho třpytné témě; byla hranicí Ugoga na 36° 20′ délky. Vítr vál s rychlostí třicítidvou kilometrů za hodinu, avšak cestovatelé nepoznávali na sobě ani dost málo této bystrosti; necítili nijakého otřesu, ba neměli ani pocitu, že se pohybují.

Za tři hodiny vyplnila se předpověď doktorova. Zimničné mrazení opustilo Kennedye nadobro, i posnídal s chutí.

„Proti tomu není chinovina zhola ničím,“ pravil spokoeně.

„Rozhodně,“ přisvědčil Joe, „sem přijdu na stará léta na odpočinek.“

Okolo desíti hodin ráno vyjasnilo se ovzduší. V mračnech povstala trhlina; země opět se objevila; *Viktorie* blížila se k ní nepozorovaně. Doktor Fergusson hledal proud, který by jej unášel k severovýchodu, a uhodil naň ve výši šesti set stop nad zemí. Krajina stávala se krabatou, hornatou. Kraj Jungomero mizel na východě s posledními kokosníky této šířky.

Netrvalo dlouho a hřebeny horské objevily se určitějšími obrysy. Tu a tam strmělo několik štítů. Bylo třeba přes tu chvíli dávati pozor na ostré kužele, které zdály se nenadále vyvstávati.

„Jsme mezi skrytým úskalím,“ prohodil Kennedy.

„Buď bez starosti, Dicku, nezavadíme o ně.“

„Takto cestuje se rovněž pěkně!“ ozval se Joe.

Doktor řídil vskutku balon s podivuhodnou obratností.

„Kdybychom se musili bráti pěšky po této rozměklé půdě,“ pravil, „vlekli bychom se nezdravým blátem. Od našeho odchodu ze Zanzibaru byla by již polovice našich soumarů vzala za své vysilou. Vypadali bychom jako duchové, a zoufalství svíralo by nám

*) Vysoké hory na ostrově Martinice v Západní Indii.

srdce. Bylo by nám neustále zápasiti s našimi průvodci, s našimi nosiči, a zakoušeti jejich bezuzdou surovost. Ve dne vlhký, nesnesitelný, úmorný úpal! V noci chlad často promrazující a píchání jistých much, jichž čelisti pronikají nejtlustším suknem a dohánějí k šílenství! A k tomu ke všemu nepočítám dravou zvěř a divoké národy."

„Přeju si, abychom toho nezkoušeli," podotekl prostě Joe.

„Nenadsazuji nikterak," mluvil dále doktor Fergusson, „neboť slzy by vám vhrkly do očí, kdybyste slyšeli cestovatele, kteří měli tolik odvahy, že se pustili do těch končin."

K jedenácté hodině letěli přes kotlinu imengejskou; kmenové roztroušení po těchto pahorcích hrozili nadarmo *Viktorii* zbraněmi; dospěla konečně k posledním vypnulinám, předcházejícím před Rubehem; jsou třetím a nejvyšším pásmem z pohoří usagarských.

Cestovatelé poznávali dokonale horopisný útvar země. Tyto tři odnože, jichž prvním stupněm je Duthumi, jsou od sebe odděleny širými podélnými rovinami; vysoké ty hřbety skládají se ze zakulacených kuželů, mezi nimiž je půda poseta bludnými balvany a kamením. Nejpříkřejší sklon těchto pohoří čelí k pomoří zanzibarskému; západní svahy jsou takořka jenom nakloněnými pláněmi. Nížiny jsou pokryty černou, úrodnou prstí, v níž bují mohutné rostlinstvo. Rozličné řeky a potoky vinou se k východu, vtékajíce do Kingana prostřed obrovských houští sykomor, marhaníků, tykvovníkův a palmyr.

„Pozor!" vece doktor Fergusson. „Blížíme se k Rubehu, jehož jméno znamená v tuzemském jazyku: „Průchod větrů." Učiníme dobře, přeneseme-li se přes ostré hřebeny v jisté výši. Je-li moje mapa správná, bude nám vystoupiti více než na pět tisíc stop."

„Udá-li pak se nám často uchylovati se do těchto vrchních pásem?

„Málokdy; vyvýšenost hor afrických zdá se býti prostřední vzhledem k vrcholům evropským a asijským. Na všechen způsob však přeletí je naše *Viktorie* bez obtíží."

Za nějakou chvíli roztáhl se plyn účinkem žáru, a balon jal se velmi zřejmě stoupati. Napětí vodíku nemělo ostatně nic nebezpečného do sebe, a obrovský objem balonu naplnil se jen do tří čtvrtin; tlakoměr klesnuv skorem o osm palcův označoval výšku šesti tisíc stop.

„Zdaž bychom takto dlouho stoupali?" zeptal se Joe.

„Vzdušný obor zemský sahá do výše šesti tisíc sáhův," odpověděl doktor. „S ohromným balonem vystoupilo by se daleko.

Tak učinili pánové Brioschi a Gay-Lussac; ale potom vyřinula se jim krev z úst a uší. Nedostávaloť se dychatelného vzduchu. Před několika lety odvážili se dva smělí Francouzové, pánové Barral a Bixio, rovněž do vysokých končin; ale balon jim praskl . . .“

„A oni spadli?“ otázal se dychtivě Kennedy.

„Ovšem! ale tak, jak se sluší spadnouti učencům, nijak si neublíživše.“

„Aj, pánové,“ ozval se Joe, „máte na vůli napodobit jich pád; ale co je na mně, který jsem pouhým nevědomcem, volím raději zůstat ve skromném prostředku, ani příliš vysoko, ani příliš nízko. Není radno oddávat se ctižádosti.“

Ve výši šesti tisíc stop hustota vzduchu již se citelně ztenčila; zvuk nese se tam ztěžka, a hlasu není tak dobře slyšeti. Předměty nabývají neurčitosti. Zrak rozeznává už jen velká tělesa, a to dosti nejasně; lidé a zvířata stávají se zhola neviditelnými; cesty vypadají jako pásky a jezera jako rybníky.

Doktor a jeho společníci cítili, že jsou v neobvyklém stavu, vzduchový proud nad míru prudký unášel je přes holé hory, na jichž temenech jímaly širé plochy sněhové zrak údivem, jich rozervaný ráz svědčil o účincích vody za prvních věků světa.

Slunce zářilo v nadhlavníku, a jeho paprsky dopadaly kolmo na tyto pusté vrcholy. Doktor narýsoval si zevrubně toto pohoří, které se skládá ze čtyř patrných hřbetů v čáře takměř přímé, z nichž nejsevernější je nejdelší.

Netrvalo dlouho, a *Viktorie* sestupovala po protějším úbočí Rubeha, nesouc se nad svahem porostlým a prostoupeným stromy velmi tmavě zelenými; pak nastaly brda a rokle v jakési poušti předcházející před Ugogem; níže rozkládaly se žluté roviny, vyprahlé, rozpukané, kde dařilo se místy jedině solnatým rostlinám a trnitým křoviskům.

Několik hájů, dále v lesy přecházejících, zdobilo obzor. Doktor přiblížil se k zemi; vyhozeny kotvy a jedna z nich zachytila se brzy u větvoví obrovské sykomory.

Joe sešplhav rychle na strom upevnil opatrně kotvu; doktor nepřerušil činnost dmuchavky, aby zachoval vzducholodi jistou sílu vzestupnou, která by ji udržovala v povětří. Vítr byl se ztišil téměř najednou.

„Nyní,“ pravil Fergusson, „vezmi dvě ručnice, příteli Dicku, jednu pro sebe, druhou pro Joa, a pokuste se spolu přinésti několik pěkných řízkův antilopích. Budeme je míti k obědu.“

„Na honbu!“ zvolal Kennedy.

Vystoupil z loďky a slezl. Joe byl se spustil s větve na větev a čekal naň protahuje si údy. Ježto ubylo váhy jeho soudruhů, mohl doktor zhasiti dmuchavku na dobro.

„Neuleťte nám, pane!" vzkřikl Joe.

„Nestrachuj se, hochu, jsem pevně zadrhnut. Spořádám si zápisky. Mnoho štěstí na honbu, a buďtež opatrni. Ostatně budu se svého stanoviska obzírati krajinu, a spatřím-li něco dost málo podezřelého, vypálím z karabiny. To bude znamením k návratu."

„Dobrá," odvětil lovec.

XIV.

Gumovníkový les. — Modrá antilopa. — Heslo k návratu. — Nenadálý útok. — Kančme. — Noc v širém vzduchu. — Mabunguru. — Džihu la Mkoa. — Zásoba vody. — Příjezd do Kaze.

Holý, vyprahlý kraj, jevící jílovitou půdu, jež vedrem pukala, zdál se býti liduprázdný; tu a tam bylo viděti stopy karavan, zbělelé hnáty lidské a zvířecí na polo ohlodané a s okolním prachem splynulé.

Po půlhodinném pochodu zabrali se Dick a Joe do gumovníkového lesa s prstem na spoušti ručnice, rozhlížejíce se bystrýma očima. Nevědělť, na koho uhodí. Jakkoli Joe nebyl riflemanem*), dovedl přec obratně vládnouti palnou zbraní.

„Je věru příjemno projít se, pane Dicku, a přece není tato půda hrubě pohodlná," prohodil zakopnuv o několik drobných křemenů, jimiž byla poseta.

Kennedy pokynul soudruhovi, aby mlčel a stanul. Musili se obejíti bez psův, a ač byl Joe velice hbitý, nebyl přec obdařen čenichem ohaře nebo chrta.

V korytě ručeje, kde se rozlévalo posud několik kaluží, napájelo se stádo asi dvanácti antilop. Tato půvabná zvířata zdála se znepokojena větříce nebezpečí; po každém doušku vztyčovala čile lepé hlavy, lokajíce pohyblivými nozdrami vzduch směrem k lovcům.

Kennedy obešel několik houštin, kdežto Joe setrval nehybně na místě; dostal se na dostřel a vypálil. Stádo zmizelo mžikem;

---

*) Lovec, střelec.

Viktorie sestupovala po protějším úbočí Rubeha . . (Str. 63.)

jediná antilopa, samec, byvši střelena za lopatku, skácela se na zemi jako bleskem zasažena. Kennedy pospíšil ke kořisti.

Byl to blawe-bock, překrásné zvíře bleděmodré s odstínem do siva, a na břiše a vniterních stranách noh jako sníh bílé.

„Znamenitá rána!“ zvolal lovec. „Je to velmi vzácný druh antilopy, i doufám, že se mi podaří upraviti její kůži tak, aby zkázy nevzala.“

„Jakže? míníte to do opravdy, pane Dicku?“

„Zajisté! Pohleď pak na tu nádhernou srst.“

„Ale doktor Fergusson nikdy nedopustí přibrat takové nadbytečné břímě.“

„Máš pravdu, Joe! Je však mrzutá věc zanechati celé zvíře tak krásné!“

„Celé? ne, ne, pane Dicku; odejmeme mu všecky živné výhody, jimiž se honosí, a dovolíte-li, provedu to rovněž dobře jako starosta počestného cechu londýnských řezníků.“

„Jak ti libo, příteli, víš však, že dovedu jakožto lovec rovněž snadno stáhnouti zvěři kůži jako ji skoliti.“

„O tom nepochybuju, pane Dicku; neobtěžujte si tedy postavit kamna ze tří kamenů; suchého dříví máte tu hojnost, i vyprošuju si jenom několik minut, abych využil řeřavých uhlů, které napálíte.“

„To nepotrvá dlouho,“ odtušil Kennedy.

Jal se hned budovati ohniště, jež za několik minut plápolalo.

Joe vyřízl z těla antilopy tucet řízkův a nejchutnějších kusů z beder, které proměnily se brzy v šťavnaté roštěnce.

„To potěší přítele Samuela,“ pravil lovec.

„Víte-li pak, nač myslím, pane Dicku?“

„Na to, tuším, co strojíš: na beefsteaky?“

„Ani zdání. Myslím, jak bychom se asi utvářili, kdybychom už nezastihli balonu.“

„Aj! jaká to myšlenka! Což chceš, aby nás doktor opustil?“

„Nechci, ale což kdyby se kotva vytrhla?“

„Nemožná věc. Ostatně nebylo by Samuelovi za těžko zase s balonem sestoupit; vládne jím dosti dobře.“

„Ale což kdyby jej vítr odnesl, kdyby nebyl s to, aby se k nám vrátil?“

„Poslyš, Joe, dej pokoj s těmi domněnkami; nejsou nikterak zábavné.“

„Ach, pane, co se děje na tomto světě, všecko je přirozené; všecko pak může se přihodit, a proto sluší všecko předvídat . . .“

V tom houkl vzduchem výstřel.

„Co to?" lekl se Joe.

„Má karabina! znám její třesk!"

„Znamení!"

„Hrozí nám nebezpečí!"

„Možná, že jemu," odpověděl Joe.

„Ku předu!"

Lovci sebrali chvatně výtěžek honby a dali se v pochod, řídíce se ulomenými větvemi, jimiž byl Kennedy označil cestu. Pro houštinu téměř neproniknutelnou neviděli *Viktorie*, od níž nemohli býti příliš vzdáleni.

Zahučela druhá rána.

„Je nakvap," prohodil Joe.

„Hoj, ještě jedno třesknutí."

„Zdá se mi, jako by to byla osobní obrana."

„Pospěšme si."

I pádili, co jim nohy stačily. Dorazivše na kraj lesa uzřeli před kem *Viktorii* na svém místě a doktora v loďce.

„Co se s ním děje?" zeptal se Kennedy.

„Velký Bože!" vykřikl Joe.

„Co vidíš?"

„Tam dole zástup černochů, kteří obléhají balon."

Na tři tisíce kroků tísnilo se vskutku asi třicet postav u paty sykomory posunkujíce, ryčíce a skáčíce. Několik jich vylezlo na strom a šplhalo se až do nejvyšších větví. Podobalo se, že je svrchované nebezpečí.

„Po pánovi je veta!" zvolal Joe.

„Vzhůru, Joe, chladnou krev a bystré oko. Máme v rukou život čtyř těch mouřenínů. Ku předu!"

Když uběhli přes tisíc kroků největším hurtem, vyšla z loďky nová rána; stihla velkého chlapa, jenž lezl po provaze od kotvy. Bezduché tělo padalo s větve na větev a uvízlo na dvacet stop nad zemí, klátíc ve vzduchu oběma pažema i oběma nohama.

„Co to?" podivil se Joe stanuv, „čím se, u ďasa, drží ten lotr?"

„Na tom nesejde," odpověděl Kennedy, „běžme! běžme!"

„Ha! pane Kennedy," rozesmál se Joe: „za ocas! drží ten se za ocas! Opice! jsou to jen opice."

„Ty jsou ještě horší než lidé," odslovil Kennedy vraziv do vřeštící smečky.

Byla to tlupa paviánů dosti strašných, divokých a ukrutných, na jichž psí mordy hrozno bylo pohleděti. Než několik střelných

ran přimělo je k rozumu, a pitvorná ta rota utekla, zůstavivši několik členů na zemi.

Kennedy chytil se mihem řebříku; Joe vlezl do sykomory a vybavil kotvu; loďka spustila se až k němu, i dostal se do ní bez obtíží. Za několik minut pak vznesla se *Viktorie* do povětří a zamířila k východu povanem mírného větru.

„To byl pěkný útok!“ pravil Joe.

„Domnívali jsme se, že's obležen domorodci.“

„Byli to na štěstí jenom opice!“ odpověděl doktor.

„Z dáli neliší se valně od lidí, milý Samuele.“

„Z blízka také ne,“ dodal Joe.

„Buď jak buď,“ ujal se slova Fergusson, „tento útok opic mohl míti velmi vážné následky. Kdyby byla kotva povolila jich neustálému škubání, kdo ví, kam by mě byl vítr zanesl!“

„Co jsem vám říkal, pane Kennedy?“

„Měl jsi pravdu, Joe; ale rovněž pravda jest, že jsi v tu chvíli pekl antilopí řízky, které dráždily mou chuť pouhým pohledem.“

„Rád věřím,“ odvětil doktor, „antilopí maso je výtečné.“

„Přesvědčte se o tom, pane, je prostřeno na stůl.“

„Na mou věru,“ pravil lovec, „tyto řízky zvěřiny vydychují divokou vůni, která nezasluhuje nikterak pohrdnutí.“

„Aj! chtěl bych se živiti antilopím masem až do smrti,“ liboval si Joe s plnými ústy, „zvláště se sklenkou grogu, aby se ulehčilo zažívání.“

Joe upravil řečený nápoj, jejž ochutnali s náležitým povděkem.

„Až dosud daří se vše dosti dobře,“ prohodil.

„Velmi dobře,“ přisvědčil Kennedy.

„Poslyšte, pane Dicku: litujete-li, že jste šel s námi?“

„Na toho bych se rád podíval, kdo by mi byl zabránil!“ odpověděl lovec s rázností ve tváři.

Byly čtyři hodiny odpoledne; *Viktorie* octla se v rychlejším proudě; půda stoupala nepozorovaně, a za nedlouho označoval tlakoměrný sloupec výšku 1.500 stop nad hladinou mořskou. Doktor byl pak nucen udržovati vzducholoď dosti silným napětím plynu, a dmuchavka pracovala bez přítrže.

Okolo sedmi hodin vznášela se *Viktorie* nad kotlinou kaněmskou; doktor poznal brzy tento orný kraj v rozloze patnácti kilometrů s dědinami skrytými mezi baobaby a tykvovníky. Tam je sídlo jednoho z králův ugogských, kde vzdělanost je snad méně pozadu, neboť členové vlastní rodiny prodávají se tam řídčeji;

leč zvířata a lidé žijí pospolu v okrouhlých chatách, zbudovaných bez tesaného dříví v podobě kopek sena.

Za Kaněmem stává se krajina vyprahlou a skalnatou, nežli však uběhla hodina, nabylo zase rostlinstvo v úrodné nížině nedaleko Mdabu a vší své bujnosti. S dnem ulehl i vítr, a ovzduší zdálo se usínati. Doktor hleďal nadarmo proud v různých výškách; vida tento klid v přírodě ustanovil se na tom, že stráví noc v povětří, a pro větší jistotu vznesl se asi na 1000 stop. *Viktorie* ani se nepohnula. Noc nádherně hvězdami se třpytící nastala v tichosti.

Dick a Joe natáhli se na pokojné lože a spali tvrdě za hlídky doktorovy; o půlnoci byl vystřídán Skotem.

„Kdyby se udála příhoda sebe nepatrnější, vzbuď mne,“ nařídil mu; „a předkem nepouštěj se zřetele tlakoměr. Jeť naším kompasem!“

Noc byla chladna; jevil se rozdíl skoro 27 stupňů*) mezi její teplotou a teplotou denní. Jakmile se stmělo, rozzvučel se noční koncert zvířat, která žízeň a hlad vyhánějí z doupat; žáby skřehotaly sopránem, s nímž se mísilo vytí šakalů, kdežto mohutný bas lvů přizvukoval akkordům tohoto živoucího orchestru.

Zaujav z rána své stanovisko, pohléďl doktor Fergusson zkoumavě na bussolu a znamenal, že vítr v noci přeskočil. *Viktorie* urazila asi padesát kilometrů, směřujíc už dvě hodiny k severovýchodu; přeletěla Mabunguru, kamenitou zemi, posetou syenitovými balvany pěkně vyhlazenými a všecku prostoupenou skalisky v podobě oslích hřbetů; kuželovité vypnuliny podobné skalám karnackým pokrývaly půdu jako tolikéž kamenných oltářů dunidských; tu a tam bělaly se četné hnáty buvolův a slonů; stromoví bylo zde málo leč na východě, kde se v hlubokých lesích skrývalo několik vesnic.

K sedmé hodině objevila se kulatá skála v rozloze téměř čtyř kilometrů jak ohromná želva.

„Jsme na dobré cestě,“ pravil doktor Fergusson. „Tu jest Džihu la-Mkoa, kde se zastavíme na několik okamžiků. Rád bych obnovil zásobu vody potřebnou k činnosti dmuchavky; pokusme se zachytit někde.“

„Je tu málo stromů,“ namítl lovec.

„Pokusme se přece; Joe, vyhoď kotvy.“

---

*) 14° stodílných.

Balon pozbývaje znenáhla vzestupné síly přiblížil se k zemi; kotvy se smýkaly; hák jedné z nich uvázl v skalní rozsedlině, a *Viktorie* stanula.

Nikdo se nedomnívej, že doktor za zastávek mohl úplně shasiti dmuchavku. Bylať rovnováha balonu vypočtena zároveň s hladinou mořskou; země pak stoupala neustále, a ballon nalézaje se výši ve 600—700 stop byl by se snažil klesnouti níže než půda sama; bylo tudíž třeba udržovati jej vzhůru jistým napětím vodíku. Jenom tehda, kdyby byl doktor za úplného bezvětří spustil loďku až na zemi, byl by balon zbavený značné tíže setrval v kolmé poloze bez pomoci dmuchavky.

Mapy věstily rozsáhlé močály na západním svahu Džihu-la-Mkoy. Joe vydal se tam sám se soudkem, do něhož vešlo se asi deset gallonů; nalezl bez nesnází naznačené místo nedaleko opuštěné vísky, nabral vody a vrátil se ani se za tři čtvrti hodiny; nespatřil nic zvláštního leda ohromné pasti na slony; byl by málem sám spadl do jedné z nich, kde tlela kostra zpola ohlodaná.

Přinesl z vycházky jakési mišpule, kteréž opice dychtivě žerou. Doktor poznal ovoce „mbenbu", stromu velmi hojného ve východní končině Džihu-la-Mkoy. Fergusson očekával Joa poněkud netrpělivě, neboť pobyt sebe kratší v této nehostinné zemi vzbuzoval v něm vždy obavy.

Voda naložena bez obtíží, neboť loďka snesla se takměř až na zemi; Joe vyrval kotvu a vylezl hbitě k svému pánovi. Doktor rozdmýchal za chvíli plamen, a *Viktorie* dala se zase na cestu vzduchem.

Byla ještě vzdálena na stošedesát kilometrův od Kaze, důležité osady v africkém vnitrozemí, kam cestovatelé vzhledem k příznivému jihovýchodnímu proudu mohli doufati, že dorazí ještě toho dne; postupovali s rychlostí dvacíti kilometrů za hodinu; říditi vzducholoď bylo pak dosti nesnadno; bez silného napětí plynu nebylo lze povznésti se příliš vysoko, neboť kraj měl již průměrnou výšku 3000 stop nad mořem. Doktor pak volil raději, pokud možno, nezvyšovati napětí; pročež bral se velmi obratně křivolakou čarou po svahu dosti příkrém a přeletěl blízko nad vesnicemi Thembem a Tura-Velsem. Tato náležela již k území uňamvezskému, překrásné krajině, kde stromy dorůstají největších rozměrů, mimo jiné i kakty, vynikající obrovitostí.

Okolo dvou hodin vznášela se *Viktorie* za krásné pohody pod žhavým sluncem, které pohlcovalo sebe nepatrnější proud vzdu-

chový, nad městem Kaze, ležícím zdálí pěti set osmdesáti kilometrův od pomoří.

„Odpluli jsme ze Zanzibara v devět hodin.“ pravil doktor Fergusson, prohlížeje své zápisky, „a po dvoudenní plavbě urazili jsme s oklikami skorem osm set kilometrů. Setníci Burton a Speke potřebovali půlpáta měsíce, aby vykonali touž cestu.“

XV.

Kaze. — Hlučný trh. — Příjezd *Viktorie*. — Vagangové. — Měsíčané. — Doktorova procházka. — Obyvatelstvo. — Královské tembe. — Ženy královy. — Královský opilec. — Joe uctíván za boha. — Jak se tančí na měsíci. — Náhlý obrat. — Dva měsíce na obloze. — Nestálost božských velikánů.

Kaze, důležité místo střední Afriky, není nikterak městem; neníť města ve vnitrozemí, ať pravdu díme. Kaze je pouhým rozborem šesti rozhlehlých prohlubin. V nich uzavřeny jsou domy a otrocké chyše s dvorky a zahrádkami pečlivě pěstovanými; daří se tam ku podivu cibule, sladké zemáky, okurky, dýně a lanýže výtečné chuti.

Uňamvezy je vlastní zemí Měsíčnou, úrodný a nádherný park africký; uprostřed prostírá se kraj Uňanembe, rozkošné území, kde žije lenivě několik rodin omanských, které jsou Araby čisté krve.

Provozovali dlouho obchod v africkém vnitrozemí a v Arabii; kupčili s klím, slonovinou, kartounem, otroky; jich karavany procházely těmito rovníkovými krajinami; docházejí posud na pobřeží nakupovat věci přepychu a rozkoše pro zbohatlé obchodníky, kteří mezi ženami a sluhy vedou v této okouzlivé končině život co nejméně pohnutý, nejstejnoměrnější, stále se povalujíce, smějíce, kouříce nebo spíce.

Kolem těchto prohlubin četné chatrče tuzemců, rozsáhlá tržiště, pole konopná a durmanová, krásné stromy a milý chládek: toť Kaze.

Tam scházejí se namnoze karavany: z jihu s otroky a s náklady slonoviny, ze západu pak karavany, dopravující bavlněné látky a drobné skleněné zboží kmenům u velkých jezer.

Pročež panuje na tržištích věčný ruch, bezejmenný hluk, v němž splývá křik nosičů smíšené krve, víření bubnův a troubení rohů, ržání mezků, hýkání oslů, zpěv žen, vřiskot dětí a rány

rákoskou džemadarovou, *) jež dává takt v této pastýřské symfonii.

Tu jsou rozloženy bez ladu, ba v milém neladu křiklavé látky, skleněné korály, sloní kly, zuby nosorožčí a žraločí, med, tabák, bavlna; tu se provozují obchody nejpodivnější, při nichž všeliká věc má cenu jen podle chtivosti, kterou vzbuzuje.

Najednou ztišil se všechen ten vír a ruch, umlkla všechna ta vřava. Objevilať se *Viktorie* v povětří; vznášela se velebně a sestupovala ponenáhlu neodchylujíc se od kolmice. Muži, ženy, děti, otroci, kupci, Arabové a černoši, vše se rozprchlo a skrylo v „tembech" a chyších.

„Milý Samuele," pravil Kennedy, „neustaneme-li naháně takového strachu, bude nám za těžko vejíti v obchodní styky s oněm lidmi."

„Nicméně," ozval se Joe, „bylo by velice snadno provést obchod. Stačilo by sestoupit pokojně, odnést nejdražší zboží a nestarat se o prodavače. Člověk by zbohatl."

„Aj!" odvětil doktor, „tito domorodci měli strach v prvním okamžiku. Ale za nedlouho přijdou zase z pověry nebo ze zvědavosti."

„Myslíte, pane?"

„Však uvidíme; leč opatrnost káže, abychom se příliš nepřibližovali; *Viktorie* není balonem krytým ani obrněným; pročež není chráněna ani proti kulce, ani proti šípu."

„Což hodláš, milý Samuele, zapřísti rozhovor s těmito Afričany?"

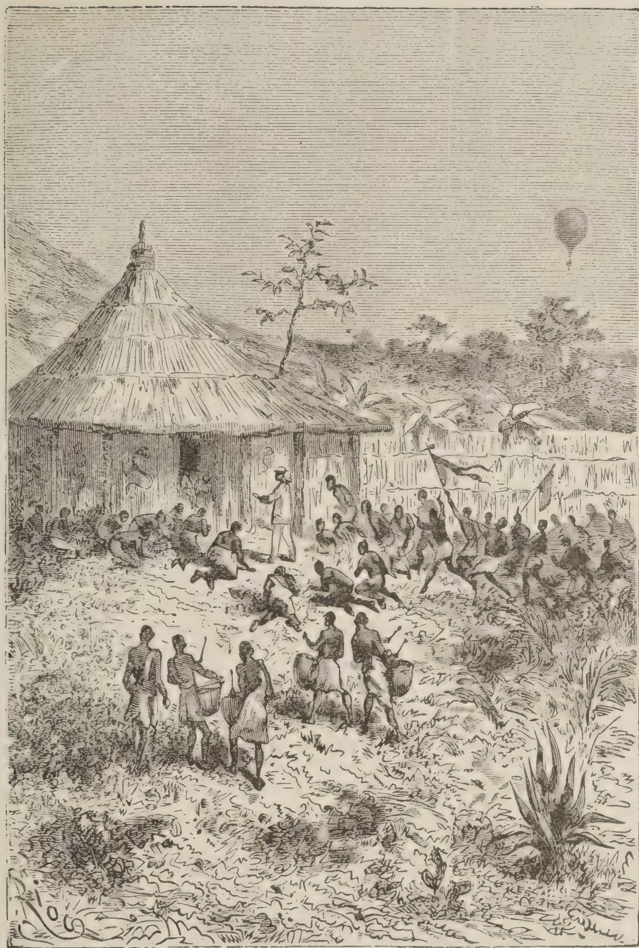
„Bude-li lze, proč ne?" odpověděl doktor; „v Kaze jsou zajisté arabští kupci, vzdělanější, méně divocí. Pamatuji se, že pánové Burton a Speke nemohli než chváliti pohostinnost zdejších obyvatelův. A proto můžeme se odvážiti dobrodružství."

Viktorie přiblíživši se nepozorovaně k zemi, zachytila se jednou z kotev v koruně stromové nedaleko tržiště.

Veškero obyvatelstvo povylezlo v tu chvíli ze svých děr; hlavy vykukovaly nedůvěřivě. Několik Vagangů, jež bylo poznati po kuželovitých ozdobách z lastur, vystoupilo směle; byli to místní čarodějové. Měli na pásech zavěšeny černé tykvičky pomazané tukem a všeliká kouzla, vyznačující se ostatně nečistotou v pravdě doktorskou.

---

*) Náčelník karavany.

Doktor Fergusson uvítán s velikými poctami . . . (Str. 76.)

Ponenáhlu přidružil se k nim dav, ženy a děti je obstoupily, bubeníci tloukli do bubnů jak o závod, ruce se spínaly a vztahovaly k nebesům.

„Tímto způsobem prosí,“ pravil doktor Fergusson; „nemýlím-li se, jsme k tomu určeni, abychom hráli velkou úlohu.“

„Nuže, pane, hrejte ji!“

„Ty, milý Joe, staneš se třebas bohem.“

„Aj, pane, to mi hrubě nevadí, a kadidlo nebylo by mi nevděk.“

V tom pokynul jeden z čarodějů, Myanga, a všechen ten povyk ustoupil rázem úplnému tichu. Promluvil několik slov k cestovatelům, ale neznámým jazykem.

Doktor Fergusson neporozuměv prohodil na zdařbůh několik arabských výrazův, i bylo mu hned odpověděno tímto jazykem.

Řečník spustil dlouhou promluvu velice květnatou, která poslouchána velmi pozorně; doktor poznal brzy, že považují *Viktorii* do opravdy za měsíc sám soudíce, že se tomuto milostivému bohu uráčilo sestoupiti do města s třemi svými syny, kterážto čest nepřijde prý nikdy v nepamět v této zemi sluncem milované.

Doktor odpověděl velmi důstojně, že měsíc koná každých tisíc let okružní cestu nemoha odolati touze, aby se ukázal z blízka svým zbožňovatelům, a že je proto žádá, aby se neostýchali, a používajíce jeho božské přítomnosti, vyjevili mu své potřeby a svá přání.

Na to odvětil čaroděj, že král, „mvani“, nemocný již dlouhá léta, žádá si nebeské pomoci, i zval měsíčany, aby se k němu odebrali.

Doktor oznámil pozvání svým druhům.

„A ty se chceš odebrat k tomu černošskému králi?“ zeptal se lovec.

„Ovšem. Zdá se mi, že tito lidé nemají nic zlého za lubem; ovzduší je klidné; není ani vánku! Nemáme proč se strachovati se o *Viktorii.*“

„Ale co počneš?“

„Upokoj se, milý Dicku; trochu léku pomůže mi z nesnází.“

Potom obrátil se k davu:

„Měsíc slitoval se nad panovníkem drahým všem dětem uňamvezským, svěřil nám starost o jeho vyléčení. Nechať se připraví k naší návštěvě!“

Povyk, zpěv a radostné projevy strhly se zdvojenou silou, a všechno to náramné mraveniště černých hlav hnulo se pochodem,

„Nyní, přátelé,“ řekl doktor Fergusson, „dlužno uvážiti vše; možná, že budeme mimo nadání nuceni kvapem odjeti. Pročež zůstane Dick v loďce a postará se dmuchavkou o dostatečnou sílu vzestupnou. Kotva vězí pevně; není se ničeho obávati. Já slezu na zemi. Joe mne doprovodí; avšak neodstoupí od konce řebříku.“

„Jakže! ty půjdeš sám k tomu mouřenínovi?“ zvolal Dick.

„Jakže! pane Samuele,“ zvolal Joe, „což nechcete, abych šel s vámi až na místo?“

„Ne, půjdu sám; tito hodní lidé domýšlejí se, že je veliký jejich bůh měsíc poctil návštěvou; jsem chráněn pověrou; pročež nebojte se ničeho a setrvejte každý na stanovisku, které vám vykazuji.“

„Když tomu chceš . . .“ odpověděl lovec.

„Dbej, ať se plyn roztahuje.“

„Buď bez starosti.“

Křik domorodců se rozmáhal; naléhali důrazně o nebeskou pomoc.

„Hle! hle!“ pravil Joe. „Zdá se mi, že si počínají poněkud pánovitě vůči hodnému měsíci a jeho božským synům.“

Doktor nesa s sebou cestovní lékárničku slezl na zemi, kam jej předešel Joe. Tento tváře se vážně a důstojně, jak se slušelo, usedl u spodku řebříku po arabsku s nohama pod sebe podloženýma, a část davu obstoupila jej uctivým kruhem.

Zatím bral se doktor Fergusson zvolna ke „královskému tembu“, ležícímu dosti daleko za městem, maje v čele průvod hřmotících nástrojů hudebních a za sebou družinu nábožných věřících; byly asi tři hodiny a slunce zářilo stkvěle; činilo zajisté, co mohlo, pro tu příležitost.

Doktor vykračoval si důstojně; Vagangové jej oblopili a bránili přístup davu. Fergussona dohonil brzy levoboček králův, mladík zevnějšku dosti slušného, jenž byl po domácím obyčeji jediným dědicem otcovského jmění s vyloučením dětí manželských; padl na zemi před synem měsíce, který jej pozdvihl milostivým posunkem.

Za tři čtvrti hodiny dospěl tento nadšený průvod stinnými stezkami prostřed vší nádhery tropického rostlinstva ke královskému paláci, jakési čtverhranné budově, Ititeňa řečené a stojící na svahu pahorku. Jakási veranda, utvořená doškovou střechou, objímala stavení kolem do kola, spočívajíc na dřevěných kolech, které jevily nehrubě zdařilé pokusy řezby. Stěny byly ozdobeny dlouhými čarami červenavé hlíny, jež měly představovati podoby

lidské a hadí; tyto byly ovšem podařenější než ony. Kryt tohoto příbytku nepřiléhal na samé zdi, pročež mohl vzduch volně provívati; ostatně oken nebylo; sotva cosi dveřím podobného.

Doktor Fergusson uvítán s velikými poctami od životních strážcův a oblíbenců, lidí z krásného plemene Vaňamvezů, čistého rázu národů středoafrických, silných a složitých, vynikajících pěknými tvary a pěkným vzhledem. Měli vlasy rozčesány na velký počet cůpků na plece jim splývajících; a tváře od skrání až po ústa pruhovány zářezy černou nebo modrou barvou napuštěnými.

V uších ohyzdně roztažených tkvěly jim dřevěné kotouče a desky z gumy kopalové; byli přioděni látkami křiklavých barev a vojáci ozbrojeni assagaji, luky, šípy s háčky otrávenými pryšcovou šťavou, tesáky, ,,simy", dlouhými to šavlemi jako pila zoubkovanými, a sekerami pro jednu ruku.

Doktor vstoupil do paláce. Po jeho příchodě zdvojil se přes královu nemoc povyk už dříve strašlivý. Všiml si, že na podvoji dveří visí jako talismany zaječí ocasy a zebří hřívy. Byl od zástupu žen Jeho Veličenstva přivítán líbeznými zvuky ,,upata", jakéhosi cymbalu urobeného ze dna měděného hrnce, a hřmotem ,,kilinda", bubnu zvýší pěti stop, vyhloubeného ze stromového špalku, do něhož dva umělci bušili pěstmi.

Ženy byly namnoze velmi hezké a kouřily smějíce se tabák a thang z velkých černých dýmek; jevily pěkné tvary v dlouhých řízách dobře jim slušících a kolem pasu měly zavěšeny zástěry z tykvových vláken. Šest sedělo jich stranou nejsouce nejméně vesely z celé té tlupy, ačkoli na ně čekaly kruté muky. Až by král umřel, měly s ním býti za živa pohřbeny, přece se u věčné samotě vyrážely.

Doktor Fergusson, přehlédnuv jediným mžikem všechen ten souhrn, přistoupil k dřevěnému loži panovníkovu. Spatřil muže asi čtyřicítiletého, úplně otupělého hýřením všeho druhu, jemuž nebylo pomoci. Tato choroba léta se již vlekoucí nebyla ničím jinýml nežli věčnou opilostí. Královský ten opilec byl již skorem pozby, vědomí, a všechen čpavek na světě nebyl by ho vzpamatoval.

Oblíbenci a ženy poklekše sklonili se za této slavnostní návštěvy. Několika krůpějemi ostré silice oživil doktor na okamžik to ztupělé tělo; král sebou pohnul a poněvadž byl už po kolik hodin ležel jako mrtvola, nedávající ničím na jevo, že v ní posud bije život, zavdal tento projev podnět ke zdvojenému křiku na počest lékaři.

Kotva uchvátila čaroděje, a balon vyhoupl se s ním do vzdušného prostoru . . . (Str. 79.)

Doktor maje toho dost, odstrčil rychlým pohybem zbožňovatele příliš dotěrné a vyšel z paláce. Zamířil k *Viktorii*. Bylo šest hodin večer.

Joe čekal za jeho nepřítomnosti trpělivě u žebříku; dav prokazoval mu největší pocty. Jsa pravým měsíčanem neodmítal jich. Na boha vypadal jako člověk dosti hodný, nijak pyšný, ba i dosti důvěrný k mlaďým Afričankám, jichž neomrzelo na něj se dívati. Mimo to pouštěl se s nimi do roztomilých řečí.

„Klanějte se, slečny, klanějte," říkal jim, „jsem dobrý chlap, ačkoliv jsem syn bohův!"

Přinášely mu obětní dary, obyčejně uložené ve „mzimech" neboli fetišových chatách. Záležely v ječných klasech a v „pombé". Joe pokládal slušným okusiti tento druh piva velmi silného; leč jeho patro nesneslo jeho ostrosti, jakkoli bylo zvyklé vínu a whiskyi.*) Ušklíbl se strašně, což diváci považovali za milostný úsměv.

A po té jaly se mladé dívky, spustivše zdlouhavou, jednozvukou píseň, provozovati kolem něho vážný tanec.

„A! vy tančíte!" zvolal. „Hoj! nezůstanu za vámi a ukážu vám, jak se tancuje u nás doma."

I dal se do úžasného křepčení, kroutě, protahuje, ohýbaje se, tanče po nohou, tanče po kolenou, tanče po rukou, stavě na odiv podivné obraty a přemety, neuvěřitelné postoje, nemožné pitvory, a podávaje takto těm lidem zvláštní pojem o tom, jak bohové tančí na měsíci.

Všichni tito Afričané pak, již v napodobení vyrovnávají se opicím, dovedli za chvilku opětovati jeho způsoby, jeho skoky, jeho kozelce; neušlo jim ani posunku, nezapomněli jediného vrtnutí; nastal pak ruch, shon, vír, jehož nelze ani přibližně vylíčiti. Když byly radovánky v nejlepším proudu, spatřil Joe doktora.

Vracel se spěšnými kroky v davu povykujícím a nespořádaném. Čarodějové a pohlaváři zdáli se býti velmi rozčileni. Obstupovali doktora, tísnili ho, vyhrožovali mu.

Podivný obrat! Co se přihodilo? Či snad král vypustil hloupě ducha v rukou nebeského lékaře?

Kennedy znamenal nebezpečí se svého stanoviska, nechápaje jeho příčiny. Balon silně vzhůru puzený roztaženým plynem, napínal provaz jej poutající, nemoha se dočkati, aby se vznesl do povětří.

---

*) Silná skotská neb irská ječná kořalka.

Doktor dorazil k řebříku. Pověrečná bázeň držela ještě dav na uzdě, bráníc se dopustiti se násilí na jeho osobě; stoupal kvapem po příčelích a Joe hbitě za ním.

„Ani chvilky není na zmar," pravil k němu jeho pán. „Nevybavuj kotvy! Přetneme provaz! Pojď za mnou!"

„Ale co se děje?" zeptal se Joe vlézaje do loďky.

„Co se stalo?" divil se Kennedy s karabinou v ruce.

„Pohleďte," odpověděl doktor ukazuje na obzor.

„Nuže?" otázal se lovec.

„Nuže! měsíc!"

Vycházel vskutku měsíc červený a lesklý jak ohnivý kotouč na blankytném pozadí. Byl to věru on! On a *Viktorie*!

Buď byly dva měsíce, buď nebyli cizinci leč podvodníky, mamiči, nepravými bohy!

Takové byly samozřejmé úvahy davu. Odtud ten náhlý obrat.

Joovi nedalo, aby se hlučně nerozesmál. Obyvatelé kazeští chápajíce, že se jim kořisť vymyká, strhli hrozný ryk, luky, pušky mířily na balon.

Ale jeden z čarodějů pokynul. Zbraně se sklonily; vyšplhal se na strom, zamýšleje uchopiti kotviční vazák a stáhnouti vzducholoď k zemi.

Joe se vztyčil se sekerou v ruce.

„Třeba-li přetít?" optal se.

„Počkej," odvětil doktor.

„Ale ten černoch? . . ."

„Snad si zachráníme kotvu, a na tom dost. Na přetnutí je vždy dosti času."

Čaroděj dostav se na strom počínal si tak úsilně, že ulámal větve a vybavil na konec kotvu; nemohouc odolati mocnému napětí balonu, povolila a uchvátila mezi nohama čaroděje, který sedě obkročmo na tomto netušeném létavém oři, vyhoupl se s ním do vzdušného prostoru.

Dav byl všecek ohromen vida jednoho z Vagangův, an se vznáší do výše.

„Hurá!" vzkřikl Joe, zatím co *Viktorie* puzena vzestupnou silou stoupala velmi rychle.

„Drží se dobře," pravil Kennedy; „malá projížďka mu neuškodí."

„Máme srazit toho negra jednou ranou?" tázal se Joe.

„Zda bys se nestyděl?" namítal doktor. „Vysadíme ho pěkně na zemi, a po tomto dobrodružství, tuším, vzroste jeho kouzelnická moc ku podivu v mysli jeho vrstevníků."

„Jsou s to, aby si ho povýšili na boha,“ zvolal Joe.

Viktorie dospěla do výše asi tisíce stop. Černoch upínal se na provaz s hroznou křečovitostí. Trval v úmlku, a oči tkvěly mu strnule v důlcích. Jeho hrůza byla smíšena s údivem. Slabý vítr hnal balon za město. Za půl hodiny po té doktor vida, že je kraj liduprázdný, zmírnil plamen dmuchavky a přiblížil se k zemi. Na dvacet stop od ní uzrálo v černochovi náhlé rozhodnutí: seskočil; dopadl na nohy a utíkal směrem ke Kaze, kdežto *Viktorie*, zbavená najednou přítěže, vznesla se opět do vzduchu.

XVI.

Známky bouře. — Měsíčná země. — Budoucnost africké pevniny. — Stroj poslední doby. — Rozhled po kraji při západu slunce. — Květena a zvířena. — Bouře. — Ohnivé pásmo. — Hvězdnaté nebe.

„Takové jsou konce,“ pravil Joe, „když se lidé vydávají za syny měsíce bez jeho dovolení Tento souputník byl by nám málem vyvedl ošklivý kousek! Či jste snad, pane, uškodil svým lékem jeho pověsti?“

„Ano,“ ozval se lovec, „kdo vlastně byl ten kouzelný král?“

„Starý, polomrtvý opilec,“ odpověděl doktor, „jehož smrt nezpůsobí valného hoře. Avšak plyne z toho mravní naučení, že pocty rychle pomíjejí, a proto nemějme v nich přílišné záliby.“

„Tím hůře,“ vece Joe. „Mně se tu líbilo! Být zbožňován! hrát si na boha po chuti! Ale co chcete? Měsíc se ukázal, a to celý červený, což je pádným důkazem, že se zlobil!“

Za tohoto a podobného hovoru, v němž Joe posuzoval nočního poutníka po blankytu nebeském se stanoviska z brusu nového, zatáhla se obloha na severu velkými mračny... mračny chmurnými a těžkými. Vítr dosti silný, na nějž uhodili ve výši tří set stop nad zemí, hnal *Viktorii* k severovýchodu. Nad ním klenula se jasná báň nebeská; leč bylo cítiti, že jest obtěžkána.

Kolem osmi hodin večer octli se cestovatelé na 32⁰ 40′ délky a 4⁰ 17′ šířky; vzduchové proudy unášely je vlivem nastávající bouřky rychlostí padesáti kilometrů za hodinu. Pod nohami míjely jim rychle úrodné zvlněné roviny mfutské. Divadlo bylo hodno obdivu a s obdivem se potkávalo.

„Jsme v samé zemi Měsíčné,“ vysvětloval doktor Fergusson, „neboť uchovala si toto jméno, kterým ji obmyslil starověk, bezpochyby proto, že tu byl měsíc od jakživa uctíván za boha. Je to v pravdě nádherná krajina, a krásnější rostlinstvo sotva by se jinde nalezlo.“

„Kdyby bylo vůkol Londýna, nebylo by to přirozené,“ podotkl Joe; „ale bylo by to velice příjemné! Proč jsou ty krásné dary uštědřeny právě zemím tak barbarským?“

„Kdo ví,“ odtušil doktor, „nestane-li se někdy tato končina střediskem vzdělanosti? Možná, že se sem příští národové nahrnou, až budou evropské kraje tou měrou vyčerpány, že nevyživí svého obyvatelstva.“

„Věříš-li tomu?“ prohodil Kennedy.

„Zajisté, milý Dicku. Viz průběh události; považ postupné stěhování národův a dospěješ k témuž důsledku jako já. Asie jest první živitelkou lidstva, není-li pravda? Snad po čtyři tisíce let pracuje, zúrodňuje se, plodí, a potom, když kamení vyrazilo tam, kde vyrážely zlaté žně Homerovy, opustili její zplozenci její vysílené, uvadlé lůno. Vidíš je, ani se valí do Evropy mladé a mohutné, která je živí po dva tisíce let. Ale její úrodnosti již ubývá; její plodnost menší se den ode dne; ty nové choroby, jež zachvacují každý rok zemské plodiny, ty hubené sklizně, ty nedostatečné pomůcky, to vše jest neklamným znamením chabnoucí zdatnosti životní, nastávající výsily. Tato nová pevnina stárne rovněž; její hvozdy kácejí se pod sekerou průmyslu; její půda jaloví vydavši příliš mnoho toho, co se na ni přílišnou měrou vymáhalo; kde vybujela dvojí žeň každoročně, vzchází stěží z té půdy jediná, a to vynuceně. Tu pokyne Afrika novým plemenům, nabízejíc jim poklady nahromaděné v jejím lůně prodlením věků. Podnebí osudné cizincům vyčistí se odvodněním a vysoušením; ty rozptýlené vody sloučí se ve společné koryto a utvoří splavnou tepnu. A tato země, nad kterou se vznášíme, úrodnější, bohatší, životnější nad jiné, stane se nějakou velkou říší, kde vzniknou vynálezy ještě podivuhodnější, nežli jest pára a elektřina.“

„Ach! pane, to bych rád viděl,“ pravil Joe.

„Přišel jsi na svět příliš záhy, hochu.“

„Mimo to,“ prohodil Kennedy, „možná, že to bude doba velmi nudná, když průmysl pohltí vše pro sebe! Aby vynalézali stroje, nechají se lidé jimi požírat! Vždycky jsem si představoval, že posledním dnem světa bude den, kdy nějaký ohromný kotel vytopený na tři milliardy atmosfér vyhodí naši zeměkouli do povětří!“

„A já dodávám,“ ozval se Joe, „že Američané nebudou posledními, kteří budou pracovat o strojích!“

„Jsou opravdu velkými kotláři,“ přisvědčil doktor. „Ale nepouštějíce se příliš do takových přetřesů, spokojme se a obdivujme se této zemi Měsíčné, poněvadž jest nám dopřáno ji viděti.“

Slunce, vysílajíc poslední paprsky pod spoustou nakupených mraků, zdobilo zlatým lemem všeliký výstupek půdy: obrovské stromy, stromovité rostliny; mechy v úrovni země, vše bylo účastno této skvoucí záplavy; půda slabě krabatá vypínala se tu a tam v kuželovité pahorky; na obzoru nejevily se hory; náramné zarostlé ohrady z kolů, neprostupné ploty, trnité džungle dělily od sebe mýtiny, kde se rozkládaly četné vsi; ohromné pryšce vystávaly kolem nich jako přirozené hradby, splétajíce se s korálovitým větvovím křovin.

Za nedlouho spatřili Malagazari, hlavní přítok jezera Tanganiky, an se vine zelenými houštinami; vnímal v sebe četné vodotoky, vznikající z ručejů vzdýmajících se za plíště, nebo rybníky vyhloubené v jílovitém ložisku půdy Pozorovatelům s výše byla to síť vodopádů rozestřená po vší západní straně kraje.

Skot s velkými hrby pásl se na tučných luzích, mizeje ve vysoké trávě; lesy v pravdě velikolepé jevily se zrakům náramnými kyticemi; leč v těchto kyticích skrývali se lvi, levharti, hyeny, pardalové, chráníce se proti poslednímu vedru dne. Časem ro..vlnil slon vrcholky houštin, a vzduchem rozlehl se praskot stromů povolujících jeho mohutným klům.

„Jaké to loviště!“ zvolal nadšený Kennedy; „kulka vystřelená jenom na zdařbůh do samého lesa, stihla by zvěř jí hodnou! Což by se nemohl učinit malý pokus?“

„Nikoli, milý Dicku; nadchází noc . . . noc hrozivá, provázená bouřkou. Bouřky pak jsou děsné v této končině, kde půda je takového rázu, jako nesmírná elektrická batterie.“

„Máte pravdu, pane,“ přisvědčil Joe; „parno jest už přímo dusné, vítr utišil se nadobro; je cítit, že se cosi chystá.“

„Parokruh je prosycen elektřinou,“ odpověděl doktor; „kdekterý živoucí tvor je citliv tohoto stavu v povětrnosti, jenž předcházívá před řáděním živlův, i přiznávám se, že se mne nikdy nedotýkal takovou měrou.“

„Nuže,“ otázal se lovec, „nebylo by radno sestoupit?“

„Naopak, Dicku, raději bych vystoupil. Jedině se obávám, abych nebyl zanesen mimo svou cestu, jsa nucen projíti vzduchovými proudy.“

„Což se chceš odchýliti od směru, kterým se bereme od pomoří?“

„Budu-li s to,“ odvětil Fergusson, „dám se příměji na sever přes sedm až osm stupňů; pokusím se dostati do domnělých šířek nilských pramenů; možná, že zpozorujeme nějaké stopy výpravy setníka Spekea neb i karavany pana z Heuglinů. Jsou-li mé výpočty správny, nalézáme se na 32⁰ 40′ délky, a já bych rád dospěl rovnou za rovník.“

„Podívej se pak!“ zvolal Kennedy přerušiv soudruhovi řeč, „podívej se na ty hrochy, kteří vylézají z rybníků, na ty spousty masa krví nalitého, a na ty krokodily, kteří lapají hlučně vzduch!“

„Dusí se!“ pravil Joe. „Ach! jak rozkošný to způsob cestování, a jak opovrhuje člověk všemi těmi neřestnými zeměplazy! Pane Samuele! pane Kennedy! vizte pak ty smečky zvířat, která postupují sraženými šiky! Je jich dojista dvě stě; jsou to vlci.“

„Nejsou, Joe, nýbrž divocí psi; znamenité plemeno, které se neleká ani útoků na lvy. Je to nejhroznější setkaná, která může stihnouti cestovatele. Je hned rozsápán na kusy.“

„Dobrá! Joe se jistě nepokusí dát jim náhubek,“ odpověděl roztomilý jonák. „Ostatně je-li jim to vrozeno, nesluší se pokládat jim to za zlé.“

Vlivem bouře nastávalo znenáhla ticho; podobalo se, že zhuštěný vzduch pozbyl způsobilosti přenášet zvuky; ovzduší bylo jako vycpáno, nemajíc nijaké ozvučnosti jako sál čalouny ověšený. Pták veslař, volavka korunatá, strakapoudi červení a modří, posměváček, mandelíci mizeli ve velkých stromech. Veškerá příroda jevila příznaky nastávající zátopy.

V devět hodin večer stanula *Viktorie* nepohnutě nad Msénem, velkým souborem vsí v šeru ledva viditelných; chvílemi ukázal odlesk paprsku, zabloudilého do pošmurné vody, příkopy pravidelně rozložené, a posledním zásvitem zachytil pohled klidnou a tmavou podobu palem, marhaníků, sykomor a obrovských pryšců.

„Dusím se,“ posteskl si Skot, vdychuje plnými plicemi co nejvíce toho vzduchu zředěného; „už se ani nehýbáme! Zda sestoupíme?“

„Což bouřka?“ namítl doktor jsa dosti znepokojen.

„Obáváš-li se, aby tě vítr nezanesl, tuším, že se nemůžeš odhodlati k ničemu jinému.“

„Možná, že se bouřka dnes v noci nestrhne,“ podotkl Joe; „mračna jsou velmi vysoko.“

„Právě to jest příčinou, že váhám povznésti se nad ně; musili bychom vystoupiti do velké výše a pustiti zemi s očí, i nevěděli bychom po celou noc, plujeme-li a v kterou stranu plujeme.“

„Rozhodni se, milý Samuele, je nakvap.“

„Mrzutá věc jest, že vítr ulehl,“ pravil Joe; „byl by nás odvál daleko od bouřky.“

„Toho dlužno litovati, přátelé, neboť mračna jsou nám nebezpečna; nesou v sobě protivné proudy, které nás mohou uvrci do jich vírův a do blesků mohoucích nám zapáliti balon. Mocný záduv pak může nás sraziti k zemi, spustíme-li kotvu do stromové koruny.“

„Co tedy počít?“

„Třeba udržovat *Viktorii* v prostředním pásmě mezi nebezpečenstvy země a nebe. Máme dostatek vody pro dmuchavku, a našich dvě stě liber přítěže je nedotčeno. V čas potřeby jí použiju.“

„Budeme bdíti s tebou,“ navrhl lovec.

„Ne, přátelé; přikryjte bezpečně zásoby a lehněte si; vzbudím vás, bude-li třeba.“

„Ale, pane, neučinil-li byste dobře, kdybyste si sám odpočinul, poněvadž nám dosud nic nehrozí?“

„Nikoli, děkuji, hochu; budu raději vzhůru. Visíme nepohnutě, a nezmění-li se okolnosti, budeme zítra zrovna na témž místě.“

„Dobrý večer, pane.“

„Dobrou noc, možno-li.“

Kennedy a Joe natáhli se pod pokryvky, a doktor osamotněl v nadpozemském prostoře.

Zatím spouštěla se mračná báň ponenáhlu níže, a vůkol rozhostila se čirá tma. Černá klenba rozestírala se kolem zeměkoule, jako by ji chtěla rozdrtiti. Najednou ozářil mrákoty blesk mocný, rychlý, ostrý; dříve nežli se zavřel jeho rozzor, zaduněl děsný rachot hromový hlubokostmi nebeskými.

„Vzhůru!“ zvolal Fergusson.

Oba spáči vyskočili mu k službám, byvše probuzeni strašlivým lomozem.

„Sestupujeme-li?“ otázal se Kennedy.

„Nesestupujeme! balon by neodolal. Vystupme prve, než se ty mraky rozplynou ve vodu, a než se rozpoutá vítr!“

I dmýchal horlivě plamen dmuchavky do závitků hadice.

Tropické bouře propukají s rychlostí rovnou jich zuřivosti. Druhý blesk šlehl mračnem, maje hned v zápětí dvacet jiných.

Nebe míhalo se pruhy elektrických jisker, které se krupily pod velkými dešťovými krůpějemi.

„Opozdili jsme se,“ pravil doktor. „Musíme nyní projeti ohnivým pásmem s balonem naplněným zápalným vzduchem!“

„Nuže, k zemi! k zemi!“ naléhal stále Kennedy.

„Nebezpečí, že do nás uhodí, bylo by skoro stejné, a větvoví stromů roztrhalo by nás za chvilku.“

„Stoupáme, pane Samuele!“

„Rychleji! ještě rychleji!“

V této končině africké není za rovníkových bouří nic vzácného, napočte-li se za minutu třicet až třicetpět blesků. Obloha plane takořka ohněm, a rachot hromový nebere přítrže.

Vítr rozpoutal se s děsnou prudkostí v tomto zaníceném ovzduší; vířil mraky do běla žíhanými; zdálo se, jako by dující obrovský měch rozdmychoval všechen ten požár.

Doktor Fergusson rozpaloval dmuchavku do plného žáru; balon se nadýmal a stoupal; uprostřed loďky klečel Kennedy, drže záclony stanu. Balon točil se závratným vírem, a cestovatelé byli zmítáni hrozným způsobem. V obalu vzducholodi prohlubovaly se velké dutiny; vítr zapíral se mocně do něho, a jeho návalem zvučela dykyta. Jakési kroupy, předeslavše silný hřmot, spustily se vzduchem a dopadaly praskavě na *Viktorii*; nicméně brala se dále vzestupným pochodem. Blesky rýsovaly plamenné křivky na jejím povrchu; byli v samém ohni.

„Bůh nás ostříhejž!“ pravil doktor Fergusson; „jsme v jeho rukou; jedině on může nás spasiti. Připravme se na všelijakou příhodu, i na požár; náš pád nebude třebas náhlý.“

Hlas doktorův dozněl stěží ke sluchu jeho soudruhů; leč viděli jeho klidnou tvář v zášlezích blesků; pozoroval úkazy vyzařování způsobené ohněm svatého Eliáše, jenž poskakoval po balonové síti. Balon točil, kolotal se, avšak stoupal výš a výše; než minulo čtvrt hodiny, povznesl se nad pásmo bouřných mrakův; elektrické proudy rozlévaly se pod ním jako nesmírná koruna ohňostroje na jeho loďce zavěšená.

Tu se naskytlo jedno z nejkrásnějších divadel, jichž příroda může dopřáti člověku. Dole bouřka. Nahoře obloha hvězdnatá, pokojná, tichá, netečná, s měsícem vysílajícím líbezné paprsky na ty rozhněvané chmury.

Doktor Fergusson podíval se na tlakoměr; ukazoval výšku dvanácti tisíc stop. Bylo jedenáct hodin večer.

„Díky Bohu, je po všem nebezpečí,“ oddechl si; „stačí setrvati v této výši.“

„To bylo děsné!“ odtušil Kennedy.

„Aj,“ ozval se Joe, „to dodává cestě rozmanitosti, a mne věru nemrzí, že jsem viděl bouřku trochu shůry. Je to pěkná podívaná!“

XVII.

Hory Měsíčné. — Zelené moře. — Vyhozená kotva. — Vlečný slon. — Rychlá palba. — Smrt tlustokožcova. — Polní pec. Hostina na trávě. — Noc na zemi.

V pondělí okolo šesti hodin ráno vyhouplo se slunce nad obzor; mračna se rozptýlila, a čiperný vítr províval svěžestí jeho jitřní první paprsky.

Země všecka vonící objevila se opět zrakům cestovatelů. Balon, točící se na místě v protivných proudech, byl sotva urazil kousek cesty; doktor zmírniv napětí vodíku sestupoval, aby zachytil směr více půlnoční. Dlouho hledal nadarmo; vítr unášel jej na západ až na dohled proslulých Měsíčných hor, které kupily se polokruhem okolo cípu jezera Tanganiky; jich řetěz, trochu trhaný, rýsoval se na modravém obzoru; mohlo se říci, že jest to přirozené opevnění, zřízené proti těm, kdož chtí probádati střední Afriku. Některé osamělé kužele nesly na sobě stopy věčného sněhu.

„Hle, jsme v neprozkoumané zemi,“ pravil doktor, „kapitán Burton pronikl daleko na západ, ale nepodařilo se mu dosáhnouti těchto proslulých hor; dokonce i popíral, že existují, jakž to tvrdil Speke, jeho soudruh, a ujišťoval, že hory ty zrodily se ve fantasii Spekeově; my, přátelé, nemůžeme o tom pranic pochybovati.“

„A překročíme je?“ tázal se Kennedy.

„Nikoliv, dá-li Bůh; doufám, že dostanu příznivý vítr, který mne zanese k rovníku; vyčkám jej, bude-li třeba, naložím s *Viktorií* jako s lodí, která za protilehlých větrů vyhazuje kotvu.“

Předvídání doktorovo se splnilo. Když byla *Viktorie* vyzkoumala různé výšky, plula směrem severovýchodním prostřední rychlostí.

„Máme dobrý směr,“ pravil, pozoruje kompas, „a jsme asi dvě stě stop nad zemí — vesměs to okolnosti příznivé k seznání těchto nových končin; kapitán Speke na své cestě k objevení jezera Ukereve postupova více k východu, přímou čarou přes Kazeh.“

„Poplujeme takto dlouho?“ tázal se Kennedy.

„Snad. Naším cílem jest dosáhnouti některého bodu poblíže pramenů Nilu, i musíme uraziti přes šest set mil, bychom dosáhli nejkrajnější hranice, jíž dosáhli badatelé, kteří přišli od severu."

„A nevkročíme nohou na zem," prohodil Joe, „aby naše nohy trochu okřály?"

„Zajisté že ano; musíme ostatně šetřiti svými potravinami a tu, dobrý Dicku, budeš nás moci zásobiti čerstvým masem."

„Jakým jen bude ti libo, příteli Samueli."

„Obnovíme též svoji zásobu vody, kdož ví, zdaž neocitneme se v krajinách vyprahlých? — Člověk nemůže býti ani dost opatrný."

O polední byla *Viktorie* na 29° 15' délky a 3° 15' šířky. Minula ves Ujofu, nejzazší severní hranici uňamvezskou, míříc k jezeru Ukereve, jehož nebylo lze posud dozříti.

Národové obývající při rovníku zdají se býti vzdělanější a jsou podřízeni samovládcům, jichž zvůle ničím není obmezena; nejjednotnějším útvarem státním mezi nimi jest říše Karagve.

Tři cestovatelé usnesli se na tom, že přistanou k zemi na prvním vhodném místě. Chtěli učiniti delší zastávku, a vzducholoď podrobena bedlivé přehlídce; plamen dmuchavky zmírněn; kotvy s loďky spuštěné smýkaly se v brzku vysokou travou nesmírné prérie; s jisté výšky podobalo se, že je porostlá hladkou pažití, ale tato pažiť byla vskutku houštinou zvýší sedmi až osmi stop.

Viktorie dotýkala se těchto travin, neohýbajíc jich, jak obrovský motýl. V úzoru nebylo překážky. Bylo to, ať tak díme, zelené moře bez jediného úskalí.

„Takto poletíme asi dlouho," ozval se Kennedy; „nevidím ani jediného stromu, k němuž bychom se přiblížili; zdá se mi, že je po honbě."

„Sečkej, milý Dicku; v této trávě vyšší než ty nemohl bys honiti; však najdeme na konec příhodné místo."

Bylo to v pravdě rozkošná projížďka, hotová plavba po tom moři tak zeleném, téměř průzračném a vanoucím větrem slabě zčeřeném. Loďka zasluhovala věru toho jména, leda že chvílemi vyletělo z vysoké trávy s tisícerým veselým křikem hejno ptáků stkvělých barev; kotvy nořily se do tohoto květnatého jezera, orajíce brázdu, která se za nimi scelovala jako rýha ve vodě za korábem.

Najednou otřásl balonem silný náraz; kotva utkvěla mimo pochybu v štěrbině skály skryté v tomto obrovském trávníku.

„Uvázli jsme," pravil Joe.

„Nuže, spusť žebřík,“ odtušil lovec.

Nežli dopověděl, rozlehl se vzduchem pronikavý ryk, a třem cestovatelům hrnula se z úst tato slova propletená výkřiky:

„Co to?“

„Podivné zvuky!“

„Pozor! ujížďíme!“

„Kotva se vyrvala.“

„Ne, ne, drží posud,“ pravil Joe, tahaje za provaz.

„To se pohybuje skalisko!“

V trávě rozvířil se náramný ševel, a v druhém okamžiku vy-vstala nad ni dlouhá, zakřivená podoba.

„Had!“ lekl se Joe.

„Had!“ vzkřikl Kennedy natahuje kohoutek u karabiny.

„Aj, co vám připadá!“ řekl doktor; „vždyť jest to chobot slona.“

„Slona, Samuele?“

A to praviv přiložil Kennedy zbraň k líci.

„Počkej, Dicku, počkej!“

„Na mou věru! To zvíře nás vleče.“

„A dobrým směrem, Joe, dobrým směrem.“

Slon ubíhal dosti rychle; dorazil v brzku na holinu, kde jej bylo viděti celého; po obrovské postavě poznal doktor samce znamenitého druhu; honosil se dvěma modravými kly, ku podivu pěkně prohnutými, které byly zdélí as osmi stop; háky kotevní tkvěly pevně mezi nimi.

Zvíře nadarmo snažilo se zbaviti chobotem provazu, který je poutal k loďce.

„Ku předu! chutě!“ zvolal Joe všecek rozradostněný, pobízeje ke spěchu tento divný povoz. „Tu máme zase nový způsob cestování! S koněm nic není! slon, prosím, to je něco.“

„Ale kam nás zavleče?“ zeptal se Kennedy mávaje karabinou, která ho pálila v rukou.

„Vleče nás tam, kam chceme jíti, milý Dicku! Jen strpení!“

„Wig a more! wig a more!‘ jak říkají skotští sedláci,“ zvolal veselý Joe. „Ku předu! ku předu!“

Zvíře dalo se do rychlejšího cvalu; pohazovalo chobotem na pravo i na levo, a skákajíc zmítalo zprudka loďkou. Doktor třímaje sekeru v ruce byl hotov přetíti provaz, kdyby bylo třeba.

„Avšak,“ pravil, „s kotvou se rozžehnáme teprv, až bude nejhůř.“

Tento běh ve vleku slonově trval skoro půldruhé hodiny; zvíře nezdálo se býti nijak unaveno; tito mohutní tlustokožci jsou

schopni velkých pochodů a každodenně dovedou uraziti ohromné vzdálenosti jako velryby, jimž se podobají hmotou a rychlostí.

„Na mou věru," podotekl Joe, „zaháčili jsme velrybu a následujeme jen příkladu velrybářů na lovu."

Než půda nabývala jiného rázu, a proto byl doktor nucen změniti hybnou sílu.

Na severu prérie zdálí asi pěti kilometrův objevil se hustý les trnovníkový; nastala tudíž potřeba zhostiti balon vozataje.

Kennedyovi uloženo, aby učinil přítrž běhu slonovu; přiložil karabinu k líci; avšak jeho stanovisko nebylo k tomu příhodné, by mohl zasáhnouti zvíře se zdarem; první kulka vypálená do lebky rozpleskla se jako na železné desce; zdálo se, že slonu neublížila ani dost málo; uslyšev třesknutí zbystřil krok, a jeho rychlost rovnala se rychlosti koně tryskem uhánějícího.

„U čerta!" zvolal Kennedy.

„Jaká to tvrdá hlava!" žasl Joe.

„Zkusíme několik kuželovitých kulí za lopatku," pravil Dick nabiv pečlivě karabinu, i vystřelil.

Zvíře vyrazilo ze sebe strašlivý ryk a uhánělo tím rychleji dále.

„Vidím," řekl Joe ozbrojiv se jednou z ručnic, „že vám musím pomoci, pane Dicku, sice tomu nebude konec."

A dvé kulí zarylo se zvířeti do slabin.

Slon stanul, vztyčil chobot a dal se zase největším hurtem v úprk k lesu; potřásal ohromnou hlavou, a z ran valila se mu krev proudy.

„Palme dále, pane Dicku."

„A to rychle," doložil doktor; „nejsme od lesa ani na dvacet sáhů!"

Zahoukly opět dvě střelné rány, Slon učinil úžasný skok; loďka i balon zapraskaly, že se zdálo, jako by vše bylo na padrť; trhnutím vypadla doktorovi sekera z rukou na zemi.

Tu nabylo postavení rázu děsivého; kotevní vazák pevně uvázlý nebylo lze ani odvázati, ani přeříznouti noži cestovatelů; balon blížil se kvapem k lesu; tu vjela zvířeti kule do oka v tom, když pozdvihlo hlavu; zastavilo se, váhalo; kolena mu poklesávala; obrátilo se bokem k lovci.

„Kulku do srdce," pravil Dick, vypáliv naposledy z karabiny. Slon zařval úzkostí a bolestí; vztyčil se na okamžik toče chobotem; po té svalil se celou tíží na jeden z klů, jejž zlomil nadobro. Bylo po něm.

„Jeho kel je zlomen!“ zvolal Kennedy. „Slonovina, jíž sto liber stálo by v Anglii třicet pět guinea-í!“*)

„Tolik?“ podivil se Joe spustiv se po kotevním provaze až na zemi.

„Nač litovat, milý Dicku?“ odpověděl doktor Fergusson. „Což pak jsme obchodníky se slonovinou? Zdaž jsme sem přišli, abychom zbohatli?“

Joe prohlížel kotvu; byla pevně zadrhnuta za kel, jenž zůsta neporušen. Samuel a Dik vyskočili na zemi, zatím co balon napolo splasklý kolébal se nad tělem slonovým.

„Překrásné zvíře!“ zvolal Kennedy. „Jaký to trup! Neviděl jsem v Indii nikdy slona tak mohutného!“

„To není nic divného, milý Dicku; středoafričtí sloni jsou ze všech nejkrásnější. Andersonové a Cummingové honili je v kapském okolí tak úsilně, že se stěhují k rovníku, kde je často zastihneme v četných stádech.“

„Zatím doufám,“ ozval se Joe, „že tohoto trochu okusíme! Zavazuju se vystrojit vám chutný oběd na vrub tohoto zvířete. Pan Kennedy půjde honit na hodinu nebo dvě, pan Samuel vykoná prohlídku *Viktorie,* a já se zatím postarám o kuchyni.“

„Vytkl jsi dobrý pořádek,“ odvětil doktor. „Dělej, jak se ti libí.“

„Co je na mně,“ pravil lovec, „použiju dvouhodinné dovolené, kterou mi Joe ráčil udělit.“

„Jdi, příteli, ale střez se neopatrnosti. Nevzdaluj se příliš.“

„Upokoj se.“

A Dick ozbrojený ručnicí zabral se do lesa.

Po té dal se Joe do práce. Nejprve vyhrabal v zemi jámu zhloubí dvou stop; narovnal do ní suchých větví, jichž bylo hojnost po zemi a které pocházely z průklestů způsobených v lese slony, jichž stopy bylo viděti. Naplniv jámu navrstvil nad ní hranici zvýší dvou stop a podpálil ji.

Pak přistoupil k mrtvému slonu, jenž byl padl sotva na deset sáhův od lesa; uřízl obratně chobot, který měl u kořene skoro dvě stopy šířky; vybral z něho nejchutnější část a přidal k ní jednu z rosolovitých noh zvířete; jsou to vskutku nejlepší kousky jako zubří hrb, medvědí tlapa nebo kančí hlava.

Když hranice úplně shořela vnitř i vně, byla jáma, očištěná od popelu a oharků, velmi silně vyhřáta; slonní kusy zaobalené do

*) Guinea (čti giný) — bývalý angl. zlaťák v ceně asi 25 korun.

vonných listů položeny na dno této pece na ručest zřízené a pokryty horkým popelem; potom narovnal Joe na tom na všem druhou hranici, a když dříví dohořelo, bylo maso zrovna upečeno.

Tu vyňal Joe oběd z pece; položil tuto šťavnatou pečínku na zelené lupeny a přistrojil hostinu prostřed rozkošné pažiti; přinesl sucharů, kořalky, kávy a nabral z blízkého potoka čerstvé, čisté vody.

Radost bylo pohleděti na tabuli takto upravenou, a Joe si pomyslil, ačkoli nebyl příliš hrdý, že jísti bude ještě větší radost.

„Cesta bez únavy a bez nebezpečí!“ říkal si. „Jídlo vždycky v čas! stálá pohova! čeho si může člověk ještě přát? A ten hodný pan Kennedy nechtěl s námi jít!“

Doktor Fergusson pak podroboval vzducholoď důkladné prohlídce. Zdálo se, že bouří neutrpěla; dykyta a gutaperča obstály ku podivu; změřiv nynější vyvýšenost půdy a vypočítav vzestupnou sílu balonu, poznal s uspokojením, že vodíku neubylo; obal zůstal až posud úplně neprodyšný,

Cestovatelé vyjeli teprva před pěti dny ze Zanzibara; pemmikan nebyl ještě načat; zásoby sucharův a konservovaného masa stačily na dlouhou cestu; bylo tudíž jen přibrati vody.

Roury a hadice zdály se býti v dokonalém stavu; jsouce opatřeny kaučukovými články, snesly výtečně veškery otřesy a zmítání balonu.

Skončiv prohlídku spořádal doktor své poznámky. Provedl velezdařilý nákres okolní krajiny s prérií do nedohledna se prostírající, s trnovníkovým lesem a s balonem, nepohnutě se vznášejícím nad obrovským trupem slonovým.

Když uběhly dvě hodiny, vrátil se Kennedy s růžencem tučných koroptví a kýtou oryxa, jakéhosi kamzíka, náležejícího k nejhbitějšímu druhu antilop. Joe uvázal se ustrojiti tento přírůstek potravin.

„Je prostřeno k obědu!“ zvolal za nedlouho svým nejlíbeznějším hlasem.

A tři cestovatelé usedli na zelený trávník; sloní noha a chobot uznány znamenitými; připíjeli na zdar Anglii jako vždy, a výtečné havanské zavoněly po prvé v této rozkošné krajině.

Kennedy jedl, pil a hovořil za čtyři; byl opojen; navrhoval do opravdy příteli doktorovi, aby se usadili v tomto lese, vystavěli si chatu z listí a založili tu dynastii afrických Robinsonů.

Návrh nesetkal se ostatně se souhlasem doktorovým, ačkoli se Joe nabídl, že bude zastávati Pátka.

Krajina vypadala tak klidna a opuštěna, že se doktor odhodlal noclehovati na zemi. Joe zapálil do kola ohně, kteréž ohrady je nezbytně třeba proti šelmám. Hyeny, kuguaři a šakalové, přivábeni zápachem sloního masa, pobíhali vůkol. Kennedy byl nucen vystřeliti několikrát z karabiny na návštěvce příliš smělé; na konec však prošla noc bez mrzuté nehody.

XVIII.

Karagve. — Jezero Ukereve. — Noc na ostrově. — Rovník. — Přelet přes jezero. — Vodopády. — Rozhled po kraji. — Prameny nilské. — Ostrov Benga. — Podpis Andrey Debona. — Vlajka s anglickým znakem.

Nazejtří v pět hodin zahájeny přípravy k odjezdu. Joe přesekl sloní kly sekerou, již byl na štěstí zase nalezl. *Viktorie* puštěná na svobodu unášela cestovatele k severo-východu rychlostí třicíti kilometrů.

Večer před tím byl doktor bedlivě určil polohu podle výšky hvězd. Byl na 2⁰ 40′ šířky pod rovníkem, to jest na dvě stě šedesát kilometrů; minul četné dědiny nedbaje křiku, jejž strhli domorodci, kdykoli se jich zrakům objevil balon; všímal si místních útvarů krátkými rozhledy; přenesl se přes stupňovité svahy Rubemha, téměř stejně srázné jako temena usagarská, a dostihl později v Tenze prvních odnoží pásem karagveských, která jsou po jeho soudě pokračováním hor Měsíčných. Tu se osvědčovala pravdou pověst, která tyto hory pokládala za prameniště Nilu, ježto se přimykají k jezeru Ukereve, domnělé vodní nádržky ve letoku.

Z Kafura, velkého to území domácích obchodníků, spatřil konečně na obzoru jezero tolik hledané, které setník Speke shlédl dne 3. srpna 1858.

Samuel Fergusson byl rozechvěn; ocitoval se již na jednom z hlavních míst své výzkumné cesty, a tiskna dalekohled na oko, přehlížel všeliký koutek této tajemné končiny, která se jevila zrakům takto:

Pod ním namnoze suchopár; sotva několik úžlabin vzděláno; půda prostoupena kopci prostředně vysokými přecházela v rovinu směrem k jezeru; ječná pole ustupovala rýžovištím; zde rostl pisang, druh banánu, z něhož se dobývá tuzemské víno, a „mvani“,

planá rostlina, která poskytuje kávu. Soubor asi padesáti okrouhlých chat, krytých vykvetlou slamou, byl hlavním městem karagveským.

Bylo snadno rozeznati užaslé tváře plemene dosti hezkého, žlutohnědé pleti. Po sadech vlekly se ženy postav víře nepodobných, a soudruzi doktorovi nemálo se podivili, když jim pověděl, že této otylosti velmi ceněné nabývají, požívajíce z donucení jedině ssedlého mléka.

O poledni octla se *Viktorie* na 1° 45' jižní šířky; o jedné zanesl ji vítr nad jezero.

Toto jezero nazval setník Speke ňanzou*) Viktoriinou. V těch místech bylo zšíří asi sta čtyřicíti pěti kilometrů; v jeho poledním cípu nalezl setník skupinu ostrovů, které pojmenoval souostrovím Bengalským. Postoupil na výzkumu až do Muazy na východním pobřeží, kde byl králem dobře uvítán. Vyměřil trojúhelníky tuto končinu jezerní; ale nemohl si opatřiti člun, aby přeplul jezero, neb aby zajel na velký ostrov Ukereve; na tomto ostrově velice lidnatém, jenž o nízkém odlivu je toliko poloostrovem, panují tři králové.

Viktorie stihla k jezeru severněji k nemalé lítosti doktorově, jenž by byl rád určil jeho dolejší obrysy. Břehy porostlé trnitými křovisky a spletitými houštinami mizely takořka pod myriadami světlohnědých moskytů; tato země byla zajisté bydlitelná a obydlená; stáda hrochů povalovala se ve vysokém rákosí, nebo se potápěla do bělavé vody jezerní. Jezero jevilo s výše na západ obzor tak širý, že vypadalo jako moře; vzdálenost břehův od sebe je taková, že vzájemné styky jsou nemožny; mimo to řádívají tam prudké a časté bouřky, neboť větry zaléhají plnou silou do této vysoké, nechráněné nádrže.

Doktor udržoval se stěží v žádoucím směru; obával se, aby nebyl zavát na východ; ale na štěstí nalezl příznivý proud, který jej nesl přímo k severu, a v šest hodin večer dorazila *Viktorie* na pustý ostrůvek na 0° 30′ šířky a 32° 52′ délky na třicet kilometrův od pobřeží.

Cestovatelé zachytili se na stromě a ježto se vítr k večeru ztišil, stáli pokojně na kotvě. Aby sestoupili na zemi, na to nebylo ani pomyšlení, neboť jako na březích ňanzy, tak i zde zastírali moskytové půdu hustým mrakem. Ba Joe vrátil se i se stromu všecek poštípán; avšak nezlobil se, jsa toho zdání, že je to od moskytů zcela přirozené.

---

*) Ňanza znamená jezero.

Nicméně popustil méně optimistický doktor provaz, co nejvíce mohl, aby ušel těmto nemilosrdným hmyzům, kteří vzletovali s děsivým bzukotem.

Doktor shledal vyvýšenost jezera nad hladinou mořskou takovou, jakou byl určil setník Speke, totiž tři tisíce sedm set padesát stop.

„Tu jsme tedy na ostrově!" pravil Joe, škrábaje se, div si nehtů neulámal.

„Obešli bychom jej za chvilku," odvětil lovec, „a mimo ty roztomilé hmyzy není zde vidět žádné živoucí bytosti."

„Ostrovy po jezeru roztroušené," řekl doktor, „nejsou v pravdě leč vrcholky zatopených pahorkův; ale nám přeje štěstí, že jsme tu nalezli útulek, neboť na březích jezera obývají divocí kmenové. Pročež spěte, když nám nebesa chystají klidnou noc."

„Což ty nepůjdeš rovněž spat, Samuele?"

„Nepůjdu; nezamhouřil bych ani oka. Myšlenky zaplašily by všechen spánek. Zítra, přátelé, bude-li vítr příznivý, vydáme se přímo na sever, a možná, že objevíme zřídla nilská, tajemství posud nerozřešené. Nemohl bych spáti, jsa tak blízko u pramenů veletoku."

Kennedy a Joe, které vědecké zájmy nikterak nerozčilovaly, usnuli tvrdě za nedlouho pod ochranou doktorovou.

Ve středu, dne 23. dubna byla *Viktorie* ve čtyři hodiny z rána pod šedavou oblohou hotova k odjezdu; noc ustupovala těžce s jezerní hladiny, kterou halila hustá mlha, leč prudký vítr rozehnal brzy všecky ty páry. *Viktorie* byla několik minut zmítána různými směry a posléze zamířila rovnou k severu.

Doktor Fergusson spráskl radostí ruce.

„Jsme na dobré cestě!" zvolal. „Dnes anebo nikdy spatříme Nil! Přátelé, teď letíme přes rovník! octřujeme se na naší polokouli!"

„Och!" divil se Joe; „myslíte, pane, že rovník jde tudy?"

„Právě tudy, milý hochu!"

„Nuže! s vaším dovolením, zdá se mi slušným, abychom jej svlažili, nemaříce času."

„Sem tedy se sklenkou grogu!" odpověděl doktor, směje se; „rozumíš kosmografii způsobem, který není hloupý."

A tak byl na palubě *Viktorie* oslaven přechod přes čáru.

Balon plul rychle. Na západě bylo pozorovati nízké, málo zvlněné pobřeží, o pozadí vyšší planiny ugandské a usožské. Vítr rozmáhal se náramně: skoro na padesát kilometrů za hodinu.

Voda ňanzy mocně vzdutá, pěnila se jako valy mořské. Po některých táhlých vlnách, které dmuly se ještě dlouho po chvilkovém ztišení, poznal doktor, že jezero je zajisté velmi hluboké. Za tohoto rychlého přeletu zočili sotva jednu nebo dvě nemotorné lodice.

„Toto jezero," vykládal doktor, „je svou vysokou polohou patrně přirozenou nádrží řek východní části Afriky; nebe vrací mu deštěm, čeho ujímá výpary jeho přítokům. Zdá se mi jistým, že v něm Nil asi bere vznik."

„Vždyť uvidíme," podotekl Kennedy.

K deváté hodině přiblížili se k západnímu pobřeží; vypadalo pusto a zalesněno. Vítr stočil se poněkud na východ, i zahlédli druhý břeh jezerní. Zahýbal se tak, že končil velmi širokým úhlem na 2° 40′ severní šířky. Vysoké hory vypínaly holé štíty na tomto konci ňanzy; mezi nimi však propouštěla hluboká, křivolaká rokle kypící a ječící řeku.

Ačkoli doktor Fergusson řídil balon, nespouštěl přece dychtivých zraků se země.

„Hleďte!" zvolal, „hleďte, přátelé! co Arabové vyprávěli, bylo pravda! Mluvili o řece, kterou se jezero vylévá na sever, a tato řeka skutečně jest, a my se bereme po ní, a teče s rychlostí, jíž lze srovnati s naší vlastní rychlostí. A tato kapka vody, kteráž ubíhá pod našimi nohami, splyne dojista s vodstvem Středozemního moře! Toť Nil!"

„Toť Nil?" opáčil Kennedy, jenž dal se uchvátiti zápalem Samuela Fergussona.

„Ať žije Nil!" zvolal Joe, který rád provolával něčemu slávu, když měl radost.

Valné skály byly tu a tam na závadu toku této tajemné řeky. Voda se pěnila; tvořily se peřeje a prahy, jež utvrzovaly doktora v jeho domyslech. S okolních hor valily se četné bystřiny spádem zpěněné; oči počítaly jich na sta. Z půdy prýštily se slabé roztroušené prameny, křižujíce se, splývajíce, závodíce rychlostí, a vtékaly vesměs do této vznikající řeky, která pohltivši je vzmohla se na veletok.

„Toť vskutku Nil," říkal doktor přesvědčivě. „Původ jeho jména zajímal učence rovněž jako původ jeho toku; odvozovali je z řečtiny, z koptštiny, ze sanskritu;*) celkem na tom sejde nehrubě, poněvadž vyjevil konečně záhadu svých zřídel!"

---

*) Byzantský učenec považoval Neilos za jméno arithmetické. *N* značilo mu 50, *E* 5, *I* 10, *L* 30, *O* 70, *S* 200, což činí počet ročních dní.

„Ale," pravil lovec, „kterak zjistíme totožnost této řeky s řekou, kterou prozkoumali cestovatelé od severu?"

„Dostane se nám důkazů bezpečných, nepopíratelných, neklamných," odpověděl Fergusson, „bude-li nám vítr přízniv ještě hodinu."

Hory se rozstupovaly, dopřávajíce místa četným dědinám, polím osetým sesamem, durou, cukrovníkem. — Kmenové těchto končin osvědčovali se rozčilenými, nepřátelskými; zdáli se spíše náchylni k hněvu, nežli k uctívání; tušili cizince a nikoli bohy. Podobalo se, jako by soudili, že jim přichází cosi ukrást, kdo postupuje k pramenům nilským. *Viktorie* nesměla se přiblížiti na dostřel z pušek.

„Zde přistati bude nesnadno," prohodil Skot.

„Nu!" ozval se Joe, „tím hůře pro tyto domorodce; neposkytneme jim příjemné příležitosti k rozmluvě."

„Nicméně musím sestoupit," odvětil doktor Fergusson, „byť i jen na čtvrt hodiny. Sice bych nemohl na jisto postaviti výsledky našeho výzkumu."

„Což je toho nezbytně třeba, Samuele?"

„Nezbytně, a sestoupíme, bychom i byli nuceni sáhnouti ke střelné zbrani!"

„Od toho nejsem," odpověděl Kennedy, hladě svou karabinu.

„Kdykoliv chcete, pane," řekl Joe, chystaje se do boje.

„Nebude to po prvé," mluvil dále doktor, „že zbraň bude nápon o na vědě; — cosi podobného přihodilo se francouzskému učenci ve španělských horách, když vyměřoval zemský poledník."

„Buď bez starosti, Samuele, a spoléhej na své dva životní strážce."

„Začneme-li už, pane?"

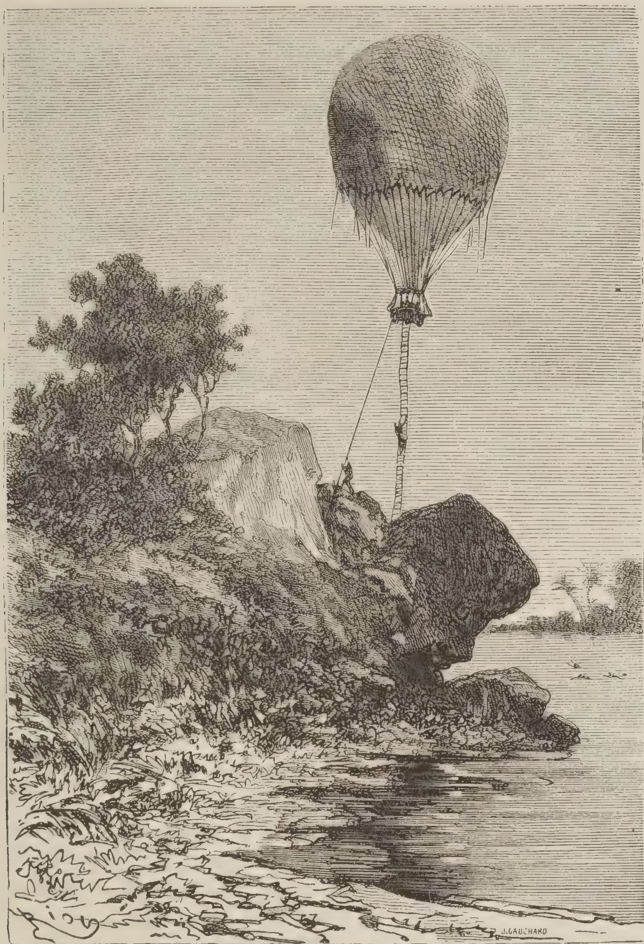
„Ještě ne. Ba povzneseme se, abychom zachytili správný útvar země."

Vodík se roztáhl, a než uplynuly dvě minuty, vznášela se *Viktorie* ve výši dvou tisíc pěti set stop nad půdou.

Odtud bylo rozeznati nadmíru spletitou síť řek, jež veletok vnímal do svého koryta; nejvíce přicházelo jich od západu mezi četnými pahorky a úrodnými nivami.

„Nejsme vzdáleni od Gondokora ani sto padesát kilometrů," pravil doktor, ukazuje na mapě, „a necelých deset kilometrův od místa, kam až dorazili výzkumcové přišlí od severu. Přibližme se opatrně k zemi."

Viktorie snesla se přes dva tisíce stop.

Na skále jevila se vskutku zcela čistě dvě vyrytá písmena . . .

(Str. 99.

„Nyní, přátelé, buďte připraveni na všelikou náhodu.“

„Jsme hotovi,“ odtušili Dick a Joe.

„Dobrá!“

Viktorie ujížděla brzy podle řečiště sotva na sto stop od země. Nil byl v těch místech zšíří padesáti sáhův, a tuzemci rotili se hlučně ve vsích po březích řeky rozložených. Na druhém stupni činí kolmý vodopád, asi deset stop vysoký a proto nepřeplavný.

„To je dojista vodopád označený panem Debonem,“ zvolal doktor.

Koryto řeky se rozšiřovalo, jsouc poseto četnými ostrůvky, jež Samuel Fergusson pohlcoval očima; zdálo se, že hledá určité znamení, jehož dosud neviděl.

Několik černochů připlulo na loďce pod balon. Kennedy uvítal je výstřelem, jenž nezasáhnuv jich přiměl je odveslovati zase co nejrychleji k břehu.

„Šťastnou cestu!“ přál jim Joe; „kdybych byl na jejich místě, neodvážil bych se zase přijít! bál bych se po čertech obludy, která chrlí blesky a hromy po libosti.“

Ale v tom uchopil doktor Fergusson náhle dalekohled a zamířil jej na ostrov, vystávající prostřed řeky.

„Čtyři stromy!“ zvolal; „vizte, tam dole!“

Na jeho konci vypínaly se vskutku čtyři osamělé stromy.

„To jest ostrov Benga! je to zajisté on!“ doložil.

„Nuže, co dále?“ zeptal se Dick.

„Tam sestoupíme, dá-li Bůh!“

„Zdá se však, že jest obydlen, pane Samuele!“

„Joe má pravdu; nemýlím-li se, je tam shromážděno asi dvacet domorodců.“

„Obrátíme je na útěk; to nebude nic těžkého,“ odpověděl Fergusson.

„Staň se, jak jsi řekl,“ podotekl lovec.

Slunce stálo v nadhlavníku. Viktorie přiblížila se k ostrovu.

Černoši, náležející ke kmeni Makadů, křičeli hlučně. Jeden z nich mával ve vzduchu korovým kloboukem. Kennedy vzal si je na mušku, vypálil, a klobouk rozletěl se na kusy.

Nastal všeobecný poplach. Tuzemci naskákali do řeky a přeplovali ji; s obou břehů přihrnulo se krupobití kulí a déšť šípův, ale bez nebezpečí pro vzducholoď, jejíž kotva zaháčila se v skalní rozsedlině. Joe spustil se na zemi.

„Řebřík!“ zvolal doktor. „Pojď se mnou, Kennedy.“

„Co zamýšlíš?“

„Slezme; potřebuji svědka."
„Jsem ti k službám."
„Joe, hlídej dobře."
„Nemějte starosti, pane, ručím za vše."
„Pojď, Dicku!" pravil doktor octnuv se na zemi.
Odvlekl soudruha k souskalí trčícímu na výběžku ostrova. Tam hledal nějakou chvíli, slídil v křovinách a rozedřel si ruce do krve.
Najednou uchopil lovce silně za rámě.
„Pohleď," pravil.
„Písmena!" zvolal Kennedy.
Na skále jevila se vskutku zcela čistě dvě vyrytá písmena. Bylo lze čísti zřetelně:

A. D.

„A. D.," vysvětloval doktor Fergusson, „Andrae Debono! Vlastnoruční podpis cestovatele, který se dostal nejdále proti toku Nilu !"
„Toho nelze popříti, příteli Samuele."
„Jsi-li teď přesvědčen?"
„Je to Nil! nemůžeme o tom pochybovat."
Doktor podíval se naposledy na tato drahocenná začáteční písmena, jichž tvar a rozměry věrně si načrtl.
„A nyní do balonu!" pravil.
„Honem tedy, neboť onde strojí se několik domorodců přeplouti zase řeku."
„Na tom nám teď sejde pramálo! Požene-li nás vítr po několik hodin na sever, dostihneme Gondokora a stiskneme ruku krajanům !"
Za deset minut potom *Viktorie* vznesla se důstojně, doktor Fergusson pak rozvinul na znamení úspěchu vlajku se znakem anglickým.

XIX.

Nil. — Třesoucí se hora. — Vypravování Arabů. — Ňamňamové. — Rozumné úvahy Joovy. — *Viktorie* plavolí. — Vzduchoplavecké vzestupy. — Paní Blanchardová.

„Kam směřujeme?" otázal se Kennedy vida, že přítel pohlíží na bussolu.
„Na severo-severozápad."
„K ďasu! vždyť to není na sever!"

„Není, Dicku, a myslím, že se nám stěží podaří dostihnouti Gondokora; lituji toho, nicméně však uvedli jsme v souvislost východní výzkumy s výzkumy severními; netřeba si stěžovati.“

Viktorie vzdalovala se ponenáhlu od Nilu.

„Poslední pohled,“ pravil doktor, „na tuto nepřekročitelnou šířku, za niž ani nejsrdnatější cestovatelé nikdy se nedostali! Tu jsou ti úporní kmenové, o kterých zmiňují se pánové Petherick, d'Arnaud, Miani a mladý ten cestovatel, pan Lejean, jemuž jsme povinni za nejlepší práce o horním Nilu.“

„Naše objevy,“ zeptal se Kennedy, „srovnávají se tedy s tím, co věda tušila?“

„Úplně se srovnávají. Prameny Bílé řeky, Bahr-el-Abiada, jsou skryty v jezeře velkém jako moře; tam ona vzniká; poesie vezme tím bezpochyby újmu; přičítalť se rád božský původ této královně řek; staří dávali jí jméno Oceanu a byli by málem věřili, že vytéká přímo ze slunce! Ale s toho dlužno sleviti a čas od času uznati za pravdu, čemu nás učí věda; nebude-li třebas vždy učenců, básníci budou přece vždycky.“

„Je dosud viděti vodopády,“ připomněl Joe.

„Jsou to slapy Makedské na třetím stupni šířky. Shoduje se to navlas! Žel, že jsme nebyli s to, abychom se brali několik hodin po toku Nilu!“

„A onde dole před námi,“ pravil lovec, „pozoruji horský vrchol.“

„Toť hora Logvek, ‚Třesoucí se hora‘ Arabů; celou tuto krajinu ohledal pan Debono, jenž chodil po ní pod jménem Latifa Effendiho. Ponilští kmenové žijí spolu v nepřátelství a vedou mezi sebou vyhlazovací válku. Pročež snadno posoudíte, jaká nebezpečenstva bylo mu podstoupiti.“

Vítr nesl pak *Viktorii* k severozápadu. Aby se vyhnul hoře Logveku, musil doktor vyhledati odchylnější proud.

„Přátelé,“ pravil ke svým dvěma společníkům, „nyní zahajujeme do opravdy přelet přes Afriku. Až dosud ubírali jsme se nejvíce šlepějemi svých předchůdcův. Tímto okamžikem vstupujeme do neznáma. Zda nám odvaha neselže?“

„Nikdy!“ zvolali Dick a Joe jako jedním hlasem.

„Vzhůru tedy, a kéž nám nebesa přispějí pomocí!“

V deset hodin večer dospěli cestovatelé přes rokle, lesy a roztroušené vsi na úbočí „Třesoucí se hory“, podle jejíchž nenáhlých sklonův ujížděli.

V tento památný den 23. dubna urazili patnáctihodinou plavbou za bystrého větru vzdálenost více než pěti set kilometrů.

Avšak za této poslední části cesty hnul se v nich truchlivý dojem V loďce rozhostil se úplný úmlk. Byl-li doktor Fergusson zabrán ve své objevy? Tanula-li jeho dvěma druhům na mysli vzdušná jízda neznámými končinami? K tomu i onomu družily se mimo pochybu mocné vzpomínky na Anglii a vzdálené přátele. Joe samojediný dával na jevo bezstarostnou filosofii, uznávaje zcela přirozeným, že tu vlastně není od té chvíle, co ji opustili; než ctil zamlklost Samuela Fergussona a Dicka Kennedye.

V deset hodin večer zakotvila se *Viktorie* na svahu „Třesoucí se hory;“*) pochutnali si na řádné večeři a usnuli všichni jeden po druhém pod vzájemnou ochranou.

Když nazejtří procitli, vrátily se jim jasnější myšlenky; byla pěkná pohoda, a vítr vál příznivým směrem; snídaní valně obveselené Joem uvedlo pak jich mysli zúplna v dobrou míru.

Kraj, jejž byli dotud proletěli, je nesmírný; hraničí s Měsíčnými horami a s horstvem darfurským; cosi téměř zvící Evropy.

„Bereme se mimo pochybu zemí, která se pokládá za království Usogu,“ pravil doktor. „Zeměpiscové domnívali se, že ve středu Afriky jest širá zakleslina, ohromné ústřední jezero. Uvidíme, podobají-li se tyto odhady poněkud pravdě.“

„Ale kterak dospěli k tomuto domyslu?“ otázal se Kennedy.

„Z vyprávek Arabů. Ti lidé jsou velice povídaví, až příliš povídaví. Někteří cestovatelé, jimž se podařilo doraziti do Kaze nebo k velkým jezerům, viděli otroky přišlé z vnitrozemských končin; vyptávali se jich na jejich domoviny, rozličné zprávy pak sloučili v celek a vyvodili z něho úsudky. Ve všem tom změtu bývá vždycky něco pravdy, a co se týče vzniku Nilu, vidíš, že se nemýlili.“

„Tak tomu skutečně jest, přisvědčil Kennedy.

„Vzhledem k těmto zprávám učiněny pokusy o náčrtky map. Podle jednoho z nich pak zařídím naši další cestu a opravím jej, bude-li potřebi.“

„Je-li pak všechen tento kraj obydlen?“ optal se Joe.

„Zajisté, a to nebezpečným lidem.“

„To jsem si myslil.“

„Zdejší roztroušené kmeny jsou zahrnuty pod povšechným názvem Ňamňamův, a toto jméno není ničím jiným nežli napodobou zvuku; vyjadřuje mlaskání.“

„Výborně,“ odvětil Joe; „ňam! ňam!“

---

*) Pověst vypráví, že se třese, jakmile na ni vstoupí noha musulmanova.

„Milý Joe; kdybys byl přímou příčinou této podobnosti zvuku, nesoudil bys, že je to výborné.“

„Co tím míníte?“

„Že jsou tito národové považováni za lidojedy.“

„Je-li to jistá věc?“

„Zcela jistá; tvrdilo se také, že tito domorodci mají ocasy jako pouzí čtvernožci; ale poznáno brzy, že tyto přívěsky náležejí ke zvířecím kožím, jimiž se odívají.“

„Tím hůře; jeť ocas velmi užitečnou oháňkou na moskyty.“

„Dost možná, Joe; ale dlužno jej odkázati do říše báchorek rovněž jako psí hlavy, které cestovatel Brun-Rollet připisoval některým kmenům.“

„Psí hlavy? Dobrá věc na štěkání, ba i na lidožroutství!“

„Na neštěstí jest nade vší pochybu vyvýšeno, že tito národové jsou velmi divocí a dychtiví lidského masa, po němž se pídí náruživě.“

„Přeju si,“ pravil Joe, „aby neosvědčili přílišné náruživosti pro mou maličkost.“

„Vida, vida!“ usmál se lovec.

„To je tak, pane Dicku. Kdyby se někdy stalo, že bych musil být v okamžité nouzi sněden, chci, abych byl sněden ve prospěch váš a svého pána! Abych však nasytil tyhle mouřeníny, fuj! umřel bych hanbou!“

„Nuže, platí, statečný Joe,“ pravil Kennedy. „Spoléháme na tebe, až se nahodí příležitost.“

„K službám, pánové.“

„Joe mluví tak proto,“ ozval se doktor, „abychom si ho hleděli a dobře jej vykrmili.“

„Možná!“ odpověděl Joe; „vždyť je člověk tvor tak sobecký!“

Odpoledne zachmuřilo se nebe horkou mlhou, která se vypařovala z půdy; nastalo takové šero, že bylo stěží rozeznati předměty na zemi; pročež dal doktor okolo pěti hodin znamení k zastávce obávaje se, aby nenarazil na nějaké nenadálé témě horské.

Noc minula beze vší příhody, jakkoli bylo třeba pro čirou tmu bdíti se zdvojenou ostražitostí.

Nazejtří ráno vál passátní vítr nadmíru prudce, zaléhaje do spodních dutin balonu; zmítal silně závěsem, jímžto šly výhřevné roury; bylo potřebí upevniti je provazy, kteroužto práci vykonal Joe velmi obratně.

Přesvědčil se zároveň, že ústí balonu je posud neprodyšně uzavřeno.

„To má pro nás dvojí důležitost," vysvětloval Fergusson; „nejprve vyvarujeme se úbytku drahocenného plynu a mimo to nezanecháme kolem sebe zápalný pruh, jejž bychom na konec zažehli."

„To by byla mrzutá cestovní příhoda," podotkl Joe.

„Což bychom byli smeteni na zemi?" otázal se Dick.

„Nebyli! Plyn shořel by pokojně, a my bychom se pomalu snesli. Podobná nehoda potkala francouzskou větroplavkyni, paní Blanchardovou; zapálila si balon vypouštějíc ohňostroj, ale nespadla a nebyla by se bezpochyby zabila, kdyby její loďka nebyla vrazila do komínu, odkud byla svržena na zemi."

„Doufejme, že se nám nepřihodí nic takového," pravil lovec; „až dosud nezdála se mi plavba nebezpečnou, i nevidím, co by nám zabránilo dospěti svého cíle."

„Já rovněž nevidím ničeho, milý Dicku; ostatně byly nehody vždy zaviněny neopatrností vzduchoplavců nebo špatným složením jich přístrojův. Nicméně připadá na několik tisíc vzduchoplaveckých výletů nanejvýše dvacet nehod, které přivodily smrt. Namnoze nejnebezpečnější jsou odjezdy a přistání. V podobném případě nesmíme tudíž opominouti nižádného opatření bezpečnosti."

„Je čas k snídani," připomněl Joe; „spokojíme se s konservovaným masem a kávou, až se naskytne panu Kennedyovi příležitost, aby nás vyčastoval řádným kusem zvěřiny."

XX.

Nebeská láhev. — Fíkové palmy. — „Mammouth trees". — Válečný strom. — Okřídlené spřežení. — Bitva dvou kmenů. — Řež. — Božské zakročení.

Vítr byl čím dále tím prudší a nepravidelnější. *Viktorie* v pravém smyslu slova plavolila vzduchem. Jsouc unášena tu na sever, tu na jih, nemohla uhoditi na stálý povan.

„Ujíždíme velmi rychle, a přece nehrubě postupujeme," řekl Kennedy, všimnuv si častých odchylek magnetické střelky.

„*Viktorie* uhání s rychlostí při nejmenším osmdesáti kilometrů za hodinu," odvětil Samuel Fergusson. „Vykloňte se a vizte, jakým kvapem míjí nám krajina pod nohami. Hle! zdá se, jako by se ten les řítil nám v ústrety!"

„Z lesa už je mýtina," zvolal lovec.

„A z mýtiny vesnice,“ dodal Joe za několik okamžiků. „Ti černoši tváří se dost užasle!“

„To není nijak s podivenou,“ odtušil doktor. „Francouzští venkované stříleli na balony, když se jim po prvé objevily, majíce je za vzdušné nestvůry, pročež je zajisté sudanskému černochovi dovoleno vyvalovat oči.“

„Na mou věru!“ pravil Joe, když *Viktorie* míjela ves ve výši sta stop nad zemí, „shodím jim prázdnou láhev s vaším dovolením, pane; dopadne-li celá a neporušena, budou se jí klanět; pakli se rozbije, nadělají si ze střepů talismanů!“

A to praviv vyhodil láhev, která se rozdrtila na tisíceré kousky, zatím co domorodci prchali s hrozným křikem do svých okrouhlých chat.

O něco dále zvolal Kennedy:

„Podívejte se pak na ten zvláštní strom! nahoře jest jiného druhu a dole také jiného.“

„Je to pouze kmen smokvoně,“ odpověděl doktor, „na němž usadilo se trochu plodné prsti. Vítr zanesl tam kdysi símě palmové, a palma vyrazila na smokvoni jako v širém poli.“

„Znamenitá moda, kterou zavedu v Anglii,“ vece Joe; „v londýnských parcích bude to pěkně vypadat a kromě toho rozmnoží se tím způsobem ovocné stromy; vypěstují se zahrady ve výšce, což schválí dojista všichni drobní majitelé pozemků.“

V tom nastala potřeba vystoupiti s *Viktorií*, aby se přenesla přes les stromů nad tři sta stop vysokých, jakýchsi staletých banánů.

„Jak nádherné stromy to!“ zvolal Kennedy; „neznám nic tak krásného jako podívanou na tyto lesy. Pohleď pak, Samuele,“

„Výška těchto banánů je v pravdě hodna podivu, milý Dicku, a přece by nebyla ničím zvláštním v lesích Nového světa.“

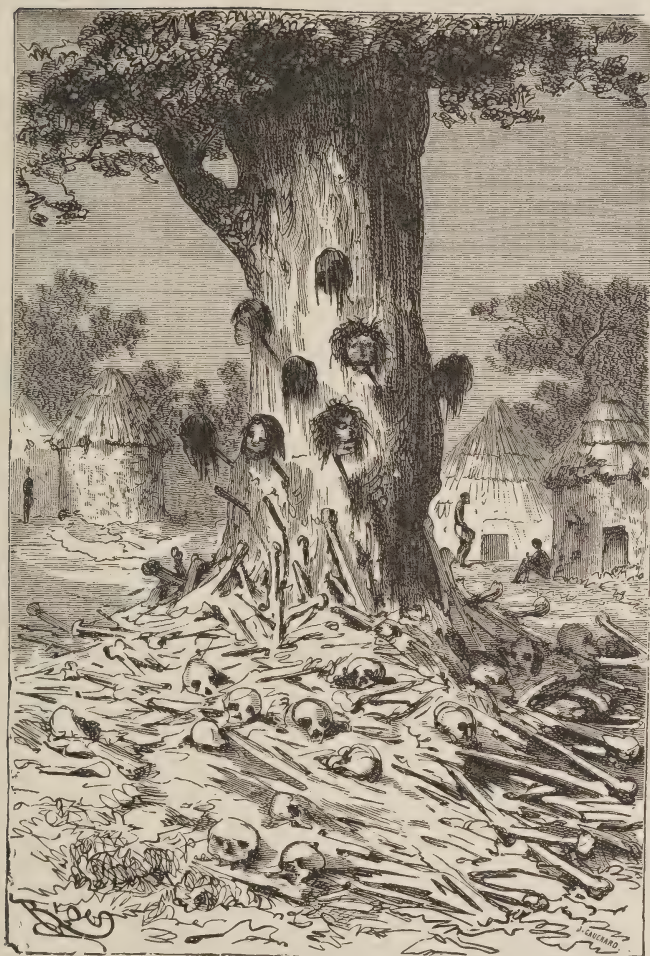
„Jakže? což jsou stromy ještě vyšší?“

„Ovšem, mezi těmi, jimž říkáme ‚mammouth trees‘ *). Tak byl v Kalifornii nalezen cedr zvýši čtyř set padesáti stop, kterážto výška převyšuje věž parlamentu, ba i velkou egyptskou pyramidu. Spodek měl v objemu sto dvacet stop a kruhy na jeho dřevě svědčily o věku více než čtyř tisíc let.“

„Aj! pane, ký div potom? Kdo se dočkal čtyř tisíc let, u toho je zcela přirozené, že má slušně velkou postavu!“

---

*) Mamutové stromy, druh amerických jedlí.

Válečný strom lidojedů. (Str. 106.)

Avšak za vyprávky doktorovy a odpovědi Joovy byl již les ustoupil velkému souboru chyší rozložených do kola kolem volného prostranství. Uprostřed rostl osamělý strom, a Joe spatřiv jej zvolal:

„Hle! jsou-li tomu čtyři tisíce let, co onen strom plodí takové květy, nemohu mu za to vzdát poklonu.“

I ukázal na obrovskou sykomoru, jejíž peň mizel docela pod hromadou lidských hnátů. Květy, o nichž se zmínil Joe, byly hlavy čerstvě uříznuté, zavěšené na dýkách do kůry zabodených.

„Válečný strom lidojedů!“ pravil doktor. „Indiáni berou kůži s lebky, Afričané celou hlavu.“

„To je na vkusu,“ podotekl Joe.

Ale vesnice s krvavými hlavami mizela již na obzoru; o něco dále naskytlo se divadlo neméně hnusné; mrtvoly polosežrané, kostry na prach se rozpadávající, lidské údy tu a tam roztroušené zůstaveny na pospas hyenám a šakalům.

„To jsou asi těla zločinců, jakož je zvykem v Habeši, dávají se v lup dravcům, kteří je sežerou po libosti, zadávivše je jediným hryznutím.“

„Není to o mnoho ukrutnější nežli šibenice,“ řekl Skot. „Je to ošklivější, nic více.“

„V jižních krajích afrických,“ vyprávěl doktor, „přestávají na tom, že provinilce zavrou do jeho vlastní chaty s jeho zvířaty a třebas i s rodinou; pak ji zapálí, a vše shoří najednou. Nemohu nenazvat to ukrutenstvím, ale přiznávám se jako Kennedy, je-li šibenice méně ukrutná, že je přece rovněž barbarská.“

Joe jsa nadán výtečným zrakem, jehož uměl tak dobře užívati, ohlásil několik hejn masožravých ptáků, která se vznášela na obzoru.

„Jsou to orlové,“ zvolal Kennedy prohlédnuv si je dalekohledem, „krásní ptáci, jichž let je rovněž rychlý jako náš.“

„Chraňte nás nebesa od jich útoků!“ pravil doktor; „máme se jich více obávati nežli šelem anebo divokých národů.“

„E což!“ odvětil lovec, „rozehnali bychom je výstřely.“

„Milý Dicku, věř, že bude lépe nespoléhati na tvou obratnost; dykyta našeho balonu neodolala by ani jedinému jich seknutí zobákem; na štěstí myslím, že naše letadlo hrozné ty ptáky spíše děsí než vábí.“

„Á! mám myšlenku,“ ozval se Joe, „neboť dnes se mi hrnou myšlenky po tuctech; kdyby se nám podařilo chytit spřežení živých orlů, zapřáhli bychom si je do loďky, a oni by nás táhli povětřím!“

„Ten prostředek byl do opravdy navržen,“ odslovil doktor; „ale pokládám jej nehrubě praktickým se zvířaty povahy tak nepoddajně.“

„Vycvičila by se,“ namítal Joe; „na místě uzd řídila by se záklopkami na oči, které by jim odnímaly zrak; kdyby se jim odslonilo to neb ono oko, šla by na pravo nebo na levo, kdyby se oslepila, stanula by.“

„Promiň, milý Joe, že volím raději příznivý vítr nežli zapřažené orly; výživa nestojí tolik, a jede se bezpečněji.“

„Promíjím vám, pane, ale své myšlenky se nevzdávám.“

Bylo poledne; *Viktorie* plula již po nějakou chvíli mírnějším chodem; krajina pod ní míjela, neubíhala již.

Dva nepřátelští kmenové potýkaly se zuřivě, vypouštějíce do vzduchu mraky šípů. Bojovníci, dychtíce vzájem se povražditi, neznamenali příjezdu *Viktorie*; bylo jich do tří set a utkali se změtenou šarvátkou; byli souhrnem ohavní na pohled, jsouce namnoze zbroceni krví raněných, v níž se brodili.

Když se objevila vzducholoď, pozarazili se; ryk sesílil se dvojnásobnou měrou; několik šípů vystřeleno na loďku a jeden přiletěl tak blízko, že jej Joe zachytil rukou.

„Vystupme nad jich dostřel!“ zvolal doktor Fergusson. „Žádnou neopatrnost! ta nám není dovolena.“

Řež vedla se dále s té strany i oné sekerami a assagaji; jakmile se některý nepřítel skácel na zemi, uřízl mu jeho soupeř ihned hlavu; ženy, pletoucí se do této chumeleniny, sbíraly krvavé hlavy a skládaly je na hromadu na obou koncích bojiště; často se rvaly, aby si dobyly tohoto šeredného vítězného znamení.

„Odporný výjev!“ zvolal Kennedy se svrchovaným hnusem.

„Jsou to praoškliví chlapíci!“ pravil Joe. „Ostatně kdyby měli uniformu, byli by jako všichni válečníci na světě.“

„Vzmáhá se mne zuřivá chuť vložiti se do toho boje,“ řekl dále lovec máchaje karabinou.

„Nikoliv!“ odpíral chvatně doktor; „nikoliv! nepleťme se do toho, po čem nám nic není! Víš-li pak, kdo je v neprávu nebo v právu, abys si zahrál na Prozřetelnost? Prchněme raději co nejrychleji od této odpuzující podívané! Kdyby velicí vojevůdcové mohli takto přehlížeti jeviště svých hrdinských činů, možná, že by se jim na konec odnechtělo krve a výbojů!“

Náčelník jedné z těchto protivných stran vynikal obrovskou postavou, sdruženou s herkulskou silou. Jednou rukou vrážel kopí do těsných řad nepřátelských a druhou rubal v nich velké mezery

pádnou sekerou. Najednou odhodil daleko od sebe assagaj krví zbrocený, vrhl se na raněného, jemuž uřízl paži jediným rázem, uchopil rukou tuto paži, povznesl ji k ústům a zakousl se do ní celým chrupem.

„Ha! zhrozil se Kennedy, „strašlivá bestie! už se neudržím!"

A bojovník padl naznak, byv střelen kulí do čela.

Bojovníci vidouce jeho pád, strnuli nesmírným úžasem; tato nadpřirozená smrt je poděsila, dodavši srdce jich protivníkům, a za vteřinu zmizela polovice bitevníků z bojiště.

„Vyhledejme výše proud, který nás odvěje," pravil doktor. „Jsem syt tohoto divadla."

Ale neunikl tak rychle, aby neviděl, jak se vítězný kmen obořuje na mrtvé a raněné, jak se rve o to maso ještě teplé a hltavě si na něm pochutnává.

„Fuj! toť hnusné!" zvolal Joe.

Viktorie vystoupila nadýmajíc se; několik okamžiků doznívalo k nim ještě ryčení té rozběsněné roty; posléze však namířil balon k jihu, a ten krvavý, lidožroutský výjev sešel jim s úzoru.

Půda jevila pak rozmanitý útvar, jsouc protkána četnými vodotoky, které plynuly na východ; vlévaly se mimo pochybu do poboček jezera Nu nebo do Gazellí řeky, o níž pan Vilém Lejean podal podrobnosti tak podivné.

Když nastala noc, spustila *Viktorie* kotvu na 27° délky a 4·20° severní šířky, urazivši dvě stě čtyřicet kilometrů.

XXI.

Podivný šramot. — Noční útok. — Kennedy a Joe na stromě. — Dva výstřely. — Pomoc! pomoc! — Odpověď po francouzsku. — Zachraňovací osnova.

Noc byla velice tmava. Doktor nemohl rozpoznati krajinu; zachytil se ve stromě velmi vysokém, jehož neurčité obrysy spatřil stěží v mrákotách. Po svém zvyku byl na stráži od devíti hodin, a o půlnoci vystřídal ho Dick.

„Bdi dobře, Dicku! bdi s největší bedlivostí."

„Což se děje něco nového?"

„Neděje! Ale zdálo se mi přece, jako bych byl pod námi zaslechl neurčitý šramot; nevím hrubě, kam nás vítr zanesl; přílišná obezřelost nebude na škodu."

„Možná, co's uslyšel, že bylo vytí nějakého dravce."

„Nikoli! zdálo se mi to býti čímsi prajiným; zkrátka, neopomiň nás vzbudit při poplachu sebe menším."

„Neměj starosti."

Naslouchav pozorně ještě naposledy a neuslyšev ničeho, doktor hodil sebou na pokryvku a usnul brzy.

Obloha byla zatažena hustými chmurami, leč vzduchem neševelil nejmenší vánek. *Viktorie,* upoutaná jedinou kotvou, trvala v úplné nehybnosti.

Kennedy, opíraje se loktem o loďku v takovém posedu, že měl na očích pracující dmuchavku, pozoroval tu klidnou temnotu; díval se na obzor, a jak se přihází mysli znepokojené nebo varované, domníval se chvílemi, že zahlédá nejasné zásvity. Ba jednou zdálo se mu, že rozeznal zřetelně zásvit zdáli asi dvou set kroků; leč bylo to jen blýsknutí, po němž neviděl už ničeho.

Byl to bezpochyby jeden z těch světelných dojmů, jež zrak zachycuje v čirých mrákotách.

Kennedy se upokojil a zabral opět v neurčité rozjímání, když ostré hvízdnutí rozlehlo se vzduchem.

Zda to byl hlas zvířete, nočního ptáka? Či vyšel z lidských rtů?

Kennedy, jsa si úplně vědom vážného postavení, byl už na tom, aby vzbudil soudruhy; než řekl si, že ať lidé, ať zvěř jsou na všechen způsob mimo dosah; pročež prohlédl si zbraně a vnořil pohled znova nočním dalekohledem do prostoru.

Netrvalo dlouho, a zdálo se mu, že zahlédá pod sebou nejasné postavy, any se plíží ke stromu; v měsíčním paprsku, jenž vyskočil jako lesk mezi dvěma mraky, poznal zřetelně tlupu bytostí, tmou se míhajících.

Dobrodružství s psohlavci připadlo mu na mysl; položil ruku doktorovi na rameno. Procitl ihned.

„Mlč," zašeptal Kennedy, „mluvme potichu."

„Děje se něco?"

„Ano, vzbuďme Joa."

Jakmile Joe vstal, vyprávěl lovec, co spatřil.

„Zase ty proklaté opice?" zlobil se Joe.

„Možná; leč dlužno učiniti náležité opatření."

„Joe a já," pravil Kennedy, „slezeme po žebříku na strom."

„A zatím," ujal se opět slova doktor, „postarám se já o to, abychom se mohli rychle vznésti."

„Dobrá."

„Slezme," vece Joe.

„Neužívejte zbraní leč v čas svrchované potřeby,“ napomínal je doktor; „je zbytečno prozrazovati naši přítomnost v těchto místech.“

Dick a Joe odpověděli znamením. Spustili se bez hluku na strom a usedli do rozsochy silných větví, za něž se kotva zadrhla.

Několik minut poslouchali v listí mlčky a nepohnutě. Když se ozval jakýsi šustot po kůře, uchopil Joe Skota za ruku.

„Slyšíte-li?“

„Ano, cosi se blíží.“

„Což je-li to had? To hvizdnutí, které jste zaslechl . . . .“

„Ne! mělo do sebe lidský názvuk.“

„Mám raději divochy. Ti plazové se mi hnusí,“ řekl si v duchu Joe. —

„Šramot se vzmáhá,“ pravil Kennedy za nějakou chvíli.

„Ano, kdosi leze nahoru, šplhá.“

„Dávej pozor na této straně, já si vezmu na starost druhou.“

„Dobrá.“

Byli obadva osamoceni v koruně mohutné větve, trčící přímo uprostřed lesa, jemuž se říká baobab; tma, sesílená hustým listím, byla čirá; nicméně pravil Joe, nakloniv se Kennedyovi k uchu a ukazuje na spodní část stromu:

„Černoši.“

Několik slov tichým hlasem pronesených dolehlo až ke dvěma cestovatelům.

Joe přiložil pušku k líci.

„Počkej,“ řekl Kennedy.

Divoši byli vskutku slezli baobab; vynořovali se zevšad, ploužíce se po větvích jako plazové, lezouce pomalu, ale jistě; prozrazovali se pak výpachy svých těl namazaných smrdutým tukem. Za nedlouho objevily se dvě hlavy zrakům Kennedye a Joa v samé úrovni větve, na níž zaujali stanovisko.

„Pozor,“ zvolal Kennedy, „pal!“

Dvojí výstřel třeskl jako hrom a dozněl v bolestných výkřicích. Všecka rota zmizela mihem.

Avšak z ryku, jenž se strhl, vyrazil výkřik podivný, nenadálý, neobyčejný! Lidský hlas pronesl zřetelně tato slova po francouzsku:

„Pomoc! pomoc!“

Kennedy a Joe trnouce úžasem vystoupili co nejrychleji do loďky.

„Zda jste slyšeli?“ otázal se jich doktor.

„Ovšem! ten nadpřirozený výkřik: ‚Pomoc! pomoc!‘ “

„Francouz v rukou těch barbarů!“

„Cestovatel.“

„Snad missionář!“

„Nešťastník,“ zvolal lovec, „oni jej vraždí, oni jej mučí!“

Doktor tajil nadarmo své pohnutí.

„Není o tom pochyby,“ pravil. „Nějaký nešťastný Francouz octl se v moci těchto divochův. Avšak neodjedeme nenasadíce vše, seč je člověk, abychom ho zachránili. Z našich výstřelů poznal neočekávanou pomoc, řízení Prozřetelnosti. Nezklameme tuto poslední naději. Srovnáváte-li se mnou?“

„Srovnáváme, Samuele, a jsme hotovi tebe poslouchat.“

„Rozvažme tedy, co počíti, a jakmile nastane jitro, pokusíme se jim ho vyrvati.“

„Ale kterak rozprášíme ty hanebné černochy?“ zeptal se Kennedy.

„Z toho,“ ujal se doktor slova, „jak utekli o překot, vysvítá patrně, že neznají střelných zbraní; využijeme tudíž jejich hrůzy; ale třeba vyčkati dne a pak teprve jednati, a podle povahy místa sosnujeme si zachraňovací plán.“

„Ten ubohý nešťastník není asi daleko,“ pravil Joe, „neboť . . .“

„Pomoc! Pomoc!“ opětoval hlas slaběji.

„Ti barbaři!“ zvolal Joe všecek trna. „Což usmrtí-li ho ještě v noci?“

„Slyšíš-li, Samuele,“ pravil Kennedy uchopiv doktora za ruku, „což usmrtí-li ho ještě v noci?“

„To není pravdě podobno, přátelé; tito divocí národové usmrcují zajatce za bílého dne; potřebují slunce!“

„Což abych použil noci,“ navrhoval Skot, „a spustil se k tomu nešťastníkovi?“

„Půjdu s vámi, pane Dicku!“

„Stůjte! přátelé! stůjte! Tento zámysl je ke cti vašemu srdci a vaší zmužilosti; ale vydali byste v šanc nás všecky a uškodili byste ještě více tomu, kterého chceme zachrániti.“

„Proč to?“ namítal Kennedy. „Ti divoši jsou přestrašeni, rozprášeni. Nevrátí se.“

„Dicku, prosím tebe, uposlechni mne; jednám pro všeobecnou spásu; kdybys náhodou byl přepaden, bylo po všem veta!“

„Ale ten ubožák čeká, doufá! Nic mu neodpovídá! Nikdo mu nepřichází na pomoc! Domnívá se zajisté, že ho smysly šálily, že ničeho neslyšel! . . .“

„Můžeme jej upokojiti,“ odpověděl doktor Fergusson.

A povstav ve tmě přiložil ruce k ústům jako hlásnici a zvolal rázně jazykem cizincovým:

„Nechať jste kdokoli, mějte důvěru! Tři přátelé bdí nad vámi!“

Po těchto slovech strhl se strašlivý ryk, v němž odpověď zajatcova bezpochyby zanikla.

„Oni jej vraždí! oni jej zavraždí!“ vzkřikl Kennedy. „Naše zakročení uspíšilo jen hodinu jeho muk! Jednejme!“

„Ale jak, Dicku? Co hodláš podniknouti v této temnotě?“

„Och! kdyby byl den!“ zvolal Joe.

„Nuže, kdyby byl den?“ otázal se doktor zvláštním tonem.

„Nic jednoduššího, Samuele,“ odtušil lovec. „Slezl bych na zemi a rozehnal bych tu láji střelnými ranami.“

„A ty, Joe?“ zeptal se Fergusson.

„Já bych, pane, jednal opatrněji a poradil bych zajatci, aby se dal na útěk umluveným směrem.

„A kterak bys jej o tom zpravil?“

„Tímto šípem, jejž sem zachytil v letu a na nějž bych přivázal lístek, anebo prostě tím, že bych k němu nahlas promluvil, poněvadž ti černoši nerozumějí našemu jazyku.“

„Vašich záměrů nelze provésti, přátelé; největší potíží pro toho nešťastníka bylo byl prchnouti, byť se mu i podařilo obelstíti ostražitost svých katanů. Co se tkne tvého úmyslu, milý Dicku, snad by se zdařil při velké odvaze a kdyby se využilo hrůzy, které by nahnaly naše střelné zbraně; ale kdyby selhal, byl bys ztracen, a místo jednoho bylo by nám zachrániti dva lidi. Nikoliv! musíme uvážiti veškery možnosti a jednati jinak.“

„Ale jednati hned,“ namítl lovec.

„Možná!“ odpověděl Samuel s důrazem na tomto slově.

„Pane, což jste s to, abyste rozplašil tu tmu?“

„Kdož ví, Joe?“

„Ach! dovedete-li cosi podobného, vyhlásím vás za prvního učence na světě.“

Doktor odmlčel se na nějakou chvíli; přemýšlel. Jeho dva soudruzi pohlíželi naň s tepajícími srdci; byli rozechvěni těmito neobyčejnými okolnostmi. Fergusson ujal se brzy zase slova:

„Můj záměr je tento. Zbývá nám dvě stě liber přítěže, proto že pytlíky, jež jsme vzali s sebou, posud jsou nedotčeny. Dejme tomu, že zajatec, člověk útrapami patrně vysílený, váží tolik jako jeden z nás; zbude nám ještě asi šedesát liber na vyhozenou, abychom rychleji vystoupili.“

„Kterak si hodláš počínati?“ otázal se Kennedy.

„Takto, Dicku: uznáš zajistě, dostanu-li se až k zajatci a vyhodím-li část přítěže rovnou jeho váze, že nezpůsobím změny v rovnováze balonu; ale budu-li potom chtít dosíci rychlého stoupání, abych unikl tomuto černošskému kmeni, budu musit užiti ráznějších pomůcek, nežli je dmuchavka; svrhna pak v čas potřeby nadbytečnou přítěž, nepochybuji, že se vznesu s velkou rychlostí.“

„To je na bíledni.“

„Ano, ale je při tom vada; abych totiž později mohl sestoupiti, budu nucen vypustiti množství plynu poměrné k úbytku přítěže, kterou vyhodím. Tento plyn pak je drahocenný; leč nelze litovati jeho ztráty, jde-li o spásu člověka.“

„Pravdu díš, Samueli, musíme obětovati vše, abychom jej zachránili!“

„Jednejme tedy, a ty pytlíky složte na kraj loďky tak, aby mohly býti svrženy jedním rázem.“

„Což ta tma?“

„Skrývá naše přípravy a nerozptýlí se dříve, pokud nebudou skončeny. Hleďte k tomu, aby všecky zbraně byly po ruce. Možná, že bude potřebí stříleti; naše karabina pak dá ránu, dvě ručnice dají čtyři, dva revolvery dvanáct, celkem patnáct ran, které lze vypálit za čtvrt minuty. Možná, že nebudeme nuceni uchýliti se ke všemu tomu lomozu. Jste-li hotovi?“

„Jsme hotovi,“ odpověděl Joe.

Pytlíky byly na místě, zbraně pohotově.

„Dobrá,“ pravil doktor. „Dávejte pozor na vše. Joovým úkolem bude vyhoditi přítěž a Dickovým vyzdvihnouti zajatce; ale nic ať se nestane, dokud nevydám rozkazu. Joe vybaví nejprve kotvu a vystoupí zase neprodleně do loďky.

„Joe spustil se po vazáku a vrátil se za několik okamžiků. Uvolněná *Viktorie* plynula ve vzduchu téměř nepohnutě.

Zatím přesvědčil se doktor, že je ve směšovací schránce dostatek plynu, aby v čas potřeby mohla dmuchavka pracovati a bylo možno obejíti se na nějakou chvíli bez činnosti Bunsenova sloupu; po té vyňal dva vodné dráty dokonale isolované, jimiž se rozkládala voda, a prohrabav svůj vak, vzal z něho dva uhlíky do hrotu seříznuté, kteréž upevnil na konec každého drátu.

Jeho dva přátelé dívali se naň nechápajíce, ale trvali v úmlku; když byl doktor s prací hotov, postavil se do prostřed loďky; vzal do každé ruky uhlík a přistrčil k sobě dva hroty.

Náhle vyšlehla mezi dvěma hroty uhlíků nesnesitelným leskem mocná, oslnivá záře; náramný proud elektrického světla tříštil, ať tak díme, noční mrákoty.

„Ó!" užasl Joe, „pane!"

„Ani slova," kázal doktor.

XXII.

Světelný pruh. — Missionář. — Únos v zářivém paprsku. — Kněz lazarist. — Nevalná naděje. — Doktorova péče. — Život plný odříkání. — Přelet přes sopku.

Fergusson zamířil v různé strany prostoru mohutný paprsek světla a utkvěl jím na místě, kde se ozýval zděšený křik. Jeho dva soudruzi pohlédli tam dychtivě.

Baobab, nad nímž se vznášela *Viktorie* takměř nehybně, vypínal se uprostřed mýtiny; mezi poli sesamovými a cukřinovými bylo rozeznati asi padesát nízkých, kuželovitých chatrčí, okolo nichž hemžil se četný kmen.

Na sto stop pod balonem trčel kůl. U tohoto kůlu ležel lidský tvor, mladý muž nejvýše třicetiletý dlouhých černých vlasů, polonahý, hubený, potřísněný krví a posetý ranami, s hlavou na prsa skloněnou jako Kristus na kříži. Něco kratších vlasů na temeni hlavy jevilo ještě místo tonsury napolo zarostlé.

„Missionář! kněz!" zvolal Joe.

„Ubohý nešťastník," litoval lovec.

„Zachráníme ho, Dicku!" pravil doktor, „zachráníme ho!"

Dav černochů, spatřiv balon, podobný ohromné vlasatici s chvostem stkvoucího světla, byl zachvácen zděšením snadno pochopitelným. Slyše jich křik, vztyčil zajatec hlavu. Oči zaleskly se mu náhlou nadějí, a jakkoli mu nešlo hrubě na rozum, co se děje, vztáhl ruce k nenadálým záchrancům.

„Žije! žije!" zajásal Fergusson; „Bůh buď pochválen! Ti divoši trnou náramným strachem! Zachráníme ho! Jste-li hotovi, přátelé?"

„Jsme hotovi, Samuele."

„Joe, shas dmuchavku."

Rozkaz doktorův vykonán. Vánek ledva znatelný hnal zvolna nad zajatce *Viktorii*, spouštějící se zároveň nepozorovaně k zemi, ježto napjetí vodíku ubývalo. Asi po deset minut vznášel se ve světelných vlnách. Fergusson pustil na dav zářivý proud, jenž rý-

soval tu a tam rychlé, ostré pruhy světelné. Kmen, podléhaje nevýslovné hrůze, rozprchl se ponenáhlu do chyší, a kolem kolu rozhostila se opuštěnost. Doktor byl tudíž právem spoléhal na nevídaný zjev *Viktorie,* která metala sluneční paprsky do této čiré temnoty.

Loďka snesla se na zemi. Avšak několik odvážnějších černochů vracelo se s velkým křikem, pochopivše, že se jim oběť vymyká. Kennedy chopil se pušky, leč doktor mu rozkázal, aby nestřílel.

Kněz klečel, nemaje již ani tolik síly, aby se udržel na nohou; nebyl ani ke kolu přivázán, neboť vzhledem k jeho slabosti byla pouta zbytečna. Když se loďka blížila k zemi, odhodil lovec zbraň, a uchopiv kněze kolem těla vyzdvihl jej do loďky, a v tom zároveň shodil Joe rázem dvě stě liber přítěže. Doktor očekával, že vzletí se svrchovanou rychlostí; ale mimo vše nadání stanul balon nepohnutě, sotva se byl vznesl na čtyři stopy od země.

„Kdo nás drží?" zvolal s názvukem obavy.

Několik divochů přibíhalo, strašlivě ryčíce.

„Ó!" zvolal Joe, vykloniv se přes okraj. „Jeden z těch černých proklatců zachytil se pod loďkou!"

„Dicku! Dicku!" vzkřikl doktor, „schránku s vodou!"

Dick pochopil myšlenku přítelovu, a vyzdvihnuv jednu ze schránek s vodou, která vážila přes sto liber, smetl ji s loďky. — *Viktorie,* zbavena náhle přítěže, vymrštila se skokem do výše tří set stop za hrozného řevu kmene, jemuž zajatec unikl v záplavě oslnivého světla.

„Hura!" vzkřikli dva soudruzi doktorovi.

Pojednou učinil balon nový skok, jejž jej povznesl o více než tisíc stop.

„Co to?" zeptal se Kennedy, div nepozbyv rovnováhy.

„Nic to není! ten lotr nás pustil," odpověděl klidně Samuel Fergusson.

A Joe nahnuv se rychle, zahlédl ještě divocha, an se přemetá v prázdnu s roztaženýma rukama; v druhém okamžiku dopadl země a roztříštil se. Doktor odloučil pak od sebe elektrické dráty, a vůkol rozložila se opět čirá tma. Byla hodina s půlnoci.

Omdlelý Francouz promhouřil posléz oči.

„Jste zachráněn," pravil k němu doktor.

„Zachráněn," odvětil po anglicku s truchlivým úsměvem, „zachráněn od ukrutné smrti! Bratři, děkuji vám; ale moje dni jsou sečteny, ba i mé hodiny, nezbývá mi již mnoho života!"

A vysílený missionář ležel opět strnule.

„Umírá!“ zvolal Dick.

„Ne, ne,“ odtušil Fergusson nachýliv se k němu, „ale je velice sláb; položme ho pod stan.“

Uložili zlehka na své pokryvky to ubohé vychřadlé tělo, poseté jizvami a ranami posud krvácejícími, kde železo a oheň byly zůstavily na dvacateru míst bolestné sledy. Doktor natřepil z kapesníku trochu cupaniny, kterou rozestřel na rány, dříve je vymiv; přiložil obratně tyto obklady se zručností lékaře; po té vzal z lékárničky posilivý nápoj a nalil knězi několik krůpějí na rty.

Missionář stiskl slabě rty mimovolným hnutím a měl sotva tolik síly, že vydechl:

„Díky! díky!“

Doktor poznal, že potřebuje úplného klidu; stáhl záclony stanu a jal se opět říditi balon.

Vzhledem k váze nového hostě ubylo balonu skorem sto osmdesát liber přítěže; pročež vznášel se bez pomoci dmuchavky. Na úsvitě hnal jej proud zvolna k západo-severo-západu. Fergusson odhrnul záslony a díval se nějakou chvíli na spícího kněze.

„Kéž bychom zachovali na živě tohoto soudruha, jejž nám poslala nebesa!“ pravil lovec. „Máš-li naději?“

„Ano, Dicku, budeme-li ho pečlivě ošetřovati, snad okřeje v tomto vzduchu tak čistém.“

„Co ten člověk vytrpěl!“ vece Joe s pohnutím. „Víte-li pak, že se podjal smělejšího úkolu než my, přišed sám mezi tyto národy?“

„O tom není pochyby,“ odpověděl lovec.

Po všechen tento den nedopustil doktor, aby byl nešťastník vyrušen ze spánku: byla to dlouhá ztrnulost přervaná několika tichými bolestnými výkřiky a vzdechy, pro něž se Fergusson neznepokojoval.

K večeru zastavila se *Viktorie* prostřed temnoty a v tu noc bděl Fergusson nad bezpečností všech, kdežto Joe a Kennedy střídali se u lůžka nemocného.

Nazejtří ráno ukázalo se, že *Viktorie* sotva se hnula na západ. Nastával jasný, utěšený den. Nemocný zavolal na nové přátele zvučnějším hlasem. Odhrnuli stanové záslony, i dýchal s rozkoší svěží ranní vzduch.

„Jak je vám?“ otázal se Fergusson.

„Lépe, tuším,“ odpověděl. „Ale vás, přátelé, neviděl jsem ještě, leda ve snu! Jsem sotva s to, abych pochopil, co se sběhlo!

Asi po deset minut vznášel se balon ve světelných vlnách . . .
(Str. 114.)

Kdo jste, aby vaše jména nebyla zapomenuta v mé poslední modlitbě?“

„Jsme angličtí cestovatelé,“ řekl Samuel; „pokusili jsme se přeraziti Afriku v baloně, a cestou potkalo nás to štěstí, že jsme vás zachránili.“

„Věda má své reky,‘ podotekl missionář.

„A náboženství má své mučenníky,“ odvětil Skot.

„Jste-li missionářem?“ optal se doktor.

„Jsem kněz z missie lazaristů. Nebesa vás ke mně seslala, nebesa buďtež za to pochválena ! Život můj byl dán v oběť ! Ale přicházíte z Evropy. Vypravujte mi o Evropě, o Francii! Jsem již pět let beze zpráv!“

„Pět let sám mezi těmi divochy!“ užasl Kennedy.

„Jsou to duše, čekající na vykoupení,“ odslovil mladý kněz, „bratři nevědomí a suroví, kteréž jediné náboženství může poučiti a vzdělati.“

Samuel Fergusson vyhovuje přání missionářovu, hovořil dlouho o Francii.

Kněz poslouchal dychtivě a z očí kanuly mu slzy. Ubohý mladý muž bral střídavě ruce Kennedyovy a Joovy do svých, jež pálily horečkou; doktor uvařil mu několik číšek čaje, které vypil s rozkoší; nabyl potom tolik síly, že se mohl povztyčiti a usmívati, vida, že se vznáší ve vzduchu tak čistém.

„Jste srdnatí cestovatelé,“ pravil, „a odvážný podnik se vám zdaří; spatříte zase rodiče, přátele, vlast, vy je spatříte! . . .“

Tu se slabost mladého kněze vzmohla tou měrou, že ho musili znova uložiti. Byl zachvácen takou ochabou, že spočíval několik hodin Fergussonovi v rukou jako bezduch. Doktor nedovedl se ubrániti dojetí. Což ztratí zase tak brzy toho, jejž vyrvali mukám? Obvázal poznovu strašlivé rány mučenníkovy a obětoval větší část vodní zásoby, ochlazuje mu palčivé údy. Zahrnul ho péčí co nejněžnější a nejrozumnější. Nemocný okřál mu ponenáhlu v náručí a nabyl opět citu, ne-li života.

Z jeho nesouvislých slov vyzvěděl doktor jeho historii.

„Mluvte svou mateřštinou,“ řekl mu; „rozumím jí, a vás to tak nenamůže.“

Missionář byl chudý mladík z bretaňské dědiny Aradona v samém Morbihanu; již z mládí pudila ho náklonnost na dráhu církevní; nemaje dosti na odříkání, chtěl život zasvětiti i nebezpečenstvům a vstoupil do řehole kněžů věrověstů, jejímž slavným zakladatelem byl svatý Vincenc z Pauly; u věku dvacíti let odešel z vlasti na

nehostinné pobřeží africké. Odtud pak, překonávaje překážky, podstupuje újmy, chodě a modle se, pronikl až do lůna kmenův, obývajících při pobočkách horního Nilu; po dvě léta bylo jeho náboženství odmítáno, jeho horlivost zneuznávána, jeho láska k bližnímu ve zlé vykládána; stal se zajatcem jednoho z nejukrutnějších plemen ňambarských, vydán jsa v tisíceré útrapy. — Neustával však cvičiti, učiti, modliti se. Když byl tento kmen rozprášen a on zůstaven za mrtva po jednom z bojů tak častých mezi těmi národy, nenavrátil se, odkud byl přišel, alebrž pokračoval ve věrověstecké pouti. Nejlépe dařilo se mu tehda, když jej považovali za blázna; byl se obeznámil s nářečími oněch končin; hlásal víru. Posléze dostal se do těchto barbarských krajův a ještě dvě léta je procházel, puzen jsa tou nadlidskou silou, která přichází od Boha; rok již dlel u tohoto ňamňamského kmene jménem Barafrů, jednoho z nejdivočejších. Tu zemřel před několika dny náčelník, a jemu přičítána tato nenadálá smrt; usnesli se na tom, že jej obětují; čtyřicet hodin trvaly jeho muky; měl umříti při slunci o poledni, jak byl soudil doktor. Když uslyšel výstřely, zvítězila v něm přirozenost. „Pomoc! pomoc!“ vykřikl a domníval se, že sní, když hlas s nebe přicházející promluvil k němu potěšitelná slova.

„Nelituji této dokonávající jsoucnosti,“ dodal; „můj život náleží Bohu!“

„Doufejte ještě,“ odpověděl mu doktor; „jsme u vás; zachráníme vás od smrti, jako jsme vás vyrvali mukám.“

„Tolik si ani od nebes nežádám,“ pravil kněz s odevzdaností. „Veleben budiž Bůh, popřáv mi, než umru, té radosti, že mohu stisknouti přátelské ruce a slyšeti mluvu své vlasti.“

Missionář seslábl opět. Den uběhl takto mezi nadějí a strachem. Kennedy byl velice dojat, a Joe utíral si potají oči.

Viktorie plula pomalu, a vítr, zdálo se, jako by šetřil jejího drahocenného břemene.

Joe ohlásil k večeru nesmírnou záři na západě. V těchto vyšších šířkách bylo lze míti za to, že je to velká severní záře; obloha zdála se planouti ohněm. Doktor prohlédl si pozorně tento úkaz.

„Nemůže to býti nežli činná sopka,“ řekl.

„Vždyť nás vítr žene nad ni,“ projevil obavu Kennedy.

„Aj! přeneseme se přes ni v bezpečné výši.“

Za tři hodiny octla se *Viktorie* uprostřed hor; nalézala se přesně na 24° 15′ délky a 4° 42′ šířky; před ní chrlila hořící sopka proudy roztavené lávy a metala ohromné balvany do velké výše, ulevujíc též občas svým překypujícím útrobám vývaly tekutého ohně, jež

spadaly oslňujícími vodopády. Bylo to nádherné a spolu nebezpečné divadlo, neboť vítr nesl balon s neodchylnou stálostí do tohoto zaníceného ovzduší.

Poněvadž nebylo možno této překážce se vyhnouti, bylo třeba ji přeletěti; dmuchavka rozdýmána na celý plamen, a *Viktorie* dostoupila výše šesti tisíc stop, zůstavivši mezi sebou a sopkou vzdálenost více než tří set sáhů.

Umírající kněz pozoroval se svého bolestného lože hořící ten sopouch, z něhož vyšlehovaly s lomozem tisíceré stkvoucí paprsky.

„Jak je to krásné," pravil, „a jak neskonalá je mocnost boží i ve svých nejstrašnějších projevech!"

Výlevy žhoucí lávy odívaly úbočí hory hotovými plamennými čalouny; spodní polokoule balonu leskla se ve tmě ohnivou záplavou; žárné horko sálalo až do loďky, a doktor Fergusson měl na spěch, aby vyvázl z tohoto nebezpečného postavení.

Okolo šesti hodin večer jevila se hora jen rudou tečkou na obzoru, a *Viktorie* brala se pokojně dál svou cestou v pásmu méně vysokém.

XXIII.

Joův hněv. — Smrt spravedlivého. — Bdění u nebožtíka. — Suchota. — Pohřeb. — Křemeny. — Joe blouzní. — Drahocenná přítěž. — Poloha zlatonosných hor. — Začátek Joova zoufalství.

Na zemi rozhostila se nádherná noc. Kněz usnul pokojnou ochabou.

„Už se z toho nevybere," zabědoval Joe. „Ubohý mladík! je mu sotva třicet let!"

„Shasne nám v náručí!" pravil zoufale doktor. „Dech už tak slabý slábne mu ještě víc, a já nejsem s to, abych ho zachránil!"

„Ti zlotřilí bídáci!" zvolal Joe, jenž míval čas od času takové návaly hněvu. „A tento důstojný kněz měl ještě tolik šlechetnosti, tolik sebezapření, že jich litoval, že je omlouval, že jim odpustil!"

„Nebe seslalo mu velmi krásnou noc, Joe, snad poslední noc. Nyní nebude již mnoho trpěti a jeho smrt bude jen tichým usnutím."

Umírající pronesl několik nesouvislých slov. Doktor sklonil se k němu; nemocnému krátil a přitěžoval se dech; žádal si vzduchu; záclony rozhrnuty úplně, i vdechoval s rozkoší tiché vánky této

průzračné noci; hvězdy kynuly mu chvějným třpytem, a měsíc obestíral jej závojem bledých paprsků.

„Přátelé," pravil sesláblým hlasem, „odcházím! Kéž vás Bůh, jenž odměňuje, dovede do přístavu; kéž vám splatí za mne můj dluh vděčnosti!"

„Doufejte ještě," odpověděl mu Kennedy. „Je to jen chvilková slabost. Nezemřete! Možno-li zemříti v takovou krásnou letní noc?"

„Smrt je zde, vím to!" odpíral missionář. „Nechtež, ať jí pohlížím ve tvář! Smrt, začátek věčných věcí, je pouze koncem vezdejších starostí. Pomozte mi na kolena, bratři, prosím vás za to!"

Kennedy jej pozdvihl; žel bylo pohleděti, jak pod ním vysílené údy klesaly.

„Bože můj! Bože můj!" zvolal umírající apoštol, „smiluj se nade mnou!"

Tvář se mu rozjasnila. Zdálo se, jako by již okříval novým životem daleko od této země, jejíchž radostí nikdy nepoznal, prostřed této noci, která jej ozařovala měkkými svity, na cestě do těch nebes, k nimž se vznášel jako zázračným nanebevzetím.

Posledním jeho posunkem bylo požehnání na věčnou rozloučenou jednodenním přátelům. I klesl do náručí Kennedyovi, jemuž velké slzy smáčely obličej.

„Skonal!" pravil doktor, schýliv se k němu, „skonal!"

A tři přátelé poklekli společným hnutím a modlili se mlčky.

„Zítra ráno," ujal se Fergusson za chvíli slova, „pochováme jej v této zemi svlažené jeho krví."

Ostatní noc bděli střídavě u nebožtíka doktor, Kennedy a Joe, a ni jediné slovo nepřerušilo zbožného ticha; každý plakal.

Nazejtří vál vítr od jihu, a *Viktorie* tíhla dosti pomalu nad širou horskou stupňovinou; zde vyhaslé sopky, onde neobdělané úžlabiny; ani krůpěje vody na těch vyprahlých hřebenech; nakupená skaliska, bludné balvany, modravá ložiska opuková, vše svědčilo o naprosté neplodnosti.

Chtě přikročiti k pohřbu nebožtíkově, odhodlal se doktor okolo poledne sestoupili do rokle prostřed plutonických skal prvopočátečního útvaru; okolní hory měly ho chrániti a umožniti mu, aby se pustil s loďkou až na zemi, neboť nikde nebylo stromu, v němž by se byl mohl zachytiti.

Ale jak byl vyložil Kennedyovi, nebyl nyní ztrátou přítěže za únosu knězova s to, aby sestoupil, leč vypustil-li přiměřené množ-

ství plynu; pročež otevřel záklopku vnějšího balonu. Vodík prchal, a *Viktorie* snesla se klidně do rokle.

Jakmile loďka zavadila o zemi, zavřel doktor záklopku; Joe vyskočil ven, a drže se rukou vnějšího kraje, sebral druhou jistý počet kamenů, které v brzku nahradily jeho vlastní váhu; po té mohl užívati obou rukou i naložil za nedlouho do loďky přes pět set liber kamení; tu pak mohli doktor a Kennedy rovněž vystoupiti. *Viktorie* octla se v rovnováze a její vzestupná síla nestačila ji povznésti.

Ostatně nebylo třeba naložiti velký počet těchto kamenů, neboť balvany sebrané Joem byly nadmíru těžké, což ihned obrátilo k sobě zřetel Fergussonův. Půda byla poseta kamením a porfyrovitými skalisky.

„Toť zvláštní objev,“ pravil si v duchu doktor.

Zatím poodešli Kennedy a Joe, hledajíce vhodné místo pro hrob. Parno bylo náramné v této rokli sevřené mezi skalami jako výheň. Polední slunce metalo do ní kolmo úpalné paprsky. Nejprve bylo třeba odstraniti z půdy kamení, jímž byla pokryta; po té vykopán hrob dosti hluboký, aby dravá zvěř nemohla vyhrabati mrtvolu.

Tělo mučedníkovo uloženo v něm uctivě.

Prsť naházena opět na tyto tělesné pozůstatky a nad nimi nakupeny náhrobkem velké skalní balvany.

Doktor stál zatím nepohnut, jsa žabrán v myšlenky. Neslyšel volání svých druhů, nevrátil se s nimi, aby se ukryl před denním vedrem.

„Nač myslíš, Samuele?“ zeptal se ho Kennedy.

„Na podivnou protivu přírody, na zvláštní hru náhody. Víte-li, v jaké zemi je pochován tento muž, který se odřekl všeho v životě, tento chuďas z dobré vůle?“

„Co míníš, Samuele?“ otázal se Skot.

„Tento kněz, jenž učinil slib chudoby, odpočívá nyní v zlatém dole.“

„V zlatém dole!“ zvolali Kennedy a Joe.

„V zlatém dole,“ odpověděl pokojně doktor. „Tyto balvany, po kterých šlapete jako po bezcenném kamení, jsou zlatou rudou velmi bohatou.“

„Nemožná věc! nemožná věc!“ opětoval Joe.

„Nehledali byste dlouho v rozpuklinách těchto břidličných slojův a našli byste velká zlatá zrna.“

Joe vrhl se jako blázen na ty roztroušené úlomky. Kennedy byl by málem následoval jeho příkladu.

„Upokoj se, milý Joe," domlouval mu jeho pán.

„Pane, vám se snadno mluví."

„Jakže! filosof tak otužený jako ty . . ."

„Aj! pane, není filosofie, která by tu obstála."

„Poslyš, uvažuj trochu. Nač by nám bylo všecko toto bohatství? Nemůžeme ho vzíti s sebou."

„Že ho nemůžeme vzíti s sebou? To by bylo pěkné!"

„Je poněkud těžké pro naši loďku! Ba váhal jsem povědět ti o tomto objevu z obavy, abych ti ušetřil lítosti."

„Jakže!" zvolal Joe, „abych opustil tyto poklady! Naše jmění! bez odporu naše! abych tu zanechal?"

„Měj se na pozoru, příteli. Což tě zachvacuje zlatá horečka? Což tě ten nebožtík, kterého jsi právě pochoval, nepřesvědčil o marnosti lidských věcí?"

„To vše jest pravda," odvětil Joe; „ale jde tu přece jen o zlato! Pane Kennedy, zda mi nepomůžete sebrat trochu těchto millionů?"

„Co bychom si s nimi počali, ubohý Joe?" pravil lovec nemoha se ubrániti úsměvu. „Nepřišli jsme sem za bohatstvím a nesmíme ho odnésti."

„Ty milliony jsou poněkud těžké," podotkl doktor, „a nevejdou se snadno do kapsy."

„Buď jak buď," bránil se Joe vehnán byv do úzkých, „což nelze vzít s sebou místo písku za přítěž tu rudu?"

„Nu, od toho nejsem," svolil Fergusson; „však ať se mi příliš neošklíbáš, až vyhodíme z loďky několik tisíc liber sterlingů."

„Několik tisíc liber sterlingů!" žasl Joe; „je-li možná, aby to všecko bylo zlato?"

„Ano, příteli; je to schrána, kde příroda po věky hromadila své poklady; co tu leží ladem, tím by se obohatily celé země! Australie a Kalifornie sloučené v srdci pustiny!"

„A to vše zůstane bez užitku!"

„Možná! Ale poslyš, co učiním, abych tě potěšil."

„To nebude tak snadné," odvětil Joe lítostivě.

„Slyš jen: vyměřím zevrubně polohu tohoto ložiska, dám ti nárys, a až se vrátíš do Anglie, oznámíš věc svým spoluobčanům, máš-li za to, že tolik zlata založí jich štěstí."

„Nuže pane, vidím jasně, že máte pravdu; poddávám se, poněvadž nižádnou měrou nemohu jinak. Naplňme si loďku touto

*

vzácnou rudou. Co zbude po vykonané cestě, bude ještě vždy ziskem.“

A Joe dal se do práce, a to tak horlivě, že nakupil za chvíli skorem tisíc liber křemene, v němž je zlato zavřeno jako v pouzdře velice tvrdém.

Doktor díval se s úsměvem na jeho počínání; za této práce změřil výšky a shledal, že poloha hrobu missionářova jest na 22⁰ 23′ délky a 4⁰ 55′ severní šířky.

Po té, mrštiv posledním pohledem na mohylu, pod níž odpočívala tělesná schránka mladého Francouze, vrátil se do loďky.

Byl by rád postavil skromný, hrubý kříž na tomto hrobě uprostřed afrických pustin zapadlém; leč vůkol nerostlo ani stromku.

„Bůh jej pozná,“ pravil.

Starost dosti vážná blyskla též Fergussonovi přes mysl; byl by dal mnoho toho zlata za to, kdyby byl našel trochu vody; bylť by rád nahradil vodu, kterou vyhodili se schránkou odnášejíce negra, leč v této vyprahlé končině byla to holá nemožnost; to jej neustávalo znepokojovati; jsa nucen udržovati dmuchavku stále v činnosti, ocitoval se v nedostatku vody k hašení žízně; pročež umínil si, že neopomine nižádné příležitosti, aby obnovil svou zásobu.

Vrátiv se k loďce shledal, že je všecka naplněna kamením lakotného Joa; vstoupil do ní mlčky. Kennedy zaujal své obvyklé místo, a Joe následoval příkladu jich obou, mrštiv ještě chtivým okem po pokladech v rokli. Doktor zažehl dmuchavku; hadice se rozehřála, vodíkový proud vyvinul se za několik minut, plyn se roztáhl, avšak balon se nehýbal.

Joe pohlížel naň nepokojně neříkaje ničeho.

„Joe,“ pravil doktor.

Joe neodpověděl.

„Joe, slyšíš-li mne?“

Joe pokynul, že slyší, ale že nechce rozuměti.

„Prokážeš mi tu laskavost,“ pravil dále Fergusson, „že vyhodíš na zemi část této rudy.“

„Ale vždyť jste mi, pane, dovolil . . .“

„Dovolil jsem ti, abys ji naložil za přítěž, nic více.“

„Avšak . . .“

„Což chceš, abychom věčně zůstali v této pustině?“

Joe pohleděl zoufalýma zrakoma na Kennedye; než lovec vzal na sebe tvářnost člověka, jenž neví rady.

„Nu, Joe?“

„Což pak vaše dmuchavka nepracuje?“ vytáčel se tvrdohlavec.

„Moje dmuchavka je zažehnuta, jak dobře vidíš! Ale balon nevznese se potud, pokud mu neulehčíš.“

Joe zaškrábal se za uchem, vzal kus křemene, ze všech nejmenší, vážil ho zas a zase a přehazoval ho z ruky do ruky; měl váhy tři nebo čtyři libry; vyhodil jej.

Viktorie ani se nepohnula.

„Jakže?“ lekl se, „ještě nestoupáme?“

„Ještě ne,“ odpověděl doktor. „Jen dále.“

Kennedy se smál. Joe vyhodil ještě asi deset liber. Balon trval stále v nehybnosti. Joe zbledl.

„Ubohý hochu,“ vece Fergusson, „Dick, ty a já vážíme, nemýlím-li se, asi čtyři sta liber; pročež třeba ti ubrat při nejmenším váhu rovnou naší váze, poněvadž byla náhradou za nás.“

„Abych vyhodil čtyři sta liber!“ zabědoval Joe.

„A ještě něco k tomu, abychom se vznesli. Nuže, jen s chutí do toho!“

Hodný hoch jal se ulehčovati balonu, vzdychaje zhluboka. Čas od času poustal, říkaje:

„Stoupáme!“

„Nestoupáme,“ zněla vždy jednostejná odpověď.

„Už se hýbá,“ pravil posléze.

„Jen pokračuj,“ opětoval Fergusson.

„Stoupá! vím to jistě.“

„Jen pořád dále,“ pobídl ho Kennedy.

Tu chopil Joe zoufale poslední balvan a svrhl jej s loďky. *Viktorie* povznesla se na sto stop a pomocí dmuchavky vystoupila v brzku nad okolní temena.

„Joe,“ řekl doktor, „zbývá ti ještě pěkné jmění, ač podaří-li se nám uchovati tuto zásobu až do konce cesty, i budeš bohat po všechen svůj ostatní život.“

Joe neodpověděl ani slova a uvelebil se zlehka na lůžko ze zlaté rudy.

„Hleď, milý Dicku,“ ujal se opět slova doktor, „jak mocně účinkuje tento kov na nejlepšího jonáka pod sluncem. Jaké náruživosti, jaké chtíče, jaké zločiny zplodila by známost podobného dolu! Je to kormutlivé.“

Do večera urazila *Viktorie* sto čtyřicet pět kilometrů za západ; byla pak vzdálena přímou čarou od Zanzibaru dva tisíce dvě stě padesát kilometrů.

XXIV.

Vítr se tiší. — Blížící se poušť. — Zbytek vodní zásoby. — Rovníkové noci. — — Starosti Samuela Fergussona. — Skutečné okolnosti. — Rázné odpovědi Kennedyovy a Joovy. — Ještě noc.

Viktorie, zakotvena v osamělém a téměř uschlém stromě, strávila noc v úplném klidu; cestovatelé mohli se posilniti spánkem, jehož měli tak potřebí; dojmy předchozích dní zůstavily jim truchlivé vzpomínky.

K ránu zastkvěla se obloha zase nezkalenou jasností a rozsálala horkem. Balon vzlétl do vzduchu; po několika marných pokusech uhodil na proud, ostatkem nehrubě rychlý, jenž jej unášel k severozápadu.

„Nepostupujeme již," pravil doktor; „nemýlím-li se, vykonali jsme polovinu cesty skoro za deset dní; ale kdybychom pluli tak jako nyní, potřebovali bychom měsícův, abychom ji skončili. To pak je tím mrzutější, že nám nastává nedostatek vody."

„Však ji najdeme," odtušil Dick; „není možná, abychom v tomto rozlehlém kraji nenarazili na nějakou řeku, na nějaký potok, na nějaký rybník."

„Přeji si toho."

„Není-li Joův náklad na závadu našemu postupu?"

Kennedy promluvil takto jen proto, aby poškádlil hodného jonáka; učinil tak tím raději, že se sám nedovedl na chvíli ubrániti lakotě, jež zachvátila Joa; leč nedav na sobě ničeho znáti, stavěl se silným; s ttně vše se smíchem.

Joe pohlédl naň žalostně. Ale doktor se neozval. Pomýšlel nikoli bez tajných obav na širé pustiny saharské; míjívajíť tam celé neděle, aniž naleznou karavany studnu, kde by uhasily žízeň. Pátral také s nejbedlivější pozorností po sebe menších proláklinách půdy.

Tato obezřelost a poslední příhody změnily patrně náladu tří cestovatelů; mluvili méně; oddávali se více vlastním myšlenkám.

Hodný Joe byl zcela jiný od té doby, co jeho zraky stopily se v tom zlatém moři; mlčel; díval se chtivě na to kamení v loďce nakupené, dnes bezcenné, zítra neocenitelné.

Kromě toho byl vzhled této části Afriky znepokojivý. Kraj přecházel ponenáhlu v poušť. Ani vesnice již, ba ani skupiny několika chat. Rostlinstvo přestávalo. Sotva několik zakrslých rostlin jako na skotských vřesovištích, začátek bělavého písku a rozpáleného kamení, několik lentiškův a trnitých křovisk. Prostřed této

neplodnosti jevila se prvopočáteční kostra zeměkoule ostrými hřbety skalními. Tyto známky sucha vrtaly doktoru Fergussonovi mozkem.

Podobalo se, jako by karavana se nikdy nebyla odvážila v tuto pustou končinu; byla by po sobě zanechala viditelné stopy ležení, vybledlé kosti lidí nebo zvířat. Ale nikde ničeho. Bylo patrně poznati, že pískové návaly zmocní se brzy této opuštěné krajiny.

Avšak nebylo lze couvnouti; musili se bráti ku předu; doktor nežádal si ničeho tak vroucně; byl by si přál bouře, aby ho zanesla z tohoto kraje. A na nebi ani mráčku! Když minul tento den, nebyla *Viktorie* ujela ani padesát kilometrů.

Kdyby bylo dostatek vody bývalo! Avšak všeho všude zbývaly jí tři gallony! *) Fergusson odměřil gallon, určený k hašení palčivé žízně, kterou devadesátistupňové **) vedro činilo nesnesitelnou; dva gallony zbývaly tu již pro činnost dmuchavky; mohly vyvoditi jen čtyři sta osmdesát krychlových stop plynu, a dmuchavka spotřebovala ho za hodinu asi devět krychlových stop; pročež bylo lze postupovati už jen padesát čtyři hodiny. To vše bylo přesně vypočteno.

„Padesát čtyři hodiny!“ pravil doktor k soudruhům. „Ježto pak jsem pevně odhodlán necestovati v noci z obavy, abych neminul nějaký potok, pramen anebo močál, zbývá nám půlčtvrta dne cesty, a za tu dobu dlužno dopíditi se vody stůj co stůj. Pokládám si za povinnost nezatajiti před vámi, v jakém jsme povážlivém postavení, přátelé, neboť pro naši žízeň mám v zásobě jediný gallon, i musíme se co nejvíce uskrovniti.“

„Uskrovněme se,“ odvětil lovec; „ale není ještě na čase, abychom si zoufali; že máme před sebou tři dni, pravíš?“

„Ano, milý Dicku.“

„Nuže! poněvadž by nám nářky nebyly nic platny, bude za tři dni kdy na něčem se usnésti; do té doby zdvojme bedlivost.“

Při večeři byla voda přesně odměřena; do grogu přimíseno více kořalky; avšak nebylo radno píti příliš mnoho této lihoviny, která žízeň spíše vzněcuje, nežli hasí.

Loďka spočinula na tu noc na nesmírné pláni, jevící silné snížení. Mělať sotva osm set stop výšky nad hladinou mořskou. Tato okolnost vrátila doktorovi trochu naděje; uvedlať mu na mysl domněnky zeměpisců, že ve středu Afriky rozlévá se ohromné jezero. Bylo-li skutečně, bylo třeba dostati se k němu; leč na nepohnuté obloze nestala se nižádná změna.

*) Asi 13 a půl litru. **) 50 proc. stodílných.

Po klidné noci, po její hvězdné nádheře nastal den podobný předešlému a úpalné paprsky slunce; s jeho prvním výsvitem dýchalo ovzduší žhavotou. V pět hodin ráno dal doktor znamení k odjezdu, a po chvíli dosti drahnou setrvala *Viktorie* v nehybnosti v olověném parokruhu.

Doktor byl by unikl tomuto mocnému vedru, kdyby se byl povznesl do vyšších pásem; avšak byl by spotřeboval větší dávku vody, což bylo již věcí nemožnou. Spokojil se tedy s tím, že udržoval vzducholoď na sto stop nad zemí; tu ji hnal slabý proud k západnímu obzoru.

Snídaní záleželo v trochu sušeného masa a pemmikanu. Okolo poledne byla *Viktorie* urazila ledva několik kilometrů.

„Nemůžeme postupovati rychleji," pravil doktor. „Nevládneme, nýbrž posloucháme."

„Ach, milý Samuele," odpověděl lovec, „octli jsme se v okolnostech, kde bychom nějakou hybnou silou nepohrdli."

„Ovšem, Dicku, ač nepotřebovala-li by vody, aby ji uvedla v činnost, sice bychom byli zrovna v témž postavení; ostatně nebylo až dosud vynalezeno nic příhodného. Balony jsou posavad tam, kde byly lodi před vynalezením páry. Bylo třeba šesti tisíc let k vymyšlení kol a vrtulí; pročež dlužno dočkati času."

„Proklaté horko!" zlobil se Joe, utíraje si s čela velké krůpěje potu.

„Kdybychom měli vodu, prospělo by nám to horko poněkud, neboť roztahuje vodík v baloně a vyžaduje v hadici plamene méně silného! Pravda jest, kdybychom neměli vody na mále, že bychom jí nemusili šetřiti. Ach! zlořečený divoch, který nás stál tu drahocennou schránku!"

„Snad nelituješ toho, co's učinil, Samuele?"

„Nelituji, Dicku, poněvadž jsme zachránili toho nešťastníka od hrozné smrti. Ale těch sto liber vody, které jsme vyhodili, bylo by nám velice užitečno; měli bychom zabezpečeno ještě dvanáct anebo třináct dní plavby a přeletěli bychom jistě tuto poušť."

„Zdali pak jsme vykonali aspoň polovic cesty?" zeptal se Joe.

„Co do vzdálenosti ano, co do doby ne, opustí-li nás vítr. Zdá se pak, jako by chtěl ulehnouti nadobro."

„Aj, pane," pravil Joe, „nenaříkejme si; až dosud vybředli jsme šťastně ze všech nesnází, a dělej co dělej, nejsem s to, abych si zoufal. Najdeme vodu, já vám to pravím."

Půda však nížila se víc a více; vypnuliny zlatonosných hor zanikly v rovině; byly to poslední výběžky vysílené přírody. Krásné

stromoví na východě bylo vystřídáno travinami poruznu živořícími; několik chumáčků vyprahle zelených zápasilo ještě s náběhem písku; velké skaliny, zalétlé sem se vzdálených horských temen a pádem roztříštěné, drobily se na ostré kamení, které změlnilo se za nedlouho v hrubý písek a pak v jemný prach.

„Tu máš Afriku, Joe, jakou jsi si představoval; měl jsem pravdu, když jsem ti říkal: jen strpení!“

„Aj, pane,“ odpověděl Joe, „to jest aspoň přirozené! vedro a písek! bylo by nesmyslem, kdyby se člověk nadál něčeho jiného v podobné zemi. Hleďte,“ dokládal směje se, „nedůvěřoval jsem valně těm lesům a lučinám; byla to převrácenost! Komu by stálo za práci, aby šel tak daleko a spatřil anglický venkov? Tu se po prvé domnívám býti v Africe a nemrzí mne, že jí trochu okusím.“

K večeru zjistil doktor, že *Viktorie* za tento úpalný den neujela ani třicet kilometrů. Horká tma ji zahalila, jakmile slunce zašlo za obzor, rýsující se čistě jako přímka.

Nazejtří byl čtvrtek, den 1. května; leč dnové míjeli za sebou se zoufalou jednostejností; jitro bylo jako jitro, jež předcházelo; poledne metalo nade vši míru tyže paprsky stále nevyčerpatelné, a noc sbírala ve svých stínech roztroušené vedro, které následující den odkazoval zase následující noci. Vítr ledva znatelný byl spíše dechem nežli vánkem, i bylo již předem tušiti okamžik, kdy tento dech zanikne sám sebou.

Doktor bránil se truchlivosti, již vzbouzelo toto postavení; zachovával si klidnost a chladnokrevnost otužilého srdce. Pátral s dalekohledem v ruce po všech směrech obzoru; viděl, jak mizejí nepozorovaně poslední kopce a zmírá poslední rostlinstvo; před ním prostírala se do nekonečna poušť. Odpovědnost na něm spočívající nemálo jej hnětla, jakkoli nedával na sobě nic znáti. Tyto dva lidi, Dicka a Joa, obadva přátele, zavlekl do dálné ciziny téměř mocí přátelství nebo povinnosti. Zda se neodvážil na zapovězené cesty? Nepokoušel-li se touto plavbou vykročiti z mezí nemožnosti? Nevyhradil-li Bůh pozdějším věkům známost této nevděčné pevniny?

Všecky tyto myšlenky rojily se mu hlavou, jakož se přihází v malátných chvílích, a Samuel vymykal se neodolatelným sdružením pojmů z logiky a rozumu. Postaviv na jisto, co neměl učiniti, tázal se sama sebe, co by měl učiniti. Zda by nebylo možno vrátiti se touž cestou? Zda nevály u větší výšce proudy, které by jej zanesly do krajin méně vyprahlých? Znaje kraj, jejž měl za sebou, neznal kraje, jejž měl před sebou; a poněvadž se svědomí mocně v něm ozývalo, ustanovil se na tom, že promluví upřímně se svými dvěma

soudruhy; vyložil jim světle okolnosti; ukázal jim, co se vykonalo a co zbývá vykonati; kdyby bylo nejhůře, mohli by se vrátiti neb aspoň o to se pokusiti; co tomu říkají?‘

„Já se srovnávám ve všem s pánem,“ odpověděl Joe. „Co snese on, snesu já též, a lépe než on. Kam půjde, půjdu já také.“

„A ty, Kennedy?“

„Já, milý Samuele, nejsem z těch, kteří si zoufají; nikdo nevěděl tak dobře jako já, jak nebezpečného podniku se podjímáme; ale nechtěl jsem viděti nebezpečí, když tebe neodstrašovalo. Jsem tedy tvůj s tělem i duší. V nynějším postavení jsem toho zdání, abychom vytrvali, brali se dál až do konce. Ostatně zdá se mi, že vrátiti se jest rovněž nebezpečno. Pročež ku předu! Spolehej na n´s.“

„Díky, stateční přátelé!“ odvětil doktor, jsa opravdu dojat. „Nadál jsem se do vás takové oddanosti; ale bylo mi třeba těchto povzbuzujících slov. Ještě jednou díky!“

A tito tři muži srdečně stiskli si ruce.

„Poslyšte mne,“ ujal se slova Fergusson. „Podle mých výměrů nemáme k zálivu Guinejskému více než pět set kilometrů; poušť nemůže se tudíž prostírati do nekonečna, protože jest pobřeží obydleno a prozkoumáno jistou měrou do vnitrozemí. Třeba-li, zamíříme k tomuto pobřeží, i není možná, abychom neuhodili na nějakou oasu, na nějakou studnu, neb abychom neobnovili zásoby vodní. Ale co nám chybí, je vítr, a bez větru uvázneme nepohnutě ve vzduchu.“

„Čekejme trpělivě,“ podotekl lovec.

Avšak jeden jako druhý pátral nadarmo prostorem za tohoto nekonečného dne; neobjevilo se nic, co by bylo zrodilo naději. Poslední vlny půdy zmizely při západu slunce, jehož vodorovné paprsky protahovaly se na této nesmírné ploše v dlouhé ohnivé čáry. Byla to poušť.

Cestovatelé neurazili ani vzdálenost dvacítipěti kilometrů, spotřebovavše jako předešlého dne sto třicetpět krychlových stop plynu, aby udrželi dmuchavku v činnosti, a ze dvou litrů vody bylo třeba obětovati půl litru na uhašení palčivé žízně.

Noc uběhla pokojně, příliš pokojně! Doktor nespal.

XXV.

Trochu filosofie. — Mrak na obzoru. — V mlze. — Nenadálý balon. — Znamení. — Věrný obraz *Viktorie*. — Palmy. — Stopy karavany. — Studna prostřed pouště.

Nazejtří táž obloha nezkaleně jasná, totéž nepohnuté ovzduší. *Viktorie* povznesla se až do výše pěti set stop; ale přes to posunula se ledva znatelně na západ.

„Jsme v samé poušti," řekl doktor. „Hle, ta nesmírná spousta písková! Jak podivné to divadlo! Jak zvláštní vrtoch přírody! Proč tam dole to přebujné rostlinstvo, proč zde ta svrchovaná vyprahlost, a to v téže šířce, pod týmiž slunečními paprsky?"

„Na tom ‚proč', milý Samuele, sejde mi nehrubě," odpověděl Kennedy; „nedbám tak o příčinu jako o skutek. Že je tomu tak, to padá na váhu."

„Zamudrujme si trochu, milý Dicku; škodit to nemůže."

„Nejsem od toho, abychom si zamudrovali, máme na to kdy; sotva se hýbeme s místa. Vítr se bojí foukat, spí."

„To nepotrvá dlouho," ozval se Joe; „zdá se mi, jako bych na východě pozoroval několik pruhů mračen."

„Joe má pravdu," přisvědčil doktor.

„Dobrá,"" pravil Kennedy; „tuším, že se nepohoršíme na ten mrak, vmetne-li nám do tváře řádný déšť a řádný vítr?"

„Vždyť uvidíme, Dicku, vždyť uvidíme."

„Máme však pátek, pane, a já pátkům nevěřím."

„No doufám, že se dnes vymaníš z těch předsudků."

„Kéž se tak stane, pane. Uf!" zlobil se, obličej si utíraje, „horko je dobrá věc, zvláště v zimě; ale v létě nemá se jím plýtvat."

„Zda se neobáváš, aby sluneční žár neuškodil balonu?" otázal se Kennedy doktora.

„Nikoli; guttaperča, kterou je dykyta napuštěna, snese mnohem větší teplotu. Teplota, jakou jsem na ni působil vnitř hadicí, mívala mnohdy sto padesát osm stupňův,*) a zdá se, že obal neutrpěl ani dost málo."

„Mračno! opravdové mračno!" zvolal v tom Joe, jehož pronikavý zrak předčil nad všecky dalekohledy. — Hustý a nyní zřetelný pruh vyvstával skutečně zvolna na obzor; zdál se býti hluboký a jak odulý; byla to kupa drobných mráčků, které neměnily nijak

*) 70° stodílových.

svého prvotního tvaru, z čehož doktor soudil, že v jich shluku není vzduchového proudu.

Tato celistvá spousta objevila se kolem osmé hodiny ranní a v jedenáct hodin dostoupila teprve sluneční desky, která zmizela nadobro za touto hustou clonou; v tuto chvíli pak odloučil se spodní kraj mračna od čáry obzoru, jež zastkvěla se v nezkalené záři.

„Je to osamělý mrak," pravil doktor; „nespolehejme naň příliš. Podívej se, Dicku, vypadá dosud navlas tak, jak vypadal ráno."

„Vskutku, Samuele, není v něm ani deště, ani větru, aspoň ne pro nás."

„Toho se obávám, neboť se nese velmi vysoko."

„Nuže, Samuele, vystupme do toho mraku, který se nechce na nás spustit deštěm!"

„Myslím, že nám to nebude hrubě platno," odtušil doktor; „bude to větší spotřeba plynu a tudíž i ještě větší spotřeba vody. Než v našem postavení nesmí se opominouti ničeho; vystoupíme."

Doktor vehnal celý plamen dmuchavky do závitků hadice; vyvinulo se mocné horko, a balon vznesl se brzy účinkem roztaženého vodíku.

Asi na patnáct set stop od země střetl se s neprůhlednou spoustou mraků a vstoupil do husté mlhy, trvaje v této výšce; avšak nenalezl tam nejmenšího povánku, ba mlha ta zdála se býti prosta vlhkosti, a věci ničím od ní nechráněné ledva navlhly. *Viktorie*, zahalená těmito výpary, vzmohla se snad na postup o něco patrnější, ale to bylo vše.

Doktor zjistil smutně prostřední úspěch, jehož vzestupem došli, když v tom najednou Joe vykřikl překvapením co nejzřetelněji vyznačeným:

„Ach! podívejme se!"

„Co se děje, Joe?"

„Pane! pane Kennedy! to je podivné!"

„Co je mu?"

„Nejsme tu sami! Jsou to taškáři! Ukradli nám vynález!"

„Což blázní?" zeptal se Kennedy.

Joe představoval sochu úžasu. Byl jako strnulý.

„Či pomátlo slunce tomu nebohému hochu rozum?" obrátil se doktor k lovci.

„Myslíš?" lekl se.

„Pohleďte pak, pane," pravil Joe, ukazuje na jisté místo v prostoru.

„Při sám svatý Patrik!“ vzkřikl tu Kennedy, „totě k nevíře! Samuele, Samuele, viz!“

„Vidím,“ odpověděl klidně doktor.

„Jiný balon, jiní cestovatelé jako my.“

Na dvě stě stop plynul skutečně vzduchem balon s loďkou a cestujícími; bral se navlas týmž směrem jako *Viktorie.*

„Aj!“ ozval se doktor, „nezbývá nám leč dáti mu znamení; vezmi vlajku, Kennedy, a ukažme naše barvy.“

Zdálo se, že cestující v druhé vzducholodi měli v týž okamžik touž myšlenku, neboť týž praporec opětoval jednostejně týž pozdrav rukou, která jím mávala týmž způsobem.

„Co to znamená?“ otázal se lovec.

„Jsou to opice,“ zvolal Joe; „pitvoří se po nás!“

„To znamená,“ smál se Fergusson, „že si ty sám dáváš to znamení, milý Dicku; tím se rozumí, že my sami jsme v té druhé loďce! Tím balonem je zkrátka naše *Viktorie.*“

„Co se toho týče, pane,“ pravil Joe, „to mi, s odpuštěním řečeno, nikdy nanamluvíte.“

„Vylez na kraj, Joe, máchej pažema a uvidíš.“

Joe poslechl: viděl, jak se jeho posunky přesně a hned napodobují.

„Není to nic jiného než účinek světelného odrazu,“ vysvětloval doktor; „pouhý optický úkaz vzniklý z nerovně zředěných vrstev vzduchových, toť vše.“

„Ku podivu!“ opakoval si Joe, jemuž to nešlo na rozum, i jal se znova přesvědčovati máchaje pažema.

„Jak zvláštní to podívaná!“ pravil Kennedy. „Člověk je potěšen vida naši statečnou *Viktroii*! Víte-li pak, že vypadá dobře a nese se velebně?“

„Vám se věc snadno vysvětluje po vašem,“ odvětil Joe, „ale činí přece jen divný dojem.“

Netrvalo dlouho, a tento obraz pobledl znenáhla; mraky vznesly se velmi vysoko, zůstavivše pod sebou *Viktorii*, která nepokusila se již dostihnouti jich, a než uběhla hodina, rozplynula se po obloze.

Podobalo se, že vítr ledva znatelný chabne ještě více. Doktor jsa všecek zoufalý přiblížil se k zemi.

Cestovatelé, jež tato příhoda byla povybavila ze starostí, zabrali se opět v truchlivé myšlenky, jsouce sklíčeni úpalným vedrem.

Ke čtvrté hodině hlásil Joe předmět, vyvstávající na nesmírné písečné rovině, a v brzku mohl říci s jistotou, že se v nevelké vzdálenosti vypínají dvě palmy.

„Palmy!" vzchopil se Fergusson; „což je tam pramen, studna?"

Vzav dalekohled přesvědčil se, že ho Joovy zraky neklamaly.

„Konečně voda! voda!" volal zas a zase; „jsme zachráněni, neb ačkoli plujeme pomalu, postupujeme přec a na konec dojedeme!"

„Nuže, pane," pravil Joe, „což abychom se zatím napili? Vzduch jest opravdu dusný."

„Pijme, hochu."

Nebylo třeba nikoho prositi. Celého půl litru vzalo za své, čímž ztenčila se zásoba na pouhé dva litry.

„Ach! to lahodí!" pochvaloval si Joe. „Jak je ta voda dobrá. Perkinsovo pivo nikdy mi tak nechutnalo."

„To je výhoda újmy," odpověděl doktor.

„Nestojí venkoncem za mnoho," prohodil lovec, „a milerád bych oželel té rozkoše, že se mohu napiti vody, s tou podmínkou, že nebudu mít o ni nikdy nouze."

V šest hodin vznášela se *Viktorie* nad palmami. Byly to schřadlé stromy, bídné, vyschlé, dva stromoví duchové bez listí, více mrtví nežli živí. Fergusson pohlížel na ně zděšeně.

U jich podnože bylo rozeznati napolo zvětralé kameny studnice; avšak tyto kameny vysmahlé žárem slunečním zdály se skládati toliko z jemného prachu. Nebylo na nich ani zdání vlhkosti. Samuelovi sevřelo se srdce, a v tom, když hodlal vyjeviti soudruhům své obavy, obrátily k sobě jich výkřiky jeho pozornost.

Na západ táhla se do nedohledna dlouhá řada zbělelých kostí; kolem studny byly roztroušeny pozůstatky lidských koster; až sem byla dorazila karavana, označujíc svou cestu dlouhou tou kostnicí; nejslabší padali jeden po druhém do písku; nejsilnější dovlekli se až k tomuto zdroji tak žádoucímu a nalezli na jeho kraji strašnou smrt.

Cestovatelé zírali na sebe blednouce.

„Nesestupujme," vece Kennedy, „prchněme z tohoto ošklivého divadla! Nedopídíme se tu ani krůpěje vody."

„Nikoli Dicku, máme čisté svědomí. Strávíme noc stejně tady jako jinde. Proryjeme tu studnici až na dno; býval v ní pramen; snad po něm něco zbývá."

Viktorie snesla se na zemi; Joe a Kennedy obtížili loďku pískem, jehož váha rovnala se jich váze, a slezli. Pospíšili ke studnici a sestoupili dovnitř po schodech již na prach rozpadlých. Pramen zdál se vyschlý už drahně let. Hrabali v suchém, mělném písku,

v nejvyprahlejším písku na světě; nebylo v něm ani stopy po vlhkosti.

Doktor viděl, jak vystoupili opět na hladinu pouště zpoceni, sklíčeni, pokryti jemným prachem, ochablí, malátní, zoufalí.

Pochopil, že pátrali nadarmo; nadál se toho, a proto neřekl nic. Cítil, že od této chvíle musí se ozbrojiti zmužilostí a rázností za tři.

Joe přinesl zbytky zkornatělého měchu, jimiž mrštil hněvivě mezi kosti po zemi roztroušené.

Za večeře nepromluvili cestovatelé spolu ani slova; jedli s nechutí.

A přece nebyli dosud do opravdy zakusili muk žízně a nezoufali si leč pro budoucnost.

XXVI.

Sto třináct stupňů. — Doktorovy úvahy. — Zoufalé pátrání. — Dmuchavka shasne. — Sto dvacet dva stupně. — Pohled na poušť. — Procházka v noci. — Samota. — Malomocnost. — Joovy návrhy. — Dá si ještě den.

Cesta, kterou *Viktorie* urazila předešlého dne, nepřevyšovala patnáct kilometrův, a na to, aby se udržela ve výši, spotřebováno sto šedesát dvě stopy plynu.

V sobotu ráno dal doktor znamení k odjezdu.

„Dmuchavka stačí pracovati už jen šest hodin," pravil. „Nedopídíme-li se za šest hodin ani pramene ani studny, Bůh sám ví, kam se poděјeme."

„Je dnes málo větru, pane!" podotkl Joe, „ale možná, že se strhne," dodal vida zármutek Fergussonův špatně tajený.

Marná naděje! Panovalať ve vzduchu úplná tišeň, z těch tišní, které v tropických mořích poutají lodi urputně k místu. Vedro vzmohlo se do nesnesitelna, a teploměr ukazoval ve stínu pod stanem sto třináct stupňů.*)

Joe a Kennedy natažení vedle sebe hleděli zapomenouti na své postavení ne-li ve spánku, aspoň ve ztrnulosti. Nucená nečinnost plodila jim trapncu nudu. Politování hodnější jest člověk, jenž nedovede se vymknouti myšlenkám prací nebo hmotným zaměstnáním; zde však nebylo k ničemu dohlížeti, rovněž nebylo

---

*) 45° stodílných.

nic zkoušeti; bylo třeba se podrobiti okolnostem bez naděje v lepší obrat.

Trýznivá žízeň ozývala se krutěji; kořalka neukájela této nezbytné potřeby, nýbrž ji stupňovala, zasluhujíc v pravdě jména „tygřího mléka", kterým ji nazývají afričtí domorodci. Zbýval sotva litr ohřáté tekutiny. Každý upíral pohled na těch několik kapek tak vzácných a nikdo neodvažoval se smočiti v nich rty. Litr vody uprostřed pouště!

Tu se doktor Fergusson v úvahy zahloubený tázal sama sebe, jednal-li moudře. Nebyl-li by lépe učinil, kdyby byl uchoval tu vodu, kterou nadarmo rozložil v plyny, aby se udržel v ovzduší? Vykonal ovšem kousek cesty, ale zda se tím dostal dále? Kdyby se nalézal o sto kilometrů záze v této šířce, co by na tom sešlo, když neměl vody na tomto místě? Kdyby konečně povstal vítr, vanul by tam dole jako zde, ba zde méně rychle, kdyby přicházel od východu! Ale naděje pudila Samuela vpřed! A přece byly by ty dva gallony vody marně spotřebované stačily vybýti devět dní zastávky v této poušti! A jaké změny mohly nastati za devět dní! Možná také, že by se byl s lepší potázal, kdyby si byl tu vodu uchoval a vznesl se vyhodě přítěž, byť i byl nucen vypustiti plyn, aby opět sestoupil! Než plyn byl krví balonu, jeho životem!

Tisíceré tyto úvahy vířily hlavou, kterou vkládal do dlaní a nevztyčoval po celé hodiny.

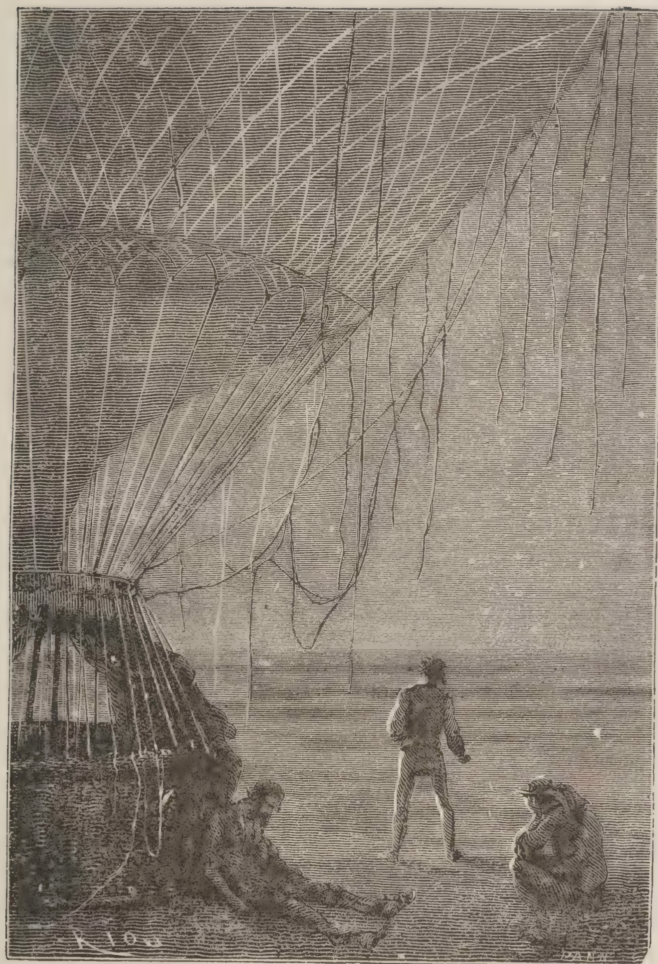
„Dlužno učinit poslední pokus!" řekl sám k sobě o desáté z rána. „Vynasnažím se naposledy, abych nalezl vzduchový proud, který by nás unášel. Třeba nasadit to poslední, co ještě máme."

A co jeho soudruzi dřímali, rozehřál do velké teploty vodík v baloně, jenž se zakulatil napětím plynu a vystoupil rovně do kolmých paprsků slunečních. Doktor hledal nadarmo nějaký vítr od sta stop až do pěti tisíc; místo, odkud vzletěl, zůstávalo urputně pod ním; zdálo se, že panuje úplné bezvětří až do nejzazších mezí dychatelného vzduchu.

Posléze došla voda na podpal; dmuchavka shasla nedostatkem plynu; Bunsenův sloup přestal účinkovati, a *Viktorie* smršťujíc se snesla se zlehka na písek na témž místě, které loďka byla v něm vyhloubila.

Bylo poledne; měření ukázalo 19° 35′ délky a 6° 51′ šířky, tedy vzdálenost skorem osmi set kilometrův od jezera Čadského a šesti set padesáti kilometrův od západního pomoří afrického.

Když vzducholoď přistála k zemi, probrali se Dick a Joe z tupé omámenosti.

Doktor dal se sám v pochod jasnou hvězdnou nocí... (Str. 139.)

„Což se zastavujeme?“ pravil Skot.

„Musíme,“ odpověděl Samuel vážným hlasem.

Jeho soudruzi pochopili. Půda byla tu v úrovni s hladinou mořskou, ježto se byla neustále nížila; pročež octl se balon v úplné rovnováze a v naprosté nehybnosti.

Váha cestovatelů nahrazena rovným nákladem písku, i vystoupili na zemi; každý zabral se ve své myšlenky, a po několik hodin nepromluvili ani slova. Joe ustrojil večeři, záležející v sucharech a pemmikanu, jíž se sotva dotekli; doušek palčivé vody doplnil tuto smutnou hostinu.

V noci nikdo nebděl, nikdo však také nespal. Parno bylo dusné. Nazejtří nezbývalo již nic více nežli čtvrt litru vody; doktor postavil ji stranou, i usnesli se na tom, že se jí nedotknou leč v čas svrchované potřeby.

„Dusím se,“ vykřikl za nedlouho Joe, „vedro se zdvojuje! Nedivím se tomu,“ dodal, podívav se na teploměr, „sto čtyřicet stupňů!“*)

„Písek pálí,“ stěžoval si lovec, „jako by vycházel z výhně. A ani mráčku na tom planoucím nebi. Člověk aby z toho zšílel!“

„Nezoufejme si,“ pravil doktor; „po takových velkých parnech nastávají v této šířce nevyhnutelně bouřky a propukají s rychlostí blesku; ačkoliv jest obloha tak děsně jasna, mohou se ani ne za hodinu udati velké změny.“

„Ale tu by bylo aspoň pozorovati nějakou známku,“ namítnul Kennedy.

„No,“ těšil ho doktor, „zdá se mi, jakoby tlakoměr trochu klesal.“

„Kéž tě nebesa slyší, Samuele, neboť jsme tu přikuti k zemi jako pták, jemuž zlomena křídla.“

„S tím rozdílem však, milý Dicku, že naše křídla jsou neporušena, a doufám věru, že nám zase budou sloužiti.“

„Ach! vítr! jen vítr!“ zvolal Joe. „Něco, co by nás doneslo k nějakému potoku, studnici, a bylo by nám dobře; o potraviny není nouze, a kdybychom měli vodu, přečkali bychom měsíc, netrpíce! Ale žízeň je krutá věc.“

Žízeň, ale rovněž i nepřetržitý pohled na poušť unavovaly ducha; nebyloť tu nejmenší nerovnosti půdy, ani jediného písečného kopce, ani oblázku, aby na něm zraky utkvěly. Ta nesmírná, jednotvárná pláň vzbouzela malomyslnost a jitřila chorobu, jíž se říká nemoc pouště. Netečnost toho suchého blankytu nebeského

---

*) 60^0 stodílných.

a toho žlutého nekonečného písku děsila posléze. V tom rozpáleném ovzduší zdálo se horko chvěti jako nad ohništěm do běla žíhaném; zoufalství jímalo mysl, vidoucí tu klidnou nesmírnost a nespatřující nižádné příčiny, aby takový stav věcí přestal, neboť nesmírnost jest jakousi věčností.

Na nešťastnících, strádajících nedostatkem vody v této žhoucí teplotě, počaly se jeviti známky chorobného vzrušení mysli; oči se jim zvětšovaly, jich pohled stával se kalným.

Když nastala noc, odhodlal se doktor k tomu, že rychlým pochodem vybaví se z této znepokojivé nálady; chtěl se pustiti na několik hodin touto písečnou rovinou nikoli proto, aby hledal, nýbrž aby se pohyboval.

„Pojďte," pravil ke svým druhům; „věřte mi, že vám to prospěje."

„Nemožná věc," odvětil Kennedy, „nejsem s to, abych udělal jediný krok."

„Já budu raději spát," řekl Joe.

„Ale spánek aneb odpočinek budou vám osudny, přátelé. Pročež bojujte proti této otupělosti. Nuže, pojďte."

Doktor nedovedl jich přiměti k ničemu, i dal se sám v pochod jasnou hvězdnou nocí. První kroky působily mu trýzeň; byly to kroky člověka sesláblého a chůzí odvyklého, než poznal brzy, že tento cvik poslouží dobře jeho zdraví; ušel několik kilometrů na západ, a jeho mysl nabývala již opět pevnosti, když se mu najednou zatočila hlava; domníval se nakláněti nad propast; cítil, že mu kolena klesají; ta čirá samota ho děsila; byl matematickým bodem, středem nekonečného okruhu, to jest ničím! *Viktorie* zmizela docela v šeru. Doktor byl zachvácen nepřekonatelnou hrůzou — on, netečný, odvážný cestovatel! Chtěl se vrátiti, odkud přišel, ale nadarmo; volal! Ani ozvěna mu neodpověděla, a jeho hlas zanikl v prázdnu jako kámen v bezedné propasti. Lehl si ochable na písek, jsa sám a sám prostřed pouště jako hrob zamlklé.

O půlnoci nabyl zase vědomí v náručí svého věrného Joa, který jsa znepokojen dlouhou nepřítomností pánovou, byl se pustil po jeho šlépějích, zřetelně na pláni vytlačených; zastihl ho ve mdlobách.

„Co jest vám, pane?" otázal se.

„Nebude to nic, milý Joe; chvilková slabost, nic více."

„Nebude to vskutku nic, pane; ale vstaňte; opřete se o mne, a vraťme se k *Viktorii*."

Doktor vzav Joa pod paží dal se opět cestou, kterou byl přišel.

*

„Dopustil jste se neopatrnosti, pane, že jste si vyšel tak na zdařbůh. Mohl jste býti oloupen,“ zasmál se. „Ale nechme toho, pane, mluvme vážně.“

„Mluv, poslouchám tě!“

„Je nezbytně třeba, bychom se na něčem usnesli. V tomto postavení nemůžeme již vytrvat, leč několik dní, a nenastane-li vítr, je po nás veta.“

Doktor neodpověděl.

„Nuže, někdo z nás musí se obětovat pro obecnou spásu, a rozumí se samo sebou, že jsem to já!“

„Co tím míníš? co hodláš?“

„Hodlám jen tolik: vezmu si potravu a půjdu pořád rovnou před sebe, až někam dojdu, a to je jisto, že někam dojdu. Sešlou-li vám zatím nebesa příznivý vítr, nebudete na mne čekat, ale vydáte se na cestu. Já pak dostanu-li se do nějaké vsi, vypomohu si z nesnází několika arabskými slovy, která mi napíšete na papírek, a přivedu vám pomoc, anebo tam nechám kůži! Co říkáte mému záměru?“

„Že je nesmyslný, ale hodný tvého statečného srdce, Joe. Je to nemožné, neodejdeš od nás.“

„Ale vždyť se musíme o něco pokusit, pane; vám to nikterak neuškodí, poněvadž nebudete na mne čekat, jak pravím ještě jednou, a možná, že se neminu se zdarem!“

„Ne, Joe! ne, my se nerozloučíme! to by k druhým útrapám přibyla nová. Bylo psáno, aby se tak stalo, a jest mimo vši pochybu psáno, že bude později jinak. Pročež čekejme trpělivě.“

„Budiž, pane; ale něco vám oznamuji předem: dávám vám ještě den; déle čekat nebudu; dnes máme neděli či vlastně pondělí, neboť jest hodina z rána; nevydáme-li se v úterý na cestu, pustím se na dobrodružství; tohoto záměru nevzdám se žádnou měrou.“

Doktor neodpověděl; za chvilku přistoupil k loďce a usedl podle Kennedye. Lovec trval v úplném úmlku, který však nebyl spánkem.

XXVII.

Děsné vedro. — Přeludy. — Poslední krůpěje vody. — Zoufalá noc. — Samovražedný pokus. — Samum. — Oasa. — Lev a lvice.

Nazejtří bylo první starostí doktorovou podívati se na tlakoměr. Postřehl stěží na rtuťovém sloupci klesnutí zcela nepatrné „Nic!“ pravil si, „nic!“

Vylezl z loďky a zkoumal povětrnost; totéž horko, tatáž jasnost, tatáž nepohnutost.

„Což si musíme zoufat?" zvolal.

Joe ani nehlesl, jsa zabrán v myšlenky a obíraje se svým zámyslem výzkumným.

Kennedy vstal, jsa silně churav a zmítán znepokojivou předrážděností. Trpěl strašlivě žízní. Opuchlý jeho jazyk a rty sotva byly s to, aby vydaly ze sebe zvuk.

Zbývalo ještě několik kapek vody; každý to věděl, každý na ně myslil, každého to k ní pudilo; leč nikdo neodvážil se hnouti ani na krok.

Tito tři soudruzi, tito tři přátelé pohlíželi na sebe vyděšenýma očima, s pocitem zvířecí lačnosti, která se jevila zvláště na Kennedyovi; jeho mohutné ústrojí podléhalo rychleji těmto nesnesitelným újmám; po všechen den nevyšel z horečného třeštění; chodil sem a tam, vyrážeje ze sebe chraplavé výkřiky, hryza se v pěsti, jsa hotov prokousati si žíly, aby se napil krve.

„Ha!" zvolal, „země žízně! budeš brzy nazvána zemí zoufalství!"

Po té byl zachvácen úplnou bezvládností; bylo slyšeti toliko sípání jeho dechu mezi naběhlými rty.

K večeru připadl rovněž na Joa blouznivý záchvat; širá ta písečná oasa zdála se mu býti nesmírným rybníkem s čistou, jasnou vodou; nejednou vrhl se na tu rozpálenou půdu, aby se napil, a vstal zase, maje ústa plná prachu.

„Hrom a peklo!" zvolal hněvivě, „vždyť je ta voda slaná!"

V tom pak, zatím co Fergusson a Kennedy leželi bez hnutí, jala se ho neodolatelná myšlenka, aby vypil těch několik krůpějí vody, ještě v zásobě jsoucích. Byla silnější než on; zamířil k loďce, šoupaje se po kolenou, vyhledal očima láhev, chovající v sobě ten mok, mrštil po něm chtivým pohledem, a uchopiv láhev, povznesl ji ke rtům.

Tu zaslechl tato slova srdcervoucím hlasem pronesená:

„Pít! pít!"

Byl to Kennedy, jenž se k němu vlekl; nešťastník budil útrpnost, prose s pláčem na kolenou.

Joe, pláče rovněž, podal mu láhev, a Kennedy vypil obsah její do poslední kapky.

„Díky!" pravil.

Avšak Joe ho neslyšel; svalil se jak on na písek.

Co se dálo za této strašlivé noci, neví se. Leč v úterý ráno cítili nešťastníci, jak se jim údy ponenáhlu vysušují v té ohnivé

záplavě, že slunce se linoucí. Když chtěl Joe povstati, nebyl s to; nemohl vykonati svůj záměr.

Rozhlédl se kolem sebe. V loďce seděl malátně doktor s pažema na hrudi přeloženýma, zíraje do prázdna s blbou utkvělostí na nějakou domnělou věc. Z Kennedye šla hrůza; kýval hlavou se strany na stranu jako dravec v kleci.

Najednou spočinuly zraky lovcovy na jeho karabině, jejíž pažba čněla nad kraj loďky.

„Ha!" vykřikl povstav s nadlidským úsilím.

Jsa pomaten, šílen vrhl se na zbraň a zamířil si její hlaveň do úst.

„Pane! pane!" zvolal Joe přiskočiv k němu.

„Nech mne! jdi," chraptěl Skot.

Oba zápasili spolu zuřivě.

„Pusť, sic tě zabiju!" křičel Kennedy.

Ale Joe mocně se naň upínal; takto zápolili skoro minutu, aniž si jich doktor povšiml, jak se zdálo; v půtce karabina náhle spustila; uslyšev třesk doktor vstal přímo jako duch; díval se kolem sebe. Avšak z čista jasna zjaří se jeho zraky, ruka jeho vztáhne se k obzoru, i zvolá hlasem, jenž neměl už nic lidského do sebe:

„Tam! tam! tam! dole!"

V jeho posunku jevila se taková ráznost, že Joe a Kennedy se pustili a oba se podívali.

Pláň zmítala se jako rozvzteklené moře v čas bouře; písečné vlny vzdouvaly se jedna nad druhou prostřed hustého prachu; od jihovýchodu přicházel ohromný sloup, kolotaje se s úžasnou rychlostí; slunce zmizelo za neproniknutelným mrakem, jehož náramný stín sahal ak k *Viktorii*; zrnka jemného písku řinula se s lehkostí tekutých molekul, a tento příliv mohutněl přes tu chvíli.

Rázný záblesk naděje zazářil v očích Fergussonovi.

„Samum!" zvolal.

„Samum!" opáčil Joe nevalně rozuměje.

„Tím lépe!" vzkřikl Kennedy se zoufalým vztekem, „tím lépe! umřeme!"

„Tím lépe!" odvětil doktor, „budeme naopak žít!"

Jal se chvatně vyhazovati písek, jímž byla loďka obtěžkána. Jeho druzi pochopivše konečně přispěli mu pomocí a usedli po jeho boku.

„A teď, Joe," vece doktor, „vyhoď mi asi padesát liber té zlaté rudy!"

Joe učinil tak neváhaje a přece pocítil cosi jako prchavou lítost. Balon se vznesl.

„Byl čas!“ zvolal doktor.

Samum přihnal se vskutku rychle jako blesk. Kdyby se byli o chvilku opozdili, byla by *Viktorie* bývala rozdrcena, na kousky rozervána, nadobro zničena. Uchvátilať ji náramná smršť; byla zasypána deštěm písku.

„Ještě přítěž!“ vzkřikl doktor na Joa.

„Už,“ odpověděl Joe svrhnuv těžký kus křemene.

Viktorie vystoupila rychle nad smršť, avšak octnuvši se v ohromném proudě vzduchovém, byla unášena s nevypočítatelnou rychlostí nad tím kolotavým mořem. Samuel, Dick a Joe nemluvili; dívali se a doufali, jsouce mimo to poobčerstveni větrem tohoto víru. Ve tři hodiny vichr se ztišil; písek, opět na zemi padaje, utvořil nesčíslný počet kopců; obloha nabyla zase dřívějšího klidu.

Viktorie stanuvši opět vznášela se u úvozu oasy, ostrova porostlého zeleným stromovím a vyvstalého nad hladinou tohoto okeanu.

„Voda! voda je tam!“ zvolal doktor.

Otevřel ihned vrchní záklopku, a vypouštěje vodík, snesl se zvolna na dvě stě krokův od oasy.

Za čtyři hodiny byli cestovatelé urazili vzdálenost tří set osmdesáti kilometrů.

Za chvilku uvedena loďka v rovnováhu a Kennedy vyskočil na zemi, maje v zápětí Joa.

„Vezměte ručnice!“ zvolal doktor, „vezměte ručnice a buďtež obezřelí.“

Dick uchvátil svou karabinu, a Joe vybral si namátkou jednu z ručnic. Zamířili rychle ke stromům a zabrali se pod tento svěží zelený krov, jenž jim zvěstoval hojné prameny; nevšimli si širokých tlapějí, čerstvých stop, které se tu a tam jevily ve vlhké půdě.

Najednou rozlehl se zářev na dvacet krokův od nich.

„To zařval lev!“ pravil Joe.

„Tím lépe!“ odtušil rozjitřený lovec, „budeme se bít! Člověk je silný, když nejde o nic jiného, než aby se bil.“

„Opatrně, pane Dicku, jen opatrně! na životě jednoho závisí život všech.‘

Ale Kennedy ho neposlouchal; bral se dále s planoucíma očima a s karabinou u líce, jsa hrozný ve své odvaze. Pod palmou krčil se obrovský lev s černou hřivou v útočném postoji. Sotva zočil

lovce, vymrštil se; nežli však dopadl země, stihla ho kulka do srdce; svalil se mrtev.

„Hurá! hurá!" vzkřikl Joe.

Kennedy rozběhl se ke studnici, uklouzl na vlhkých stupních a upadl před čestvým pramenem, v němž smočil hltavě rty; Joe následoval jeho příkladu a pak už bylo slyšeti jen mlaskot jazykem, jako když zvířata hasí žízeň.

„Mějme se na pozoru, pane Dicku," řekl Joe, nabíraje dechu. „Nepijme příliš."

Ale Dick neodpovídaje pil dále. Ponořil si hlavu i ruce do blahodějné vody; opíjel se.

„A pan Fergusson?" ozval se Joe.

Toto jediné slovo vrátilo Kennedyovi smysly; naplnil láhev, kterou přinesl s sebou, a obrátil se ke schodům studny. Ale jaký byl jeho úžas! Neprůhledné, obrovské tělo zavíralo její vchod. Joe, který šel za Dickem, byl nucen ucouvnouti s ním.

„Jsme zavřeni."

„Toť nemožno! co to znamená? . . ."

Dick nedopověděl; strašlivý řev zvěstoval mu, s jakým novým nepřítelem jest mu činiti.

„Druhý lev!" zvolal Joe.

„Nikoli, nýbrž lvice! Ha! prokletá šelmo, počkej," pravil lovec, nabíjeje chvatně karabinu.

V druhém okamžiku vystřelil, ale dravec zmizel.

„Ku předu!" vzkřikl.

„Ne, pane Dicku, ne, neusmrtil jste ji rázem; její tělo bylo by se svalilo až sem; je hotova skočiti na prvního z nás, který se ukáže, a po tom je veta!"

„Ale co počít? Vyjít musíme. Vždyť Samuel na nás čeká!"

„Přilákejme šelmu; vezměte mou ručnici a dejte mi svou karabinu."

„Co zamýšlíš?"

„Uvidíte."

Joe svlékl plátěnou kazajku, ovinul ji na konec hlavně a vystrčil nad otvor jako vnadu. Rozlícená šelma vrhla se na ni; Kennedy stál u schodů na číhané a roztříštil jí kulí lopatku. Lvice svalila se řvouc na stupně a porazila Joa. Když se hodný jonák již již domníval, že obrovské tlapy zvířete naň dopadají, zahučela druhá rána a v otvoru objevil se doktor Fergusson, drže v ruce pušku, z níž se ještě kouřilo.

Večer byl rozkošný a minul ve svěžím chládku... (Str. 146.)

Joe povstal rychle, překročil tělo šelmino a podal pánovi láhev s vodou.

Povznésti ji ke rtům a napolo vyprázdniti bylo Fergussonovi činem okamžiku, a tři cestovatelé děkovali z nejhlubších útrob Prozřetelnosti, která je tak zázračně zachránila.

XXVIII.

Rozkošný večer. — Joova kuchyně. — Rozprava o syrovém mase. — Historie Jamesa Brucea. — Pod širým nebem. — Sny Joovy. — Tlakoměr klesá. — Tlakoměr stoupá. — Přípravy k odjezdu. — Strašlivá bouře.

Večer byl rozkošný a minul ve svěžím chládku mimos po posilivé večeři; čaje a grogu nešetřeno.

Kennedy prošel malé to území všemi směry; proslídil jeho křoviny; cestovatelé byli jedinými živoucími tvory v tomto pozemském ráji; natáhli se na pokryvky a strávili pokojnou noc, za kterou zapomněli na minulé strasti.

Nazejtří dne 7. května zářilo slunce veškerým leskem, ale jeho paprsky nestačily proniknouti hustou záclonou stínu.

Poněvadž měl dostatek potravin, ustanovil se doktor na tom, že vyčká na tomto místě příznivého větru.

Joe dopravil tam svou přenosnou kuchyni a jal se vymýšleti a sestavovati všeliké pochoutky, plýtvaje vodou s bezstarostnou marnotratností.

„Jak podivný to postup strastí a slastí!“ zvolal Kennedy, „tato hojnost po tom nedostatku! tento přepych v zápětí za tou bídou! Ach! nescházelo již mnoho, a byl bych zšílel!“

„Milý Dicku,“ pravil k němu doktor, „kdyby nebylo Joa, nebyl bys tady hovoře o vrtkavosti lidských věcí.“

„Statečný příteli!“ vece Dick podávaje ruku Joovi.

„Není zač,“ odpověděl jonák. „Volím raději, pane Dicku, aby se nenaskytla příležitost oplatit mi rovnou měrou!“

„Naše přirozenost je přece jen ubohá!“ podotekl Fergusson. „Tak klesnout na těle i na duchu pro tak málo!“

„Pro tak málo vody, míníte, pane! Tuším, že je tohoto živlu velice třeba k živobytí!“

„Zajisté, Joe, a lidé, trpící nedostatkem pokrmu, vytrvají déle než lidé, trpící nedostatkem nápoje.“

„Věřím tomu; ostatně člověk v čas potřeby jí, co se mu namane, ba i své bližní, ačkoli je to asi jídlo, které mu dlouho leží v žaludku!“

„Ale divoši nehrubě se na to ohlížejí,“ ozval se Kennedy.

„Ano, to jsou však divoši, kteří jsou zvyklí jíst syrové maso; tenhle obyčej by se mi hnusil!“

„Je vskutku dosti hnusný,“ ujal se slova doktor, „a proto nikdo nepřikládal víry vypravování prvních cestovatelů po Africe; přinesli zprávu, že někteří národové živí se syrovým masem, ale tato pravda setkala se namnoze s odporem. Za těchto okolností přihodilo se Jamesu Bruceovi zvláštní dobrodružství.“

„Povězte nám je, pane, máme kdy vás poslouchat,“ prosil Joe uvelebiv se pohodlně na čerstvou trávu.

„Milerád. James Bruce byl Skot z hrabství stirlinského, jenž v letech 1768 až 1772 prošel celým Habešem až k jezeru Tanskému, hledaje nilské prameny; po té vrátil se do Anglie, kde vydal tiskem svůj cestopis teprve roku 1790. Jeho vypravování narazilo na svrchovanou nevěřivost, kterážto nevěřivost čeká bezpochyby i naše vypravování. Zvyklosti Habešanů zdály se tak lišiti od zvykův a obyčejův anglických, že nikdo v ně nevěřil. Mimo jiné podrobnosti tvrdil James Bruce, že národové východní Afriky jedí syrové maso. Ta pravda pobouřila proti němu kdekoho. Jemu se snadno mluvilo! vždyť se tam nikdo nepůjde přesvědčit! Bruce byl člověk velice srdnatý a velice popudlivý. Tyto pochybnosti jitřily mu žluč svrchovanou měrou. Jednou stalo se, že jistý Skot jal se v edinburském saloně tropiti si před ním každodenní úsměšky z jeho cest, a co se týče syrového masa, pravil zkrátka a zpříma, že to není věc ani možná, ani pravdivá. Bruce neřekl nic, vyšel a za chvilku vrátil se se syrovým beefsteackem, po africku solí a pepřem posypaným.

„Pane,“ pravil ke Skotovi, „pochybuje o věci, kterou jsem tvrdil, dopustil jste se na mně těžké pohany; pokládaje ji za nemožnost, zmýlil jste se úplně. Abych to dokázal všem, sníte hned tento syrový beefsteack nebo mi vydáte počet ze svých slov.“

Skot byl jat strachem i poslechl, ačkoli se při tom silně ošklíbal. Když pak dojedl, doložil James Bruce s největší chladnokrevností:

„Dejme i tomu, že ta věc není pravdiva, pane, nebudete aspoň už říkat, že jest nemožna.“

„Dobře odsekl,“ prohodil Joe. „Pokazil-li si ten Skot žaludek, měl jen, čeho zasluhoval. A stane-li se, až se vrátíme do Anglie, že někdo bude brát v pochybnost naši cestu . . .“

„Nuže, co uděláš, Joe?“

„Přinutím nevěřící, aby snědli kousky *Viktorie* bez soli a bez pepře!“

I smáli se odvetě Joově. Den uběhl podobným způsobem: příjemnými hovory; se silou okřála naděje, s nadějí odvaha. Minulost ustupovala budoucnosti s neobyčejnou rychlostí.

Joe nebyl by nikdy odešel z tohoto okouzlivého útulku; to bylo království jeho snů; byl jako doma; pán musil mu zevrubně změřiti polohu místa, i zaznamenal si velmi vážně do svých cestovních zápisků: 15° 43′ délky a 8° 32′ šířky.

Kennedy litoval jen jedné věci, že totiž nemohl honiti v tomto lese malého vydání, říkaje, že tu neschází nic než něco dravé zvěři.

„Zdá se mi však, milý Dicku,“ pravil doktor, „že's brzy zapomněl. Což ten lev a ta lvice?“

„E což!“ odvětil s opovržením pravého lovce pro skolené zvíře. „Ale na mou věru, z jich přítomnosti v této oase lze souditi, že nejsme příliš vzdáleni od úrodnějších krajin.“

„Toť jen prostřední důkaz, Dicku; tato zvířata, když je trápí hlad anebo žízeň, konají často velké pochody; za nastávající noci potážeme se s dobrou, budeme-li bdíti ostražitěji a zapálíme-li ohně.“

„Při tom horku!“ zvolal Joe. „Ostatně je-li toho třeba, učiníme tak. Ale bude mi opravdu bolno spáliti tento pěkný lesík, který nám tolik prospěl.“

„Dáme si pilný pozor, abychom ho nezažehli,“ odpověděl doktor, „by i jiní nalezli zde někdy útočiště prostřed pouště!“

„Toho budu bedliv, pane; ale zda myslíte, že je tato oasa známa?“

„Dojista. Staví se tu karavany směřující do střední Afriky, a možná, kdyby sem některá zavítala, Joe, že by ti to nebylo vhod.“

„Což jsou i tady ještě ti ohavní Ňamňanové?“

„Ovšem, to jest obecné jméno všech těch národův, a v témž zeměpáse mají táž plemena zajisté podobné zvyky.“

‚Fuj!“ zvolal Joe. „Celkem však je to zcela přirozené! Kdyby divoši měli záliby gentlemenů, kde by byl rozdíl! Jsou na příklad hodní lidé, jichž by nebylo třeba prosit, aby shltli Skotův beefsteack a mimo to i Skota samého.“

Prohodiv tuto úvahu velice případnou, jal se Joe rovnati hranice na noc a učinil je co možná nejmenší. Toto opatření pro bezpečnost bylo na štěstí zbytečno, a každý spal, byv vystřídán, tvrdě a nerušeně.

Nazejtří povětrnost ještě se nezměnila; byla tvrdošijně krásná. Balon trval v nehybnosti nejevě nejmenším záchvěvem, že by vanul vítr.

Doktora vzmáhal se opět nepokoj: kdyby se cesta takto protahovala, nevystačily by potraviny. Což jim nastávala smrt hladem, když by byli o málo zahynuli žízní?

Avšak nabyl opět klidu vida, že rtuť v tlakoměru klesá velmi patrně; bylo by to očité znamení blízké změny v ovzduší; pročež odhodlal se vykonati přípravy k odjezdu, aby mohl užiti první příležitosti; schránka na podpal a schránka na vodu naplněny zcela jedna i druhá.

Fergussonovi bylo pak obnoviti rovnováhu vzducholodi, a Joe byl nucen obětovati nemalou část své drahocenné rudy. Se zdravím vrátily se mu i ctižádostivé myšlenky; mnoho se naošklíbal, nežli pána poslechl; ale doktor vyložil mu jasně, že balon neunese břemene tak značného; dal mu na vybranou mezi vodou a zlatem; Joe pak neváhal a vyhodil na písek valný počet svých vzácných oblázků.

„To je pro ty, kteří přijdou po nás," pravil; „věru se podiví najdouce jmění na podobném místě."

„Aj!" ozval se Kennedy, „což nalezne-li náhodou nějaký učený cestovatel tyto ukázky?"

„Buď ubezpečen, milý Dicku, že bude velice překvapen a že svému překvapení dá průchod četnými svazky! Uslyšíme někdy o podivuhodném ložisku zlatonosného křemene prostřed písčin afrických."

„A Joe bude toho příčinou."

Myšlenka, že snad ošidí nějakého učence, potěšila hodného jonáka tak, že se usmíval.

Po ostatní den doktor očekával nadarmo změnu v ovzduší. Teplota se rozmohla a bez chládku v oasovém stromoví byla by nesnesitelna bývala. Teploměr ukazoval na slunci sto čtyřicet devět stupňů.*)

Hotový ohnivý déšť sršel vzduchem. Bylo to největší horko, které bylo dosud pozorováno.

Joe zařídil tábor jako večer před tím, a za hlídky doktorovy a Kennedyovy neudála se žádná nová příhoda. Ale ke třetí hodině z jitra, když bděl Joe, klesla teplota rázem, nebe zatáhlo se mraky a tmy přibylo.

---

*) 69° stodílných.

„Vzhůru!“ zvolal Joe budě dva soudruhy, „vzhůru, vítr jest zde . . .!“‘

„Konečně!“ zaradoval se doktor pohlédnuv na oblohu; „to je bouře! K *Viktorii!* k *Viktorii!*“

Byl veliký čas, aby k ní dospěli. *Viktorie* skláněla se návalem vichru vlekouc za sebou loďku, jež brázdila písek. Kdyby náhodou část přítěže byla vypadla na zemi, byl by balon odletěl, a na vždy bylo by po naději bývalo, že jej kdy zase naleznou.

Ale bystrý Joe běžel, co mu nohy stačily, a zachytil loďku, zatím co balon naléhal na písek, div se neroztrhl. Doktor zaujal obvyklé místo, rozžehl dmuchavku a svrhl přebytek přítěže.

Cestovatelé pohlédli naposledy na stromy oasy, které se ohýbaly návalem bouře, a zachytivše ve výši dvou set stop nad zemí východní vítr, zmizeli v nočních mrákotách.

XXIX.

Známky rostlinstva. — Ztřeštěná myšlenka francouzského spisovatele. — Nádherná země. — Království Adamaua. — Výzkumy Spekeovy a Burtonovy sloučené s výzkumy Barthovými. — Hory Atlantické. — Řeka Binué. — Město Jola. — Bagele. — Hora Mendif.

Od té chvíle, co se vydali na cestu, ujížděli cestovatelé velm rychle; toužili opustiti tu poušť, která by se jim byla málem stala tak osudnou.

Ve čtvrt na deset dopoledne zahlédli jakési známky rostlinstva, traviny plovoucí po moři pískovém a zvěstující jim blízkou zemi jako Krištofu Kolumbovi: zelené výhonky vyrážely bojácně mezi oblázky, které se zase stávaly skalisky tohoto okeanu.

Kopce dosud nevysoké pnuly se na obzoru; jich obrysy obrážely se neurčitě mizejíce v mlze; jednotvárnost se vytrácela.

Doktor uvítal radostně tuto novou krajinu, a jako námořník ve strážním koši byl by málem vykřikl:

„Země! země!“

Za hodinu po té rozkládala se pod jeho zraky pevnina vzhledu posud divokého, leč méně plochá, méně holá; několik stromů rýsovalo se na šedavé obloze.

„Což jsme ve vzdělané zemi?“ pravil lovec.

„Vzdělané, pane Dicku? to se jen tak říká; není dosud vidět obyvatelů.“

„To nepotrvá dlouho," odpověděl Fergusson, „vzhledem k tomu, jak rychle ujíždíme."

„Což jsme posud v zemi černochů, pane Samuele?"

„Posud, Joe, v sousedství země Arabů."

„Arabů, pane? . . . pravých Arabů s velbloudy?"

„Ne, bez velbloudů; tato zvířata jsou v těchto končinách vzácna, ať nedím neznáma; abychom se s nimi setkali, musíme postoupiti několik stupňů na sever."

„To je mrzuté."

„A proč, Joe?"

„Poněvadž by nám mohli posloužit, kdyby vítr přeskočil proti nám."

„Kterak?"

„Pane, namanula se mi právě myšlenka: mohli bychom je zapřáhnouti do loďky a nechat se jimi táhnouti. Co tomu říkáte?"

„Ubohý Joe, tuto myšlenku měl už kdosi jiný před tebou; provedl ji velice duchaplný spisovatel francouzský *) — v románě, ovšem. Cestovatelé nechají se v baloně vléci velbloudy; přijde lev, sežere velbloudy, polkne vlečák a vleče místo nich, a tak dále. Jak vidíš, vytrysklo to vše z obrazotvornosti nadmíru bujné a nemá nic společného s naším způsobem pohonu."

Joe, poněkud zahanbený tím, že jeho myšlenky bylo již použito, přemítal, které zvíře bylo by mohlo sežrati lva, ale ničeho se nedomysliv, jal se opět pozorovati krajinu.

Pod jeho zrakoma rozlévalo se jezero prostřední velikosti s amfiteatrem pahorků, které neměly ještě práva nazývati se horami, jsouce prostoupeny četnými, úrodnými údoly s neproniknutelnými houštinami nejrozmanitějšího stromoví.

Palma olejová měla vrch v této spoustě, honosí se listy zdéli patnácti stop na kmeni ozbrojeném ostrými trny; bombax pouštěl do větru jemné páperky svých semen; silná vůně pandanu, „kendy" Arabů, prosycovala vzduch až do pásma, jímž plula *Viktorie*; dýnovník s palmovými listy, sléz, který nese sudanské ořechy, baobab a banany doplňovaly tuto bujnou květenu krajů meziobratníkových.

„Země jest nádherná," prohodil doktor.

„Hle, zvířata," okazoval Joe; „lidé nejsou daleko."

„Ha! ti krásní slonové!" zvolal Kennedy. „Což by nebylo možno trochu si zalovit?"

---

*) Méry.

„A kterak bychom byli s to, abychom se zastavili, milý Dicku, jsouce v proudě tak mocném? Nikoli, pokus muky Tantalovy! Později si to nahradíš.“

Bylo tu vskutku čím roznítiti obrazivost lovcovu; Dickovi poskakovalo srdce v těle, a prsty svíraly křečovitě hlaviště jeho Purdeyovky.

Zvířena tohoto kraje vyrovnala se květeně. Divoký buvol válel se v husté trávě, v níž zapadal docela; šedí, černí nebo plaví sloni největší velikosti postupovali lesem jako větrná smršť, lámajíce, okusujíce, ničíce a svůj pochod spoustou označujíce; na olesněných svazích pahorků řinuly se vodopády a vodotoky na sever směřující; tu koupali se hroši s velkým hlukem, a ochechule zdéli dvanácti stop a rybovitého tvaru roztahovaly se po březích, obracejíce k nebi kulaté prsy mlékem nalité.

Byl to hotový vzácný zvěřinec v podivuhodné rostlinárně, kde ptáků bez počtu a tisícerých barev poletovalo a štěbetalo mezi stromovitými rostlinami. Po této marnotratné přírodě poznal doktor krásné království Adamauů.

„Vstupujeme do šlépějí novodobých objevů,“ pravil; „beru se přerušenou drahou cestovatelů; je to šťastná náhoda, přátelé; budeme s to, abychom práce setníků Burtona a Spekea sloučili s výzkumy doktora Bartha; opustili jsme Angličany a setkali jsme se s Hamburčanem, v brzku pak octneme se na nejzazší mezi, které dospěl tento odvážný učenec.“

„Zdá se mi,“ ozval se Kennedy, „že mezi těmito dvěma výzkumy prostírá se náramný rozloh země, pokud dovedu posoudit z cesty, kterou jsme vykonali.“

„To lze snadno vypočíst; vezmi mapu a podívej se, na jaké délce nalézá se polední cíp jezera Ukereve dosažený Spekem.“

„Je skoro na třicátém sedmém stupni.“

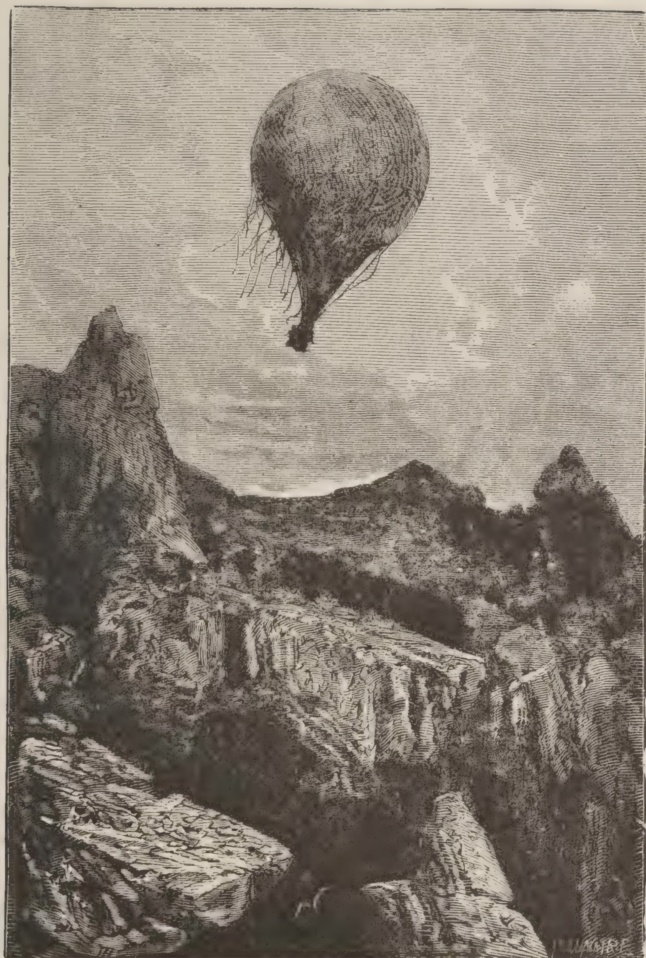
„A kde leží město Jola, kam stihneme dnes večer, a kam až dorazil Barth?“

„Asi na dvanáctém stupni délky.“

„To činí tedy dvacet pět stupňů po devadesáti šesti kilometrech, tedy úhrnem dva tisíce čtyři sta kilometrů.“

„Pěkný cíl procházky pro lidi, kteří by šli pěšky,“ prohodil Joe.

„Tak se skutečně děje. Livingstone a Moffat postupují stále do vnitra. Ňassa, kterouž objevili, není příliš vzdálena od jezera Tanganiky, ohledaného Burtonem; do konce století budou ohromné ty kraje dojista prozkoumány. Avšak,“ dodal doktor pohlédnuv na

Kráter hory Mendifu.

bussolu, lituji, že nás vítr nese tak na západ byl bych se raději dostal na sever.“

Po dvanáctihodinném letu octla se *Viktorie* na hranicích Nigricie. První obyvatelé této země, Arabové Šuové, pásli svá kočující stáda. Náramná temena hor Atlantických rýsovala se na obzoru, kteréhožto pohoří nedotkla se posud žádná noha evropská, a jehož výška odhaduje se asi na třinácte set sáhů. Jeho západní úbočí je východištěm všech řek této části Afriky do okeanu tekoucích; jsou to Měsíčné hory této končiny.

Konečně objevila se zrakům cestovatelův opravdová řeka, a po obrovských mraveništích podle ní vyvstávajících poznal doktor, že je to Binué, jeden z velkých přítoků nigerských, jejž domorodci nazvali „Zřídlem vod“.

„Tato řeka,“ vykládal doktor soudruhům, „stane se někdy přirozenou drahou obchodu s vnitrem Nigricie; za velitelství jednoho z našich statečných kapitánů doplul již parník *Plejada* proti ní až do města Joly; z toho vidíte, že jsme ve známé zemi.“

Četní otroci zabývali se pracemi polními sejíce sorgho, jakési proso, jímž se po přednosti živí; přelet *Viktorie*, ujíždějící jako povětroň, působil nejhloupější úžas. Večer zastavila se zdálí šedesáti kilometrův od Joly a před ní, leč v dáli, strměly dva ostré kužele hory Mendifa.

Doktor dal spustiti kotvy a zachytil se v koruně vysokého stromu; ale velmi silný vítr zmítal *Viktorií*, tak že se skláněla až do vodorovna, čině chvílemi polohu loďky nadmíru nebezpečnou. Fergusson nezamhouřil za celou noc ani oka; nejednou byl už na tom, aby přeťal kotviční vazák a nechal se vichrem unésti. Konečně ztišila se bouře, a kolísání vzducholodi pozbylo znepokojivého rázu.

Nazejtří byl vítr mírnější, leč oddaloval cestovatele od města Joly, které byvši znova vystavěno Fulby, dráždilo zvědavost Fergussonovu; nicméně nezbývalo leč spokojiti se směrem severním, ba poněkud i východním.

Kennedy navrhl, aby se zastavili v tomto kraji bohatém lovnou zvěří; Joe předstíral, že se pociťuje potřeba čerstvého masa; než divoké mravy tohoto kraje, chování obyvatelstva a několik ran vypálených po *Viktorii* přiměly doktora, že se bral dále. Tíhli tu končinou, jevištěm krveprolití a požárů, kde válečné zápasy trvají ustavičně, a králové rvou se o království za nejukrutnějšího vraždění.

Četné, lidnaté dědiny s dlouhými domy rozkládaly se mezi velkými pastvinami, jichž hustá tráva byla poseta fialovými květy;

chatrče podobné obrovským úlům byly chráněny ostrým kolím. Divoké svahy pahorků připomínaly „gleny“*) skotských vysočin, a Kennedy zmínil se o tom několikrát.

Přes všecko úsilí doktorovo letěla *Viktorie* přímo na severovýchod k hoře Mendifu, jež mizela v oblacích; vysoká temena těchto hor dělí poříčí nigerské od poříčí jezera Čadského.

Netrvalo dlouho a objevila se Bagelé, na jejíchž úbočích lpí osmnácte vsí jako hejno dítek v klíně matčině — překrásné divadlo pro zraky, jež mohly přehlédnouti a zachytiti tento celek; v úžlabinách rozkládala se rýžoviště a pole zemských ořechů.

Ve tři hodiny octla se *Viktorie* naproti hoře Mendifu. Nebylo lze vyhnouti se jí, pročež bylo třeba ji přeletěti. Doktor, zvýšiv teplotu na sto osmdesát stupňů,**) dodal balonu nové síly vzestupné skorem šestnácti set liber; vznesl se do výše více než osmi tisíc stop. Byla to největší výška, jaké za cesty dostoupil, a teplota klesla tou měrou, že doktor a jeho soudruzi byli nuceni chrániti se pokryvkami.

Fergusson chvatně zase sestoupil, neboť balonový obal napínal se tak, že div nepraskl; měl však přece kdy zjistiti sopečný původ hory, jejíž vyhaslé sopouchy jsou už jen hlubokými propastmi. Velké kupy ptačího trusu dodávaly bokům Mendifa vzhledu vápenitých skal; byla tam taková síla trusu, že by se jím bylo pohnojilo veškeré polstvo Spojeného království.

V pět hodin tíhla *Viktorie*, chráněna od jižních větrů, zvolna nad svahy hory a zastavila se na širé mýtině, vzdálené všech příbytků; jakmile zavadila o půdu, učiněno opatření, aby byla pevně zachycena. Kennedy, uchopiv pušku, zabral se na sklonitou pláň a vrátil se za nedlouho s půltuctem divokých kachen a s jakousi vodní slukou, které Joe upravil, jak uměl nejlépe. Oběd byl příjemný a noc minula v úplném klidu.

XXX.

Mosfeja. — Šejk. — Denham, Clapperton, Oudney. — Vogel. — Hlavní město loggumské. — Toole. — Tišeň nad Kernakem. — Vladař a jeho dvůr. — Útok. — Západní holubi.

Nazejtří dne 11. května vydala se *Viktorie* na další dobrodružnou pouť; cestovatelé bezpečili se na ni jako plavec na svou loď.

---

*) Úžlabí rokle. **) 100° stodílných.

Z hrozných vichrů, z tropických veder, z nebezpečných odjezdův a z nebezpečnějších ještě sestupů — vždy a všude šťastně vyvázla. Bylo lze říci, že ji Fergusson řídí posunkem; doktor pak, ač nevěděl, kam dospěje, neměl již nijakých obav o výsledek cesty. Jediné k tomu nutila ho opatrnost v této zemi barbarův a fanatikův, aby šetřil bedlivěji bezpečnostních opatření; vložil tudíž svým soudruhům na srdce, by všude a v každou dobu dávali pilný pozor.

Vítr unášel je poněkud severněji, a okolo devíti hodin spatřili velké město Mosfeju, vystavěné na návrší, sevřeném mezi dvěma vysokými horami; mělo polohu nedobytnou; jediným přístupem k němu byla úzká cesta mezi močálem a lesem.

V tu chvíli vjížděl do města šejk, provázený družinou na koni a oděný šatem křiklavých barev, maje před sebou trubače a běhouny, kteří mu uvolňovali cestu, odehýbajíce větve.

Doktor sestoupil, aby si tyto domorodce prohlédl z blízka; než čím více se balon jich očím zvětšoval, tím patrněji jevily se známky hrůzy; netrvalo dlouho a kdekdo dal se na útěk, co mu stačily nohy nebo nohy jeho koně.

Jediný šejk se nehýbal; vzal dlouhou pušku, natáhl kohoutek a čekal hrdě. Doktor přiblížil se sotva na sto padesát stop a pozdravil jej po arabsku hlasem co nejvlídnějším.

„Není možná,“ pravil, „aby nás oni lidé nepovažovali za nadpřirozené bytosti, poněvadž soudili, když mezi ně přišli první Evropané, že jsou nadlidským plemenem. A až bude šejk vyprávěti o této setkané, neopomene vyšperkovati ji nadsázkami arabské obrazotvornosti. Pomyslete si, co z nás učiní někdy pověsti.“

„To bude, tuším, nemilá věc,“ odpověděl lovec; „se stanoviska civilisace bylo by zajisté lépe, kdybychom byli pokládáni za pouhé lidi; tím dostalo by se těmto černochům prajiného pojmu o evropské moci.“

„Ovšem, milý Dicku; ale co tu pořídíme? Dlouho bys vykládal zdejším učencům mechanismus vzducholodi, nežli by tě pochopili, a přece by ještě připouštěli v tom nadpřirozenou moc.“

„Pane,“ zeptal se Joe, „zmínil jste se o prvních Evropanech, kteří prozkoumali tuto zemi; kteří to byli, prosím?“

„Milý hochu, jsme právě na cestě majora Denhama; ba v Mosfei byl přijat králem mandarským; odešed z Bornu provázel šejka na výpravě proti Fulbům; byl při útoku na město, které chrabře odolalo šípy kulím arabským a obrátilo na útěk vojsko šejkovo; to vše bylo pouhou záminkou ku vraždění, plenění, jímání otroků; major byl úplně oloupen a svlečen do naha, a kdyby se nebyl skryl pod břicho

koni, jenž ujel vítězům zběsilým tryskem, nebyl by se nikdy vrátil do Kuky, hlavního města bornuského."

„Ale kdo byl ten major Denham?"

„Neohrožený Angličan, který od roku 1822 do 1824 velel výpravě do Bornu ve společnosti setníka Clappertona a doktora Oudneye. Vytrhli z Tripolisa v měsíci březnu, dorazili do Murzuka, hlavního města fezzanského, a berouce se cestou, jíž se později pustil doktor Barth vraceje se do Evropy, stihli dne 16. února 1823 do Kuky nedaleko jezera Čadského. Denham podnikl různé výzkumné cesty v Bornu, Mandaře a na východních březích jezera; zatím vydali se dne 15. prosince 1823 setník Clapperton a doktor Oudney do Sudana a pronikli až do Sokota, kdež Oudney zemřel únavou a výsilou v městě Myrmyru."

„Tato část Afriky," ozval se Kennedy, „vyžádala si tedy hojně obětí poplatkem vědě?"

„Ano, tento kraj jest osudný! Ubíráme se přímo do království Bagirmi, které prošel Vogel roku 1856 míře do Vadaje, kde zmizel. Tento třiadvacetiletý mladík byl vyslán súčastnit se prací doktora Bartha; sešli se spolu dne 1. prosince 1854; po té jal se Vogel zkoumati zemi; v posledních listech z roku 1856 projevil úmysl, že probádá království vadajské, kam dosud nebyl vkročil žádný Evropan; podobá se, že dospěl až do hlavního města Vary, kde byl jat, jak tvrdí jedni, neb usmrcen, jak říkají druzí, proto, že se pokusil v okolí vystoupiti na posvátnou horu; leč jde-li o smrt cestovatele, nesluší se dávati jí velkou víru; tak byl doktor Barth několikrát úředně prohlášen za mrtvého, což ho často právem popudilo. Je tudíž dosti pravděpodobno, že je Vogel vězněn sultánem vadajským, jenž doufá, že zaň dostane výkupné. Baron z Neimansů vydal se na cestu do Vadaje, ale zemřel v Kahýře roku 1855. Víme nyní, že pan z Heuglinů s výpravou z Lipska vyslanou pustil se po stopě Vogelově. Pročež nebudeme zajisté co nevidět jistoty o osudu tohoto mladého a zajímavého cestovatele.*)

Mosfeja byla již dávno zmizela na obzoru. Mandara rozvíjela pod zraky cestovatelů svou obdivuhodnou úrodnost s lesy trnovníkovými a lokustovými s červenými květy a s poli bavlníkovými a indigovými; Šari, která o sto dvacet kilometrů dále padá do jezera Čadského, valila se prudkým tokem.

---

*) Od odjezdu doktorova došly z El Obeida od pana Munzingera, nového náčelníka výpravy, dopisy, z nichž na neštěstí vysvítá nade vši pochybnost smrt Vogelova.

Doktor ukazoval jej na mapě svým druhům.

„Jak vidíte,“ pravil, „jsou výzkumné práce tohoto učence nadmíru přesné; tíhneme přímo do okresu loggumského a snad i do Kernaka, jeho hlavního města. Tam umřel ubohý Toole, maje sotva dvacet dvě léta věku. Byl to mladý Angličan, praporečník u 80. pluku, jenž byl se před několika nedělmi přidružil k majoru Denhamovi v Africe, kde jej též za nedlouho zachvátila smrt. Ach! případně bylo by lze tento nesmírný kraj nazvati hřbitovem Evropanů!“

Několik loděk zdélí patnácti stop pluło po proudě Šarie; *Viktorie*, vznášejíc se na 1000 stop nad zemí, obracela k sobě nevalně zřetel tuzemcův; avšak vítr, jenž byl až dosud vál dosti silně, jevil ochabnutí.

„Což nás stihne zas úplná tišeň?“ vece doktor.

„Aj, pane! nebylo by se nám aspoň obávat ani nouze o vodu ani pouště.“

„Ne, avšak obyvatelstva ještě hroznějšího.“

„Hle!“ zvolal Joe, „něco, co se podobá městu.“

„To je Kernak. Poslední závany větru donesou nás tam, a zachce-li se nám, budeme si moci nakreslit zevrubný jeho půdorys.“

„Což se nepřiblížíme?“ otázal se Kennedy.

„Nic není snazšího, Dicku; jsme přímo nad městem; dovol, ať pootočím kohoutek dmuchavky, i sestoupíme za chvilku.“

Za půl hodiny stanula *Viktorie* nepohnutě na dvě stě stop od země.

„Jsme teď blíž u Kernaka,“ pravil doktor, „než by byl u Londýna člověk sedící v báni na kostele sv. Pavla. Můžeme se tedy pohodlně dívati.“

„Co znamená to tlučení, které je zevšad slyšeti?“

Joe podíval se pozorně a viděl, že hluk ten působí četní tkalci, kteří klepali pod širým nebem plátno, napiaté na velkých stromových kmenech.

Hlavní město loggumské bylo lze pak přehlédnouti v celku jako na rozloženém plánu; bylo to opravdové město s domy v řadách stojícími a ulicemi dosti širokými; prostřed prostranného náměstí konal se trh na otroky; kupců bylo hojně, neboť Mandařanky, vynikající nohama a rukama nadmíru malýma, jsou velmi hledány a jdou dobře na odbyt.

Když zočili *Viktorii*, opakoval se dojem tolikrát již způsobený: nejprve křik, potom náramný údiv; zanecháno obchodů, práce zastavena; hluk se utišil. Cestovatelé trvali v úplné nehybnosti a pro-

hlíželi si dopodrobna toto lidnaté město; ba sestoupili až na šedesát stop od země.

Tu vyšel vladař loggumský ze svého příbytku s rozvinutou zelenou korouhví, jsa provázen hudebníky, kteří foukali do hrubých rohů buvolích, div vše nepopraskalo mimo jich plíce. Dav shlukl se kolem něho. Doktor Fergusson chtěl promluviti; ale nepodařilo se mu.

Tento lid vysokého čela, kadeřavých vlasův a nosu téměř orličího, zdál se býti hrdý a rozumný; leč přítomnost *Viktorie* ku podivu jej rozčilovala; bylo viděti jezdce, ani ujíždějí všemi směry; v brzku bylo zřejmo, že se schází vojsko vladařovo, aby podstoupilo boj s nepřítelem tak neobyčejným. Joe marně rozvinoval kapesníky všech barev, nedomával se úspěchu.

Zatím šejk, obklopený svým dvorem, poručil ticho a proslovil řeč, z níž doktor neporozuměl ničemu; byla to arabština smíšená s bagirmštinou; jediné to pochopil ze všeobecné mluvy posunkové, že ho šejk důtklivě vyzývá, aby šel svou cestou; nebyl by se přál nic lepšího; ale nemohl nikterak, poněvadž nebylo větru. Nehybnost vzducholodi bouřila vladařův hněv, a jeho dvořané jali se hulákati, aby přiměli nestvůru k odchodu.

Tito dvořané byli zvláštními zjevy, majíce na sobě pět anebo šest pestrých košil; měli ohromná břicha, z nichž některá zdála se býti vycpána. Společníci doktorovi divili se, když jim řekl, že se tímto způsobem dvoří sultánovi. Otylý život svědčil o ctižádosti lidí. — Tito tlustí mužové posunkovali a křičeli, obzvláště jeden z nich, jenž byl asi prvním ministrem, ač došel-li jeho objem vezdejší odměny. Dav černochů přizvukoval ryčně křiku dvora, napodobuje jeho posunky jak opice, což působilo stejnoměrný pohyb desíti tisíc paží.

K těmto postrašným prostředkům, které uznány nedostatečnými, přidružily se jiné, hroznější. Vojáci, ozbrojení luky a šípy. seřadili se v bitevní šik; ale *Viktorie* nadýmala se již a vznesla se pokojně mimo jich dostřel. Tu chopil se vladař pušky a namířil na balon. Než Kennedy nespustil ho s očí a kulí z karabiny roztříštil zbraň šejkovi v rukou.

Po tomto nenadálém výstřelu nastal všeobecný útěk; kde kdo prchl co nejrychleji do svého domu, a po celý ostatní den bylo město jako po vymření.

Nadešla noc. Vítr nevanul. Nezbývalo, než setrvati nepohnutě tři sta stop nad zemí. Temnotou neprobłesklo ani ohníčka; ticho

panovalo hrobové. Doktor bděl se zdvojenou ostražitostí; za tím klidem mohla se skrývati léčka.

A Fergusson učinil dobře, že se měl na pozoru. Okolo půlnoci zdálo se, že celé město hoří; na sta ohnivých paprsků křižovalo se jako rakety, tvoříce spleť plamenných čar.

„Zvláštní věc!“ pravil doktor.

„Pane na nebesích!“ odpověděl Kennedy, „zdá se, jako by požár stoupal a blížil se k nám.“

Za strašlivého křiku a palby z pušek vznášela se vskutku ohnivá ta spousta k *Viktorii.* Joe byl hotov vyhoditi přítěž, Fergusson poznal v brzku, co znamená ten úkaz.

Na tisíce holubů, jimž přivázány k ocasům hořlaviny, vypuštěno proti *Viktorii*; vzlétali zděšeně, opisujíce vzduchem ohnivé křivky. Kennedy jal se stříleti ze všech zbraní do tohoto hejna; leč co svedl proti nesčíslnému množství? Holubi kroužili již kolem loďky a balonu, jehož stěny odrážejíce toto světlo, zdály se býti opleteny ohnivou sítí.

Doktor neváhaje svrhl kus křemene a vyšinul se z dosahu nebezpečných těch ptáků. Dvě hodiny ještě kmitali se tu a tam temnotou; po té menšil se ponenáhlu jich počet, až pohasli.

„Nyní můžeme spáti pokojně,“ pravil doktor.

„Nebyl to špatný výmysl od těch divochů!“ podotekl Joe.

„Ano, používají dost obyčejně těchto holubů k založení požáru ve vesnických chatách; ale tentokráte vzlétla vesnice ještě výše než jich zápalní okřídlenci.“

„Balon nemá se věru bát nepřítele,“ prohodil Kennedy.

„A přece,“ namítl doktor.

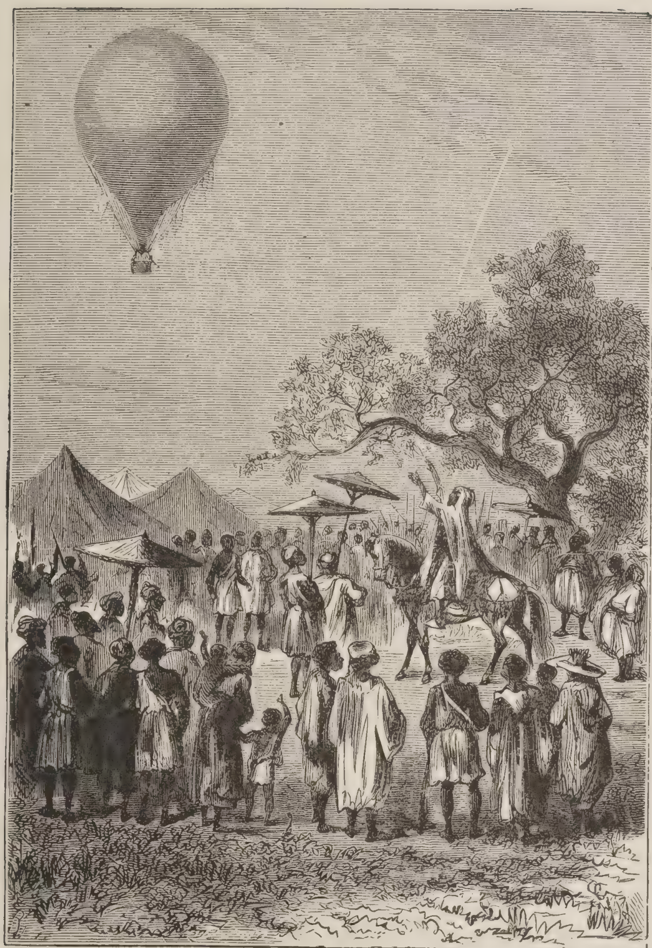
„Jakého?“

„Neopatrnosti těch, které nese v loďce; pročež, přátelé, buďmež ostražiti všude, buďmež ostražiti vždy.“

XXXI.

Odjezd v noci. — Všichni tři. — Choutky Kennedyovy. — Opatření pro bezpečnost. — Tok Šarie. — Jezero Čadské. — Voda. — Hroch. — Marný výstřel.

Ke třetí hodině z rána znamenal posléze Joe, maje hlídku, že město se pod ním posunuje. *Viktorie* se rozjížděla. Kennedy a doktor procitli.

Zatím šejk poručil ticho a promluvil řeč. (Str. 159.)

Tento podíval se na bussolu a poznal s uspokojením, že je vítr unáší k severo-severozápadu.

„Štěstí nám přeje," pravil; „vše se nám daří; ještě dnes uzříme jezero Čadské."

„Je-li pak to velký rozloh vody?" otázal se Kennedy.

„Znamenitý, milý Dicku; v největší délce a v největší šířce měří jezero to asi dvě stě kilometrů."

„Procházka nad hladinou vodní dodá trochu rozmanitosti naší cestě."

„Zdá se mi však, že si nemůžeme stěžovati; jest velice rozmanita a předkem míjí za okolností pokud možná nejlepších."

„Zajisté, Samuele; krom újem na poušti nepodstoupili jsme žádného vážného nebezpečí."

„Jisto jest, že naše statečná *Viktorie* osvědčila se až dosud ku podivu. Dnes máme den 12. května; vyjeli jsme 18. dubna; jsme tedy dvacetpět dní na pochodě. Ještě deset dní, a budeme na místě."

Kde?"

„Nevím; ale co na tom?"

„Máš pravdu, Samuele; zůstavme Prozřetelnosti na starost, aby nás vedla a zachovala při dobrém zdraví, jako jsme nyní! Nevypadáme, jako bychom byli procestovali nejnezdravější končiny na světě!"

„Mohli jsme vystoupiti do větší výšky a to jsme učinili."

„Ať žijí povětrné cesty!" zvolal Joe. „Pětadvacet dní prošlo a jsme zdrávi, jíme a pijeme dobře, odpočíváme pěkně, ba odpočíváme až příliš, neboť nohy mi rezavějí, i nemrzelo by mne, kdybych je mohl prohnati na padesát kilometrů."

„Té zábavy si dopřeješ v londýnských ulicích, Joe; zatím buď nám útěchou to, že jsme se vydali na cestu tři jako Denham, Clapperton, Overweg, jako Barth, Richardson a Vogel, a jsouce šťastnější svých předchůdců, že jsme dosud všichni tři pohromadě! Velice pak sejde na tom, abychom se nerozlučovali. Kdyby se *Viktorie* musila vznésti, aby se vyhnula náhlému, neočekávanému nebezpečí, zatím co by jeden z nás meškal na zemi, kdo ví, zdali bychom se s ním kdy shledali? A proto pravím upřímně Kennedyovi, že by mi nebylo milo, kdyby odcházel pod záminkou honby."

„Nicméně dovolíš, příteli Samuele, abych nedbal tohoto vrtochu; neškodí, obnoví-li se naše zásoby; mimo to navnadil jsi mne před odjezdem nadějí na celou řadu znamenitých honeb, a potud vykonal jsem málo za příkladem Andersonův a Cummingů."

„Milý Dicku, buď ti selhává paměť, anebo zapomínáš ze skromnosti na své lovecké činy; zdá se mi, pominu-li mlčením drobnou zvěř, že máš už na svědomí antilopu, slona a dva lvy.“

„Aj! co je to na afrického lovce, kterému přebíhají mimo ústí pušky všeliká zvířata na zemi stvořená? Hle! hle! podívej se na to stádo žiraf!“

„To že jsou žirafy?“ podivil se Joe; „vždyť jsou zvíci pěsti!“

„Poněvadž jsme na tisíc stop nad nimi; ale zblízka bys viděl, že jsou třikrát tak vysoké jako ty.“

„A co říkáš tomu stádu sajek?“ ukazoval dále Kennedy, „a těm pštrosům, kteří prchají rychle jako vítr?“

„To že jsou pštrosi?“ zvolal Joe, „vždyť jsou to slepice a utíkají jako slepice!“

„Poslyš, Samuele, není-li možno se přiblížit?“

„Jest možno se přiblížit, Dicku, ale není možno přistát k zemi. Nač bys také střílel ta zvířata, která by ti nebyla k ničemu? Kdyby šlo o to, abys zahubil lva, tygří kočku nebo hyenu, nebyl bych od toho; ubylo by aspoň o nebezpečnou šelmu; ale zabiti antilopu nebo sajku jen za tou příčinou, abys ukojil své lovecké choutky, nestojí věru za namáhání. Ostatně, příteli, sneseme se k zemi na sto stop, a spatříš-li nějakého dravce, vpálíš mu nám pro radost kulku do srdce.“

Viktorie sestupovala ponenáhlu, ale setrvala nicméně v bezpečné výši. V této divoké a silně zalidněné krajině bylo se míti na pozoru před nenadálými nebezpečenstvy.

Cestovatelé tíhli pak přímo po toku Šarie; krásné břehy této řeky mizely ve stínu stromů všelikých barev; liany a rostliny popínavé vinuly se všemi směry, skládajíce podivné spleteniny všech odstínů.

Krokodilové vyhřívali se na slunci, nebo se potápěli pod vodu hbitě jako ještěrky; laškujíce proháněli se kolem četných zelených ostrovů, jimiž byla řeka prostoupena.

Kochajíce se takto pohledem na bohatou, bující přírodu, minuli okres maffatajský. Okolo devíti hodin ráno dospěli konečně doktor Fergusson a jeho přátelé poledního břehu jezera Čadského. Tu bylo tedy to Kaspické pleso Afriky, jehož jsoucnost odkazována tak dlouho do říše bájek . . . to vnitrozemní moře, k němuž dorazily jediné výpravy Denhamova a Barthova. Doktor pokusil se určiti nynější jeho podobu, lišící se velmi od podoby roku 1847; jest věru nemožno nakresliti mapu tohoto jezera; jeť obklopeno blátivými, téměř neprostupnými močály, v nichž by byl Barth má-

lem zahynul; rok od roku stávají se tyto močály, porostlé rákosím a papyrusem zvýši patnácti stop, samy jezerem; začasté bývají také města rozložená na jeho březích zaplavována, kterážto pohroma stihla Ngornu roku 1856, a nyní potápějí se hroši a krokodilové v místech, kde stávaly příbytky bornuské.

Slunce vysílalo oslňující paprsky na tuto pokojnou vodu, a na severu splývali dva živlové v týž obzor.

Doktor chtěl zjistiti podstatu vody, která považována dlouho za slanou; nebylo nijak nebezpečno přiblížiti se k jezerní hladině, a loďka vznášela se nad ní jako pták zdálí pěti stop.

Joe ponořil láhev a vytáhl ji poloplnou; okusivše tuto vodu shledali ji nevalně pitelnou, s jakousi příchutí sodovou.

Co si doktor zaznamenával výsledek zkoušky, třeskla mu po boku rána z pušky. Kennedy nemohl odolati touze vypáliti kulku na obludného hrocha; zvíře, nabírající pokojně dechu, zmizelo, sotva zahučel výstřel, a jak se podobalo, neublížila mu jinak koule lovcova.

„Lépe by bylo ho zaháčit,“ navrhoval Joe.

„A jak?“

„Jednou z našich kotev. Byla by to udice přiměřená takovému zvířeti.“

„Opravdu,“ souhlasil Kennedy, „Joe má myšlenku . . .“

„Kterou prosím, abyste neprováděli!“ namítal doktor. „Zvíře zavleklo by nás rychle tam, kde nemáme nic dělat.“

„Zvláště nyní, když víme, jaká je voda čadská. Jí-li pak se ona ryba, pane Fergussone?“

„Ta ryba, Joe, není nic jiného než ssavec z čeledi tlustokožců; jeho maso je prý výtečné a vede se s ním čilý obchod mezi kmeny po jezerních březích.“

„Tu lituji, že se rána páně Dickova nedodělala lepšího úspěchu.“

„To zvíře je zranitelné pouze na břiše a mezi stehny; kulka Dickova ani ho neškrábla. Leč uzdá-li se mi půda příhodnou, zastavíme na severním konci jezera; tam octne se Kennedy v učiněném zvěřinci a nahradí si po libosti, co zameškal.“

„Nuže!“ odvětil Joe, „ať se pan Dick pustí trochu do lovu na hrochy! Rád bych okusil maso tohoto obojživelníka. Není věru nijak přirozeno, aby člověk pronikl až do středu Afriky a živil se tu vodními slukami a koroptvemi jako v Anglii!“

XXXII.

Hlavní město bornuské. — Ostrovy Biddiomů. — Supové bradatí. — Obavy doktorovy. — Jeho opatření. — Útok v povětří. — Protržený obal. — Pád. — Svrchovaná obětovnost. — Severní pobřeží jezerní.

Dorazivši nad jezero Čadské *Viktorie* uhodila na proud, jenž odchyloval se více k západu; několik mračen zmírnilo pak denní vedro; mimo to bylo cítiti vzduch poněkud čerstvější na této širé vodní ploše; avšak okolo jedné hodiny zabral se balon, přeraziv šikmo tuto končinu jezerní, poznovu nad zemi a ujel nad ní deset až dvanáct kilometrů.

Doktorovi, z počátku poněkud rozmrzelému tímto směrem, nepřipadlo již horšiti se, když uzřel Kuku, proslulé hlavní město, bornuské; zahlédl na okamžik pás jeho hradeb z bílé hlíny; několik mešit, dosti hrubých, vypínalo se nejapně nad ten nesčetný shluk hracích kostek, kterýmžto tvarem vyznačují se arabské domy. Na domovních dvorech a na náměstích rostly palmy a stromy kaučukové, honosící se hustolistými korunami zšíří sta stop a více. Joe poznamenal, že tyto ohromné slunečníky srovnávají se s palčivostí slunečních paprskův, a vyvodil z toho důsledky pro Prozřetelnost velice lichotivé.

Kuka skládá se v pravdě z dvou měst patrně rozlišitelných a oddělených od sebe „dendalem", třídou na tři sta sáhů širokou, na níž se v tu chvíli hemžili chodci i jezdci. Na jedné straně jest rozloženo bohaté město s vysokými, vzdušnými domy; na druhé tísní se chudé město, bídný souhrn nízkých, kuželovitých chat, kde živoří domorodé obyvatelstvo, neboť Kuka neprovozuje ani obchod, ani průmysl.

Kennedy shledal v ní podobnost k Edinburku, jenž by se prostíral na rovině, jsa rovněž rozdělen na dvě města patrně různá.

Ale sotva byli cestovatelé přehlédli tento obraz, uchvátil je náhle protivný proud — neboť vzduchové proudy v tomto kraji jeví zvláštní proměnlivost — a zanesl je na šedesát kilometrů nad jezero Čadské.

Tu se naskytlo nové divadlo; mohli počítati četné ostrovy v jezeře, obydlené Biddiomy, krvelačnými loupežníky zlé pověsti, jichž sousedství je rovněž strašlivé jako sousedství Tuaregů v Sahaře.

Tito divoši chystali se srdnatě uvítati *Viktorii* šípy a kameny, leč balon přeletěl brzo tyto ostrovy, nad nimiž zdál se vznášeti jak obrovský brouk.

V tom zahleděl se Joe na obzor a obrátil se ku Kennedyovi řka:

„Na mou věru, pane Dicku, tu se vám namanuje práce, když tak pořád myslíte na lov.“

„Co jest, Joe?“

„A tentokráte nebude můj pán od toho, abyste střílel.“

„Ale co se děje?“

„Vidíte-li tam dole to hejno velikých ptáků, kteří míří k nám?“

„Ptáků!“ opáčil doktor chopiv se dalekohledu.

„Vidím je,“ odtušil Kennedy; „jest jich při nejmenším tucet.“

„Čtrnáct, řekněte raději,“ pravil Joe.

„Dejž Bůh, ať jsou druhu dosti škodlivého, aby útlocitný Samuel ničeho nenamítal!“

„Ani nehlesnu,“ odpověděl Fergusson, „ale raději bych viděl ty ptáky daleko od nás!“

„Což se bojíte těch okřídlenců?“ zeptal se Joe.

„Jsou to supové bradatí, Joe, a to největší velikosti; oboří-li se na nás . . .“

„Tu se budeme bránit, Samuele! Máme celou zbrojnici na jich uvítanou! Nemyslím, že by ona zvířata byla příliš strašliva.“

„Kdo ví?“ odvětil doktor.

Za deset minut po té přiblížilo se hejno na dostřel z ručnice; čtrnáct těch ptáků rozrývalo vzduch chraplavým křikem; letěli k *Viktorii*, jsouce její přítomností spíše podrážděni než postrašeni.

„Kterak křičí!“ prohodil Joe; „jaký to povyk! Není jim bezpochyby vhod, že člověk zasahuje do jich panství a že si dovoluje lítat jak oni.“

„Opravdu,“ vece lovec, „vypadají dosti strašliví, i pokládal bych je za dosti hrozné, kdyby byli ozbrojeni karabinou od Purdeye Moorea!“

„Oni jí nepotřebují,“ odpověděl Fergusson, jenž nadmíru zvážněl.

Supové lítali kolem *Viktorie*, opisujíce náramné kruhy, jež se ponenáhlu úžily; míhali se po obloze s úžasnou bystrostí, ženouce se chvílemi rychle jako střela a vybočujíce z přímého směru náhlým a smělým úhlem.

Znepokojený doktor odhodlal se vznésti do výše, aby vyvázl z tohoto nebezpečného sousedstva; roztáhl vodík v baloně, jenž za nedlouho stoupal.

Ale supové stoupali s ním, nejevíce hrubě chuti jej opustit.

„Zdá se, že mají na nás nabroušeno,“ pravil lovec natáhnuv kohoutek u karabiny.

Ptáci se vskutku blížili, a nejeden přiletěv sotva na padesát stop, zdál se vzdorovati zbraním Kenneydovým.

„Chce se mi strašlivě vypálit na ně,“ řekl Skot.

„Nikoli, Dicku, nestřílej! Nerozlicujme jich bez příčiny! Tím bychom je popudili k útoku na nás.“

„Vždyť budeme s nimi snadno hotovi.“

„Mýlíš se, Dicku.“

„Máme kulku pro každého z nich.“

„A což udeří-li na vrchní část balonu, kterak je zasáhneš? Představ si, že máš před sebou tlupu lvů na zemi nebo žraloků na širém moři! Pro vzduchoplavce je postavení nebezpečno!“

„Mluvíš-li do opravdy, Samuele?“

„Zcela do opravdy, Dicku.“

„Čekejme tedy.“

„Počkej. Buď pohotově pro případ útoku, ale nestřílej, dokud nerozkážu.“

Ptáci srazili se pak v nevelké vzdálenosti; bylo zřetelně rozeznati jich lysá hrdla, nadmutá úsilným křikem, a jich chrupavkovité hřebeny s fialovými výrůstky, které se vztekem vztyčovaly. Byli z největších; měli těla přes tři stopy dlouhá, a spodek jich bílých křídel leskl se na slunci ; bylo lze říci, že jsou okřídlenými žraloky, jimž se strašně podobali.

„Stíhají nás,“ pravil doktor vida, že se zároveň s balonem povznášejí, „a abychom i na krásně vystoupili, jich let donesl by je ještě výše než nás!“

„Nuže, co počít?“ otázal se Kennedy.

Doktor neodpověděl.

„Poslyš, Samuele,“ ujal se opět slova lovec, „těch ptáků je čtrnáct; můžeme dáti šestnáct ran, vystřelíme-li ze všech svých zbraní. Což není možná je zahubit anebo rozprášit? Beru si jich několik na starost.“

„Nepochybuji o tvé obratnosti, Dicku; považuji milerád za mrtvy ty, kteří se octnou před tvou karabinou; než opakuji ještě jednou: udeří-li na vrchní polokouli balonu, neuvidíš jich; rozervou obal, na němž visíme, a jsme ve výšce tří tisíc stop!“

V tom rozehnal se jeden z nejdivočejších ptáků přímo na *Viktorii* s rozevřenými pařáty a zobákem, jsa hotov kousati, hotov sápati.

„Pal! pal!“ vzkřikl doktor.

Sotva dopověděl, padal pták smrtelnou ranou stižený do prázdna přemetaje se.

Kennedy uchopil jednu z dvouhlavňových ručnic. Joe přiložil k líci druhou.

Leknuvše se třesku supové porozptýlili se; leč obrátili se téměř ihned a hnali znova útokem, jsouce svrchovanou měrou rozzuřeni. První kulí přeťal Kennedy krk nejbližšímu z nich. Joe rozstřelil křídlo druhému.

„Už jen jedenáct,“ pravil.

Ale tu ptáci změnili taktiku a společným hnutím vznesli se nad *Viktorii.* Kennedy pohlédl na Fergussona.

Doktor zbledl při vší ráznosti a chladnokrevnosti. Na okamžik nastalo děsivé ticho. Pak ozval se ostrý zvuk, jako když se trhá hedvábí a loďka povolila pod nohama tří cestovatelů.

„Veta po nás!“ zvolal Fergusson mrštiv okem po tlakoměru, jenž rychle stoupal.

Po té doložil:

„Ven s přítěží, ven!“

Za několik okamžiků bylo veškero křemení to tam.

„Padáme dosud! ... Vyprázdněte schránky na vodu! ... Joe! slyšíš-li? ... Řítíme se do jezera!“

Joe poslechl. Doktor se vyklonil. Jezero zdálo se valiti k němu jako náhlý příliv; předměty mihem vzrůstaly; loďka nebyla již ani dvě stě stop od hladiny Čadu.

„Zásoby! zásoby!“ vzkřikl doktor.

A schránka, jež zavírala v sobě zásoby, svržena do prázdna. Pád se pouvolnil, ale nešťastníci klesali stále.

„Vyhazujte! vyhazujte ještě!“ zvolal naposledy doktor.

„Není již nic,“ pravil Kennedy.

„Jest!“ odpověděl lakonicky Joe, požehnav se rychle křížem I zmizel za okrajem loďky.

„Joe! Joe!“ vykřikl doktor strnuv hrůzou.

Ale Joe ho již neslyšel. *Viktorie* zbavena tíže jala se zase stoupati, vznesla se do vzduchu na tisíc stop, a vítr zapřev se do splasklého obalu, hnal ji k severnímu pobřeží ostrova.

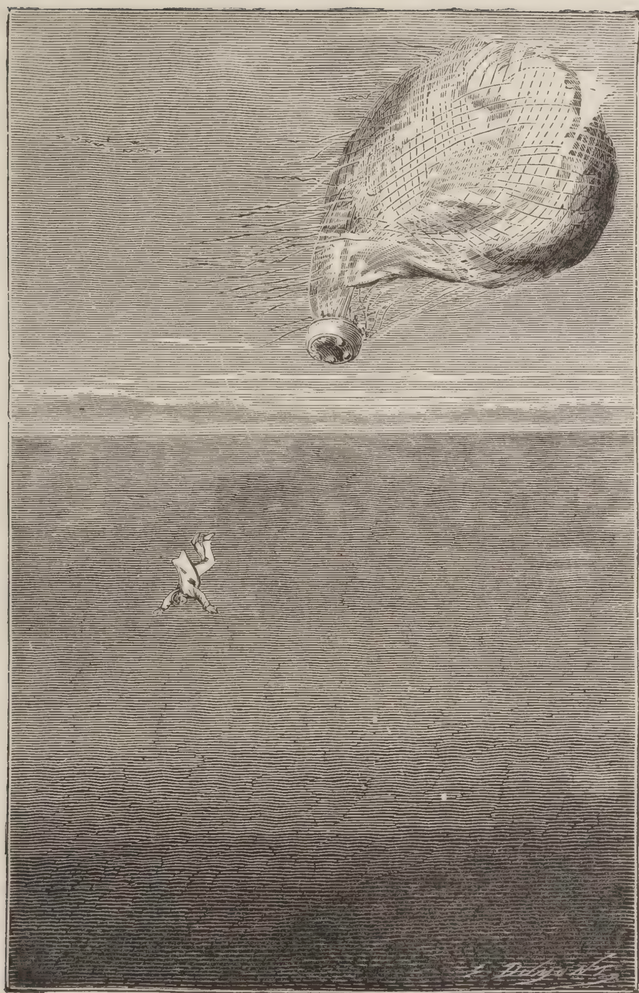
„Ztracen!“ zalkal lovec se zoufalým posunkem.

„Ztracen, aby nás zachránil!“ odpověděl Fergusson.

A tito muži tak neohrožení cítili, jak jim dvě velké slzy kanuly po líci. Nahnuli se usilujíce rozeznati nějakou stopu po Joovi, ale byli již daleko.

„Co počneme?“ zeptal se Kennedy.

„Sestoupíme k zemi, jak bude lze, Dicku, a pak budeme čekat.“

Joe požehnav se rychle křížem zmizel za okrajem lodky . . .
(Str. 168.)

Uraziv̌si asi sto kilometrů, *Viktorie* snesla se na pusté pobřeží na severním konci jezerním. Kotvy utkvěly v nevysokém stromě, a lovec je pevně připoutal.

Noc nadešla, než ani Fergusson ani Kennedy nebyli s to, aby jen na okamžik usnuli.

XXXIII.

Dohady. — Rovnováha *Viktorie* obnovena. — Nové výpočty doktora Fergussona. — Kennedyův lov. — Úplný výzkum jezera Čadského. — Tangalie. — Návrat. — Lari.

Nazejtří dne 13. května ohledali cestovatelé předkem pobřeží, na němž se zastavili. Byl to jakýs ostrov pevné země prostřed nesmírného močálu. Vůkol tohoto kousku souše vypínalo se rákosí vysoké jako stromy v Evropě, jež se prostíralo do nedohledna.

Vzhledem k těmto neprostupným bažinám byla poloha *Viktorie* bezpečna; bylo jen třeba dávati pozor na stranu jezerní; rozlehlá hladina vodní šířila se, zvláště na východ, a na obzoru nic se nejevilo, ani pevnina ani ostrovy.

Dva přátelé nebyli se dosud odvážili promluviti o svém nešťastném soudruhovi. Kennedy vyslovil první doktorovi své domněnky.

„Možná, že Joe není ztracen,“ pravil. „Jest jonák obratný a plavec, jakého by pohledal. Neváhal ani dost málo, když měl v Edinburku přeplovat Frith of Forth.*) Uvidíme jej zase, kdy a jak nevím; ale co je na nás, neopomiňme ničeho, abychom mu poskytli příležitost shledati se s námi,“

„Kéž tě Bůh vyslyší, Dicku!“ odvětil doktor rozechvěným hlasem. „Učiníme, seč budeme, abychom zase nalezli svého přítele! Poohlédněme se nejprve, kde jsme. Ale předkem zbavme *Viktorii* vnějšího obalu, který není již k ničemu; ubude nám tím značně váhy šesti set padesáti liber, což stojí za praci.“

Doktor a Kennedy dali se do díla; narazili na valné obtíže; bylo jim rváti přepevnou dykytu kousek po kousku a řezati ji na úzké proužky, aby ji vybavili z ok sítě. Trhlina způsobená zobákem dravých ptáků byla zdéli několika stop.

Tato práce trvala při nejmenším čtyři hodiny; ale když byl vniterní balon posléze vyproštěn, ukázalo se, že nijak neutrpěl. *Viktorie*

---

*) široká zátoka, do níž ústí řeka Forth.

zmenšila se pak o pětinu. Tento rozdíl byl dosti zřejmý, že se nad ním Kennedy pozastavil.

„Dostačí-li pak?" otázal se doktora.

„Neboj se ničeho v té příčině, Dicku; obnovím rovnováhu, a vrátí-li se nám ubohý Joe, budeme zajisté s to, abychom se s ním pustili dál obvyklou cestou."

„Když jsme padali, Samuele, nebyli jsme vzdáleni od jakéhos ostrova, dobře-li se pamatuji."

„Vzpomínám si na to skutečně; leč ostrov ten jako všecky čadské ostrovy jest bezpochyby obydlen plemenem loupežníkův a vrahů; ti divoši byli dojista svědky naší pohromy, a octne-li se Joe v jejich rukou, kam se poděje, nezachrání-li ho pověra?"

„Je z těch, kteří se dovedou vymknout z nesnází, pravím ti ještě jednou; spoléhám na jeho obratnost a na jeho důvtip."

„Doufám tak. Nyní. Dicku, vydáš se do okolí na lov, ale nechoď příliš daleko; jest nezbytně třeba, bychom se zásobili novými potravinami, jichž větší část jsme obětovali."

„Dobrá, Samuele; nebudu dlouho pryč."

Kennedy vzal si dvouhlavňovou ručnici a pustil se vysokou travou do houštiny dosti blízké; z častých výstřelů poznal doktor brzy, že se mu daří na honbě.

Zatím zabýval se Fergusson prohlídkou věcí v loďce zbylých a obnovou rovnováhy druhého balonu; pozůstalo ještě asi třicet liber pemmikanu, nějaká zásoba čaje a kávy, asi půldruha gallonu kořalky a schránka na vodu zcela prázdná: všechno sušené maso bylo to tam.

Doktor věděl, že ztrátou vodíku prvního balonu zmenšila se jeho vzestupná síla as o devět set liber; za příčinou obnovy jeho rovnováhy bylo tudíž vzíti tento rozdíl za základ. Nová *Viktorie* měla šedesátsedm tisíc krychlových stop obsahu a zavírala v sobě třicet tři tisíce čtyři sta osmdesát krychlových stop plynu; přístroj roztahovací zdál se býti v dobrém stavu; ani sloup ani hadice nevzaly škody.

Vzestupná síla nového balonu činila tedy asi tři tisíce liber; s váhou přístroje, cestovatelů, zásoby vody, loďky a jejího příslušenství, a s nákladem padesáti gallonů vody a sta liber čerstvého masa napočetl doktor úhrnem dva tisíce osm set třicet liber. Pročež mohl přibrati sto sedmdesát liber přítěže pro nepředvídané náhody, a vzducholoď octla by se pak v rovnováze s okolním vzduchem.

Podle toho zařídil, čeho bylo třeba, a nahradil váhu Joovu dodatečnou přítěží. Tato rozličná opatření vyžadovala celého dne,

a když se Kennedy vrátil byl s nimi hotov. Lovec měl štěstí na honbě; přinesl celý náklad divokých hus a kachen, vodních sluk a kulíků. Jal se tuto zvěřinu upravovati a uditi. Každým kouskem protáhl tenký kroužek a zavěsil jej nad oheň ze syrového dříví. Když Kennedy, jenž tomu ostatně rozuměl, uznal úpravu za dokonalou, bylo vše uloženo v loďce.

Druhého dne hodlal lovec zásoby doplniti.

Večer zastihl cestovatele zaměstnané pilně těmito pracemi. Jich večeře záležela v pemmikanu, sucharech a čaji. Únava, dodavši jim chuti na jídlo, přinesla jim i spánek. Každý za své hlídky pátral v temnotě, domnívaje se chvílemi slyšeti Joův hlas; ale, pohříchu! byl příliš daleko tento hlas, jejž by byli tak rádi slyšeli!

Sotva se rozbřesklo, vzbudil doktor Kennedye.

„Dlouho jsem o tom přemýšlel," pravil k němu, „co by bylo radno podniknouti, abychom nalezli svého druha."

„Nechať zamýšlíš cokoli, Samuele, srovnávám se s tebou; mluv."

„Předkem jde o to, aby Joe měl o nás zprávu."

„Ovšem! Aby se tak hodný ten jonák domýšlel, že jej zůstavíme osudu!"

„On? zná nás příliš dobře! Něco podobného nikdy se mu ani na mysl nenamane, ale je třeba, by zvěděl, kde jsme."

„Kterak?"

„Vsedneme zase do loďky a vzneseme se do povětří."

„Ale což odvěje-li nás vítr?"

„To se nestane. Viz, Dicku; větřík směřuje na jezero, a tato okolnost, která by včera byla mrzuta, je dnes vhod. Naše úsily přestanou na tom, abychom se po celý den udrželi nad touto širokou vodní plochou. Joe nemůže nás nespatřit tam, kam budou zajisté jeho zraky ustavičně obráceny. Možná, že se mu i podaří dáti nám návěstí, kde se nalezá."

„Je-li sám a na svobodě, učiní tak dojista."

„A je-li uvězněn," pokračoval doktor, „uvidí nás, poněvadž není u domorodců zvykem zajatce zavírati, a pochopí účel našeho pátrání."

„Ale dejme tomu," ujal se opět slova Kennedy, „neboť dlužno míti na zřeteli všelikou možnost — že se nedopídíme nijaké zprávy, že nezanechal po sobě ani stopy, co počneme?"

„Pokusíme se dostati zase do severní končiny jezerní, a to tak, aby nás bylo co nejočitěji viděti; tam budeme čekati, budeme

hledati a slíditi po březích, kam Joe dojista se vynasnaží dospěti, a nehneme se z těch míst, dokud bude naděje, že se s ním shledáme.“

„Vydejme se tedy na cestu,“ odtušil lovec.

Doktor určil zevrubně polohu toho kousku pevné země, jejž hodlali právě opustiti; podle mapy a svého měření usoudil, že je na severním pobřeží čadském mezi městem Lari a vsí Ingemini, do nichž do obou byl přišel major Denham. Zatím doplnil Kennedy zásoby čerstvého masa. Ačkoli se v okolních močálech jevily sledy nosorožcův, ochechulí a hrochů, neudálo se mu přec uhoditi ani na jediné z těchto obrovských zvířat.

V sedm hodin ráno vybavena kotva ze stromu s nemalými obtížemi, kteréž ubohý Joe dovedl ku podivu překonávati. Plyn se napial, a nová *Viktorie* vystoupila do výše dvou set stop. Byla zprvu na váhách točíc se kolem sebe; ale na konec, byvši uchvácena proudem dosti mocným, zamířila nad jezero a ujížděla v brzku rychlostí třicíti kilometrů za hodinu.

Doktor bral se neustále ve výši, kolísající se mezi dvěma sty až pěti sty stop. Kennedy střílel přes tu chvíli z karabiny. Nad ostrovy přibližovali se cestovatelé až neopatrně, pátrajíce zraky v lesích, houštinách, křovinách, všude, kde stín nebo nějaký skalní výstupek mohl jich soudruhu poskytnouti útočiště. Sestupovali blízko k dlouhým pirogám, jež brázdily jezero. Rybáři spatřivše balon skákali do vody a plovali ke svému ostrovu, jevíce strach způsobem co nejnelíčejnějším.

„Nevidíme nic,“ ozval se Kennedy po dvouhodinném hledání.

„Vyčkej, Dicku, a nepozbývejme mysli; nejsme asi vzdáleni od místa, kde nás stihla nehoda.“

Do jedenácti hodin urazila *Viktorie* sto čtyřičet kilometrův; octla se po té v novém proudě, jenž hnal ji v úhlu téměř pravém k východu na sto kilometrů. Vznášela se nad ostrovem velmi rozlehlým a velmi lidnatým, jejž doktor pravil býti asi Farramem, kde je hlavní město Biddiomů. Nadál se, že Joe přes tu chvíli vyskočí z té neb oné křoviny, prchaje a naň volaje. Byl-li na svobodě, snadno by ho byli dostali do loďky; pakli byl vězněn, byli by zase použili prostředku, jímž zachránili missionáře, a Joe byl by se brzy shledal s přáteli; ale nic se nejevilo, nic se nehýbalo! Bylo si věru zoufati.

V půltřetí dospěla *Viktorie* k Tangalii, vesnici ležící na východním břehu čadském, která byla nejzazším místem, kam stihl Denham za své výzkumné cesty.

Doktora znepokojil tento ustavičný směr větru. Viděl, že je puzen na východ, hnán nazpět do středu Afriky, do nekonečných pouští.

„Musíme se stůj co stůj zastavit, ba i přistát k zemi,“ pravil; „zvláště prospěch Joův káže, abychom se vrátili nad jezero; dříve se však pokusme najíti opačný proud.“

Celou hodinu hledal v rozličných pásmech. *Viktorie* tíhla zas a zase na pevninu; leč na štěstí uhodila posléze ve výši tisíce stop na vítr velmi silný, který ji obrátil na severozápad.

Nebylo možná, aby byl Joe zajat na některém ostrově jezerním; byl by dojista nějak dovedl projeviti svou přítomnost; zavlekli jej třebas na pevnou zemi. Tak rozumoval doktor, když spatřil opět severní pobřeží čadské.

Myšlenka pak, že se Joe utopil, byla nepřípustna. Fergussonovi a Kennedyovi šlehl ovšem mozkem hrozný pomysl: jsouť krokodilové četní v těchto končinách! Avšak ani ten ani onen neměli odvahy, aby vyslovili tuto obavu. Leč vtírala se jim tak urputně na mysl, že doktor pravil posléze beze všeho úvodu:

„Krokodilové vyskytují se toliko na březích ostrovů nebo jezera; Joe bude dost obratný, aby se jich vyvaroval; ostatně jsou nevalně nebezpečni, a Afričané koupají se bez úrazu, nebojíce se jejich útoků.“

Kennedy neodpověděl; volil raději mlčeti než přetřásati tuto strašlivou možnost.

Okolo páté hodiny večerní hlásil doktor město Lari. Obyvatelé pracovali, sklízejíce bavlnu před chatami z rakosí upletenými v čistých ohradách, jichž si pečlivě hleděli. Tento souhrn asi padesáti chyší zaujímal slabou zakleslinu půdy v úvale rozloženém mezi nízkými horami. Prudký vítr unášel balon rychleji, než bylo boktorovi vhod; ale přeskočil po druhé a zanesl jej právě tam, odkud dyl vyjel: na ostrůvek pevné země, kde strávil minulou noc. Kotva nezachytila se ve větvoví stromu, nýbrž uvázla v chumáčích rákosí, smíšených s hustým bahnem močálovým a nadmíru houževnatých. Doktora stálo velikou práci, aby udržel balon; ale s nastalou nocí ulehl konečně vítr, a dva přátelé bděli pospolu div si nezoufajíce.

XXXIV.

Vichr. — Nucený odjezd. — Ztráta kotvy. — Smutné úvahy. — Rozhodnutí. Smršť. — Zasypaná karavana. — Protivný a příznivý vítr. — Návrat na jih. — Kennedy na svém stanovisku.

Ve tři hodiny ráno rozzuřil se vítr a dul tak prudce, že *Viktorie* nemohla bez nebezpečí zůstati při zemi; třtinoví naráželo a třelo se o obal, že byla obava, aby ho neroztrhalo.

„Musíme odjeti, Dicku," pravil doktor; „v tomto postavení nelze setrvati."

„Což Joe, Samuele?"

„Neopustím ho! nikterak! a byť mne vichr zavál na sto nebo dvě stě mil na sever, vrátím se přece! Zde však jest ohrožena bezpečnost nás všech."

„Odjeti bez něho!" zvolal Skot s názvukem mocného bolu.

„Což myslíš," mluvil dále Fergusson, „že mi srdce rovněž nekrvácí jako tobě? Což se nepodrobuji nezbytné potřebě?"

„Jsem ti k službám," odtušil lovec. „Odjeďme."

Ale s odjezdem byly velké potíže. Kotva hluboko zarytá odolávala všem úsilám, a balon táhna opačným směrem sesiloval ještě její pevnost. Kennedy nebyl s to, aby ji vyrval; mimo to nabývala jeho práce za nynějších okolností rázu velice povážlivého, neboť hrozila možnost, že *Viktorie* odletí dříve, než se zase dostane do loďky.

Doktor pak, nechtě se vydati v takové nebezpečí, kázal Skotovi vrátiti se na své místo v loďce a odhodlal se přetíti kotviční vazák. *Viktorie* vyhoupla se skokem do výše tří set stop a dala se přímo cestou na sever.

Fergusson nemohl než poddati se tomuto vichru; založil si paže a zabral se v trudné úvahy.

Setrvav nějakou chvíli v úplném mlčení, obrátil se ke Kennedyovi neméně zamlklému.

„Možná, že jsme pokoušeli Boha," pravil. „Nepříslušelo lidem podnikati takovou cestu."

Bolestný vzdech vydral se mu z prsou.

„Je tomu sotva několik dní," odpověděl lovec, „co jsme si blahopřáli, že jsme vyvázli z tolikerých nebezpečenství! Tiskli jsme si ruce všichni tři!"

„Ubohý Joe! hodná a výtečná povaha! chrabrá a upřímná duše! Byv na okamžik zaslepen bohatstvím, obětoval ochotně své

poklady! Nyní je daleko od nás! a vítr nás unáší s neobyčejnou rychlostí!"

„Poslyš, Samuele, zda nemůže učinit, ač došel-li ochrany mezi pojezerními kmeny, jako cestovatelé, kteří k nim zavítali před námi, jako Denham, jako Barth? Ti spatřili opět vlast."

„Ach, bláhový Dicku, vždyť Joe nezná ani slova tuzemského! Je sám a beze všech pomůcek! Cestovatelé, o nichž jsi se zmínil, byli ozbrojeni a přichystáni na ty výpravy a brali se pochodem s četnou družinou, posílajíce náčelníkům hojné dary. A přece se nedovedli uvarovat útrap a svízelů nejhoršího druhu! Kam se tedy poděje náš nešťastný druh? Hrozno na to pomyslit, a to je z největších zármutků, jež mi bylo souzeno pocítiti!"

„Ale vrátíme se, Samuele."

„Vrátíme se, Dicku, bychom i musili opustit *Viktorii*, kdyby nastala potřeba doraziti pěšky k jezeru Čadskému a zapřísti styk se sultánem bornuským! Arabům nezůstala zajisté špatná vzpomínka na první Evropany."

„Půjdu s tebou, Samuele," odpověděl lovec vážně; „spoléhej na nme! Raději se vzdáme úmyslu, že dokončíme tuto cestu! Joe nasadil za nás život, my se obětujeme za něj!"

Toto předsevzetí vzrušilo jakous odvahu v srdcích těchto dvou mužů. Cítili se silni touž myšlenkou. Fergusson vynasnažil se, jak mohl, aby se dostal do protivného proudu, jenž by ho zanesl k Čadu; leč v tu chvíli bylo to nemožno, ba ni na sestup nebylo pomyslu na holé půdě a za vichřice tak prudké.

Viktorie projela takto zemí Tibbuů; přeletěla Belad el Džerid, trnitou poušť, která je hranicí sudanskou, a octla se nad písčitou pouští, prostoupenou dlouhými drahami karavan; poslední pásmo rostlinstva splynulo brzy s oblohou na poledním obzoru nedaleko hlavní oasy této končiny africké, jejíž padesát studní je stísněno krásnými stromy, leč nebylo lze se zastaviti. Arabský tábor, stany z pruhované látky, několik velbloudů, natahujících své zmijí hlavy na písku, oživovali tuto samotu; než *Viktorie* mihla se přes ně jako bludná hvězda a urazila takto za tři hodiny vzdálenost jednoho sta kilometrův, aniž byl Fergusson s to, aby ovládl její plůji.

„Nemůžeme se zastavit!" pravil „nemůžeme sestoupit! ani stromu! ani vysedliny na zemi! Což přeplujeme Saharu? Nebesa jsou rozhodně proti nám!"

Co takto mluvil se zoufalým vztekem, uzřel na severu písek pouště, an se zdvíhá v prachovém oblaku a víří účinkem drotivných proudů.

Prostřed víru mizela pod návalem písku celá karavana, byvši roztržena, rozmetena, poražena; velbloudi tu a tam se válející vyráželi temné, žalostné stony; křik a ryk vyzníval z té dusivé mlhy. Chvílemi vykmitl z pusté směsi pestrý šat nápadnými barvami a nad vším tím výjevem zmaru řádila hučící bouře.

Netrvalo dlouho, a nakupily se velké spousty písku, a kde před tím prostírala se jediná rovina, tam vyvstal kopec dosud se hýbající, obrovská mohyla zasuté karavany.

Doktor a Kennedy pozorovali s bledostí ve tvářích toto strašlivé divadlo; neměli již nižádné moci nad balonem, jenž se točil v protivných proudech, nepodléhaje už ani dost málo různému napětí plynu. Byv uchvácen těmito větrnými víry, kroužil se závratnou rychlostí, kdežto loďka mocně se kolotala; nástroje zavěšené pod stanem vrážely do sebe, div se nerozbily, roury hadice ohýbaly se, div nepraskly, schrány na vodu hřmotně se posunovaly; cestovatelé neslyšeli druh druha, jakkoliv byli jenom na dvě stopy od sebe, a držíce se křečovitým hmatem provazův, usilovali odolati zuřivému vichru.

Kennedy díval se mlčky s rozcuchanými vlasy; doktor domohl se v nebezpečí srdnatosti, a v jeho tváři nejevilo se ničím mocné vniterní vzrušení, ani když *Viktorie* naposledy se otočivši, stanula pojednou v nenadálé tišni; severní vítr nabyl vrchu a hnal ji opačným směrem a s rovnou rychlostí tam, odkud byla ráno přišla.

„Kam tíhneme? zvolal Kennedy.

„Děj se vůle Prozřetelnosti, milý Dicku; hřešil jsem, pochybovav o ní; ví lépe než my, co se má státi, i vracíme se teď na místa, která jsme nedoufali, že opět uzříme.“

Půda tak plochá, tak rovná za dřívějšího letu byla pak zvlněna jako moře po bouři; řada kopců sotva ustálených prostupovala poušť; vítr dul prudce, a *Viktorie* letěla prostorem.

Směr, jímž se cestovatelé brali, odchyloval se poněkud od směru, kterým byli puzeni ráno; pročež na místě, aby se octli zase na březích čadských, viděli v devět hodin ještě poušť, ana se vztahuje před nimi.

Kennedy zmínil se o tom.

„Na tom nesejde,“ odvětil doktor; „běží předkem o to, abychom se dostali na jih; uhodíme na bornuská města Vuddii a Kuku, i zastavím se tam, neváhaje.“

„Jsi-li ty spokojen, jsem já též,“ řekl lovec; „ale dejž Bůh, ať nejsme nuceni jíti pouští, jako ti nešťastní Arabové! Co jsme viděli, je strašné.“

„A přihází se to často, Dicku. Pochody pouští jsou jinak nebezpečny než plavby okeanem; poušť má veškera nebezpečenstva moře, i zátopu, a kromě toho nesnesitelné svízele a újmy."

„Zdá se mi," podotekl Kennedy, „že se vítr tiší; písečný prach není již tak hustý, pískové vlny uléhají, obzor se vyjasňuje."

„Tím lépe; dívejme se pozorně dalekohledem, a nechať ani místečka neujde našim zrakům."

„To si beru já na starost, Samuele, a buď ubezpečen, že ti dám návěští, jakmile se první strom ukáže."

A Kennedy usedl v přídě loďky s dalekohledem v ruce.

XXXV.

Příhody Joovy. — Ostrov Biddiomů. — Joe považován za boha. — Pohlcený ostrov. — Jezerní břehy. — Hadí strom. — Cesta pěšky. — Strasti. — Moskyti a mravenci. — Hlad. — Přelet *Viktorie.* — Zmizení *Viktorie.* — Zoufalství. — Močál. — Poslední výkřik.

Kam se poděl Joe, co ho pán nadarmo hledal?

Když skočil do jezera, bylo jeho prvním hnutím na hladině povznésti oči do výše; uzřel *Viktorii* už velmi vysoko nad jezerem, jak rychle stoupá, menší se víc a více, a mizí na severu, byvši v brzku uchvácena bystrým proudem. Jeho pán, jeho přátelé byli zachráněni.

„Štěstí," pravil si, „že mi připadlo vrhnout se do Čadu; ta myšlenka byla by se věru namanula panu Kennedyovi, i nebyl by dojista váhal učinit jako já, neboť je zcela přirozeno, že se jeden člověk obětuje, aby zachránil dva jiné. To je matematika."

Upokojiv se v té věci, jal se pomýšleti sám na sebe; byl prostřed nesmírného jezera mezi národy neznámými a mimo vši pochybu divokými. Tím více měl proč, aby vybředl z nesnází, spoléhaje toliko na sebe; jinak se nestrachoval.

Před útokem dravých ptáků, kteří se po jeho zdání zachovali, jako praví supové, byl si povšiml na obzoru ostrova; pročež ustanovil se na tom, že k němu zamíří, i jal se vynakládati všecky své vědomosti a schopnosti v plování, zhostiv se šatů, které mu nejvíce vadily; nedbal hrubě procházky osmi nebo desíti kilometrů vodou, a proto, pokud byl v širém jezeře, nemyslil na nic a ploval úsilně a přímo.

Za půldruhé hodiny zmenšila se silně vzdálenost, od ostrova jej dělící.

Ale čím více se blížil k zemi, tím neodbytněji se mu vtírala myšlenka zprvu povrchní, pak urputná. Věděl, že při jezerních březích proháněji se krokodilové, a znal žravost těchto zvířat.

Jakkoli měl utkvělý zvyk uznávati všecko na světě přirozeným, hodný jonák cítil přece, že se ho vzmáhá nepřekonatelné pohnutí; obával se, aby bílé maso nebylo zvláště krokodilům po chutí, i ploval dále s největší opatrnosti, bystře se rozhlížeje. Když už měl jen asi sto sáhů ke břehu, zastíněnému zeleným stromovím, ovanul jej vzduch, prosycený pronikavým zápachem pižmovým.

„Hoj!“ pravil si v duchu, „toho jsem se právě bál! Krokodil není daleko!“

I pohroužil se rychle, ale nedosti rychle, aby nezavadil o obrovské tělo, jehož šupinatá kůže odřela jej mimochodem; považuje se za ztracena, jal se plovati se zoufalou rychlostí; vynořil se na vodní hladinu, nabral dechu a potopil se znova. Zakusil čtvrt hodiny nevýslovné úzkosti, již potlačiti nedovedla všecka jeho filosofie, a domníval se slyšeti za sebou cvakot náramné čelisti po něm chňapající. Uháněl pak pod vodou, co nejtišeji mohl; v tom byl uchopen za paži, po té kolem těla.

Ubohý Joe! poslední myšlenku věnoval svému pánovi a potom dal se v zápas, cítě, že jest vlečen nikoli na dno jezera, jak činívají krokodilové, aby pozřeli kořist, alebrž na hladinu. Sotva popadl dechu a otevřel oči, znamenal, že jest mezi dvěma negry černými jako dřevo ebenové; tito Afričané drželi jej pevně a vyráželi ze sebe divné výkřiky.

„Aj!“ zvolal Joe mimovolně, „černoši místo krokodilů! Na mou věru, to je mi přece milejší. Ale kterak se ti chlapíci odvažují koupat v těchto místech?“

Joe nevěděl, že čadští ostrované jako mnoho jiných černochů potápějí se bez úrazu ve vodách krokodily ohrožovaných, nedbajíce jich přítomnosti; zvláště pak obojživelníci jezera čadského těší se pověsti dosti zasloužené neškodných ještěrů.

Ale zda nevyvázl Joe z nebezpečí, aby zabředl v druhé? O tom rozhodnou události, a poněvadž neviděl jiného zbytí, nechal se vyvésti až na břeh, nedávaje na sobě znáti strach.

„Ti lidé,“ pravil si, „viděli patrně *Viktorii,* jak se nesla nad jezerní vodou jako povětrná obluda; byli vzdálenými svědky mého pádu a proto budou zajisté šetřiti ohledů k člověku s nebe spadlému! Ať mají vůli!“

Až sem dospěl Joe v úvahách, když vystoupil na břeh mezi hulákající dav obojího pohlaví a všelikého věku, ale ne všelikých barev. Octl se u kmene Biddiomů krásně černého. Ba nebylo mu ani rdíti se pro lehký svůj oděv; bylť oblečen po „domácku" po nejnovější tuzemské modě.

Prve však, nežli měl kdy pochopiti své postavení, nemohl si nevšimnouti, že je předmětem zbožné úcty. To jej upokojilo, ačkoli mu příhoda v Kaze vstoupila na mysl.

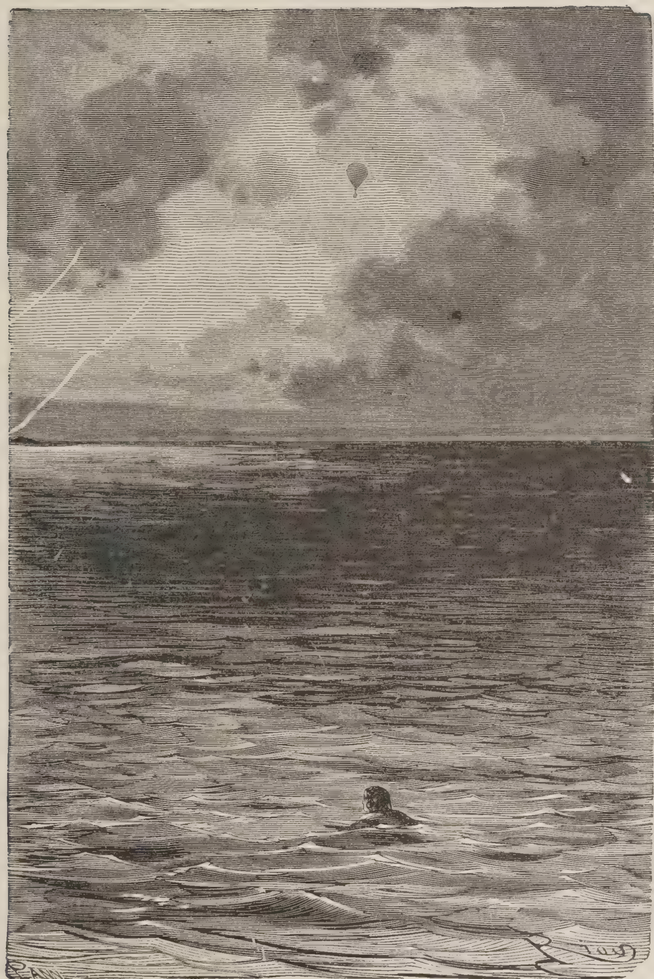
„Tuším, že se stávám zase bohem — synem nějakého měsíce! Nu, řemeslo jako řemeslo, když člověk nemá na vybranou. Na čem sejde, to je čas. Poletí-li *Viktorie* zase tudy, použiju svého nového postavení a dopřeju svým klanitelům podívané na zázračný vzestup."

Co Joe takto rozjímal, sevřel se dav okolo něho; padali na zemi, hulákali, ohmatávali jej, vedli si důvěrněji a důvěrněji; než měli aspoň tu dobrou myšlenku, že jej vyčastovali znamenitou krmí o ssedlém mléce a rýži s medem; hodný jonák, uváživ vše zrale, pustil se do jídla a pochutnal si tak, jak snad nikdy za svého života, podav svému lidu velkolepý pojem o tom, co bohové snědí ve slavných případech.

Když nadešel večer, pojali ho čarodějové ostrova uctivě za ruce a dovedli jej do jakési chyše obložené a ověšené talismany; než do ní Joe vstoupil, mrštil okem dosti nepokojným po kupách kostí kolem této svatyně složených; ostatně měl kdy přemýšleti o svém postavení, když jej zavřeli do chatrče.

Prodlením večera a částečně i noci slyšel slavnostní písně, víření jakéhosi bubnu a chřestění železa, velice lahodné africkému sluchu; hudbu tu doprovázeli nekonečnými tanci sbory hlučících zpěváků, kteří kroutíce a pitvoříce se hopkovali kolem posvátné chaty.

Joe viděl tento ohlušující výjev skulinami ve stěnách chyše z bláta a rákosu slepených; možná, že by jej byly tyto podivné obřady za všelikých jiných okolností nemálo obveselily; leč vzmohla se ho brzy myšlenka velice příjemná. Hleděl-li na věci i z nejlepší stránky, nemohl přece neuznati, že mu osud vyvedl hloupý, ba smutný kousek tím, že jej zavedl do tohoto divokého kraje mezi podobný lid. Málo cestovatelův uzřelo zase vlast z těch, kteří se odvážili až do těchto končin. Mohl-li kromě toho spoléhati na bohoctu, jejímž předmětem se stal? Měl věru proč věřiti v marnost lidské slávy! Tázal se sama sebe, nedostupuje-li bohocta v této zemi takové míry, že ten, jemuž se jí dostává, octne se na konec v žaludku svých vyznavačů? Přes tuto neutěšenou čáku nabyla po několikahodinném uvažování únava vrchu nad černými myšlenkami a Joe pohroužil

Uzřel *Viktorii* už velmi vysoko . . . (Str. 178.)

se ve spánek dosti tvrdý, jenž by byl potrval bezpochyby až do úsvitu, kdyby nebyla nenadálá vlhkost probudila spáče.

Vlhkost osvědčila se býti za nedlouho vodou, a tato voda stoupala tak rychle, že Joovi sahala až po pás.

„Co to?" pravil, „zátopa? vodní smršť? nová muka těch černochů? Na mou věru, nevyčkám, až mi vystoupí až po krk."

To praviv prorazil zeď nárazem ramene a octl se, kde?? V širém jezeře! Ostrova již nebylo! Zatopen přes noc! Místo něho nepřehledná hladina Čadu!

„Smutná země pro statkáře!" řekl si v duchu Joe a jal se úsilně dodávati platnosti svým plovacím schopnostem.

Hodného jonáka osvobodil jeden z úkazů dosti častých na jezeře Čadském; zmizelť takto nejeden ostrov, jenž byl na pohled pevný jako skála, a pobřežním kmenům bylo zhusta sbírati nešťastníky vyvázlé z těchto strašlivých pohrom.

Joe nevěděl o této zvláštnosti; leč neopominul využíti jí. Znamenal bludnou loďku a přirazil k ní rychle. Byl to jakýsi kmen stromový zhruba vyhloubený.

Bylo v něm na štěstí dvé vesel, a Joe používaje proudu dosti bystrého nechal se jím unášeti.

„Poohlédněme se," pravil. „Polární hvězda, která koná poctivě své řemeslo, ukazujíc celému světu cestu na sever, jistě mi přispěje pomocí."

Poznal spokojeně, že jej proud žene k půlnočnímu pobřeží čadskému, a nevzepřel se mu. Ke druhé hodině jitřní vystoupil na mys porostlý trnitým rákosím, které se osvědčilo velice dotěrným, i filosofovi; leč vypínal se tam strom jako naschvál proto, aby mu poskytl lůžko ve svém větvoví. Joe naň vylezl pro větší bezpečnost a čekal tam nevalně spě prvních paprsků slunečních.

Jitro nastalo s rychlostí rovníkovým končinám vlastní, a Joe mrštil okem po stromě, jenž mu popřál na noc útulku: zalekl se podívané dosti nenadálé. Větve stromu toho byly do slova pokryty hady a chameleony; listí mizelo pod jich kotouči; podobalo se takořka, jakoby to byl strom nového druhu, nesoucí místo ovoce plazy; s prvním výsvitem slunce jala se všecka ta neřest lézti a kroutiti. Joa obešel mocný pocit hrůzy s ošklivostí smíšené, i seskočil na zemi za sykotu vší té havěti.

„To je věc, které by nikdo neuvěřil," prohodil sám k sobě.

Nevěděl, že poslední listy doktora Vogela oznamovaly tuto zvláštnost čadských břehů, kde jsou plazové četnější než kdekoliv jinde na světě. Po tom, co byl viděl, umínil si Joe, že bude pro bu-

doucnost obezřelejší, a řídě se sluncem dal se na pochod směrem k severovýchodu. Vyhýbal se co nejbedlivěji boudám, chaloupkám, chyším, doupatům, slovem všemu, co mohlo poskytnouti přístřeší lidskému plemeni.

Kolikrát povznesly se jeho zraky do výše! Doufal, že spatří *Viktorii*, a jakkoli nadarmo po ní pátral za tohoto celodenního pochodu, nepozbyl přec ani dost málo důvěry ve svého pána; bylo mu třeba nemalé ráznosti povahy, aby se vpravil tak filosoficky ve své postavení. K únavě přidružil se hlad, neboť člověk neokřeje, živí-li se kořínky, dření keřů, jako jest „mélé", nebo plody palmy dumu, a přece po svém odhadu ušel asi padesát kilometrů. Jeho tělo neslo na dvaceteru míst stopy tisícerých trnů, jimiž jsou jezerní třtiny, akacie a mimosy hustě ozbrojeny, a rozedřené nohy působily mu na pochodě kruté bolesti. Než odolával přec útrapám, a když nastal večer, ustanovil se na tom, že stráví noc na březích Čadu. Tu bylo mu snášeti hrozné štípání myriad hmyzů: mouchy, moskyti, mravenci zdéli půl palce pokrývali tam do slova půdu. Než uplynuly dvě hodiny, nezůstalo na Joovi ani cáru ze skrovného šatu, jejž měl na sobě; hmyzové sežrali všecko! Byla to strašlivá noc, jež umdlenému pocestnému nedopřála ni hodiny spaní; zatím řádili divocí kanci, buvolové a ažubové, druh ochechulí dosti nebezpečný, v křovinách a pod vodou jezerní; koncert pak dravců neustal rozléhati se nocí. Joe neodvážil se hnouti. Jeho odhodlanost a trpělivost stěží byly s to, aby snesly takové postavení.

Posléze se rozednilo, a Joe vyskočil zprudka, a kdo si dovede představit, jaký hnus ho jal, když viděl, jaký nečistý živočich sdílel se s ním o lůžko? Ropucha! ale ropucha pět palců široká, zvíře obludné, odporné, které naň zíralo velkýma kulatýma očima. Joe cítil, že se mu útroby zdvíhají, a sotva se v této ošklivosti domohl trochu síly, rozběhl se dlouhými skoky a ponořil se do jezerní vody. Tato koupel ztišila se poněkud návaly, jež ho soužily, a když byl rozžvýkal několik lupenů, vydal se znova na cestu s tvrdošíjností, umíněnosí, jež jemu samému nešla na rozum; nebyl si již jasně vědom toho, co činí, a přece v sobě cítil mohutnost vítězícího nad zoufalstvím.

Avšak trýznil jej strašlivý hlad; žaludek se ozýval nejsa tak trpěliv jak on; byl nucen stáhnouti si silně tělo v pasu lianou; na štěstí mohl žízeň uhasiti při každém kroku, a připomínaje si strastí zažitých na poušti, pokládal se poměrně šťastným, že mu není snášeti muky této nezbytné potřeby tělesné.

„Kde jest asi *Viktorie?* . . ." tázal se v duchu. „Vítr věje od severu! Vrátí se zajisté nad jezero! Pan Samuel učinil bezpochyby

jiné opatření, aby obnovil rovnováhu; ale včerejšek stačil asi na ty práce; není tedy nemožno, že dnes . . . Ale jednejme, jako bych se s ním nikdy již neměl shledat. Ostatně podaří-li se mi dospět do některého z velkých měst u jezera; octnu se rovněž v takovém postavení jako cestovatelé, o nichž se pán zmínil. Proč bych nemohl vybřednout z nesnází jak oni? Vždyť se někteří dostali zase domů, u všech všudy! . . . Vzhůru! jen zmužile!"

Takto sám s sebou hovoře a stále si vykračuje, uhodil neohrožený Joe v širém lese na hlouček divochů. Stanul v čas, že ho nezočili. Černoši napouštěli své střely šťavou, což jest zvláštním zaměstnáním národů v těchto končinách, které se vykonává s jakousi slavnostní obřadností.

Co Joe, nehýbaje se a taje v sobě dech, skrýval se v houštině, povznesl maně oči a širokou mezerou v listí spatřil *Viktorii*, samu *Viktorii*, směřující k jezeru sotva sto stop nad ním. Bylo nemožno ukázati se!

Vstoupily mu slzy do očí, nikoli slzy zoufalství, nýbrž vděčnosti: jeho pán po něm pátral! jeho pán ho neopustil! Bylo mu vyčkati, àž černoši odejdou; mohl pak vylézti z úkrytu a rozběhnouti se ke břehům Čadu.

Ale *Viktorie* mizela již v dáli na obloze. Joe umínil si čekati, poletí dojista nazpět! Přiletěla skutečně, ale východněji. Joe pádil, posınkoval, křičel . . . Nadarmo! Prudký vítr unášel balon s neodolatelnou rychlostí!

Po prvé potuchla nešťastníkovi v srdci ráznost a naděje; pokládal se za ztracena; domníval se, že pán odejel a již se nevrátí; neosměloval se již mysliti, nechtěl již rozvažovati.

S krvácejícíma nohama a pohmožděným tělem kráčel jako šílenec po celý ten den a část noci. Vlekl se tu po kolenou, tu po rukou; viděl, jak nadchází chvíle, kdy mu dojde síla a bude mu zemříti.

Takto se bera ku předu, octl se posléz u močálu nebo vlastně před něčím, o čem se v brzku přesvědčil, že je to močál, neboť noc byla nastala před několika hodinami; padl z nenadání do tuhého bláta; přese všecky námahy, přes zoufalý odpor cítil, jak ponenáhlu zapadá do bahnité půdy; za několik minut byla mu již až po pás.

„To je smrt!" pravil si, „a jaká smrt . . ."

Vzpíral se zuřivě; leč úsilí jeho vycházely jen na tolik, že se tím rychleji zahrabával do tohoto hrobu, jejž si nešťastník sám prohlu-

boval. Ani kouska dříví, aby jej zadrželo, ani rákosu, aby jej zachytil . . . Poznal, že jest po něm veta! . . . Oči se mu zavřely.

„Pane! pane! pomoc!“ vykřikl.

A tento hlas zoufalý, osamělý, poloudušený zanikl v nočních mrákotách.

XXXVI.

Shluk na obzoru. — Četa Arabů. — Pronásledování. — To jest on! — Pád s koně. — Zardoušený Arab. — Kennedyova kulka. — Únos letmo. — Joe zachráněn.

Co Kennedy zaujal pozorovací stanovisko v přídě loďky, od té chvíle neustával pátrati velmi bedlivě po obzoru.

Za nějakou chvíli obrátil se k doktorovi řka:

„Nemýlím-li se, pohybuje se onde dole tlupa buď lidí nebo zvířat; posud jich nelze rozeznat. Jisto však jest, že se zprudka zmítají, poněvadž rozviřují prachový oblak.“

„Není-li pak to protivný vítr,“ odtušil Samuel, „smršť, která nás uchvátí a odvěje na sever?“

Vstal, pátraje po obzoru.

„Nemyslím, Samuele,“ namítl Kennedy; „je to stádo sajek anebo divokých buvolů.“

„Možná, Dicku, ale ten shluk jest od nás vzdálen aspoň dvanáct neb patnáct kilometrův, a co na mně jest, nejsem ani dalekohledem s to, abych v něm něco rozeznal.“

„Buď jak buď, nepustím ho s očí; vězí v něm cosi neobyčejného, co vzbuzuje zvědavost; chvílemi zdá se takořka, jako by to jízda konala cvičení. Aj! nemýlím se! jsou to skutečně jezdci! pohleď!“

Doktor podíval se pozorně na ukázanou skupinu.

„Tuším, že máš pravdu,“ řekl, „je to četa Arabů nebo Tibbuů; ujíždějí týmž směrem jako my; leč my letíme rychleji a snadno jich dostihneme. Za půl hodiny octneme se tak blízko, že uvidíme a dovedeme posoudit, co třeba učiniti.“

Kennedy vzal zase dalekohled a díval se pozorně. Hlouček jezdců jevil se čím dále tím zřetelněji; někteří jednotlivci vybočovali z něho.

„Je to patrně cvičení nebo honba,“ prohodil Kennedy. „Řekl bych, že ti lidé něco pronásledují. Věru bych rád věděl, co to jest.“

„Strpení Dicku. Dohoníme jich co nevidět, ba předstihneme je, pojedou-li dále touto cestou; letíme s rychlostí třiceti kilometrů za hodinu, a není koní, kteří by byli s takový úprk.“

Kennedy jal se dále pozorovati a pravil za několik minut:

„Jsou to Arabové pádící největším tryskem. Rozeznávám je zcela zřetelně. Je jich na padesát. Vidím, jak se jim burnusy větrem nadouvají. Je to jezdecké cvičení; jich náčelník jede před nimi na sto kroků, a oni se ženou za ním.“

„Ať jsou kdokoli, Dicku, nemáme se jich obávati; a bude-li potřebí, vystoupím.“

„Počkej! počkej ještě, Samuele!“

„Divná věc,“ dodal Dick, dívav se zase chvíli dalekohledem; „děje se něco, čeho si nedovedu vysvětlit; z úsilí a z nepravidelné řady těch Arabů podobá se, že spíše pronásledují, než následují.“

„Víš-li to jistě, Dicku?“

„Určitě. Neklamu se! Je to honba, leč honba na člověka! Ten, který jede napřed, není náčelník, nýbrž uprchlík.“

„Uprchlík?“ opáčil Samuel s pohnutím.

„Ano!“

„Nepouštějme ho s očí a čekejme.“

Viktorie uhnala nadskok pěti nebo šesti kilometrů těmto jezdcům, kteří pádili s podivuhodnou rychlostí.

„Samuele! Samuele!“ zvolal Kennedy chvějícím se hlasem.

„Co jest, Dicku?“

„Což jest to přelud? je-li to možné?“

„Co míníš?“

„Sečkej!“

A lovec utřev chvatně skla dalekohledu a jal se dívati poznovu.

„Nuže?“ otázal se doktor.

„Je to on, Samuele!“

„On?“ vzkřikl Fergusson.

Slůvko „on“ pravilo vše! Nebylo třeba ho jmenovati!

„Je to on na koni! sotva na sto kroků od svých nepřátel! Prchá!“

„Je to vskutku Joe!“ přisvědčil doktor, zblednuv.

„Nemůže nás vidět takto prchaje!“

„Uvidí nás,“ odpověděl Fergusson, zmírniv plamen dmuchavky.

„Ale jak?“

„Za pět minut sneseme se k zemi na padesát stop; za patnáct minut octneme se nad ním.“

„Dlužno mu dát návěští výstřelem!“

„Ne! Nemůže se vrátit, má zamezenou cestu.“

„Co tedy počít?“

„Čekat.“

„Čekat! A což ti Arabové?“

„Dohoníme jich! Předstihneme je! Nejsme od nich ani na tři kilometry; jen vytrvá-li Joův kůň.“

„Velký Bože!“ zvolal Kennedy.

„Co jest?“

Kennedy vyrazil ze sebe zoufalý výkřik, vida Joa, an se řítí na zemi. Padlť pod ním kůň patrně unavený, vysílený.

„Spatřil nás,“ zvolal doktor; „když vstával, dal nám znamení!“

„Avšak Arabové ho dostihnou! nač čeká? Ach srdnatý chlapík! Hurá!“ zajásal lovec, nedoveda utajiti radost.

Joe vzchopil se hned po pádě a v tom, když ho dojížděl jeden z nejrychlejších jezdcův, uhnul se mu odskokem, vymrštil se jako pardal, vyskočil koni na kříž, uchvátil Araba za hrdlo svalnatýma rukama, železnými prsty, zardousil jej, a shodiv jej na písek, uháněl dále s úžasnou rychlostí.

Vzduchem rozlehl se ohromný křik Arabů, než jsouce cele zaujati pronásledováním, nevšimli si *Viktorie* na pět set kroků za sebou a sotva na třicet stop nad zemí; oni pak nebyli od uprchlíka vzdáleni ani na dvacet koňských délek.

Jeden z nich blížil se očitě k Joovi, a když už naň napřahoval kopí, vpálil Kennedy do něho jistým okem a pevnou rukou kuli, která ho smetla na zemi. Joe se po třesknutí ani neotočil. Část zástupu se zastavila v úprku a padla na tvář do písku zočivši *Viktorii*; druhá stíhala Joa dále.

„Co dělá Joe, že se nezastavuje?“ zvolal Kennedy.

„Má něco lepšího za lubem, Dicku; pochopil jsem! Ujíždí směrem vzducholodi. Spoléhá na náš důvtip! Ach hodný hoch! Uneseme ho těm Arabům před nosem! Máme už k němu jen dvě stě kroků.“

„Co mám dělat?“ otázal se Kennedy.

„Neber ručnice.“

„Tak,“ odvětil lovec odkládaje zbraň.

„Uneseš-li pak v náručí 150 liber přítěže.“

„Ještě více.“

„Ne, to dostačí.“

A doktor naložil Kennedyovi do náručí pytlíky s pískem.

„Zůstaň na zádi loďky a buď hotov shodit tu přítěž jedním rázem. Ale zapřísahám tě, abys tak neučinil, dokud nerozkážu.“

*

„Neměj starostí!“

„Sice bychom se Joa minuli, a bylo by po něm veta!“

„Spolehej na mne!“

Viktorie vznášela se již téměř nad tlupou jezdců, kteří se hnali se spuštěnou uzdou v zápětí za Joem. Doktor stál na přídě loďky a držel rozvinutý žebřík, jsa hotov spustiti jej v příhodnou chvíli. Joe udržoval se ve vzdálenosti asi padesáti stop před stihateli. *Viktorie* je předstihla.

„Pozor!“ pravil doktor ke Kennedyovi.

„Jsem připraven.“

„Joe! pozor! . . .“ vzkřikl doktor silným hlasem vyhodiv řebřík, jehož první příčele rozvířily prach na zemi.

Po výkřiku doktorově obrátil se Joe, koně nezastaviv; řebřík octl se u něho, a v tom, když jej uchopil, zavelel doktor Kennedyovi:

„Hoď!“

„Už.“

A *Viktorie* zbavena váhy, převyšující váhu Joovu, vznesla se do výše padesáti stop.

Joe upínal se pevně na řebřík, zatím kdy se široce klátil sem a tam; pak obmyslil Araby na rozloučenou nevylíčitelným posunkem, a leza hbitě jako cirkový šašek dostal se ke svým soudruhům, kteří jej pojali do náručí. Arabové vykřikli údivem a vztekem. Uprchlík byl jim letmo vychvácen, a *Viktorie* vzdalovala se rychle.

„Pane! pane Dicku!“ zvolal Joe.

I omdlel podlehnuv dojmutí a únavě, kdežto Kennedy volal radostí téměř blouznivou:

„Zachráněn! zachráněn!“

„Opravdu!“ řekl doktor nabyv obvyklé klidnosti a rovnodušnosti.

Joe byl skoro nah; jeho paže do krve rozedřené, tělo všecko pohmožděné svědčily o jeho utrpení. Doktor obvázal mu rány a uložil jej pod stan.

Joe probral se brzy ze mdlob a žádal o sklenku kořalky, již doktor uznal za dobré neodepříti mu, poněvadž s Joem bylo jinak zacházeti než s jinými lidmi. Napiv se stiskl ruku svým druhům a řekl, že jest hotov vyprávěti své příhody.

Leč nedali mu mluviti, a hodný jonák pohroužil se ve tvrdý spánek, jehož velice mu bylo potřebí, jak se zdálo.

Viktorie odbočila po té šikmým směrem na západ. Jsouc hnána větrem nadmíru silným, octla se zase na hranici trnité pouště nad palmami vichřicí schýlenými nebo vyrvanými, a urazivši po záchraně Joově přes tři sta kilometrů, překročila k večeru devátý stupeň délky.

XXXVII.

Cesta na západ. — Joovo procitnutí. — Jeho svéhlavost. — Konec Joovy historie. — Tagelel. — Obavy Kennedyovy. — Cesta na sever. — Noc u Agadesa

Vítr během noci pozbyl prudkosti, jakou vál za dne, a *Viktorie* spočinula pokojně v koruně velké sykomory; doktor a Kennedy střídavě bděli, a Joe, maje kdy a kde, spal pevně a nepřetržitě celých čtyřiadvacet hodin.

„Toho léku je mu třeba," pravil Fergusson; „přirozenost postará se o jeho uzdravení."

Na úsvitě strhl se vítr dosti prudký, ale vrtkavý; přeskakoval náhle na sever a na jih, posléze však nesl *Viktorii* k západu.

Doktor nahlížeje do mapy poznal království Damergu, krabatý, velmi úrodný kraj s vesnicemi, jichž chaty jsou zdělány z dlouhého rákosu, propleteného větvemi asklepie; obilnice nalézají se v osetých polích na malých lešeních za tou příčinou, aby byly chráněny od útoků myší a termitů.

Za nedlouho stihli do města Zindera, jež bylo poznati po náramném popravišti; uprostřed pne se strom smrti; kat číhá u jeho paty, a kdokoliv zajde do stínu stromu, jest ihned oběšen.

Pohlédnuv na bussolu Kennedy prohodil téměř mimovolně:

„Hle, už zase směřujeme na sever!"

„Co na tom? Dostaneme-li se do Timbukta, nebudeme mít proč si stýskati! Nikdy nebyla vykonána krásnější cesta za lepších okolností! . . ."

„Ani při lepším zdraví," ozval se Joe, vystrčiv ze stanu mezi záclonami svou hezkou tvář všecku osvěženou.

„Aj, náš statečný přítel!" zvolal Kennedy, „náš zachránce! Jak se daří?"

„Docela přirozeně, pane Kennedy, docela přirozeně! Nikdy nebylo mi tak dobře! Nic nejde člověku tak k duhu jako malá cesta pro zábavu, zahájená lázní v Čadu! není-li pravda, pane?"

„Dobrá duše!" odpověděl Fergusson tiskna mu ruku. „Jaké úzkosti a obavy jsi nám způsobil!"

„Nu, a vy mně! Což myslíte, že jsem neměl starosti o váš osud? Můžete se honosit, že jste mi nahnali hodně strachu!"

„Tu se nikdy neshodneme, Joe, pohlížíš-li na věci s takového stanoviska."

„Vidím, že ho ten pád nezměnil," dodal Kennedy.

„Tvá obětovnost byla vznešena, hochu, a zachránila nás, neboť *Viktorie* padala do jezera, a kdyby tam byla spadla, nikdo na světě nebyl by ji už vytáhl."

„Ale zachránila-li vás moje obětovnost, jak říkáte mému kotrmelci, zda nezachránila i mne, když jsme tu všichni tři živi a zdrávi? Pročež nemáme si při tom při všem ničeho vyčítat."

„S tím chlapíkem se člověk nikdy neshodne," pravil lovec.

„Nejlepším prostředkem ke shodě jest, nebudeme-li již o tom mluvit," odvětil Joe. „Co se stalo, stalo se. Ať to bylo dobré nebo špatné, netřeba se toho dotýkat"

„Tvrdohlavče!" zasmál se doktor. „Doufám aspoň, že nám budeš vyprávět své příhody?"

„Stojíte-li o ně, budu. Ale dříve ustrojím z této tučné husy dokonalou pečínku, neboť vidím, že pan Dick nemařil času."

„Pravdu jsi řekl, Joe."

„Nuže, přesvědčíme se, jak tato africká zvěřina chutná evropskému žaludku."

Husa upečena brzy na plameni dmuchavky a pononáhlu snědena. Joe odpravil řádný díl jako člověk, jenž několik dní nejedl. Po čaji a grogu jal se svým druhům líčiti svá dobrodružstva; mluvil s jakýmsi rozechvěním, jakkoli vzhledem k příhodám dával na jevo obvyklou filosofii. Doktorovi nedalo, aby mu nestiskl několikrát ruku, když viděl, že hodný služebník měl více na mysli spásu svého pána nežli svou vlastní; v příčině zátopy ostrova Biddionů vysvětlil mu, že úkaz ten přihází se často na jezeře Čadském.

Posléze Joe vypravuje dále, dospěl až tam, když zapadnuv do močálu, vyrazil se sebe poslední zoufalý výkřik.

„Pokládal jsem se za ztracena, pane," pravil, „a moje myšlenky zaletěly k vám. Jal jsem se brániti. Jak? nemohu vám říci; byl jsem zajisté odhodlán, že se nenechám pohltit bez odporu; tu spatřím dva kroky od sebe, co? konec provazu nedávno přeříznutého; vynaložil jsem poslední úsilí a tak aneb onak zachytil jsem provaz; zatáhnu, nepovoluje; soukám se a soukám a posléz ucítím pod sebou pevnou zemi! Na konci provazu najdu kotvu! . . . Ach! pane! mohu ji vším právem nazvat kotvou spásy, ač nevidíte-li v tom nic nepřístojného. Poznal jsem ji! kotva *Viktorie*! přistáli jste k zemi na tom místě! Jdu směrem provazu, jenž mi naznačuje váš směr, a po novém namáhání vyvleku se nadobro z bahniště. S odvahou vrátily se mi síly, i šel jsem dlouho nocí vzdaluje se od jezera. Konečně dorazil jsem na kraj náramného lesa. Tam pásli se v ohradě koně, nic zlého netušíce. V životě jsou chvíle, kdy každý dovede vsednout na koně,

není-li pravda? Nezmařím ani minuty rozmýšlením, vyskočím na hřbet jednoho z těch čtvernožcův, a již uháníme k severu s největší rychlostí. Nebudu se vám zmiňovat o městech, jichž jsem ne viděl, ani o vsích, jimž jsem se vyhnul. Ne. Jedu přes osetá pole, prodírám se houštinami, přeskakuji ohrady, ženu svého koně, pobádám ho, štvu ho! doletím na hranici vzdělané půdy. Dobrá! poušť! je mi vhod; uvidím lépe před sebe a dále. Doufal jsem posud, že uzřím *Viktorii*, že na mne čeká plavíc se sem a tam. Ale kde nic, tu nic. Za tři hodiny vpadl jsem jako blázen do tábora Arabů! Ach! to byla honba! . . . Hleďte, pane Kennedy, lovec neví, co je hon, nebyl-li sám honěn! A přece jsem mu tou radou, aby toho nezkoušel, nemusí-li! Můj kůň padl vysílením; jsem v úzkých, svalím se; vyskočím na kříž koni jednoho z Arabů! Nechtěl jsem mu ublížit, a doufám, že se na mne proto hněvat nebude, že jsem ho zardousil! Vždyť jsem spatřil vás! . . . a ostatek víte. *Viktorie* jela mi v patách, i sebrali jste mě v letu, jako sbírá jezdec prsten. Nespoléhal-li jsem právem na vás? Nuže, pane Samuele, vidíte, jak jednoduché je to vše. Nic na světě není přirozenějšího! Jsem hotov začít znova, může-li vám to ještě nějak prospět! A ostatně, jak jsem vám řekl, pane, nestojí to za řeč."

„Hodný Joe!" odpověděl doktor s pohnutím. „Nedůvěřovali jsme nadarmo ve tvůj důvtip a tvou obratnost!"

„E což! pane, třeba se jen vpravit v události, a člověk vybředne z nesnází! A hleďte, ještě s lepší se potáže, přijme-li věci tak, jak se sběhnou."

Co Joe vyprávěl své příhody, zatím přeletěl balon kraj náramně rozlehlý. Kennedy postřehl v brzce na obzoru skupinu domů, jevících vzhled města. Doktor vzav radu s mapou poznal městečko Tagenel v Damergu.

„Ocitujeme se zde na cestě Barthově," pravil. „Tu se odloučil od svých dvou soudruhů, Richardsona a Overwega. Onen pustil se cestou do Zindera, tento cestou do Maradi, i pamatujete se, že z těchto tří cestovatelů jediný Barth uzřel opět Evropu."

„Tíhneme zase tedy přímo na sever?" otázal se lovec, sleduje na mapě směr *Viktorie*.

„Přímo, milý Dicku."

„A to tě ani dost málo neznepokojuje?"

„Proč?"

„Poněvadž tato cesta vede nás do Tripolisa a nad velikou poušť."

„Ó! tak daleko nepůjdeme, příteli; aspoň tak doufám."

„Ale kde se hodláš zastavit?"

„Poslyš, Dicku, nebyl-li bys zvědav podívat se do Timbukta?“

„Do Timbukta?“

„Ovšem,“ ozval se Joe. „Člověk si nedovolí vykonat cestu Afrikou, aby nezavítal do Timbukta!“

„Budeš pátým anebo šestým Evropanem, jenž spatří to tajemné město!“

„Vzhůru do Timbukta!“

„Nech tedy, ať dospějeme mezi sedmnáctý a osmnáctý stupeň šířky; tam si pak vyhledáme příznivý vítr, který nás zanese na západ.“

„Dobrá,“ odtušil lovec; „avšak máme-li před sebou ještě dlouhou cestu na sever?“

„Aspoň dvě stě čtyřicet kilometrů.“

„Spěte, pane,“ prohodil Joe; „a i vy, pane, následujte příkladu páně Kennedyova; potřebujete zajisté odpočinku, neboť k vůli mně byli jste vzhůru až přespříliš.“

Lovec natáhl se pod stan; ale Fergusson, na nějž únava nehrubě působila, setrval na svém pozorovacím stanovisku.

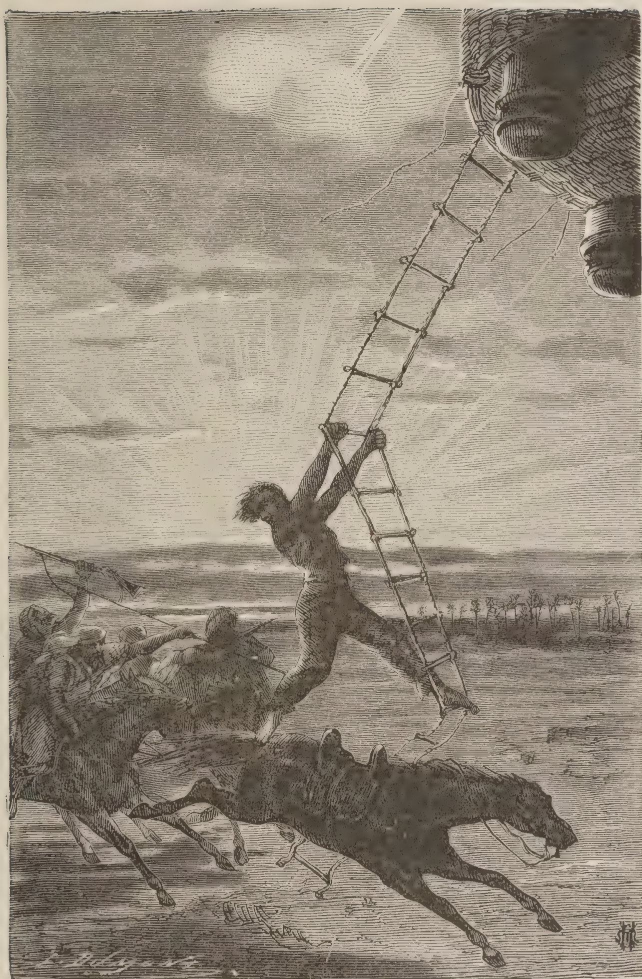
Než uplynuly tři hodiny, přeletěla *Viktorie* se svrchovanou rychlostí kamenité území s pásmy vysokých holých hor s žulovými patami; ba některé osamělé štíty vypínaly se do výše čtyř tisíc stop; žirafy, antilopy, pštrosi proháněli se s podivuhodnou hbitostí lesy trnovníkovými, mimosovými, suovými a datlovníkovými; po vyprahlé poušti domáhalo se opět vlády rostlinstvo. Byla to země Kailuů, kteří si zastírají obličej bavlněnou rouškou rovněž jako jich nebezpeční sousedé Tuaregové.

V deset hodin večer stanula *Viktorie* nad důležitým městem, vykonavši znamenitou plavbu čtyř set kilometrů; v záři měsíce bylo viděti, že část města je napolo v rozvalinách; tu a tam vyvstávala mešita, vybíhajíc do hrotů, bledým paprskem světla se kmitajících; doktor změřil výšku hvězd a poznal, že jest v šířce Agadesa.

Toto město, kdysi střediště náramného obchodu, ocitovalo se již v úpadku tehda, kdy tam zavítal doktor Barth.

Viktorie, nebyvši v šeru zpozorována, přistála k zemi asi tři kilometry nad Agadesem v širém poli prosovém. Noc byla dosti pokojna a minula k páté hodině ranní, zatím co slabý větřík skláněl balon k západu, ba poněkud i k jihu.

Fergusson nelenil užiti této šťastné náhody. Vznesl se rychle a rozjel se v dlouhém pásmu slunečních paprsků.

V tom, když jej uchopil, zavelel doktor . . . (Str. 188.)

XXXVIII.

Rychlá plavba. Opatrné rozhodnutí. — Karavany. — Ustavičné lijáky. — Gao. — Niger. — Golberry, Geoffroy, Gray. — Mungo-Park. — Laing. — René Caillié. — Clapperton. — John a Richard Landerovi.

Den 17. května uběhl klidně a beze vší příhody; poušť začínala opět; prostřední vítr hnal *Viktorii* k jihozápadu; neuhýbala se ani na pravo ani na levo; její stín rýsoval na písku čáru přesně přímou.

Doktor byl před odjezdem obezřele obnovil zásobu vody; obávalť se, že nebude moci přistáti k zemi v těchto končinách ohrožovaných Tuaregy Auelimmidy. Náhorní rovina, vyvýšená na osmnáct set stop nad hladinu mořskou, svážela se k jihu. Cestovatelé přeletěli cestu z Agadesa do Murzuka, často šlapanou nohami velbloudův, a dospěli večer na 16⁰ šířky a 4⁰ 55′ délky, uazivše skoro tři sta kilometrů velice jednotvárných.

Toho dne ustrojil Joe poslední zvěřinu, která byla jen na rychlo k uschování upravena; předložil k večeři rožeň vodních sluk velice chutných. Vítr byl dobrý, pročež ustanovil se doktor na tom, že pojede v noci dále, neboť měsíc byl skoro ještě v úplňku a vyzařoval jasné světlo. *Viktorie* vystoupila do výše pěti set stop, a za této noční plavby nebylo by se ani dítě vytrhlo z lehkého spánku; ujeli za tu noc asi sto kilometrů.

V neděli ráno nastala opět změna ve směru větru; přeskočil na severozápad; vzduchem poletovalo několik krkavcův, a na obzoru kroužilo hejno supů, které se na štěstí nepřiblížilo.

Pohled na ty ptáky zavdal Joovi podnět, že blahořečil pánově myšlence dvou balonů.

„Kam bychom se byli poděli s jedním obalem?“ pravil. „Tento druhý balon je jako lodní šalupa; vezme-li loď pohromu, lze se uchýlit do šalupy a zachránit se.“

„Pravdu máš, příteli; jen že moje šalupa působí mi trochu starosti; nevyrovná se lodi.“

„Co tím míníš?“ otázal se Kennedy.

„Tím míním, že nová *Viktorie* nevyrovná se staré; buď že tkanivo příliš trpělo, buď že se guttaperča rozpustila horkem hadice, pozoruji jistý úbytek plynu; až dosud nepadá příliš na váhu, ale je ho přece již znáti; balon jeví náchylnost ke klesání, a bych se udržel ve výši, jsem nucen vodík silněji roztahovati.“

„Hrome!“ zvolal Kennedy, „nevím, jak si od té vady pomůžeme.“

„Tu není vůbec pomoci, milý Dicku; a proto dobře učiníme, pospíšíme-li si, ani na noc se nezastavujíce.“

„Což jsme ještě daleko od pobřeží?“ zeptal se Joe.

„Od jakého pobřeží, hochu? Což víme, kam nás náhoda zanese? Mohu ti jen říci tolik, že Timbuktu je posud vzdáleno na šest set padesát kilometrů na západ.“

„A za jakou dobu můžeme tam dorazit?“

„Nezavěje-li nás vítr příliš stranou, doufám, že stihneme do toho města v úterý k večeru.“

„Tu tam dospějeme rychleji než ta karavana,“ odtušil Joe ukazuje na dlouhou řadu zvířat a lidí, vinoucí se širou pouští.

Ferguson a Kennedy vyklonivše se uzřeli ohromný shluk tvorů všeho druhu; bylo mezi nimi přes sto padesát velbloudů z těch, kteří za dvanáct mutkalů zlata,*) chodí z Timbuktu do Tafileltu s nákladem pěti set liber na hřbetě; měli vesměs pod ocasem váček, v němž se zachycovaly jich výkaly, jediné palivo, jehož lze se na poušti dopíditi.

Tito velbloudi Tuaregů jsou nejlepšího rázu; tři až sedm dní obejdou se bez pití a dva dni bez potravy; rychlostí předčí nad koně a poslouchají rozumně hlasu khabira, vůdce karavany. Jsou po kraji známi pod jménem „meharů.“

Co doktor vykládal tyto podrobnosti, dívali se jeho druzi na tu sílu mužů, žen a dětí kráčejících pracně po písku zpola sypkém, porostlém sotva několika bodláky, zvadlými travinami a bídnými křovisky. Vítr zahlazoval stopy jich kročejů takměř ihned.

Joe otázal se, jak Arabové dovedou určit v poušti směr a nalézti studnice, po nesmírné té samotě roztroušené.

„Příroda,“ odpověděl Fergusson, „obmyslila Araby podivuhodným pudem poznávati cestu; tam, kde by Evropan nevěděl kudy kam, nejsou nikdy na rozpacích; nepatrný kámen, oblázek, chumáček trávy, roličná barva písku stačí jim, aby šli bezpečně; v noci spravují se polární hvězdou; konají za hodinu nejvýš tři kilometry cesty a odpočívají za největšího parna poledního; z toho můžete posouditi, jakého času potřebují k přechodu Sahary, pouště zšíří čtrnácti až patnácti set kilometrů.“

Avšak *Viktorie* sešla již s očí užaslým Arabům, kteří jí asi záviděli její rychlost.

Večer překročila 2° 20′ délky **) a za noc ujela ještě jeden stupeň.

---

*) Sto dvacet korun. **) Poledník pařížský.

V pondělí změnila se povětrnost úplně; déšť jal se líti mocnými proudy; bylo třeba vzepříti se této zátopě a vzrůstu přítěže, jímž obtěžkávala balon a loďku; tento věčný lijavec vysvětloval se močály a bařinami, z nichž se jedině skládal povrch země; tu objevilo se opět rostlinstvo s mimosami, baobaby a marhaníky.

To byl Sonraj s vesnicemi, jichž chaty vyznačovaly se tvarem převrácených arménských čepic; hor tu nebylo leda něco pahorkův, aby tvořily rokle a nádrže, v nichž poletovaly perličky a vodní sluky; tu a tam přerývala prudká bystřina cesty; domorodci ji přecházeli, lezouce po lianě napiaté strom od stromu; lesy ustupovaly džunglím, v nichž hemžili se krokodilové, hroši a nosorožci.

„Co nevidět uzříme Niger," pravil doktor; „čím blíže k velkým řekám, tím více mění se ráz krajiny. Tyto putující cesty, jak je označuje případné rčení, přinesly s sebou nejdříve rostlinstvo, jako později přinesou vzdělanost. Tak zavdal Niger svým tokem čtyři tisíce kilometrů dlouhým podnět k tomu, že na jeho březích povstala nejdůležitější města africká."

„Aj," ozval se Joe, „to mi připomíná historii toho velkého obdivovatele Prozřetelnosti, který ji chválil, že se pečlivě postarala o to, aby velké řeky tekly velkými městy."

O poledni minula *Viktorie* městečko Gao, skupinu dosti bídných chatrčí, které bývalo kdysi velkým hlavním městem.

„Tu přeplavil se Barth přes Niger, když se vracel z Timbukta," vykládal doktor; „toť řeka proslulá za starých časů, sokyně Nilu, jíž pohanská pověra přičítala nebeský původ; jako Nil tak Niger obracel k sobě pozornost zeměpisců všech dob; jeho výzkum stál rovněž jako výzkum Nilu četné oběti, ba ještě více obětí."

Niger tekl mezi dvěma břehy široce od sebe oddělenými; jeho voda valila se k jihu dosti prudce; leč cestovatelé rychle unášení sotva byli s to, aby zahlédli podivné okliky.

„Vyprávím vám o této řece," pravil Fergusson, „a ona jest už daleko od nás! Pod jmény: Džoliba, Isa, Majo, Gulbi, Quorra a jinými ještě protéká nesmírné prostranství a co do délky závodí téměř s Nilem. Všecka ta jména značí prostě „řeku" podle krajin, jimiž teče.

„Bral-li se doktor Barth touto cestou?" otázal se Kennedy.

„Nikoli, Dicku; opustiv jezero Čadské, prošel předními městy bornuskými a překročil Niger v Saji, čtyři stupně pod Gaem; pak pronikl do lůna těch neprozkoumatelných končin, které Niger zavírá ve svém ohybu, a po dalších osmiměsíčních svízelích dorazil

do Timbukta, což my vykonáme sotva za tři dni, ač bude-li vítr dosti silný."

„Zda byly již objeveny prameny Nigera?" zeptal se Joe.

„Již dávno," odtušil doktor. „K poznání Nigera a jeho přítoků podniknuty četné cesty výzkumné, i mohu se vám o hlavních zmíniti. Od roku 1749 až 1758 ohledává Adamson řeku a navštíví Goreu; od roku 1785 až 1788 procházejí Golberry a Geoffroy poušťěmi senegambickými a dostanou se až do země Maurů, kteří zavraždili Saugniera, Brissona, Adama, Rileye, Cocheleta a tolik jiných nešťastníků. Pak přijde slavný Mungo-Park, přítel Waltera Scotta a rovněž Skot jako on. Byv roku 1795 vyslán africkou společností londýnskou, dospěje do Bambarry, spatří Niger, vykoná přes osm set kilometrů cesty v družině otrokáře, ohledá řeku Gambii a vrátí se do Anglie roku 1797; dne 30. ledna 1805 vydá se znova na cestu se svým švakrem Andersonem, kresličem Scotem a četou dělníků; dorazí do Gorey, přibere si oddíl třicítipěti vojákův a spatří zase Niger dne 19. srpna; ale tu zbývá již na živě ze čtyřicíti Evropanů pouze jedenáct, kdežto ostatní podlehli svízelům, újmám, týrání domorodců, nepohodě a nezdravému podnebí; dne 16. listopadu došly poslední dopisy Mungo-Parkovy jeho manželky, a o něco později přinesl tuzemský obchodník zprávu, když nešťastný cestovatel dospěl do Bussy nad Nigrem, že se s ním dne 23. prosince zvrátila loďka ve slapech řeky a on sám že byl domorodci rozsekán."

„A tento hrozný konec neodstrašil badatelů?"

„Naopak, Dicku; neboť nastal potom úkol prozkoumati nejen řeku, nýbrž dopídit se i papírů cestovatelových. Od roku 1816 chystá se v Londýně výprava, jíž se účastní major Gray; dorazí na Senegal, pronikne do Futa-Džallonu, navštíví národy fuebské a mandinské a vrátí se do Anglie, nedodělavši se jinakého úspěchu. Roku 1822 prozkoumá major Laing celou tu část západní Afriky, jež hraničí s anglickými državami, a dostane se první ke zřídlům nigerským; podle jeho zpráv nemá zřídlo této obrovské řeky ani dvě stopy šířky."

„To se snadno přeskočí," podotekl Joe.

„Oho! snadno!" odvětil doktor. „Pověst praví, kdokoli se pokusí přeskočiti toto zřídlo, že jest jím ihned pohlcen; a kdo chce z něho nabrati vody, toho odstrčí neviditelná ruka."

„A je-li pak dovoleno nevěřit z toho ani slovu?" otázal se Joe.

„To je dovoleno. Za pět let po té pustil se major Laing přes Saharu, dostal se až do Timbukta a zemřel několik mil pod ním, byv

zardoušen Ulad Šimany, kteří jej chtěli donutiti, aby přestoupil na moslémství.“

„Zase jedna obět!“ zvolal lovec.

Pak podnikne srdnatý mladík s chatrnými prostředky a také vykoná podivu nejhodnější z novodobých cest; mluvím o Francouzovi René Caillié-ovi. Po všelikých pokusech r. 1819 a 1824 vydal se znova dne 19. dubna 1827 na cestu z Rio-Nuňeza; dne 3. srpna dorazil do Timé tou měrou vysílen a nemocen, že se mohl pustiti dál až za půl leta v lednu 1828; jsa chráněn východozemským oděvem přidal se pak ke karavaně, dospěl Nigera dne 10. března, pronikl do města Dženné, dal se v loďce po řece a plavil se po proudě až do Timbukta, kam stihl dne 30. dubna. Možná, že jiný Francouz, Imbert, roku 1670 a Angličan, Robert Adams, roku 1810 spatřili toto podivné město; avšak René Caillié byl první Evropan, jenž podal o něm určité zprávy; dne 4. května opustil tohoto krále pouště; dne 9. poznal i místo, kde byl zavražděn major Laing; dne 19. dorazil do El-Arauana, a vyšed z tohoto obchodního města, bral se za tisícerých nebezpečenstev nesmírnými pustinami, jež se prostírají mezi Sudanem a půlnočními končinami; konečně dospěl do Tangera a dne 28. září odplavil se do Toulona; za devatenáct měsíců přešel Afriku od západu na sever, ačkoliv byl nucen nemocí k zastávce sto a osmdesáti dní. Ach! kdyby se byl Caillié narodil v Anglii, byl by ctěn jako nejneohroženější cestovatel nové doby, rovný Mungo-Parkovi! Ale ve Francii není po zásluze oceněn.“*)

„Byl to smělý chlapík,“ prohodil lovec. „A co se s ním stalo?“

„Umřel, maje třicetdevět let věku následky přestálých svízelů; myslili, že učinili dost, odměnivše ho cenou zeměpisné společnosti roku 1828; v Anglii bylo by se mu dostalo největších poct! Ostatně když dokonával podivuhodnou tu cestu, odhodlal se Angličan k témuž podniku a podjal se ho s rovnou odvahou, ač ne s rovným štěstím. Je to setník Clapperton, soudruh Denhamův. Roku 1829 vrátil se do Afriky na západní pobřeží v zálivu Beninském; dal se šlépějemi Mungo-Parkovými a Laingovými, nalezl v Busse listiny, vztahující se ke smrti onoho, a stihl dne 20. srpna do Sokota, kde byv jat vypustil ducha v rukou svého věrného služebníka, Richarda Landera.“

---

*) Možná, že doktor Fergusson jsa Angličan nadsazuje; nicméně dlužno uznati, že René Caillié netěší se ve Francii mezi cestovateli slávě hodné jeho obětovnosti a odvahy.

„A co stalo se s tímto Landerem?“ otázal se Joe s velkou účastí.

„Podařilo se mu dostihnouti pomoří, i vrátil se do Londýna, přinášeje zápisky setníkovy a zevrubnou zprávu o své vlastní cestě; nabídl pak své služby vládě, hodlaje doplniti známost Nigera; přibral si bratra Johna, druhého syna chudých lidí z Cornwallu, a oba plavili se od roku 1829 do roku 1831 po řece z Bussy až do jejího ústí, popisujíce ves za vsí, míli za mílí.“

„Tito dva bratři ušli tedy obecnému osudu?“ zeptal se Kennedy.

„Ano, aspoň za této výzkumné cesty, neboť roku 1833 podnikl Richard třetí cestu na Niger a zahynul při ústí řeky, byv střelen neznámou kulkou. Vidíte, přátelé, že země, kterou se ubíráme, byla svědkyní šlechetné obětovnosti, jíž dostalo se odměnou až příliš často smrti!“

XXXIX.

Země v ohybu Nigera. — Podivná podívaná na hory Homborské. — Kabra. — Timbuku. — Záměr doktora Bartha. — Klesání. — Kam se nebi zlíbí.

Za tohoto mokrého pondělka krátil doktor Fergusson soudruhům a sobě chvíli tím, že vyprávěl tisíceré podrobnosti o krajině, kterou se brali. Půda dosti plochá nezavalovala plavbě překážek. Jedinou starost působil doktorovi neblahý severovýchodní vítr, jenž dul vztekle, vzdaluje ho od šířky Timbukta.

Niger postoupiv na sever až k tomuto městu, zahýbá se jak ohromný trysk vody a míří pak k okeánu Atlantickému proudem široce rozlitým; v tomto ohybu jest kraj velice rozmanitý, hned bujně úrodný, hned na dobro vypráhlý; neobdělané pláně střídají se s kukuřičnými poli, která ustupují širým prostranstvům porostlým kručinou; všelicí ptáci vody milovní, pelikáni, volavky, rybáříci, žijí v četných hejnech na březích bystřin a močálů.

Čas od času objevil se tábor Tuaregů skrytých pod koženými stany, kdežto ženy zabývaly se venku prací, dojíce velbloudice a kouříce z dýmek u velikých ohnišť.

Do osmi hodin večer ujela *Viktorie* přes tři sta kilometrů na západ, a tu se cestovatelům naskytlo nádherné divadlo.

Několik paprsků měsíčních prodralo se skulinou v mracích, a prokmítajíce proudy dešťovými dopadalo na pásmo hor Homborských. Nelze si představiti nic podivnějšího nad tyto hřbety čedičového vzhledu, any se obrážely fantastickými obrysy na za-

chmuřené obloze, vypadajíce jako báječné rozvaliny ohromného středověkého města, jakými jeví se za tmavých nocí ledové hory polárních moří žasnoucímu zraku.

„Toť pohled vzatý z *Tajností Udolfových,*“ pravil doktor; „Anne Ratcliffová nebyla by těm horám dodala děsivější tvářnosti.“

„Na mou věru!“ odpověděl, „nechtěl bych se procházet večer samoten v tomto kraji přízraků. Hleďte, pane, odnesl bych celou tu krajinu do Skotska, kdyby nebyla tak těžká. Vypadala by pěkně na březích jezera Lomondského, a turisté hrnuli by se tam o překot.“

„Náš balon není tak velký, abys mohl ukojiti takovou choutku. Ale zdá se mi, že se náš směr mění. Dobrá! zdejší skřítkové jsou velice roztomilí; rozdmychují nám větřík od jihovýchodu, který nás uvede na dobrou cestu.“

Viktorie odchýlila se vskutku více na sever a dne 20. ráno vznášela se nad spletilou sítí průlivů, bystřin, řek, hotovou motaninou přítoků nigerských. Některé z těchto průlivů, jsouce pokryty hustou travou, podobaly se tučným lučinám. Tu nalezl doktor opět cestu Barthovu, když tento vstoupil do lodice a doplavil se až do Timbukta. Niger jsa zšíří osmi set sáhů tekl zde mezi dvěma břehy hojně porostlými řeřichami a marhaníky; kroužkované rohy sajek ve stádech hopkujících míhaly se vysokou travou, kde číhal na ně mlčky krokodil.

Dlouhé řady oslův a velbloudů s nákladem zboží z Dženné zacházely pod krásné stromy; netrvalo dlouho, a v zatáčce řeky objevil se amfiteatr nízkých domů; na tarasech a střechách byla nakupena veškera píce sklizená v okolí.

„To je Kabra!“ zvolal radostně doktor; „toť přístav Timbukta; město není odtud vzdáleno ani osm kilometrů!“

„Jste tedy spokojen, pane?“ otázal se Joe.

„Jsem u vytržení, hochu.“

„Dobrá, čím dál tím líp.“

Za dvě hodiny rozložil se vskutku pod zraky cestovatelů král pouště, tajemné město Timbuktu, které mívalo jako Athény a Řím své učené školy a stolice filosofie.

Fergusson stopoval nejmenší jeho podrobnosti na plánu nakresleném samým Barthem a přesvědčil se o úplné jeho správnosti.

Město tvoří rozsáhlý trojúhelník narýsovaný na nesmírné rovině z bílého písku; jeho vrchol směřuje na sever a vniká úhlem do pouště; v okolí nic; sotva něco travin, zakrnělých mimos a keřových krsků.

Mrak přihnal se s ohlušujícím hřmotem . . (Str. 204.)

Co se tkne tvářnosti Timbukta, představte si soubor hracích kulí a kostek; takový jest dojem z ptačího hledu; ulice dost úzké jsou vroubeny domy toliko přízemními a vystavěnými z cihel na slunci sušených a slaměnými a rákosovými chatami, z nichž tyto jsou kuželovité, ony čtverhranné; na tarasech povaluje se nedbale několik obyvatelův oděných křiklavým rouchem s kopím anebo puškou v ruce; ženy není v tuto denní dobu viděti ani jediné.

„Ale, jsou prý hezké," dodal doktor. „Vidíte tři věže tří mešit jediné zbylých z velkého počtu. Bývalá sláva a nádhera města poklesla silně! Na vrcholu trojúhelníku vypíná se mešita Sankorská s řadami galerií, spočívajících na podloubí slohu dost čistého; dále u čtvrtí Sane-Gungu je mešita Sidi-Jahia a několik dvoupatrových domů. Nehledejte tu ani palácův ani pomníků. Šejk je pouhým obchodníkem a jeho královským příbytkem kupecké skladiště."

„Zdá se mi," podotkl Kennedy, „že pozoruji hradby napolo rozvalené."

„Byly sbořeny Fulby čili Fullany roku 1826; tehdy bylo město větší o třetinu, neboť Timbuktu, od XI. věku cíl všeobecné baživosti. náleželo postupně Tuaregům, Sonrajcům, Maročanům, Fulbům; a toto znamenité středisko vzdělanosti, kdež učenec jako Achmed-Baba měl v XVI. století knihovnu o šestnácti stech rukopisů, není již leč tržištěm střední Afriky."

Město hovělo na pohled skutečně velké bezstarostnosti; jevilo nakažlivou nedbalost měst v úpadku; náramné zasutiny hromadily se na předměstích, jsouce spolu s trhovým kopcem jedinou vypnulinou půdy. Za přeletu *Viktorie* hnul se sice jakýsi ruch, zavířeno na buben; ale kdož ví, měl-li poslední zdejší učenec kdy všimnouti si tohoto nového úkazu; cestovatelé, byvše opět uchváceni větrem z pouště, ujížděli nad klikatým tokem řeky, a Timbuktu bylo jim brzy jen jednou z prchavých vzpomínek cestovních.

„A nyní," pravil doktor, „zaveďte nás nebesa, kam se jim zlíbí."

„Jen když to bude na západ!" doložil Kennedy.

„E což!" ozval se Joe, „nelekl bych se valně, byť šlo i o to, abychom se vrátili do Zanzibara touž cestou a přepluli moře až do Ameriky!"

„Jen kdybychom byli s to, Joe."

„A co nám schází, abychom byli s to?"

„Plyn, hochu; balonu ubývá patrně vzestupné síly, i bude velice šetřiti, aby nás donesl až na pomoří. Ba budu nucen vyhoditi přítěž. Jsme příliš těžci."

„Na tom, pane, nesejde pranic! Když se člověk celý boží den povaluje na loži jako lenoch, tloustne a nabývá váhy. Naše cesta je hotovou zahálkou, a až se vrátíme, naši přátelé sotva nás poznají, jak budeme tlusti a vypaseni."

„To jsou úvahy hodné Joa," odvětil lovec; „ale vyčkej konce; víš-li, co nám nebe chystá? Máme ještě daleko k cíli cesty. Kde myslíš, Samuele, že dostihneš afrického pobřeží?"

„Na tu otázku, Dicku, je mi těžko odpovědět, jsme vydáni na milost i nemilost větrům velice proměnlivým; ale celkem bych se pokládal za šťastna, kdybych dorazil mezi Sierru Leonu a Portendick; tam jest jistý pruh země, kde bychom zastihli přátele."

„A s jakou radostí stiskli bychom jim ruku; avšak bereme-li se aspoň žádoucím směrem?"

„Nevalně, Dicku, nevalně; pohleď na magnetickou střelku; tíhneme na jih a postupujeme proti Nigeru k jeho zřídlům."

„To by byla znamenitá příležitost, abychom je objevili, kdyby nebyla již známa," odtušil Joe. „Což bychom v nejhorším případě nemohli nalézti nějaká jiná?"

„Ne, Joe; ale neměj starosti doufám, že se tak daleko nedostaneme."

Když nastávala noc, vyhodil doktor poslední pytlíky přítěže; *Viktorie* se vznesla; ačkoli dmuchavka pracovala plným plamenem, udržela ji stěží ve výši; byla tu vzdálena na sto kilometrů jižně od Timbukta, a zítřejší jitro zastihlo ji na březích nigerských nedaleko jezera Debu.

XL.

Obavy doktora Fergussona. — Stálý směr k jihu. — Mračno kobylek. — Pohled na Dženné. — Pohled na Sego. — Změna větru. — Joova lítost.

Řečiště bylo pak rozděleno velkými ostrovy na úzká ramena velmi silně proudící. Na jednom z ostrovů stálo několik pastýřských chatrčí; nebylo však možno určiti přesně jich polohu, neboť rychlost *Viktorie* vzmáhala se víc a více. Na neštěstí odchylovala se ještě více k jihu a přeletěla za několik okamžiků jezero Debu.

Fergusson napínaje plyn, co nejvíce mohl, hledal v různých výškách jiné proudy vzduchové, ale nadarmo. Zanechal brzy těchto pokusů, neboť žena plyn na oslabené stěny balonové množil tím více jeho úbytek.

*

Neříkal nic, ale byl zmítán nemalým nepokojem. Tento urputný vítr, pudící jej stále do posledních končin afrických, mařil jeho výpočty. Nevěděl již, na koho nebo nač spoléhati. Nedospěje-li území anglického nebo francouzského, kam se poděje mezi barbary, kteří činili nebezpečným pobřeží guinejské? Kterak by se tam dočkal lodi, aby se vrátil do Anglie? A nynější směr větru hnal jej do království Dahomejského, mezi nejdivočejší národy, v moc krále, jenž o veřejných slavnostech obětoval tisíce lidských obětí! Tam bylo by po nich veta.

Balon pak umdléval očitě, a doktor cítil, jak mu docházejí síly! Ale poněvadž se povyjasňovalo, doufal, že konec deště přivodí změnu ve vzduchových proudech.

Byl tudíž nepříjemně připamatován na skutečné okolnosti touto poznámkou Joovou.

„Hle! dostaneme ještě silnější déšť! Tentokráte bude to hotová potopa, lze-li soudit z toho mračna, které se valí.

„Zase mračno?" zvolal Fergusson.

„A jaké," odpověděl Kennedy.

„Jakživ jsem takového neviděl," dodal Joe. „Má okraje jako podle šňůry přiseknuty."

„Dýchám volněji," pravil doktor odkládaje dalekohled. „To není mračno."

„Jakže?" podivil se Joe.

„Nikoli, je to mrak."

„Aj?"

„Ale mrak kobylek."

„To že jsou kobylky?"

„Milliardy kobylek, které se přiženou na tuto krajinu jako vichřice, a běda jí, neboť spustí-li se, bude zpustošena!"

„To bych rád viděl!"

„Posečkej, Joe; za deset minut dostihne nás ten mrak, i přesvědčíš se o tom vlastníma očima."

Fergusson řekl pravdu; ten hustý, neprůhledný mrak zšíří několika kilometrů přihnal se s ohlušujícím hřmotem, metaje na zemi náramný stín; byla to nesčíslná síla kobylek, jimž dáno jméno berek. Na sto kroků od *Viktorie* spustily se na kraj bujně zelený; za čtvrt hodiny po té vzletěla zase všecka ta spousta, a cestovatelé postřehli ještě z dáli, že jsou stromy a keře úplně holé a lučiny jako posečeny. Zdálo se vskutku, jako by náhlá zima byla spálila krajinu silným mrazem.

„Nuže, Joe?"

„Nu, pane, je to velice podivné, ale zcela přirozené. Co dovede jedna kobylka v malém, to dovedou milliardy ve velkém.“

„Je to děsný déšť,“ pravil lovec, „a řádí ještě strašlivěji než krupobití.“

„A ochrany proti němu není,“ odpověděl Fergusson; „mnohdy připadlo obyvatelům zapáliti lesy, ba i sklizně, aby zarazili let těchto hmyzů; leč první řady zapadly do plamenův, uhasily je svou hmotou, a ostatní hejno hnalo se neodolatelně dále. Na štěstí vyrovnává se jaksi v těchto končinách škoda jimi způsobená; domorodci totiž sbírají ty hmyzy velkým počtem a s chutí je pojídají.“

„Jsou to vzdušní krabové,“ pravil Joe a projevil lítost, že jich nemohl „pro poučenou“ okusit.

K večeru kraj nabýval bažinatějšího rázu; lesy ustoupily osamělým skupinám stromů. Na březích řeky bylo rozeznati několik tabákových sadův a slatiny s hojnou pící. Na velkém ostrově objevilo se pak město Dženné s hliněnou mešitou s dvěma věžema a s ošklivým zápachem, vycházejícím z milionů vlaštovčích hnízd nahromaděných na jejich zdech.

Několik vrcholků baobabů, mimos a datlovníků vyvstávalo mezi domy; i v noci zdál se býti ruch velice čilý. Dženné je vskutku městem silně kupeckým; dodávát do Timbukta veškery jeho potřeby; lodice po řece a karavany stinnými cestami dopravují tam všelijaké výrobky jeho průmyslu.

„Kdyby se tím neprotáhla naše cesta,“ pravil doktor, „neodolal bych pokušení sestoupiti v tomto městě; je tu zajisté nejeden Arab, který cestoval po Francii neb Anglii, a jemuž třebas není neznám způsob našeho pohonu. Ale nebylo by to moudré.“

„Odložme tu návštěvu, až si vyjedeme podruhé,“ zasmál se Joe.

„Mimo to, přátelé, odchyluje se vítr, nemýlím-li se, a počíná vanouti od východu; takové příležitosti nesmíme propásti.“

Doktor vyhodil některé věci nyní již zbytečné; prázdné láhve a schránku na maso, která nebyla už k ničemu; po dařilo se mu udržeti *Viktorii* v pásmu jeho záměrům příznivějším.

O čtvrté hodině ranní ozářily první paprsky sluneční Sego, hlavní město bambarrské, jež bylo snadno poznati po čtveru měst, z nichž se skládá, po maurských mešitách a po pramicích, neustále do rozličných čtvrtích obyvatele převážejících. Avšak jako byli cestovatelé sotva zahlédnuti, rovněž sami málo zahlédli, ujíždějíce rychle a přímo na severozápad. Obavy doktorovy tišily se ponenáhlu.

„Ještě dva dni tímto směrem a při této rychlosti dospěli bychom řeky Senegala.“

„A byli bychom v přátelské zemi?“ zeptal se lovec.

„Ještě ne docela; ovšem kdyby nám *Viktorie* selhala, mohli bychom pak už doraziti do francouzských usedlostí! Vytrvá-li však ještě několik set kilometrů, dostaneme se bez trampot, beze strachu a bez nebezpečenstev až na západní pobřeží.“

„A bude konec!“ řekl Joe. „Nu tím hůře! Kdybych se netěšil na to, jak budu vypravovat, nechtěl bych už nikdy vstoupit na zemi! Myslíte-li, pane, že se dá víra našim vyprávkám?“

„Kdož ví, milý Joe? Ostatně jedné věci nebude lze nikdy popírat; na tisíce svědků vidělo nás, když jsme se vydali na cestu na jedné straně Afriky; na tisíce svědkův uvidí nás, až dojdeme na druhé straně.“

„To by bylo těžko tvrditi, že jsem nepřeletěli pevninu,“ ozval se Kennedy.

„Ach! pane Samuele!“ pravil Joe s hlubokým vzdechem, „budu nejednou želet těch zlatonosných křemenů! To by bylo dodalo váhy našim příběhům a pravděpodobnosti našim vyprávkám. Kdybych byl obmyslil každého posluchače grammem zlata, byl bych si sehnal hezký dav, který by mě zbožně poslouchal, ba se mi i obdivoval!“

XLI.

Blíž a blíže k Senegalu. *Viktorie* klesá více a více. — Vyhazuje se a pořád se vyhazuje. — Marobut Al-Hadži. — Pánové Pascal, Vincent, Lambert. — Soupeř Mohamedův. — Obtížné hory. — Kennedyovy zbraně. — Obratný kousek Joův. — Zastávka nad lesem.

Dne 27. května okolo desíti hodin jevil kraj novou tvářnost; táhlé svahy změnily se v pahorky věstící blízké hory; *Viktorii* bylo přeletěti pásmo, jež dělí poříčí Nigerské od poříčí senegalského jsouc předělem vodstva, tekoucího do zálivu Guinejského, a vodstva, tekoucího do zátoky Zeleného mysu.

Až k Senegalu jest tato končina africká vyhlášena za nebezpečnou. Doktor Fergusson věděl to ze zpráv svých předchůdců; zakusiliť tisíceré újmy a podstoupili tisícerá nebezpečenstva mezi těmi barbarskými černochy; zdejší osudné podnebí schvátilo většinu soudruhů Mungo-Parkových. Fergusson byl tudíž více než kdy jindy odhodlán nevstupovati na tuto nehostinnou zemi.

Leč neměl ani chvilky klidu; *Viktorie* klesala očitě; bylo třeba vyhazovati mnoho věcí více nebo méně nepotřebných, zvláště když šlo o to, aby se přenesli přes nějaký hřbet. A to se opakovalo neustále cestou dvou set kilometrů; navystupovali a nasestupovali se do úmoru; balon jako nový balvan Sisyfův klesal ustavičně; jeho podoba málo již nadmutá úžila a prodlužovala se tak, že vítr vydouval v obalu široké prohlubiny.

Kennedyovi nedalo, aby se o tom nezmínil.

„Což má balon trhlinu?" řekl.

„Nemá," odpověděl doktor; „ale guttaperča patrně horkem změkla nebo se rozpustila a vodík uchází dykytou."

„Jak učiníme přítrž tomu ucházení?"

„To je nemožná věc. Ulehčeme si; toť jediný prostředek; vyhoďme, co lze vyhodit."

„Ale co?" otázal se lovec rozhlížeje se po loďce silně již vyprázdněné.

„Zbavme se stanu, jehož váha je dosti značná."

Joe, kterému svědčil tento rozkaz, vylezl nad kruh, v němž se sbíhaly provazy sítě; odtud bylo mu snadnou věcí odvázati tlusté opony stanové, i vyhodil je.

„To je něco, co učiní šťastným celý kmen černošský," prohodil; „z toho se obleče tisíc tuzemců, neboť co se tkne látky, jsou dosti šetrni."

Balon popovznesl se, ale za nedlouho bylo zřejmo, že se blíží opět k zemi.

„Sestupme," navrhl Kennedy, „a podívejme se, lze-li něco učinit s tím obalem."

„Opakuji ti, Dicku, že nemáme, čím bychom jej opravili."

„Co tedy počneme?"

„Obětujeme vše, čeho nebude nezbytně třeba; chci se stůj co stůj vyhnouti zastávce v těchto místech; lesy, nad jichž vrcholky právě plujeme, nejsou nikterak bezpečny."

„Jakže? lvi? hyeny?" prohodil Joe pohrdavě.

„Cosi horšího, milý brachu: lidé, a to z nejukrutnějších, jací přebývají v Africe."

„Kdo to řekl?"

„Cestovatelé, kteří tu byli před námi, pak Francouzové, již zabírajíce osadu senegalskou dostali se do nuceného styku s okolními národy; za vlády plukovníka Faidherba podnikány silně výzkumné výpravy do vnitrozemí; důstojníci, jako pánové Pascal, Vincent, Lambert, přinesli vzácné zprávy se svých výprav. Probá-

dali krajiny, prostírající se u ohybu Senegala, kde válka a plen nezůstavily nic než zříceniny,"

„Co se tu sběhlo?"

„Toto. Roku 1854 vzbouřil marabut ze senegalské Futy, Al-Hadži, jenž pravil se býti nadšen s hůry jako Mohamed, veškery kmeny do války proti nevěřícím, to jest Evropanům. Roznesl zhoubu a spoustu mezi řekou Senegalem a jejím přítokem Falemo. Tři fanatické hordy jím vedené zrejdily zemi tak, že neušetřily ani chaty, drancujíce a ubíjejíce; postoupil až do úvalu nigerského k městu Segu, jemuž hrozilo dlouho nebezpečí. Roku 1857 zamířil více na sever a ohrožoval tvrz Médinu, vystavěnou Francouzi na březích řeky; tuto usedlost hájil rek, Pavel Holl, jenž odrážel útoky po několik měsíců nemaje potravy, nemaje skorom střeliva, až přitrhl plukovník Faidherbe a jej vybavil. Al-Hadži a jeho roty přešli pak zase Senegal a vrátili se do Kaarty, kde dále loupili a krev prolévali; v tyto končiny pak uprchl a zde nalezl útulek se svými loupežnými sbory, a věřte mi, že by nebylo radno octnouti se v jeho moci."

„Neoctneme se v ní," pravil Joe, „bychom i musili obětovat svou obuv, aby se *Viktorie* vznesla."

„Nemáme daleko k řece," odvětil doktor „ale tuším, že náš balon nebude s to, aby nás donesl za ni."

„Bude vyhráno, jen když se dostaneme na její břehy," ozval se lovec.

„O to se právě pokoušíme," vece doktor; „ale jedna věc mě znepokojuje."

„Jaká?"

„Musíme se přenést přes hory, a to bude těžké, poněvadž nemohu zvýšiti vzestupnou sílu balonu, i když vyvodím žár co možná největší."

„Vyčkejme," pravil Kennedy, „a pak uvidíme."

„Ubohá *Viktorie*!" posteskl si Joe, „přilnul jsem k ní jako námořník k lodi; nerozloučím se s ní bez bolesti. Není již taková, jako byla, když jsme se vydali na cestu, ovšem! ale proto se nesmí tupit! Prokázala nám platné služby, a srdce mi bude krvácet, budu-li ji musit opustiti."

„Upokoj se, Joe; opustíme-li ji, opustíme ji z donucení. Bude nám sloužiti, až jí dojdou síly nadobro. Žádám na ní jen dvacetčtyři hodiny ještě."

„Vysiluje se," pravil Joe pozoruje balon, „chřadne a život z ní prchá. Ubohá vzducholoď!"

Neohrožený jonák přidržoval se okraje lod'ky . . . (Str. 211.)

„Nemýlím-li se," podotekl Kennedy, „vidím na obzoru hory, o nichž jsi se zmínil, Samuele."

„Jsou to ony," odtušil doktor prohlédnuv si je dalekohledem, „zdá se mi, že jsou velmi vysoké, bude nám krušno dostati se přes ně."

„Což se jim nemůžeme vyhnouti?"

„Nemyslím, Dicku; viz, jak ohromné prostranství zaujímají: téměř polovic obzoru!"

„Ba zdá se, jako by se kolem nás stahovaly" řekl Joe; „přibývá jich na pravo i na levo."

„Musíme přes ně stůj co stůj."

Tyto překážky tak nebezpečné zdály se blížiti s náramnou rychlostí, či ať lépe díme, vítr velice prudký hnal *Viktorii* k ostrým štítům. Buď jak buď, musili vystoupiti, ač nechtěli-li naraziti.

„Vyprázdněme schránku na vodu," pravil Fergusson; „ponechme si jen tolik, kolik potřebí na den."

„Tak!" zvolal Joe.

„Stoupá-li balon?" otázal se Kennedy.

„Trochu, na padesát stop," odpověděl doktor nespouštěje očí s tlakoměru. „Ale to nestačí."

Vysoká temena blížila se vskutku cestovatelům, že se podobalo, jako by se na ně řítila: strměla ještě vysoko nad ně, převyšujíce je aspoň o pět set stop.

Zásoba vody pro dmuchavku svržena rovněž; ponechali si pouze několik litrův; ale to vše ještě nepostačovalo.

„A přece musíme přes ně," pravil doktor.

„Shoďme schránky, když jsme je vyprázdnili," navrhl Kennedy.

„Shoďte je."

„Tak!" odtušil Joe. „Člověku je bolno, když jde kus za kusem."

„Tobě pak, Joe, ať nepřipadne obětovat se zase jako ondy! Staň se, co staň, přísahej mi, že nás neopustíš."

„Buďte bez starosti, neopustíme se."

Viktorie vznesla se do výše asi dvacíti sáhů; leč horský hřbet posud nad ni vyčníval. Byl to hřeben dosti rovný, jímž končila skalní stěna kolmo vyvstávající. Převyšoval cestovatele ještě o více než dvě stě stop.

„Za deset minut," pravil si doktor v duchu, „roztříští se naše loďka o tyto skály, nepodaří-li se nám vyšvihnout se nad ně!"

„Nuže, pane Samuele?" otázal se Joe.

„Ponechej toliko zásobu pemmikanu a vyhoď všecko to maso, které tíží."

Balonu ubylo zase váhy asi padesáti liber; povznesl se velmi patrně; ale málo na tom sešlo, poněvadž nevystoupil nad úroveň pohoří. Postavení bylo děsné; *Viktorie* ujížděla nadmíru rychle; bylo na bíledni, že se rozbije na kusy, srážka byla by v pravdě strašlivá.

Doktor rozhlížel se po loďce.

Byla takměř prázdna.

„Bude-li třeba, Dicku, buď hotov obětovati své zbraně."

„Obětovat své zbraně?" opáčil lovec s pohnutím.

„Příteli, požádám-li tě za to, nebude jiného zbytí."

„Samuele! Samuele!"

„Tvé zbraně, tvé zásoby olova a prachu mohou nás státi život."

„Blížíme se!" zvolal Joe, „blížíme se!"

Deset sáhů! Hora převyšovala *Viktorii* ještě o deset sáhů. Joe uchopil pokryvky a svrhl je s loďky. Nezmíniv se o tom Kennedyovi ani slůvkem, vyhodil rovněž několik váčků kulek a olova.

Balon se vznesl; vystoupil nad nebezpečné témě, a jeho vrchní pol zastkvěl se slunečními paprsky. Avšak loďka nalézala se ještě o něco pod úrovní skal, o něž musila se nevyhnutelně roztříštiti.

„Kennedy! Kennedy!" vzkřikl doktor, „vyhoď zbraně, sice je po nás veta."

„Počkejte, pane Dicku!" zvolal Joe, „počkejte!"

A Kennedy otočiv se viděl Joa, an mizí za krajem loďky.

„Joe! Joe!" vykřikl.

„Nešťastník!" zaupěl doktor.

Hřeben hory byl na tom místě zšíří asi dvacíti stop, a na druhé straně mělo úbočí nenáhlejší sklon. Loďka octla se právě v úrovni této plošiny dosti rovné; přesmekla se přes půdu složenou z ostrých kamenů, které pod ní skřípaly.

„Přejíždíme!" přejíždíme! přejeli jsme!" ozval se hlas, jehož zvuky rozbušily Fergussonovi srdce radostí.

Neohrožený jonák přidržoval se rukama spodního kraje loďky; běžel pěšky po hřebeně, ulehčuje takto balonu o celou svoji váhu; ba byl nucen pevně se k němu upínat, neboť se mu div nevymkl. Když se ocitl na protějším svahu a před ním rozevřela se propast, vyhoupl se Joe napjav mocně síly, zachytil se provazoví a vylezl zase ke svým druhům.

„Nic tak těžkého," pravil.

„Statečný Joe, příteli!" zvolal doktor jsa všecek dojat.

„Ó! co jsem učinil," odpověděl Joe, „neučinil jsem pro vás, ale pro karabinu páně Dickovu! Byl jsem jí tím povinen od té doby,

co vyrazila duši z těla tomu Arabovi! Platím rád dluhy, a teď jsme vyrovnáni,“ dodal podávaje lovci oblíbenou jeho zbraň. „Bylo by mě velice bolelo, kdybyste se byl s ní rozloučil.“

Kennedy stiskl mu silně ruku nejsa mocen slova.

Viktorii nezbývalo pak než sestupovati; to jí bylo snadno; octla se brzy zase asi na dvě stě stop nad zemí a byla pak v rovnováze. Půda zdála se býti rozervána; jevila četné vypnuliny, jimž bylo velmi těžko se vyhnouti v noci s balonem, který již neposlouchal. Večer nastal kvapem, a jakkoli se mu nehrubě chtělo, doktor byl přece nucen odhodláti se k zastávce až do zítřka.

„Vyhledáme si příznivé místo a zastavíme se,“ pravil.

„Ach!“ odtušil Kennedy, „konečně jsi se rozhodl.“

„Ano, přemýšlel jsem dlouho o záměru, jejž provedeme; je teprva šest hodin večer, budeme míti kdy. Spusť kotvy, Joe.“

Joe poslechl a dvé kotev viselo pod loďkou.

„Pozoruji širé lesy,“ ujal se opět slova doktor; „pojedeme nad samými jich vrcholky a zachytíme se v některém stromě. O živý svět nesvolil bych k tomu, abychom strávili noc na zemi.“

„Což bude lze sestoupit?“ otázal se Kennedy.

„Nač? Pravím vám ještě jednou, že by bylo nebezpečno se rozcházet. Kromě toho je mi třeba vaší pomoci k nesnadné práci.“

Viktorie, plynoucí nad korunami nesmírných lesů, stanula brzy náhlým rázem; její kotvy uvázly; s večerem utichl vítr; i vznášela se takměř nehybně nad širou zelenou plání, složenou z vrcholků sykomorového lesa.

XLII.

Šlechetný zápas. — Poslední oběť. — Dmuchavkový přístroj. — Obratnost Joova. — Půlnoc. — Hlídka doktorova. — Hlídka Kennedyova. — Usne. — Požár. — Křiky a ryky. — Mimo dosah.

Doktor Fergusson jal se určovati polohu dle výšky hvězd; byl od Senegala vzdálen sotva na čtyřicet kilometrů.

„Vše, co můžeme učinit, přátelé,“ ujal se slova označiv si místo na mapě, „jest, abychom se dostali přes řeku; ale poněvadž tam není ani mostu ani lodic, dlužno se přes ni stůj co stůj dostati v baloně; a proto musíme si ještě ulehčit.“

„Ale vždyť nevidím, jak si můžeme ulehčit,“ odpověděl lovec obávaje se o zbraně; „leč by některý z nás odhodlal se obětovati, zůstat pozadu, a to je na mně, hlásím se o tu čest.“

„Oho!“ ozval se Joe, „což pak není mým zvykem . . .“

„Nejde o to, příteli, aby se člověk svrhl, nýbrž aby dorazil pěšky na africké pobřeží; jsem dobrý chodec, dobrý lovec . . .“

„K tomu nikdy nepřivolím!“ namítal Joe.

„Váš šlechetný zápas je zbytečný, stateční přátelé,“ pravil Fergusson; „doufám, že s námi nedojde do této krajnosti; ostatně kdyby bylo třeba, nerozloučili bychom se nikterak, nýbrž zůstali bychom pospolu a prošli tento kraj.“

„Dobře promluveno,“ přisvědčil Joe; „malá procházka nám neuškodí.“

„Ale dříve,“ vece doktor, „užijeme posledního prostředku, abychom ulehčili *Viktorii.*“

„Jakého,“ zeptal se Kennedy; „jsem naň opravdu zvědav.“

„Zbavíme se dmuchavkových schránek, Bunzenova sloupu a hadice; to jest váha skorem devíti set liber, s nimiž je těžko vléci se vzduchem.“

„Ale, Samuele, čím vyvodíš pak napětí plynu?“

„Ničím; obejdeme se bez napětí.“

„Vždyť pak . . .“

„Poslyšte mě, přátelé; vypočetl jsem velmi zevrubně, kolik nám zbývá vzestupné síly; stačí, aby nás unesla všecky tři a něco těch věcí, které nám zbývají; vážíme ledva pět set liber i s těma dvěma kotvama, které si hodlám ponechat.“

„Milý Samuele,“ odvětil lovec, „v podobné věci má tvé slovo větší platnost nežli naše; ty's jediným soudcem okolností; rci, co máme učinit, a učiníme to.“

„Jsem vám k službám, pane.“

„Opětuji vám, přátelé, jakkoli je to vážné rozhodnutí, že dlužno obětovat náš přístroj.“

„Obětujme jej,“ odtušil Kennedy.

„Do díla!“ zvolal Joe.

Nebyla to lehká práce; bylo třeba rozebírati přístrojek kousek po kousku; nejprv uvolněna směšovací schránka, pak schránka dmuchavková a posléze schránka, kde se dál rozklad vody; bylo potřebí spojených sil tří cestovatelů k vyrvání držadel ze dna loďky, do něhož byla pevně zadělána; leč Kennedy byl tak silný, Joe tak zručný, Samuel tak důmyslný, že se jim to podařilo; tyto různé

části vyházeny po sobě z loďky i zmizely, zůstavivše široké mezery v hustém listí sykomor.

„Černoši se asi podiví,“ pravil Joe, „až najdou podobné předměty v lese; jsou s to, aby si je povýšili za modly!“

Po té došlo na roury ústící do balonu, které byly spojeny s hadicí. Joovi podařilo se přeříznouti několik stop nad loďkou kaučukové články; s rourami však byla větší potíž, poněvadž držely vrchním koncem, jsouce mosazným drátem připevněny k samému kruhu záklopky.

Tu osvědčil Joe podivuhodnou obratnost; vyzuv se na boso, aby neporouchal obalu, vylezl po síti přes kolísání až na témě balonu, a tam drže se rukou tohoto kluzkého povrchu, oddělal s neskonalou námahou vnější šrouby, jimiž byly roury upevněny. Roury povolily pak snadno a byly odstraněny spodkem, jejž uzavřeli neprodyšně silným úvazkem.

Viktorie, zbavená této značné tíže, vzpřímila se ve vzduchu a napínala mocně kotviční vazák.

O půlnoci byly tyto rozličné práce šťastně skončeny, ačkoli cestovatele nemálo unavily. Povečeřeli na chvat pemmikanu a studeného grogu, neboť doktor neměl již žáru, který by posloužil Joovi.

Ostatně Joe a Kennedy klesali únavou.

„Lehněte si a spěte, přátelé,“ pravil k nim Fergusson; „vezmu si na starost první hlídku; ve dvě hodiny vzbudím Kennedye; ve čtyři hodiny vzbudí Joa; — v šest hodin vydáme se na cestu, a kéž nás nebesa za tohoto posledního dne ještě ostříhají!“

Nedavše se dále pobízeti, natáhli se dva soudruzi doktorovi na dno loďky a usnuli spánkem rovněž náhlým, jako tvrdým.

Noc byla klidna; několik mračen přesunulo se přes poslední čtvrt měsíce, jehož nejasné paprsky ledva pronikaly temnotou. Fergusson, opíraje se loktem o kraj loďky, rozhlížel se vůkol sebe; pozoroval bedlivě tmavou listnatou roušku, jež se mu rozkládala pod nohama, zamezujíc mu pohled na zemi; všeliký šramot zdál se mu podezřelým; ani šelest listí neušel jeho pozornosti.

Byl v náladě, kterou samota činí tím vnímavější, a za níž neurčitá hrůza obchází smysly. Na sklonku podobné cesty, když již již ocituje se u cíle, překonav tolikeré překážky, podléhá člověk obavám tím trapnějším, dojmům tím mocnějším, i zdá se mu, jako by toužený cíl před ním prchal.

Kromě toho nemělo nynější postavení nic konejšivého do sebe; nalézaliť se v barbarské zemi a na plavidle, které mohlo přes tu chvíli

vypověděti službu. Doktor nespoléhal již na balon, jako dříve; ta tam byla doba, kdy jej směle řídil, moha se naň úplně bezpečiti.

Jsa zmítán těmito dojmy, doktor domníval se chvílemi doslýchati neurčité šramoty, vycházející z širých těch lesů; ba zdálo se mu, že mezi stromy prošlehl náhlý záblesk; — díval se bystře a zamířil noční dalekohled v tu stranu; avšak nic se neukázalo, ba podobalo se, jako by zavládlo ticho ještě hlubší.

Fergussona šálil bezpochyby přelud; naslouchal, aniž pochytil zvuku sebe slabšího. Ježto pak uplynuly hodiny jeho hlídky, vzbudil Kennedye, vložil mu na srdce, aby bděl co nejostražitěji, a lehl si k Joovi, který spal spánkem spravedlivých.

Kennedy zapálil si klidně dýmku a mnul si oči, které stěží otvíral; uvelebiv se do kouta, jal se silně dýmati, aby zaplašil spaní.

Kolem něho bylo rozloženo hrobové ticho; lehký větřík ševelil stromovými korunami a pohupoval zlehka loďkou, kolébaje lovce ve spánek, jenž naň doléhal mimo vůli; bráně se mu, otevřel několikrát víčka, vyslal do noci několik z těch pohledů, které nevidí, a usnul posléze, podlehnuv umdlenosti.

Jak dlouho tonul v této nevědomé ospalosti? Neměl o tom ani zdání při procitnutí, které způsobil najednou nenadálý praskot.

Promnul si oči a vstal. Mocný žár sálal mu do obličeje. Les byl v plamenech.

„Hoří! hoří!“ vzkřikl, nechápaje, co se děje.

Jeho dva druzi vyskočili.

„Co jest?“ otázal se Samuel.

„Požár!“ odvětil Joe. „Ale kdož asi . . .“

V tom strhl se hlučný ryk pod listím jasně ozářeným.

„Ha! divoši!“ zvolal Joe. „Založili oheň v lese, aby nás jistěji upálili!“

„Talibasové! bezpochyby marabutové Al-Hadžiovi!“ pravil doktor.

Ohnivý kruh svíral *Viktorii*; praskot suchého dříví mísil se se sykotem čerstvých větví; liany, lupeny, všecky živoucí části tohoto rostlinstva svíjely se ve zhoubném živlu; zraky zřely toliko plamenné moře; mohutné stromy obrážely se černě v té výhni a jich větve sršely uhlíky do běla rozžhavené; — tato plápolající spousta, tento požár odrážel se na oblacích rudou záplavou a cestovatelům zdálo se, že jsou obemknuti ohnivou koulí.

„Prchněme!“ vzkřikl Kennedy, „na zemi! tam jediné kyne nám spása!“

Leč Fergusson zadržel ho pevnou rukou, a přiskočiv ku kotvičnímu vazáku, přeťal jej na ráz sekerou. Plameny, šlehajíce k balonu, plazily se již po jeho osvětlených stěnách; avšak *Viktorie*, vybavená z pout, vznesla se do povětří výše než na tisíc stop.

Strašlivý křik strhl se dole v lese, provázen jsa silnými třesky palných zbraní; balon zamířil k západu, byv uchvácen proudem, jenž rozvanul se na úsvitě.

Byly čtyři hodiny z rána.

XLIII.

Talibasové. — Pronásledování. — Zpustošený kraj. — Mírný vítr. — *Viktorie* klesá. — Poslední zásoby. — Poskoky *Viktorie*. — Obrana výstřely. — Vítr se sesiluje. — Řeka Senegal. — Vodopády Guinské. — Horký vzduch. — Přelet přes řeku.

„Kdybychom byli opominuli opatrnosti a nebyli se zbavili včera zbytečné tíže,“ pravil doktor, „bylo by po nás dojista veta bývalo.“

„Z toho je vidět, jak dobře jest udělat vše v čas,“ odvětil Joe; „člověk vyvázne, a nic není přirozenějšího.“

„Ještě není po nebezpečí,“ namítl Fergusson.

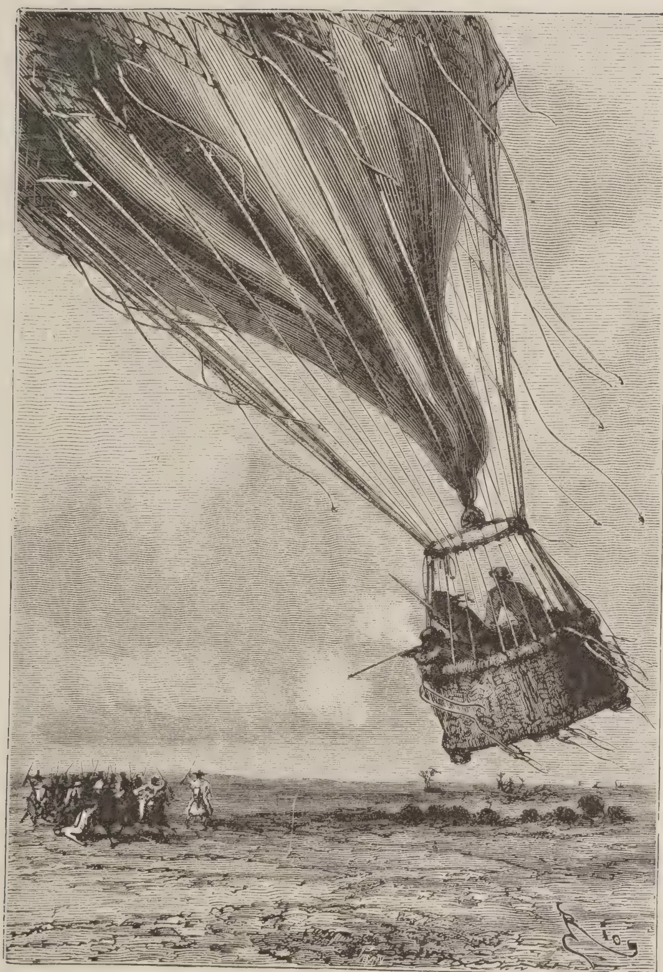
„Čeho pak se obáváš?“ optal se Dick. „*Viktorie* nemůže se snésti bez tvé vůle, a kdyby se snesla?“

„Kdyby se snesla! Dicku, pohleď!“

Cestovatelé měli právě kraj lesa za sebou i spatřili asi třicet jezdcův, oděných širokými spodky a vlajícími burnusy; — někteří z nich byli ozbrojeni kopími, jiní dlouhými puškami; jeli volným cvalem na bystrých, ohnivých koních směrem *Viktorie*, jež plula s mírnou rychlostí.

Když uzřeli cestovatele, dali se do divokého křiku, máchajíce zbraněmi; zloba a hrozba zračila se jim na černohnědých tvářích, jimž dodávaly řídké, ale ježaté vousy výrazu tím ukrutnějšího; ujížděli bez námahy po nížících se návrších a nenáhlých úbočích, jež se svážejí k Senegalu.

„To jsou oni!“ vece doktor, „krvelační Talibasové, sveřepí marabutové Al-Hadžiovi! Raději bych se octl v širém lese v kruhu dravých zvířat, nežli v rukou těch zbojníků.“

A vzav na mušku jednoho z nejpřednějších jezdců, vypálil...
(Str. 219.)

„Nevypadají příjemně!“ podotekl Kennedy, — „a jsou silní chlapi!“

„Na štěstí ty šelmy nelítají,“ dodal Joe, „a to je také něco.“

„Vizte,“ ukazoval Fergusson, „ty rozbořené vsi, ty spálené chyše! toť jejich dílo; a kde se vztahovaly žírné nivy, tam zplodili oni suchopár a pustotu.“

„Hlavní věcí jest, že na nás nemohou,“ těšil se Kennedy, „a podaří-li se nám dostati řeku mezi ně a sebe, budeme v bezpečí.“

„Pravdu díš, Dicku; ale nesmíme spadnout,“ odpověděl doktor, utkvěv pohledem na tlakoměru.

„Buď jak buď, Joe,“ řekl Kennedy; „nepotážeme se se špatnou, přichystáme-li si zbraně.“

„Na škodu to nebude, pane Dicku; můžeme býti povděčni, že jsme je cestou neutrousili.“

„Má karabina!“ zvolal lovec. „Doufám, že se s ní nikdy derozloučím.“

A Kennedy nabil ji co nejpečlivěji; zbývalo mu dostatek prachu a kulí.

„V jaké výšce tíhneme?“ otázal se Fergussona.

„Asi sedmi set padesáti stop; ale nejsme již s to, abychom hledali příznivé proudy, vystupujíce nebo sestupujíce; — závisíme zcela na balonu.“

„To je mrzuté,“ odtušil Kennedy; „vítr nevěje příliš silně a kdybychom byli uhodili na vichr, jaký nás stihl za minulých dní, byli by nám ti zákeřníci již dávno sešli s očí.“

„Ti lotři jedou za námi volným cvalem, jako by si hráli; je to jako projížďka pro zábavu,“ podotekl Joe.

„Kdybychom byli na dostřel,“ pravil lovec, „ukrátil bych si chvíli tím, že bych je smetl s koní jednoho po druhém.“

„Ouha!“ odpověděl Fergusson; „vždyť by byli oni rovněž na dostřel, a naše *Viktorie* byla by snadným terčem kulkám z jich dlouhých pušek; kdyby pak ji rozstříleli, suď sám, v jakém bychom byli postavení.“

Talibasové neustali stíhati vzducholoď po celé ráno. Do jedenácti hodin dopoledne urazili cestovatelé sotva dvacetpět kilometrů na západ.

Doktor pozoroval bedlivě všeliký mráček na obzoru. Obávalť se neustále změny v ovzduší. Kdyby byl zahnán zpět k Nigeru, kam by se poděl? Mimo to znamenal, že balon patrně klesá; od ranního odjezdu snesl se už níže o více nežli tři sta stop, a Senegal

byl dosud vzdálen zajisté na dvacet kilometrů; při nynější rychlosti bylo ještě počítati na cestu aspoň tři hodiny.

V tom obrátil k sobě jeho zřetel nový křik; Talibasové spěchali, pobádajíce koně.

Doktor pohleděv na tlakoměr, pochopil příčinu toho ryku.

„Což sestupujeme?“ zeptal se Kennedy.

„Ano,“ přisvědčil Fergusson.

„U všech všudy!“ zaklel v duchu Joe.

Než uběhlo čtvrt hodiny, byla loďka sotva sto padesát stop nad zemí, ale vítr vál prudčeji.

Talibasové rozehnali koně, a za nedlouho rozlehl se vzduchem hromadný výstřel z pušek.

„Jste příliš daleko, hlupci!“ zvolal Joe; „uznávám za dobré odkázat ty padouchy do slušné vzdálenosti.“

A vzav na mušku jednoho z nejpřednějších jezdců, vypálil; Talibas svalil se na zemi; jeho soudruzi stanuli, a *Viktorie* jim nadskočila.

„Jsou opatrni,“ prohodil Kennedy.

„Poněvadž mají za jisto, že nás dostanou do své moci,“ odtušil doktor; „dostanou nás, sneseme-li se ještě níže! Musíme vystoupit stůj co stůj!“

„Co vyhodíme?“ otázal se Joe.

„Všecky zbývající zásoby pemmikanu! Ubude nám tím přec asi třicet liber!“

„Už se stalo pane!“ pravil Joe vykonav rozkaz pánův.

Loďka, která se již takměř dotýkala půdy, vyhoupla se za hlučného křiku Talibasův; ale za půl hodiny po té spouštěla se *Viktorie* zase kvapem k zemi; ucházelť plyn průduchy obalu.

Netrvalo dlouho a loďka vznášela se nad samou zemí; černoši Al-Hadžiovi rozjeli se za ní úprkem; ale jak se děje v podobných případech, sotva *Viktorie* zavadila o půdu, odmrštila se skokem a spustila se poznovu o kilometr dále.

„Což pak neunikneme?“ katil se Kennedy.

„Vyhoď zásobu kořalky, Joe,“ zvolal doktor, „nástroje, vše co má jakoukoli váhu, i naši poslední kotvu, poněvadž je toho třeba!“

Joe utrhl tlakoměry a teploměry; ale to vše vydalo málo a balon na okamžik vystoupiv klesl brzy zase k zemi. Talibasové jenjen letěli za ním a byli od něho vzdáleni už jen dvě stě kroků.

„Vyhoď obě ručnice!“ rozkázal doktor.

„Dříve ne, dokud je aspoň nevystřelím,“ ozval se lovec.

I zahoukly čtyři rány po sobě a stihly do davu jezdců; čtyři Talibasové skáceli se s koní za zběsilého křiku roty.

Viktorie opět se povznesla; vymršťovala se náramnými skoky jak ohromný pružný míč, od země se odrážející. Byla to zvláštní podívaná na nešťastníky, usilující prchnouti obrovskými kročeji, kteří zdáli se jako kdys Anteus nabývati nové síly, jakmile se dotekli půdy! Ale bylo třeba učiniti konec tomuto postavení. Nadcházelo poledne. *Viktorie* ochabovala, prázdnila se, prodlužovala se; její obal plaskl a vlnil se; dykyta pozbyla napětí a skládala se v záhyby, jež o sebe šustěly.

„Nebesa nás opouštějí," pravil Kennedy; „spadneme!"

Joe neodpověděl pohlížeje na pána.

„Nespadneme!" řekl doktor, „můžeme ještě odhodit přes sto padesát liber."

„Co pak?" otázal se Kennedy nemaje za jiné, nežli že se jeho přítel zbláznil.

„Loďku," odslovil Fergusson, „Zachyťme se v síti! Můžeme se držet smyček a dostihnout řeky! Honem! honem!"

A tito odvážní mužové neváhali pokusiti se takto o spásu. Zavěsili se do ok sítě, jak řekl doktor, a Joe drže se rukou zpřetínal provazy loďky; spadla v tom, když balon nadobro již uléhal k zemi.

„Hurá! hurá!" vykřikl, zatím co balon zbavený tíže vystupoval na tři sta stop do vzduchu.

Talibasové pobízeli koně; pádili, co jim nohy stačily; ale *Viktorie*, uhodivši na bystřejší vítr, předstihla je a tíhla rychle k pahorku, který tarasil západní obzor. To byla okolnost cestovatelům příznivá, neboť se mohli přes něj přenésti, kdežto horda Al-Hadžiova byla nucena odbočiti na sever, aby objela tuto poslední překážku.

Tři přátelé drželi se pevně sítě; podařilo se jim svázati ji pod sebou v jakýsi visutý vak. Když přeletěli pahorek, zvolal doktor náhle: „Řeka! řeka! Senegal!"

Vzdálí tří kilometrů valila se vskutku řeka proudem velice širokým; protější břeh, nízký a úrodný, kynul bezpečným útočištěm a hodil se znamenitě k sestupu.

„Ještě čtvrt hodiny a jsme zachráněni!" pravil Fergusson.

Leč nemělo tak býti; prázdný balon klesal ponenáhlu na půdu téměř prostou všeho rostlinstva. Byly to táhlé svahy a skalnaté pláně; rostlo tam sotva několik křovisk a hustá tráva vyschlá slunečním úpalem.

Viktorie zavadila několikrát o zemi a opět se vyhoupla; jejím poskokům ubývalo výšky a rozsahu; při posledním uvázla vrchní

částí sítě ve vysokém větvoví baobabu, jediného osamělého stromu v této pusté krajině.

„Jest po všem," pravil lovec.

„A sto kroků od řeky," dodal Joe.

Tři nešťastníci slezli na zemi, a doktor vlekl své dva druhy k Senegalu. Z řeky vyzníval v těchto místech nepřetržitý jekot; dospěv na břeh Fergusson poznal slapy Guinské! Na břehu ani lodičky; nikde živé duše.

Francouzové skočili do řeky . . . (Str. 223.)

Senegal maje šířky dva tisíce stop, řítil se s výše stopadesáti stop s ohromným hukotem. Tekl od východu k západu, a skalní pásmo, tarasící jeho tok, táhlo se od severu k jihu. Prostřed vodopádu vyvstávaly skály podivných tvarů jako náramná předpotopní zvířata, zkamenělá prostřed vody.

Bylo zjevno, že přes tuto propast nelze se dostati; Kennedy neubránil se zoufalému posunku.

Ale doktor Fergusson zvolal s názvukem rázné odvahy:

„Ještě není po všem!"

„Vždyť jsem to věděl," pravil Joe s tou důvěrou ve svého pána, jíž nedovedl nikdy zbýti.

Pohled na tu suchou trávu vnukl doktorovi smělou myšlenku. Byla to jediná čáka na spásu. Dovedl své soudruhy chvatně k obalu balonu.

„Předstihli jsme ty zbojníky aspoň o hodinu,“ řekl; „nemařme času, přátelé; natrhejte hodně mnoho této suché trávy; potřebuju jí při nejmenším sto liber.“

„Co s ní?“ otázal se Kennedy.

„Nemám plynu a proto nám horký vzduch pomůže přes řeku!“

„Ach! hodný Samuele!“ zvolal Kennedy, „ty's muž v pravdě veliký!“

Joe a Kennedy dali se do práce, a v brzku byla u baobabu nahromaděna velká kupa.

Zatím zvětšil doktor ústí balonu uříznuv mu spodek; byl tak opatrný, že otevřel záklopku, aby vyšel vodík třebas ještě v balonu zbývající; potom naložil suché trávy pod obal a zažehl ji. Nebylo třeba mnoho času, aby se balon nadmul horkým vzduchem; žár stoosmdesátistupňový *) stačil zmenšiti o polovinu váhu vzduchu v baloně uzavřeného, zřediv jej; pročež brala na sebe *Viktorie* zřetelně kulatý tvar, ježto nebylo nouze o trávu: oheň neustával v činnosti péčí doktorovou, a balon se zvětšoval vůčihledě.

Bylo pak tři čtvrti na jednu.

V tom objevila se na severu zdálí tří kilometrů tlupa Talibasů; bylo slyšeti jich křik a dusot koní rozehnaných největším úprkem.

„Za dvacet minut jsou tady,“ pravil Kennedy.

„Trávu, Joe! trávu! Za deset minut jsme v širém povětří!“

„Tu jest, pane.“

Viktorie byla do dvou třetin nadmuta.

„Přátelé! zachyťme se v síti, jak jsme již učinili.“

„Už,“ odpověděl lovec.

Než uběhlo deset minut, zakolísal se několikrát balon, jevě náchylnost ke vzestupu. Talibasové se blížili; byli sotva vzdáleni na pět set kroků.

„Držte se dobře!“ zvolal Fergusson.

„Nemějte strachu, pane! nemějte strachu!“

A doktor přistrčil nohou na ohniště novou kupu trávy.

Balon úplně napiatý zvýšenou teplotou, vzletěl, odehnav větve baobabu.

„Vzhůru!“ vzkřikl Joe.

---

*) 100° stodílných.

Hromadný výstřel z pušek mu odpověděl, ba jedna z kulek škrábla jej na rameni; leč Kennedy nakloniv se a spustiv karabinu jednou rukou, srazil ještě jednoho nepřítele s koně.

Zuřivý křik, jehož nelze vylíčiti, provázel vzlet balonu, jenž vystoupil takměř na osm set stop. Prudký vítr jej uchvátil, i zmítal a kolísal se děsně, zatím co neohrožený doktor a jeho soudruzi dívali se do propasti vodopádů, zejících pod jich zraky.

Za deset minut po té sestupovali srdnatí cestovatelé ponenáhlu k druhému břehu řeky, slova nepromluvivše.

Tam stál hlouček asi desíti mužů, majících na sobě francouzskou uniformu a ztrnulých překvapením, údivem, úžasem. Lze si představiti jich údiv, když uzřeli balon, an se vznáší s pravého břehu řeky. Byli by málem věřili v nějaký nebeský úkaz. Ale jich představení, námořní poručík a lodní praporečník, věděli z novin o odvážném pokuse doktora Fergussona a pochopili hned, co to znamená.

Balon znenáhla splaskuje klesal se smělými vzduchoplavci v jeho síti visícími; leč bylo pochybno, dostihne-li země; pročež skočili Francouzové do řeky a pojali tři Angličany do náručí v tom, když *Viktorie* spadla na několik sáhův od levého břehu senegalského.

„Doktor Fergusson!“ zvolal poručík.

„On sám a jeho dva přátelé,“ odpověděl klidně doktor.

Francouzové vynesli cestovatele z řeky, kdežto polosplasklý balon, uchvácený bystrým proudem, sřítil se jak ohromná koule s vodou senegalskou do slapů Guinských.

„Ubohá *Viktorie*,“ zalkal Joe.

Doktor nebyl s to, aby potlačil slzu; rozepial náručí, a jeho dva přátelé padli mu na hruď v mocném rozechvění.

XLIV.

Závěrek. — Protokol. — Francouzské usedlosti. — Stanice Medinská. — *Bazilišek*. — Saint-Louis. — Anglická fregatta. — Návrat do Londýna.

Výprava, meškající na břehu řeky, byla odeslána senegalským guvernerem; sestávala z dvou důstojníků, pánů Dufraissea, poručíka námořní pěchoty, a Rodamela, lodního praporečníka, pak ze šikovatele a sedmi vojínů. Po dva dni již byli zaměstnáni tím, že

hledali nejvhodnější místo k založení stanice u Guiny, když se tu stali svědky příjezdu doktora Fergussona.

Lze si snadno pomysliti, jakým blahopřáním a objímáním byli tři cestovatelé zahrnuti. Francouzové, uviděvše vlastníma očima dovršení odvážného záměru, byli samoděčnými svědky Samuela Fergussona. A proto požádal je doktor předkem, aby zjistili úředně jeho příjezd k vodopádům Guinským.

„Neodepřete-li podepsati protokol?" tázal se poručíka Dufraissea.

„Jsem vám k službám," odvětil Francouz.

Angličané dovedeni do zatímní stanice, zřízené na březích řeky; tam dostalo se jim péče co nejpozornější a hojných zásob. A tu byl sepsán protokol v tato slova, jenž je dnes uložen v archivu zeměpisné společnosti londýnské:

„My nížepsaní dosvědčujeme, že dne dole vytčeného viděli jsme, jak doktor Fergusson a jeho soudruzi, Richard Kennedy a Josef Wilson, *) přiletěli v baloně, visíce v jeho síti; kterýžto balon spadl do řečiště, a byv uchvácen proudem, sřítil se do vodopádů Guinských. Na důkaz pravdy podepsali jsme tento protokol spolu se svrchu jmenovanými. — Dáno u vodopádů Guinských, dne 24. května 1862.

„*Samuel Fergusson, Richard Kennedy, Josef Wilson; Dufraisse*, poručík námořní pěchoty *Rodamel*, lodní praporečník; *Dufays*, šikovatel; *Flippeau, Mayor, Pélissier, Lorois, Rascagnet, Guillon, Lebel*, pěšáci.

Tu skončila podivuhodná cesta doktora Fergussona a jeho statečných společníkův, ověřená nezávadným svědectvím; — byli u přátel mezi pohostinnějšími kmeny, které se často stýkají s francouzskými usedlostmi.

Přibyli na Senegal v sobotu, dne 24. května, a dne 27. téhož měsíce dorazili na stanici Medinu, ležící severněji nad řekou.

Tam uvítali je francouzští důstojníci s otevřenou náručí, — osvědčujíce jim pohostinství, s jaké jen byli; doktor a jeho soudruzi mohli vstoupiti téměř ihned na malý parník *Bazilišek*, jenž doplul po Senegalu až do jeho ústí.

Za čtrnácte dní po té, dne 10. června, dorazili do Saint-Louisa, kde jim guvernér uchystal velkolepou přivítanou; zotavili se úplně

*) Dick a Joe značí zdrobněle Richarda a Josefa.

z přestálých dojmů a svízelů. Ostatně říkal Joe každému, komu se chtělo poslouchati:

„Taková cesta, jako byla naše, nestojí celkem za nic, a kdo dychtí po rozčilení, tomu radím, aby jí nepodnikal; člověku se na konec znechutí, a kdyby nebylo příhod na jezeře Čadském a na Senegale, myslím opravdu, že bychom byli umřeli dlouhou chvílí!“

Anglická fregata byla na odjezdě; tři cestovatelé přeplavili se na ni; dne 25. června dojeli do Portsmoutha a druhého dne octli se v Londýně.

Nebudeme líčiti, jakého přijetí dostalo se jim v královské zeměpisné společnosti, ani jakou horlivou účastí byli zahrnuti. Kennedy odjel hned do Edinburku se svou slavnou karabinou; spěchal uspokojit svoji starou hospodyni.

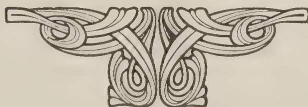
Doktor Fergusson a jeho věrný Joe zůstali týmiž lidmi, jakými jsme je poznali. — Ale udála se s nimi přece nevědomky změna. Staliť se přáteli.

Časopisy celé Evropy oplývaly chvalořečmi o odvážných badatelích, a *Daily Telegraph* vyšel v devíti stech sedmdesátisedmi tisících výtisků v den, kdy uveřejnil stručný výpis jich výzkumné cesty.

Doktor Fergusson přednášel na veřejné schůzi v královské zeměpisné společnosti o své vzduchoplavecké výpravě, i dostalo se mu spolu s jeho dvěma soudruhy zlaté medaille, určené odměnou za nejpamátnější výzkum roku 1862.

Cestou doktora Fergussona zjištěny předkem a vyvýšeny nade vši pochybnost zeměpisné skutky a zprávy, podané pány Barthem, Burtonem, Spekem a jinými. Vzhledem k nynějším výpravám pánů Spekea a Granta, Heuglina a Munzingera, bude nám co nevidět možno přesvědčiti se o pravdivosti vlastních objevů doktora Fergussona v těch nesmírných končinách, které se vztahují mezi čtrnáctým a třicátýmtřetím stupněm délky.

OBSAH.

KAPITOLA VI.

KAPITOLA VII.

KAPITOLA VIII.

KAPITOLA IX.

KAPITOLA X.

KAPITOLA XI.

KAPITOLA XII,

KAPITOLA XIII.

KAPITOLA XIV.

KAPITOLA XXIV.

KAPITOLA XXV.

KAPITOLA XXVI.

KAPITOLA XXVII.

KAPITOLA XXVIII.

KAPITOLA XXIX.

KAPITOLA XXX.

KAPITOLA XXXI.

KAPITOLA XXXII.

KAPITOLA XLII.

KAPITOLA XLIII.

KAPITOLA XLIV.

